A. VOLOSIN

KUZNYECKI FÖLD

VOLOSIN
KUZNYECKI FÖLD

A. VOLOSIN

KUZNYECKI FÖLD

SZTALIN-DÍJAS REGÉNY

SZOCIALISTA MUNKA

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1950

471

A mű eredeti címe

ЗЕМЛЯ КУЗНЕЦКАЯ

Fordította

KENGYEL IVÁN

A műnek ez az első kiadása megjelent 1950. december havában, 15.200 példányban. A szedés munkálatait a Franklin Nyomda Monotype szedőgépein végezték, a nyomtatást a Kultúra Nyomda A/0-ás 70 gr-os félfamentes regénynyomópapíron. — Felelős kiadó: az Új Magyar Könyvkiadó igazgatója. — Felelős szerkesztő: Urbán Eszter. — Műszaki felelős: Siklós Béla. Felelős nyomdavezető: Heitter Imre.
A kiadó minden jogot fenntart.

PROLÓGUS

Nagyot dobbant a katonák szíve, amikor a szerelvény átdübörgött a határon és hazai földön robogott tovább. Ott szorongtak a vasúti kocsik ajtajában és némán nézték a feldúlt mezőket. A távoli erdők felett kékes füst kígyózott, ritka felhőcskék úsztak el nyugat felé s a lenyugvó nap sugarai vörösre festették szélüket. Egyszerre mindannyian rádöbbentek: milyen régen nem látták ezeket a rózsaszínben úszó, jólismert felhős naplementéket s az erdőket, a fölöttük magasba csavarodó füstkígyóval.

Hazánk! Mennyi hűséges, önfeláldozó fiad búcsúzott el örökre kedves vidékeidtől!

— Egy nyúl! Nézzétek, ott szalad! — kiáltja Danyilov szakaszvezető s lekapja a fejéről a sapkáját, úgy integet a zöld mezőn tovaugráló kis gomolyag felé.

Sokáig nem feküdtek le ezen az estén. Eleinte beszélgettek, aztán énekszó vegyült a kerekek gyors csattogásába, több szólamra énekelték: *Zúgott a nád, hajladoztak a fák* . . . Jermakról is daloltak, meg a híres Bajkál tóról. Énekeltek és dalaikból a közeli találkozás sóvárgása csendült ki.

Nem csukták be az ajtót s a homályos ajtó-négyszögben késő éjszakáig kirajzolódott Sztyepan Danyilov zömök alakja. Ez a hirtelenszőke legény, akinek makacs fürtjei minduntalan előbukkantak tábori sapkája alól, nyugtalanságával tűnt ki a többiek közül. Ez a nyugtalanság azonban nem valami gyermekes vonás volt, hanem vágyódás, hogy mielőbb meglássa a hazai földet, belélegezze levegőjét.

A kistermetű, zömök Danyilov nagyon rátartian hordta hirtelenszőke fejét. Keskeny, élénk arcából kívillanó kék szeme nagy érdeklődéssel tekintett szét a világba. Ha megállt a vonat valahol, akár este volt, akár reggel, Danyilov leugrott a kocsiról s elfutott valahová. Így aztán a vagónban mindenki pontosan tudta a vonatvezető nevét (harminchét esztendei megszakítás nélküli szolgálat!), tudták, hogy az öreg masiniszta unokahúga a moszkvai szinművészeti iskolán tanul, s hogy rajta kívül az égvilágon senkije sincs, minden hozzátartozóját kiirtották a németek.

Azt is közölte Danyilov a bentülőkkel, hogy a határon túl az első vasúti csomópontot reggel felé érik el.

És reggeltájt egyszerre nyoma veszett Danyilovnak. Kezdetben nem sok jelentőséget tulajdonítottak eltűnésének. Hogy sokáig nem került elő, azt gondolták, valamelyik szomszédos vagónban, vagy fékezőfülkében talált szállást. Dehát estére se került elő s ekkor már igazán nagyon hiányzott mindenkinek. Gazdátlanul pihent a harmónikája, nem volt, aki játsszék rajta s híreket se hordott senki.

— A csudába is! Tán lemaradt ez a legény? — morogta sűrűn Alekszejev, az öreg katona.

— Biztos beleszeretett valakibe! — mondta félig tréfásan Grigorij Voscsin. — Emlékezhettek: amikor elindultunk Németországból, azt mondta: „Amint átlépjük a határt, a legelső orosz lányba beleszeretek!"

Csak két nap múlva, mikor már Szmolenszkban jártak, jelent meg újra a kocsiban Danyilov. Nem szólt egy árva szót sem, csak végigfeküdt a felső ágyon. Amikor kialudta magát, lassú mozdulatokkal evéshez látott. Megevett egy csajka derelyét, megtörülte a száját, megigazgatta zubbonyát és a harmónika után nyúlt.

De egy gyors futam után egyszerre csak megállt, maga elé nézett s elgondolkozva simogatta meg szőke haját.

— Ovrazskában voltam — szólalt meg végre halkan. — Negyvenegyben olyan találatot kaptam ott, hogy félévig feküdtem a kórházban, egészen felfeküdtem a derekamat.

— Na és? — figyelt fel a szóra Alekszejev.

— Mit mondjak? Agyonfeküdtem magam, no. Még most is annyi bennem a vas, amennyit csak akarsz.

— Nem azt kérdeztem! — ráncolta össze a homlokát az

öreg katona. — Csuda ember vagy te, mindjárt dicsekedni akarsz. Azt kérdeztem, mit láttál Ovrazskában?

— Megtaláltam a régi lövészárkokat... — Danyilov zavartan, szinte riadtan mosolygott, mert rajtakapták gyerekes könnyelműségén.

De a katonák várakozóan hallgattak.

— Ott, ahol az első raj harcolt, most krumplit ültettek, közvetlenül a lövészárok mellett kertészetet létesítettek. Bizony, emberek! — Danyilov nagyot hallgatott, majd elgondolkodva tette hozzá: — Meleg napok voltak ott, az ördög vigye el!

A leszerelők arcán bátortalan mosoly futott végig.

— Látod... — csodálkozott Alekszejev. — Kertet!...

De Danyilov már elhelyezkedett s szélesre húzta ki a harmónikát.

Moszkvában feloszlatták a csoportot. A négy Szibériába tartó útitárs személyvonaton folytatta útját. Mojszejev utász, Cserkaszov, az öreg gyalogos és Voscsin, a szélesarcú, hatalmas termetű hiradós a Kuznyeck-medencébe utazott, Danyilov meg Novoszibirszkbe igyekezett.

A fürge kis szakaszvezető a felső padot foglalta el. Most már nem futkosott, napokon keresztül szinte mozdulatlanul feküdt, pedig a kocsi levegője majdnem kibírhatatlanul fülledt volt.

Az Uralon túl kitárult előttük a végtelen szibériai síkság. A zöld sztyeppe a tavak kék foltjaival lassan úszott el a vonat ablakai előtt. A katonák komolyabbak, hallgatagabbak lettek. Voscsin és Cserkaszov, akik mindketten egyformán nyugodt emberek voltak, csak azzal árulták el fokozódó türelmetlenségüket, hogy a szokottnál gyakrabban rendezgették át zsákjukban az otthoniaknak szánt szerény ajándékokat. Mojszejev, aki Prokopjevszkből vonult be annakidején, csodálkozva nézegetett maga körül és tenyerét dörzsölgetve mondta:

— Hát befejeződött!... Elvtársak, a mindenségit, csuda dolog ez!

— Maradj már nyugton — szólt rá Danyilov. — Krisztus feltámadása óta nincsenek csodák!

— No, de mégis... Harcoltam, harcoltam!

— Ej de nehezen értesz a szóból — mondta ismét Danyilov.

Mojszejev dühösen húzta meg bajuszát, de aztán legyintett és nagyot kacsintva, halkan azt javasolta:

— Innánk egyet?

Csöndesen iddogáltak, kirakták egy újságpapírra a heringet, keménytojást, meg néhány darab hideg húst.

Éppen most hagyták el Omszkot. A közben kissé beszeszelt Danyilov elmondta, hogyan ismerkedett meg Voscsinnal.

— Csak hallgass, hallgass! — kiáltott rá szigorúan a híradósra, amikor közbe akart szólni. — Hát hogy is volt csak? Az történt egyszer... már csak azért is el kell mesélnem, mert igen becsüllek... Április huszonkilencedikén történt. Már Berlin kellős közepében harcoltunk. Hadnagyunkat Tempelhof mellett megsebesítették, Rogov százados pedig még az Oderánál lemaradt. Én vezettem a szakaszt, amelynek létszáma velem együtt összesen négy fő volt... Reggel parancsot kaptunk: előre! Az utcát csudamód verették a németek a nehézütegekkel. A Kirchen-Platz sarkáig futottunk előre. Nézem, hát mész és téglatörmelék között a feljárat közelében két bajtársunk fekszik. Halottak. A harmadik meg, aki életben maradt, csak áll mellettük, áll és nem fedezi magát. Süvítenek, csapkodnak körülötte a golyók, de a katona csak áll, sír és szitkozódik.

— Dögök! — mondta. — Megölték a bajtársaimat! Az egész háborút együtt harcoltuk végig!... Dögök! Befészkelték magukat oda a tank alá és szépszerével nem akarnak meghalni!

— Hagyd már abba — szólt közbe bátortalanul Voscsin. — Mindenkivel előfordulhat ez, magad is jól tudod...

— Mindent tudok, csak hallgass! — intette le Danyilov. — Szóval így történt: „Várj csak, mondom a katonának, vigyázz egy kicsit magadra, mert te is könnyen itt maradsz!"

— Kicsit kifújtam magam, hogy tisztábban lássam a helyzetet. Keleten tiszta, derült volt az ég. De nyugaton egymásra tornyosultak a felhők. Fejünk felett fülsiketítő nehéz dörgés: ezek a mi nehézbombázóink. Kötelékben repülnek és mielőtt elérnék első vonalainkat, lecsapnak. Ahogy nézed, önkéntelenül is behúzod a nyakadat. De a németeknek címzett bombák célbatalálnak.

Berlin nyög, égésszagtól bűzlik.

— Nesztek! — gondolom — nesztek! Ez Sztálingrádért, Ovrazskáért! Átkozottak!

Odaszólok a fiúkhoz:

— Látjátok azt a sarkot? Oda fészkelte be magát az a harckocsi. Hát ha a fűbe harapunk is, el kell intéznünk az onnét előkerülő németeket.

Inkább csak a bátorság és lélekjelenlét fokozása végett vezénylem: „Jobbról egyenkint előre!"

De tőlem jobbra csak egyetlen harcos van, Kolka Gracsev. Kicsiny, gyenge legény, de szívós mint a kullancs. Alig vezényeltem s egyszerre csak hullik ám a fejünkre a vakolat! Megvártuk, míg elmúlik. S alighogy csend lett, Kolka Gracsevet már a járdán láttam, majd pedig egy oszlop mögött. Utána! Ereszd a sorozatokat! A legény csak a fejét rázza. Megölik, megölik ezek a dögök! — gondolom. A katona pedig, akit az előbb sírva találtam, a lábamat rángatja és könyörög:

— Szakaszvezető Bajtárs! Hagyja majd én...

— Ugyan, eridj, te siránkozó, menj már az ördögbe — mondtam neki. — Ne zavard a komoly embereket a harcban.

És a siránkozó egyszerre felpattan, mintha rúgóra járna. Egy-kettőre az ablakban terem. Azt kellett volna látnotok! Az én Gracsevem pedig pontosan az utca közepén tátongó gránáttölcsérig jutott, de onnét most még a fejét se tudja kidugni. És nálunk, hármunknál, egy hajszállal se jobb a helyzet. Legalább egy negyedóra telt el így. Egyszerre csak a ház erkélyének csonka maradványán, közvetlenül a németek fölött egy katona alakja bukkant elő. A sírós ember volt az, aki belevetette magát a harcba. A lélekzetem is elállt a csodálkozástól. Egy pillanat, a katona teljes hosszában felemelkedik s a magasba emeli karját.

Robbanás! Újabb robbanás! A harckocsi robban... Odafutunk, de a tankot akkorra már alaposan ellátta a síró bajtárs maga is.

— Én nekik itt... befejeztem a háborút! — mondta, szaggatottan, levegő után kapkodva és összeesett.

— Ez hát az egész történet — mosolyodott el Danyilov. — Pontosan nem is az egész, mert mikor a sebesültet a kötözőhelyre vittem, közben igen érdekes beszélgetés folyt le köztünk. De erről majd alkalomadtán beszélek.

— Jobb is lesz — helyeselt Voscsin.

Néhány pillanatig egymásra néztek, aztán kacsintottak egyet és most már igazi barátsággal, jóízűen nevettek.

És valahol, már Barabinszkon túl a kis szakaszvezető egyszerre csak felkelt az éjszakában, nyugtalanul motozott a batyuk, bőröndök között, majd leült Voscsin mellé.

— Tudod, barátom — szólalt meg halkan — az embernek szétszakad a lelke. Ha Novoszibirszkben maradok, mihez kezdjek ott? Se rokonom, se barátom nincs arrafelé. Nincs hová lehajtani a fejemet. Meg hát, tudod, a szakmám is... borbély. Valahogy sehogy sem tudok megbékélni ezzel a gondolattal...

— Hát előfordul az ilyesmi — mondta Voscsin, szinte félálomban, de azért figyelve minden szóra.

— Úgy-e, úgy-e? — csillant fel a szakaszvezető szeme. — És mi volna, ha a Kuznyeck-medencébe mennék én is? Mi a véleményed?

— A Kuznyeck-medencébe? — kérdezte csodálkozva Voscsin és szinte felemelkedett a helyéről.

— No, természetesen! Ez talán olyan csodálatos?

— Miért volna csodálatos? Jöhetsz te oda is... Csak éppenhogy nem vagy se bányász, se vasas...

Danyilov legyintett:

— Ez ugyan nem fontos! Hát ki születik bányásznak?

A beszélgetés szemmelláthatólag felkavarta Voscsint. Legalább egy negyedóráig forgolódott egyik oldaláról a másikra. De csak nem jött álom a szemére. Végülis kiment a kocsi folyosójára.

A végtelen, csillagos éjszaka egyre csak szaladt, vissza, vissza, ott túl az ablakon... A kis erdőrészletek fekete foltjai néha egészen közel suhantak el az ablak előtt, néha meg távolra húzódtak vissza. A kerekek dübörgésén át is tisztán kivehető volt a milliárdnyi tücsök hangja. Úgy tűnt fel, hogy az egész világ tele van tücskökkel, ott ülnek minden levél, minden fűszál alatt és szorgalmasan, szinte dühösen cirpelnek.

Voscsin mélyet, jólesőt szippantott a hűvös szélből, majd visszament a folyosó mélyére. Lehet, hogy nem helyes félrevezetnie Danyilovot? Talán másként kellett volna cselekednie? El kellett volna mondania mindent nyiltan?

Most eszébe jutott az a beszélgetés, amely Berlinben folyt le köztük, amikor a kötözőhelyre mentek. Ekkor beszéltek egymással először.

— Igen? Szibériaiak? Földiek? — örvendezett akkor Danyilov. — Ó, Szibéria, Szibéria! . . . Távoli, szép hazánk . . .

Dehát Szibéria mérhetetlenül nagy föld, hatalmas terület. Magyarázgatni kezdték, hogy pontosan hová valók. Kiderült, hogy közeli szomszédságból jöttek, az egyik Novoszibirszkből, a másik a Kuznyeck-medencéből.

— Szóval a Kuznyeck-medencébe való vagy? A berezovói bányából? — csodálkozott a szakaszvezető. — No, hát öregem, ilyen véletlen életében egyszer ha történik az emberrel! De várj csak, ülj le már . . . szóval így . . . És most mesélj! Tonya Lipilinát ismered-e? Van, van ott olyan, ne tettesd magad! Ismered? Én is. Brjanszkban találkoztunk. Kétszer sebesült meg az erdőben, de tovább harcolt az a hős lány. Aztán elveszítettük egymást. Még az otthoni címe sincs meg . . . de nagy kár! No? . . . emlékszel már? . . .

— Talán először a kötözőhelyre mennénk? — próbált kitérni a válasz elől Voscsin.

— Jól van, jól! — ellenkezett Danyilov — nem halunk bele! Hiszen egy óra mulva ujra harcolunk! Beszélj, beszélj! . . .

Mit volt mit tennie? Beszélnie kellett. Voscsin természetesen jól ismeri Tonya Lipilinát. Hogyne ismerné, mikor az unokatestvére. Annyit tudott róla, hogy a lány is bevonult. De hogy most hol van . . .

— És a címe? — szólt közbe Danyilov.

— A címével ugyanez a helyzet. Nem tudom a címét . . . Nem sokkal előbb változtatta lakhelyét . . . — Voscsin elpirult a szakaszvezető kitartó, éles tekintetére.

Csak nem akart megindulni a beszélgetés. És amikor már visszafelé jöttek a kötözőhelyről, Danyilov kissé keserűen nevetve mondta:

— Szóval az unokanővéred? De miért kerülgeted a választ, mintha nyársra húznának, ha megmondod a címét? Ne felejtsd el, én leszerelés után föltétlenül elmegyek arra a bányatelepre!

Nehéz helyzetbe került Voscsin. De mit tegyen? Megmondja a színigazat? Megmondja, hogy Tonya bizony ott van a bányatelepen, helyesebben a szomszéd város kórházában és

hogy „szemecskéje nem látja a nap világát" — mint ahogy Marija nénje írta egyszer, egy levelében? . . .

Nem, ezt nem tehetem meg! Elviselhetetlenül sajnálta a lányt is, katonabajtársát is. Nem bírta volna nézni, mint alszanak ki Danyilov szemében a meleg fények . . . Lesz, ami lesz, majdcsak megoldódik valahogy a dolog . . .

— És talán minden kialakul majd? — kérdezte önmagától Voscsin, miközben kidobta a cigarettavéget a vonatablakon és körülnézett.

Két lépésre tőle ott állt Danyilov. El akart menni mellette, de az szétterpesztett lábbal állta el az útját.

— Sztyepan, komolyan elhatároztad, hogy a Kuznyeck-medencébe mégy?

A szakaszvezető bólintott.

— Elhatározott szándékom. Megúntam már kerülgetni ezt a kérdést. Egyezzünk hát meg! Látni akarom Tonyát. Tőle magától akarom hallani a végleges választ. És ő ki is mondja ezt a szót, afelől biztos lehetsz! De nem csak ennyiben áll a dolog. Nem csak az lesz majd, hogy abba a bányába megyek dolgozni, ahol te is vagy. Él ott egy ember, számomra az egyetlen az egész világon. Rogov gárdaszázados . . .

Danyilov hosszan hallgatott, majd csendesen fejezte be:

— Testvéremnél is közelebb áll a szívemhez ez az ember! Az Oderánál váltunk el egymástól. Találkoznunk kell. Téged nem foglak zavarni, nem alkalmatlankodom, még éjszakai szállást se kérek tőled.

Voscsin dühösen vonta össze a szemöldökét.

— No, no... — mondta békítően Danyilov és megveregette barátja vállát. — Tudom, hogy rendes katonabajtárs vagy... Csak éppen meg akartam magyarázni a helyzetet...

Ez a beszélgetés nem igen hozott enyhülést. De Danyilov ismét megélénkült, futkosott az állomásokon a teavíz után, fáradhatatlanul játszotta harmónikáján a szívbemarkoló orosz dalokat s a vagónban számos tisztelőre tett szert.

Novoszibirszktől kezdve a szomszéd fülkében egy fiatalasszony utazott, hatesztendős, élénk kisfiával. A gyerek rögtön végigjárta az egész kocsit, nagy érdeklődéssel hallgatta a felnőttek beszédét és maga is szívesen beszédbe elegyedett velük. De bármerre járt is, bármivel foglalkozott is, egy percre se vette le tekintetét a harmónikázó Danyilovról. A csodálatos,

gyöngyházdíszítésű szerszám valósággal elbűvölte. Végül nekibátorodott és hirtelen megérintette egyik ujjacskájával a harmónika ezüst billentyűjét. Danyilov a társaira kacsintott:

— Micsoda komoly fiatalember! Kész férfi!

Egy perc alatt megismerkedtek s öt perc alatt összebarátkoztak. Így aztán hamarosan kiderült, hogy a kis Valerij nagyon alapos ember. Először is nemmindennapi mamája van: bányamérnök. Másodszor pedig szabadságról térnek vissza a bányatelepre, ahol nagymama él és Valerij úgy tervezi, hogy halászással tölti majd az idejét. De persze a halászás csak olyan mellékes szórakozás, mert Valerij elhatározta, hogy a mama példájára ő is bányamérnök lesz.

A továbbiak során az is kiderült, hogy Valerij nagymamája se olyan, mint más gyerekeké.

— Neeeem — biggyeszti el a „fiatalember" az ajkát s kicsinylően legyint, mintegy az összes többi nagymamák felé. És úgy is van. Valerij nagymamáját Hős Anyának nevezik, pedig... Valerij nagyot pislog és a legnagyobb bizalmat eláruló pillantással súgja Danyilov fülébe: — Pedig, becsületszavamra mondom, az az igazság, hogy nem is anya, hanem nagymama...

Ez egészen bizonyos, pontosan tudja, mert ha anya volna, fiatal lenne és szép, márpedig a nagymamáról ezt igazán nem lehet mondani.

— No nézd csak! — mondja rá Voscsin. — És a papád hol van? Ő is a bányában dolgozik?

Valerij anyja, aki az ablaknál állt, a szóra hirtelen megrezzent. Hátranézett s ijedt tekintettel meredt rájuk. Danyilov szíve riadtan szorult össze. Kissé felemelkedett és erélyesen intett Voscsin felé a szemével.

— Apu a fasisztákkal harcolt, apu erős ember! — kiáltott fel örömmel a fiúcska. — Te is harcoltál, hát nem találkoztál apával?

A katonák összenéztek, arcuk elfakult. De Valerij egyre csökönyösebben kérdezte:

— Bizony, nagy ember az én apukám! Láttad őt?

— Hát, kedvesem — szakította félbe nyugodt hangon Danyilov — most ha hazaérsz, rögtön kimégy halászni. Aztán pedig szorgalmasan tanuld ám a mérnökmesterséget! Apukád pedig visszajön! Egész biztosan tudom!

— Láttad őt?

— Láttam, fiacskám! — a szakaszvezető hangja alig észrevehetően megremegett, tekintete üressé vált s a semmibe nézett. De nem is a szemével, a szívével látta e pillanatban a névtelen sírok ezreit a honi földön, meg a Bug, a Visztula, az Odera partjain . . . Eső mossa a jeltelen hantokat, sűrű gaz nő körülöttük, végtelen búzamezők ringanak felettük . . . — Játsszál, fiacskám!

Danyilov a fiúcska térdére állítja a hatalmas harmónikát s amikor az anya arcán észreveszi a hálás mosolyt, félrefordul s sokáig küszködik a gyufával. Nem akar meggyulladni a kezében . . .

— Rossz végét dörzsölöd! — szólt rá Voscsin.

— Hagyd csak . . . — mondta a szakaszvezető.

Belovónál Valerij kikukucskált az ablakon s örvendező hangja az egész kocsit betöltötte.

— Mama! Egy villamost kapcsoltak hozzánk! Tyhű, de nagy!

— Nem villamos az, fiacskám, hanem villanymozdony — magyarázta csendesen az asszony.

Voscsin a csengő gyermekhangot hallva, zavartan jegyezte meg Danyilov felé:

— Okos gyerek.

A vonat felkapaszkodott a szalairi hegynyúlványokra és elhagyta Artist apró állomását. Oldalt, a fényes koraesti forróságban egyre gyorsabban futottak el a zöldes halmok. A nyitott ablakon éles, tiszta levegő csapott be. Olykor a kerekek érces zakatolásán át idáig hallatszott a villanymozdony rövid, dallamos jelzése. Néha hatalmas dübörgéssel rohant el mellettük egy-egy szemköztjövő vonat.

— Ez aztán a szén! — mondta Voscsin, s elégedetten simogatta a térdét, mintha legalább is maga bányászta volna ki azt a szenet. — És ez a fém! Hiába, kuznyecki fém! Alumíniumot is készítenek, meg gépeket is, meg . . . hogy is hívják . . . öntvényeket. Kuznyeck-medence!

Derűs vonások futnak át a katonák arcán. Szájuk szegletében ott bujkál a mosoly, megjelenik, meg el-eltűnik. De a szemükben komolyság látszik, figyelem.

Milyen elérhetetlennek, milyen távolinak tetszett ez a hazai vidék, amikor 1943 januárjában Arjoltól kilencven kilo-

méterre három napon át fagyoskodott egy havas mélyedésben, amikor az éles fagyról s a sűrű aknabecsapódásokról megfeledkezve, elkeseredetten vágta a kőkeményre fagyott földet, hogy legyen miben megkapaszkodnia.

Messze volt akkor a Kuznyeck-medence, de ezekben a legborzalmasabb pillanatokban sem adta fel a viszontlátás reményét. Ekkor is reménykedett, hogy ismét meglátja ezt a rideg földet, fösvény, szűkmarkú, de az ő szívének olyan kedves szépségeit.

Mint valami kibomlott fehér vitorla, úgy úszott a távoli dombok felett egy felhő. Fehér házacskák, bekerített apró kertecskék sokasodnak jobbra is, balra is, ahogy a hegyen felfelé küszködik a vasút, közeledve egyre a naphoz.

— Új település ez! A háború előtt nyoma se volt itt — jegyzi meg Mojszejev és sietősen szedelőzködik. — Ideje, hogy készülődjek — szól és meghatottan köhécsel. — Megértitek, milyen hirtelen jön mindez ... utaztam, utaztam ... vártam ... kerek öt esztendőn keresztül vártam erre a pillanatra!

A prokopjevszki állomáson meleg búcsút vettek a leszálló bajtárstól. És egy óra mulva tovább dübörgött a vonat.

Alkonyodott ... Egyre fogytak a fülke utasai. A szomszéd fülkében a kis Valerij akaratoskodott s egyre azt kérdezgette:

— Úgy-e, nem megy el? Játszhatok a harmónikáján?

Danyilov az ablaknál állt, lassú mozdulattal simogatta a haját. Szeme előtt elsuhant a sötét esti táj, elmosódva suhantak tova a távíróvezetékek, zakatoltak a kerekek a lába alatt ... gyorsan ... gyorsan ... gyorsan ...

I.

Mire a mellékkijáraton át felértek a föld mélyéből, kiderült az ég és az utolsó cseppek szemerkéltek Az elvonult zivatar, két felhőoszlopra szakadva, már a távoli hegyeket csapdosta, a felhők, melyeknek széleit rózsaszínűre festette a nap, keletre húzódtak.

Drobot rágyujtott s visszanézett Rogovra.

— Érzed, hogyan illatozik a kuznyecki föld? Jól felázta tatta az eső . . .

Innen, a hegyről jól látható az egész bányatelep. A zöldelő, egyenesen vágott utcák, többemeletes, hófehér lakóházak, a kertek zöld, szabályos négyszögei és a sportpálya mélyre vágott, sárga karéja. Amarra messzebb, vagy két-három kilométerre egymástól, sötét kúpok emelkednek. Gőzölögnek a meddőhányók, felettük szürkéskék pára lebeg.

Drobot megy elől, óvatosan lépdel a meredek, csúszós ösvényen. Az a kellemetlen, öreges szokása, hogy állandóan az orra alatt dörmög. Már túl van az ötvenen. Nagyon kell hegyezned a füledet, ha meg akarod érteni, mit dörmög. Márpedig fontos tudni, hogy mit mond a bányafelügyelő, miután megszemlélte a második körzet mindhárom szakaszát.

Rogov mérnök igyekszik lépést tartani az öreggel. De Drobot, mintha mindenről megfeledkezett volna, csak megy és nagyokat szippant a korhadó fenyőkéreg éles, savanykás szagából, a hervadó őszi fű alig észrevehető, fanyar illatából. Elmosolyodik és széles, csontos arcát befutják az apró ráncok. Ősz szemöldöke meredeken felfelé nőtt s így mindig olyan az arca, mintha csodálkoznék valamin.

Most a bánya felé int és megkérdezi:

— Látod, milyen szépen kicsípte magát a mi kis bányánk? Mintha parádéra készülődne. A napokban egy verset

olvastam az újságban. Valami ilyesféle volt benne: „A fekete piramisok birodalma ez, mintha Egyiptomban járnál . . .” Hát azt, hogy egész birodalom ez, én is aláírom, de hogy Egyiptom lenne, azt már kereken tagadom. Hiszen ott sivatag van, nálunk pedig nemcsak a földön, de a föld alatt is dolgoznak az emberek!

A szomszéd bánya kúpos meddőhányójára nézett és ravaszkásan kacsintott:

— A „versenytársak”. A mult évben, amikor te még nem voltál itt, versenyszerződést írtunk alá velük. Azt hajtogatták, hogy elhagynak bennünket . . . Persze, mindez csak mese volt.

Az öreg már szinte kiabált, majd hirtelen megállt és nekiszegezte tekintetét Rogov mérnöknek:

— Nem érzelgősségből mondom. Nem szeretem az üres szavakat. Csak neked mondom el mindezt. Te ügyes ember vagy, csak egy kicsit nyugtalan. Már második hónapja tartalak szemmel, lehet, hogy egyszer még jó hasznodat veszem . . .

Rogov összeráncolta a homlokát, de az öreg figyelmeztetően emelte fel a kezét:

— Szóval nyughatatlan vagy, mondom! Össze-vissza kapkodsz, minden után egyszerre. Foglalkozol ácsolatokkal, foglalkozol biztosítással, a szállítás megszervezésén töröd a fejed. De hogy a mostani váltás termelése hogyan áll, azért nem fáj a fejed! Nincs ez így rendjén. Azt tanácsolom, hogy egy célt tűzz magad elé: hogy meglegyen a terv. Hozd elő a szenet, ha kell a sapkádban, ha kell, a tenyeredben.

— Egész életemben ezt tegyem? — tört ki Rogov.

Drobot gondolataiba mélyedt, fel se figyelt a válaszra.

— A mi tárnánknak megvannak a maga hagyományai. Mikor májusban úgy állt a dolog, hogy nem érjük el a tervet, behajtottam én bizony a tárnába az egész irodai társaságot, az összes kisasszonyokat, gavallérokat. És lám, mégiscsak kikerültem a csávából! . . . A ciklikus munkával, meg a biztosításokkal, a vastámokkal, kedves barátom, még ráérünk! Hiszen ezen a téren még a szomszédaink se csináltak semmit.

Drobot nagyon büszke volt rá, hogy kézben tudja tartani a bányát és még gondolatban sem járult volna hozzá, hogy tudta nélkül bárki bármit is megváltoztasson, vagy átrendezzen.

Megmondták ezt Rogovnak már akkor, mikor mint újonnan kinevezett körzeti mérnök, idejött a bányába.

... Drobot meg Rogov után egy feketeképű, szúrósszemű legény, a fő-statisztikus lépett a szobába. A felügyelő, anélkül, hogy a belépőre tekintett volna, kinyitotta az ablakot, a maga ízlése szerint kissé rézsútosan helyezte el a karosszéket az íróasztal mögött, majd a poros könyvekkel teli polc felé fordulva, vészjósló hangon kérdezte:

— No?

— Nem én vagyok a bűnös, Pjotr Mihajlovics ... — a legény hangja megcsuklott, mint a fiatal kakasé.

Drobot lassan feléje fordult s összevonta a szemöldökét.

— Nem te vagy a bűnös? Azt hiszem, azt a tizedszázalékot a tenyeredben fogod kihordani a tárnából! Méghozzá a legpocsékabb helyről! Hallod? A tenyeredben!

Rogov megértette, hogy a beszélgetés még mindig ugyanannak a reggeli ügynek a folytatása. A fő-statisztikus a tröszt termeléséről készített jelentésében a tényleges adatokat közölte. De Drobot, miután megnézte a többi bányák jelentését, felfedezte, hogy „az ő gazdasága" egytized százalékkal alatta marad a többieknek. Azonnal utasítást adott, hogy a hiányzó egytized százalékot sürgősen szállítsák pótlólag a trösztbe. De ott megmakacsolták magukat és elpanaszolták a vezetőnek. Drobot rettenetesen felbőszült és a hibáért az „irodai gavallérokat" okolta.

Hosszasan hallgatott, majd minden szót külön hangsúlyozva mondta:

— A mai termelésből fogom elvenni ezeket a szerencsétlen kis morzsákat! Most elrendezem a dolgot, de jegyezd meg magadnak, mielőtt mégegyszer megmukkansz, gondolj rám! Új módi járja itt, úgy látszik. Mindenki parancsolni akar, de az államnak én vagyok felelős.

Drobot legyintet:

— Elmehetsz.

És odafordult Rogovhoz:

— Fejtési szintjeid tetszettek nekem. Szép munka, szakértőre vall.

Rogov rajtakapta magát, hogy jólesik neki a dícséret, de rögtön másra gondolt. Nagyon alkalmas volt ez a pillanat,

hogy megvalósítsa elgondolását, mely az utóbbi időkben a fejében motoszkált. Akadozva szólalt meg, mint aki csak most, beszéd közben szedi össze a gondolatait.

— Pjotr Mihajlovics... nem lehetne... a második körzetben egy kicsit emelni a tervet?

Drobot hitetlenkedve nevetett:

— Hát ezt meg hogy képzeled?

— Jól láthatta: határidő előtt két újabb réteget bontottunk meg. Neki lehetne menni a dolognak...

— No, csak rajta... — nevetett jóindulatúan a felügyelő. — Öt-hat százalékot hoznak a rétegeid...

— Hoznak még többet is!

— Várj csak! — Drobot türelmetlenül szorította össze száraz ajkait. — Azt mondom, hogy öt-hat százalékot terven felül. Fel tudod fogni, mit jelent ez? Belesárgulnak majd a szomszédaink. Feltétlenül elhagyjuk őket! S talán éppen a te terven felüli rétegeid viszik majd ebben a versenyben a prímszólamot. Egyelőre hallgass rám!

Az öreg hahotázva veregette meg a Rogov vállát.

Rogov, akit első pillanatra bátortalanná tett ez a kíméletlen nyiltság, hirtelen azt se tudta, mit mondjon. De amikor eszébe jutott, hogy másnap aligha lesz alkalma Drobottal találkozni, megkérdezte:

— Pjotr Mihajlovics, megnézte a feljegyzéseimet? Szerintem az ügy halaszthatatlan.

— Feljegyzést... — Drobot határozatlan kézmozdulatot tett. Arca elborult. — Ó, igen, a feljegyzést! Bocsáss meg, nem olvastam. Nem volt rá időm, pedig én igazán az ügy embere vagyok, méghozzá, hogy úgy mondjam, katonája. De az egészet átadtam Filenkovnak. Nézz be hozzá.

Amíg Rogov a főmérnököt várta, ismét eszébe jutott, hogyan járták be Drobottal a részleget. Kitűnően érti ez az ember a dolgát! Szinte irigylésreméltó. Ezért talán még a durvaságát is meg lehet neki bocsátani, meg ellentmondást nem tűrő ítéleteit. S azt is, hogy mindent olyan hirtelen, szinte gondolkozás nélkül határoz el. Csak az a hiba, hogy túlzottan gyakran hangsúlyozza ki a kollektíva jóhírnevét s kardoskodik mellette. Rogov szerint, itt tulajdonképpen nem is a kollektíva, hanem inkább Drobot saját „jóhírnevéről" van szó. Itt van ez a mai eset is a százalékokkal...

Rogov nemrégiben véletlenül beszélt Nyefedov kerületi mérnökkel. A mérnök azt modta, hogy Drobot a háború végén került a „Főtárnába." Addig egy újonnan kiépülő tárnában dolgozott és mint a jelek mutatják, ott jó munkát végzett.

— Az ördög ismeri ki magát benne! Állítólag parancsolni, azt tudott. — Nyefedov rosszindulatúan szusszantott egyet. — Egyáltalán nem értem, hogyan csinálta. De a „Főtárnában" nem ment a dolog. Sehogyan se ment, na! Úgylátszik, elhatározta, hogy itt is parancsolgatással intéz mindent. Érti, Pavel Gorgyejevics, milyen rosszul fest ez a dolog már így első látásra is?...

Drobotot néhányszor „helyreigazították" a trösztben, a bányabizottságban, de észrevehető javulás nem következett be.

Az idő pedig közben csak haladt. A tárna elé mind nehezebb és bonyolultabb feladatok tornyosultak s ezeket új módszerrel, új utakon kellett volna megoldani. Drobot pedig, mint valamikor, csak parancsolgatott s állandóan a tárna régi jó tradícióira hivatkozott, melyek közül ő csak egyhez tartotta magát: kerüljön bármibe is, a tervet teljesíteni kell!

A terv teljesítése pedig egyre nehezebbé vált...

— Mert miről is van itt szó tulajdonképpen? — kérdezte legutóbb az egyik ülésen éles hangon Nyefedov. — Feltétlenül tisztázni kell, hogy miről is van hát itt alapjában szó? A munkaerő a régi, gépi berendezésünk pedig szaporodott...

— Fel is emeltük a tervet háromszáz tonnára! — morgott közbe Drobot. — Túlságosan sokat kérdezgetünk, de dolgozni... őszintén szólva, lazán dolgozunk...

Mikor ezt elmondta Nyefedov Rogovnak, akaratlanul is széttárta a kezét:

— Egyszerűen nem tudtam, mit mondjak... Márpedig egyet meg kellett mondani: hogy a kollektíva, mint eddig is, most is ugyanolyan önfeláldozó odaadással küzd a terv teljesítéséért. De a vezetőségből valaki túlságosan rábízta magát Drobotra és megfeledkezett róla, hogy józanul számba vegye, milyen erőkkel rendelkezünk és milyen munkát ró ránk az előrehaladás, a holnapi, holnaputáni feladatok. Hát erről van itt tulajdonképpen szó...

A tárnában egyre gyakrabban tartottak MTN-et, „Magas Teljesítmény Napját". Ilyen napokon valóban túlteljesítették a tervet, de ezekre az alkalmakra mindenkit lehívtak a tárnába és minden egyéb műhelyt bezártak. Még a szakácsok is levonultak a fejtőhelyre. Az MTN-ek megszervezésére találtak ürügyet bőven. Vagy hónap elejére javasolták a „hajrá"-t, vagy minden tizedik napra látták jónak „meghúzni a munkát". De ezek a fogások vajmi keveset segítettek az ügyön. Egy-egy ilyen „hajrá" után szinte törvényszerűen bekövetkezett a visszaesés, a fejtés menete lanyhult, megingott az egész bányaterv.

— Egyik baklövés követi a másikat! — hallotta Rogov az egyik öreg vájár megjegyzését.

Nyefedov kerületi mérnök meg így panaszkodott:

— Sietünk, akár száz ördög. Aludni se érünk rá. Mindenünk megvan, vannak embereink, vannak gépeink, de nem tudjuk megszervezni a munkát.

Rogov azért foglalta össze feljegyzésbe a tárna szerinte alapvető feladatait, hogy megtegye az első lépést. Lényegükben egyetlen célra irányultak ezek a feljegyzések: a termelés fokozására. A termelés fokozásának az eszköze pedig: a munka körforgásának megszervezése, a ciklikusság. De a munka körforgásának megszervezéséhez egész sereg nélkülözhetetlen intézkedést kell még megtenni és ezek közül kikeresni a legégetőbbet, a legfontosabbat, ez a ma feladata.

Szóval Drobot lerázta magáról. Mit tehetett mást, benézett a főmérnökhöz.

Mikor a főmérnökkel beszélgetni kezdett, majdnem elnevette magát. Filenkov hanghordozásában, mozdulataiban bámulatosan emlékeztetett Drobotra. Vagy talán szándékosan akart hasonlítani rá? Kereste ezt a hasonlóságot? Nem egy vezető tesz bizony így a bányában. Filenkov ezt mondta:

— A feljegyzés?... Megnézem valahogyan... — és miközben elkésetten takart el a kezével egy ásítást, ingerülten kérdezte: — Még mindíg azt kutatja, hogy hol van a kutya elásva?

— Azt, Fjodor Lukics.

— Mondja, maga nem gondolja, hogy egy kicsit ócskapiac szaga van már itt az egész bányának?

— Nem. Maga talán azt gondolja?

— Ami engem illet... — Filenkov nehézkesen mozdult egyet a karosszékén. — Mi vagyok én? Ezermester? Nekem nincs időm, hogy holmi fellegekbenjáró tervekkel foglalkozzam...

Rogov nagyot fújt és élesen kérdezte:

— A munka-körforgás magának fellegekbenjárás?

— Én a reális lehetőségekről beszélek... — felelte kelletlenül Filenkov.

— Én is azt teszem! Valamennyi javaslatom és következtetésem a reális lehetőségekre épült. — Rogov megkerülte az asztalt s megállt a főmérnök előtt: — Fjodor Lukics, amikor az emberek magától értetődő lehetőségekről beszélnek, akkor úgy tetszik nekem, megfeledkeznek a legfontosabbról munkánkban: a legjobbakhoz való igazodásról. Előnyomulunk, támadunk s ez feltétlenül megköveteli, hogy ott vessük meg a lábunkat, ahová az élcsapatok eljutottak.

Filenkov vaskos kisujjával megvakarta kopaszodó fejebúbját:

— Hát látja, milyen rossz katona maga? Olyan terepszakaszokon akar megkapaszkodni, amelyeket a maga katonai nyelvén szólva még meg se rohamoztunk, el se foglaltunk. Ha pedig a mi Drobotunknak mondja ezt, ő rögtön felfortyan és toporzékolni kezd: „Mit? Körforgás? És honnét vesszük hozzá a vájárokat? És hogyan oldjuk meg a szállítás kérdését?"

— Dehát maga a főmérnök...

— Ezt jól tudom... — nevetett Filenkov — ezt akarja nekem újságolni?...

Még akart valamit mondani, de hirtelen mindkét telefonja megszólalt és ez egyidőre félbeszakította a beszélgetésüket.

A főmérnök körülbelül tíz esztendővel volt fiatalabb Drobotnál. Szemlátomást jól értette a dolgát, de Rogovot bosszantotta merevsége és valamiféle álmos közömbössége, amellyel a dolgokhoz nyúlt, mindenhez, ami az úgynevezett „szokványos termelési folyamat" határain túllépett, amit nem írtak elő napi munkarendben. Igaz, hogy néha mintha valami fellobbant volna ebben a nehézkes mozgású, zárkózott emberben. Apró, szürke szeme néha szinte szikrá-

kat szórt — hogy a következő percben ismét magába hulljon. Arca ismét ernyedt és petyhüdt lett, csak egyenesvonalú ajka záródott össze makacs konoksággal.

Mégis volt valami különleges, valami sajátságos ebben a Filenkovban s éppen ez a valami vonzotta Rogovot. Talán gazdag gyakorlati tapasztalata volt az, amit olyan sóvárgással figyelt Rogov? De hát mit érnek a tapasztalatok, ha megkövesedett szokások bilincsévé lettek s nem gazdagítja velük munkatársait.

— Ha a dolog lényegét nézzük, ez a ciklikus munkamenet roppant egyszerű dolog — mondotta Rogov. — De különösen egyszerű akkor, ha elemeire bontjuk. Három műszak naponta. Egyik ezek közül a réteget készíti elő a fejtéshez. Ha a réteg vízszintes, vagy kicsi az esése, aláréseljük, lyukakat fúrunk benne a robbantáshoz, előremozgatjuk, helyesebben áthelyezzük a szállítószalagot, megerősítjük a főtét. Végül eltakarítjuk, leengedjük a szenet. A következő két váltás meg csilléz. Így kell ennek lennie.

— Helyes! Így kell lennie! — erősítette meg készséggel Filenkov. — De van egy régi, meggyökeresedett vélemény, amit nem olyan könnyű leküzdeni és amely szerint a tárna nem üzem, nem cukrászda, itt a munkahely szüntelenül változik, elmozdul. Következésképpen megváltoznak a körülmények is. Nem tudhatunk mindent előre, nem számíthatunk mindenre. Előfordul, hogy nyolc órán át készítjük elő a fejtés rétegét, máskor meg tizenhat óra kell ugyanerre. Egyszer két váltáson keresztül „furikázzuk a szenet", máskor meg három váltás se boldogul vele.

— Hát így aztán igazán nem szabad gondolkozni! — Rogov határozottan tekintett a főmérnökre, szinte követelte pillantásával a választ. — Hiszen ez teljes fejetlenség!

Filenkov figyelmeztetően emelte fel a kezét:

— Csak minden hangos szó nélkül, Pavel Gorgyejevics. Nem első esztendeje dolgozom a „Főtárnában". Ezalatt az idő alatt legalább tízszer próbálkoztunk már ezzel a ciklikus munkával.

— Na és? — csodálkozott Rogov.

— Amint látja, semmi. — És a főmérnök majdnem barátságosan elmosolyodott. — Igaz . . .

Itt egy pillanatig elgondolkozott, arca megváltozott, tekin-

tete szigorúbb lett, de ugyanakkor egy árnyalattal derűsebb is.

— Igaz, — folytatta lassan — nálunk akkoriban jobban is ment még minden. Komolyabban mentek a dolgok . . . De ez még a megboldogult Nyikolaj Iljics idejében volt . . .

Filenkov ismét mélyet sóhajtott és észrevehetően elborult a tekintete.

— A „Főtárna" azért most is csak előre zötyög valahogyan, termelünk szenet ciklus nélkül is legalább úgy, mint a többiek. De a ciklushoz, a munka körforgásához kitűnő vájárokra van szükség. És nem ám egyre, vagy tízre, hanem kétszázhatvanra műszakonként. Nálunk bizony nagy üggyel-bajjal is alig tudna összeszedni vagy száznyolcvanat. Minden nap, minden egyes váltásban toldozni-foldozni kell így is . . .

— És sokáig kell még így lavírozni?

Filenkov széttárta karját:

— Ez már az egész kombinát ügye.

— Nem! — Rogov felállt. — Nem, Fjodor Lukics, ez a mi ügyünk! Van itt ember ebben a bányában, csak meg kell egy kicsit mozgatni őket! Talán külön utasítást várjunk erre vonatkozólag?

Filenkov nagyot sóhajtott, ujjával benyúlt szűk gallérja mögé, tágítgatta, előrenyujtotta állát, nyakát tekergette, újra sóhajtott s végül kelletlenül mondta:

— Üljön csak le egy kicsit, rögtön elolvasom a beadványát.

Kezdetben gyorsan futott át a sorokon, de aztán észrevehetően érdeklődni kezdett és lassan, figyelmesen olvasta végig az utolsó sorig Rogov írását.

— Rendben van — mondta végül a főmérnök. — Saját hatáskörömben egy grafikont bocsátok a rendelkezésére. De jól jegyezze meg, hogy a sikerért nem kezeskedem és Drobotnak majd maga tartozik felelősséggel! . . .

— Kezességre ez alkalommal nincs is szükségem, — nevetett Rogov — a grafikont pedig köszönöm.

Boldoggá tette ez az első kis győzelem.

Megkezdődtek a tárgyalások a fateleppel és a szállítás ügyében. A fatelepen minden nehézség nélkül hozzájárultak a szabványos bányafa kiadásához, amely pontosan megfelelt

a grafikonnak, de a kért csillék kirendelése körül bizony alapos huzavona támadt. Itt még a Drobottal történt megbeszélés sem segített.

Teljes két napig kellett várni, míg a kombinátból visszatért Sztarodubcev, a szállítás vezetője.

Sztarodubcevet már régóta ismerte Rogov.

Valamikor együtt tanultak a tomszki főiskolán. Szemjon kitűnő tanuló volt és vidám pajtás. Együtt védték meg doktori értekezésüket, együtt álmodoztak a jövő Kuznyeckmedencéjéről s igyekeztek maguk elé idézni, milyen lesz tíz év mulva. Nagy buzgalommal foglalkoztak a bányák teljes gépesítési terveinek kidolgozásával, a fejtéstől a legutolsó szállítási műveletig. De két hónappal azután, hogy mérnökök lettek, elszakította őket egymástól a háború. Mikor Rogov visszatért a bányába, első útja Sztarodubcevhez vezetett.

— No nézd csak! Ez már beszéd! — örvendezett Sztarodubcev. — Szóval életben vagy? Kitüntetésed is van, ahogy látom. És ráadásul még egykori bányász is vagy...

— Miért csak egykori?

— Hogy miért? Hát ti ott kint egészen más tudománnyal foglalkoztatok. A miénket biztosan el is felejtetted már. De emiatt ne fájjon a fejed. Mi majd hozzásegítünk, hogy hamarosan felfejlődhess. Nézz be estefelé és elbeszélgetünk egy kicsit. Meg hát megünnepeljük szerencsés hazatérésedet.

Rogov ugyanazon az estén el is ment volt iskolapajtásához.

Szemjon Sztarodubcev, mint ez hamarosan kiderült, családot alapított.

— Úgy ám, pajtás, — mondta mély basszushangján, kezét dörzsölgetve Sztarodubcev — bár éjszakákon át nem aludtunk és a szenet bányásztuk, de azért a saját portánkon se maradtunk tétlenek. Két kislányom van. Alocska innenonnan már egyesztendős lesz. Alszik — suttogta Szemjon s a szomszédszoba felé intett. — A hároméves Verocska a nagymamájánál vendégeskedik. Szóval mindebből könnyű kitalálnod, hogy feleségem is van. Mindjárt be is mutatlak neki! — kapott hirtelen észbe s kikiáltott a szobából: — Klavocska, hoznál nekem, meg a vendégemnek, Pavel Gorgyejevicsnek egy butykossal?... Hallod, Klavocska?

— Már megint az a butykos! Mikor lesz már vége ennek? — válaszolt a konyha felől egy álmos hang.

Szemjon bűntudatosan mosolygott:

— Tudod, szigorú az asszony. Ne haragudj, pajtás...

Régi ismerősök jutottak eszükbe.

— Hogy mi van Kolka Szemjoncovval? — mondta Sztarodubcev és mérgesen legyintett. — Ej, pajtás, abból lett ám valaki! Szóba sem áll már veled, második éve a tröszt igazgatója. Nemrég találkoztam vele egy értekezleten, de még beszélni se tudtunk egymással.

— Mi az? Magasan hordja az orrát?

— Hát úgy, úgy, valamennyire. Négy bánya tartozik alája, míg hozzám csak egy bánya szállítási ügyei. Ez bizony nem nagy dicsőség, magad is tudod. — Szemjon ravaszul kacsintott: — Csak ne csavargasd a fejed, azt hiszed talán, hogy a dicsőséget hajszolom, meg a kitüntetéseket? Hol vagyok én attól! Hogy mi a legfőbb feladatom? Úgy kell dolgoznom, hogy ne maradjak el a többiek mögött, meg hogy biztosítsam családom számára mindazt, ami szükséges.

Mikor most Rogov ezekre a dolgokra gondolt, akaratlanul is arra a következtetésre jutott, hogy vagy helytelenül ítélte meg diákéveiben Sztarodubcevet, vagy pedig ez az ember teljesen megváltozott azóta.

Rogov Sztarodubcev irodájába ment. A szállítás főnökét ott találta. Sztarodubcev nem is nyujtott kezet, csak hanyagul intett feléje.

— Szervusz! Várj egy kicsit, valami kis elintéznivalóm van ezzel a partizánnal...

A „partizán" alacsony, piszeorrú, dülledtszemű, értelmes tekintetű legényke. Ott állt az asztal előtt, sőt rá is támaszkodott és közönyösen nézegette a szállítás vezetőjét.

— No, mit bámulsz rám? — kiáltott rá Sztarodubcev.

A legényke elhúzta a száját:

— Miért ne? Szabad időm van,megálltam egy kicsit...

— A lényegre! Mit akarsz? Hallod?

— Hallom.

— A bíróság elé kellene állítani, te...

— Mit ijesztget engem? Szovjet bíróság az...

— Hallottad? — mondta Sztarodubcev, Rogov felé fordulva. — Milyen művelt... Szóval megérted?... — kiáltott ismét a legény felé fordulva. — Megérted, milyen szaga van ennek? Tudod, milyen időszakban dolgozunk most? Látod

azt a feliratot: „Minden erőt a háborúutáni ötéves terv teljesítésére!" Minden erőt! Te meg mit csinálsz? Nem teljesíted a parancsot! . . .

— Nem teljesítem, mert törvénytelen — vágott vissza a legény. — Mert hát nem akármi ez . . . Vájárnak tanultam, maga meg csak úgy találomra oszt be: ahogy esik, úgy puffan! . . .

— Az államnak joga van oda küldeni téged, ahová tetszik neki!

— Az államnak igen. De magának . . .

Sztarodubcev felugrott, zavartan topogott és végül, drámai mozdulattal az ajtóra mutatva, dühtől elfulladt hangon, rekedten kiáltotta:

— Kifelé!

A vájár kissé felvonta a vállát és kiment.

A szállításvezető mohón rágyujtott és panaszkodni kezdett a laza fegyelemre.

— Szemjon, rendkívül fontos dolgom van veled — szakította félbe Rogov.

— A csillékről beszélsz? — vágott szavába Sztarodubcev. — Nem adok! Így is baj van a tárnával, se nappalom, se éjjelem, és akkor te még holmi kísérletekkel jössz elő! . . .

— A munka körforgásának megszervezése, a ciklus nem kísérlet!

— Nem számít! Nem adok! Már így is panaszkodni akartam önkényeskedésed miatt. Jobbról-balra hurcolod az üres kocsikat, az ügyeletes forgalmi tiszt egyre azt kiabálja a telefonba: „Már megint ez a Rogov!"

— Szóval nem adsz?

— Ne is kérj!

Rogov búcsú nélkül hagyta el a szobát.

II

Az üres csillékért még a következő napon is harcolnia kellett.

— Panaszt teszek a vezetőnél! — kiáltott Rogov után Sztarodubcev egyik embere.

— Felőlem szólhatsz akár az ördögnek is! — vágott vissza Rogov, mert jóleső megelégedettség töltötte el, hogy ma minden akadály nélkül megy a szén.

És ebben a pillanatban meghallotta Sztarodubcev dühös hangját a fejtés felől. Meg egy másik hangot is, az idős, és rendszerint nyugodt, higgadt Voscsin hangját.

— Miféle vezető maga? — harsogta Voscsin. — Miféle vezető az olyan, akiben egy fikarcnyi megfontoltság sincs?

— Az állam nagyon jól tudja, milyen vezető vagyok! — kiabált vissza Sztarodubcev.— Éppen ezért nem engedem meg...

— Ugyan, néz is az állam az ilyesmire!

— Nem engedem! — kiáltotta Szemjon, majd amikor észrevette Rogovot, köpött egyet. — Tessék, gyönyörködj benne, itt van a vezetésed gyümölcse! Ez az ember elvesz négy sínszálat s itt kezdett hozzá a fejtéshez. Mire jó ez, kérdezem és joggal, hiszen a terv-előírásban semmi ilyesmi nem szerepel?

— Azért, hogy ne legyünk kénytelenek kétszáz méteren át cipelni a terhet — felelte nyugodt hangon Voscsin s hozzáfogott, hogy a sínszeget bekalapálja a talpfába.

— És ki engedélyezte ezt?

— Én adtam utasítást a sinek áthelyezésére — avatkozott bele a beszélgetésbe Rogov, majd nyugodt, csöndes hangon érdeklődött Voscsintól a váltás menetéről.

— Legyen nyugodt, — felelte a vájár, — nem olyan nagy dolog beverni a sínszeget. Szerintem inkább a fejtéssel kellene kezdeni.

— No, jól van . . . — szólalt meg lassú beszéddel a szállítás vezetője és hangjának fenyegető szinezete volt. — Pavel, én türelmesen elviseltem a szeszélyeidet, de most már elég! Számomra minden barátságnál értékesebbek a termelés eredményei. Még beszélünk erről illetékes helyen!

— Tudod, hogy . . . — Rogov olyan gyorsan fordult oda Sztarodubcevhez, hogy lámpájának fénye, mint a villám, végigfutott az ácsolatokon.

Talán nem tűrtőztették volna magukat s alaposan odamondogatnak egymásnak, ha e pillanatban nem tűnik fel közelükben a bányamester alakja.

— Pavel Gorgyejevics! — kiáltotta már messziről — baj van a fejtéssel! Teljesen lecsúszott a réteg!

— Hallod? — mondta kárörvendően Sztarodubcev. — Úgy-e, figyelmeztettelek, hogy a ciklusra vonatkozó minden ötleted nagyon kockázatos dolog!

A fénysugár végigfutott Szemjon ragyás arcán. Rogov gyorsan a mesterhez fordult és szaggatottan kérdezgetni kezdte a tárna helyzetéről.

A mester részletesen beszámolt.

— És ki engedélyezte, hogy megváltoztassák a műszaki eljárást? — kérdezte Rogov, miközben minden akaraterejével fékezni igyekezett lobogó dühét. — Miért nem támasztották alá?

— Mit tehetek én? — mentegetőzött a mester. — A részleg parancsnoka azt az utasítást adta, hogy végezzünk még két robbantást. Én azt mondtam rá: „Megcsúszik a réteg"! De ő csak azt hajtogatta: „Robbants"! És ez lett a vége . . . — A mester legyintett.

Ezt a részt csak a múlt héten adták át Rogov keze alá. Ez alatt az idő alatt is végeztek azonban valamit, például helyrehozták a meglazult réteget, melyről az előbb a mester jelentése beszélt. Éppen ezért még bosszantóbb volt az eset.

Rogov meghallotta, hogy az egyik folyosón, a sérült táróban valaki nyugodtan kopog a csákányával.

— Bizonyára egyik vájár — mondta a mester Rogov kérdő tekintetére.

— Merre néz maga?

— Arrafelé . . .

Rogov káromkodott egyet, majd hangosan bekiáltott a táróba:

— Hé! Ki van ott? Egy-kettő, lefelé!

A lejtőn megcsörrent a lehulló szén, majd egy perc mulva az alacsony főte alól idős, vékonyka ember bújt elő. Akkurátusan leporolta a térdét és leült a fal tövébe. Szeme vidáman csillogott s ez csak még jobban ingerelte Rogovot.

— Ki maga?

A vájár köhécselt:

— Névszerint Nyekraszov volnék.

— Mit keres ott, azon a veszélyes helyen? Ki felel majd magáért? — kiáltotta Rogov s érezte, hogy arcát elönti a vér.

A vájár ismét köhécselt.

— Nem kell énértem senkinek se felelnie. A sérült helyeket ácsoltam alá. A meglazult réteg talán megnyugszik.

A vájár nyugodt szavai, nyilt, derült tekintete megnyugtatta Rogovot. Most már higgadtan kérdezte:

— Kommunista?

— Az vagyok.

— Mondja meg a pártcsoportvezetőnek, kérem, jöjjön be hozzám. Mondja meg neki, a körzeti mérnök kéreti.

— És mikor jöjjön?

— Azt rábízom.

A vájár kihúzta magát:

— A pártcsoportvezetővel majd beszélek. Nyugodt lehet...

Rogov akaratlanul is elfordította szemét az öreg vájár nyilt, apai tekintete elől, amelyből valami ilyesmit olvashatott ki: „Ej, fiam . . .”

. . . Két óra mulva a zuhanyozóban találkoztak. Rogov szándékosan a vájár szomszédságában lévő zuhany alá állt. Az öreg nyilván megértette, hogy mi ment végbe Rogovban, odafordult hozzá és megkérdezte:

— Szappanra nincs szüksége?

De igazában csak az öltözőben jutottak hozzá, hogy beszélgessenek.

— Kiabálni, azt természetesen lehet — mondta az öreg s közben felöltötte gondosan vasalt ruháját. — Olyan ez, mintha az ember kiszellőztetné a szívét, akkorát könnyít rajta. Velem is előfordul olykor, hogy otthon hangosabbra veszem a szót a feleségemmel szemben. Utána olyan jól alszom, mint a bunda. Szóval, megesik az, hogy az ember ok nélkül kiabál . . .

Mikor búcsúztak, Rogov elégedetten szorította meg a vájár kezét.

— Nem történt semmi — nyugtatta meg az öreg. — Én nagyon tisztelem magát. Már jó régen figyelem a munkáját . . .

III

Közeledett az este. A távoli, folyómenti halmokon lassan kialudt a hideg, rózsaszínű fény. És keletről, a hegyekből szürke, fodros felhők úsztak lassan elő.

Szombat van. Az utcákon nagy a forgalom, az emberek a klubba mennek, vagy csak úgy sétálgatnak, teli tüdővel szív-

ják be az utolsó nyári meleget. Amott egy ablak alatt egy csoport bányász állt meg, a „Főtárna" bányászai. Nem hallani, miről beszélgetnek, de a társalgás szemmelláthatóan nagyon élénk és barátságos.

És ahogy nézi, hirtelen heves vágyódás fogja el Rogovot. Bizony, neki nincs ma kivel elbeszélgetnie. Persze, őmaga a hibás, hogy mindeddig nem tudott szilárdan belekapcsolódni a kollektívába.

Hogy hiányzik most Valja! Megfogná a lány kezét, mélyen a szemébe nézne és csak egyetlen szót mondana neki . . .

Rogov elfordul az ablaktól, a fogashoz megy, leakasztja sapkáját és miután átlépi a küszöböt, gondosan bezárja maga mögött az ajtót. Bizony, nagy ostobaság volt, hogy nem kérdezte meg Nyekraszov vájár címét. Most legalább benézhetne hozzá. Így azonban nincsen más hátra, céltalanul kell bolyongania egész este. A klubban sincs ismerőse.

Álldogált a ház előtt s éppen indulni készült, amikor összetalálkozott Annuska Jermolajevával, a technikussal, akivel többször beszélt már a bányaigazgatóság műszaki osztályán

— Megsajnáltam magát — mondta neki a lány, kedvesen mosolyogva — csak áll itt ez a nagydarab ember, mondom magamban, biztosan azért áll olyan nagyon egyhelyben, mozdulatlanul, mert talán attól fél, hogy eltapos valakit . . .

— Ez majdnem így is van . . . — nevetett Rogov — Maga után ítélve kistermetű emberek laknak errefelé . . .

A lány alulról felfelé nézett Rogovra és sápadt okos kis arca ettől valami ünnepélyes kifejezést kapott.

Még igy, közelről nagyon kislányos volt . . . Karcsú alakját derékban színes öv szorítja össze; világos szeme, melyet sűrű szempillák árnyékolnak, szélesre kitágul és vidám kíváncsiság tükröződik benne. Dús, gesztenyeszín haja sűrű fonatban nyugszik a vállán. De érdemes megnézni ezt a külsőleg gyöngének látszó leánykát! Érdemes megnézni, milyen bátran, öntudattal feszíti ki vállát, milyen erővel zárja össze ajkát, milyen büszkén veti fel a fejét. Ha igy nézed, rögtön látod, hogy felnőtt, kialakult ember áll előtted.

Csengettek s a lány indult:

— Adja a kezét, Pavel Gorgyejevics — mondta Rogovnak — bevezetem a terembe.

Amikor az előadás végetért s kijöttek a klubból, Annuska hallgatag volt. Megálltak a patak kis hídján.

— Milyen jó is ez . . . — sóhajtott a lány.

— Mire gondol?

— Hogy vannak ilyen filmek. Mikor nézzük őket, vidáman nevetünk, mulatunk rajtuk, de azért a tartalmuk megmarad bennünk, belénkivódik, mint minden igazság. És maga hogy érzi magát a nagy háború után? — kérdezte hirtelen a lány. — Sokmindent hallottam magáról a tárnában. Egyesek maga mellett vannak, mások maga ellen. Van, aki azt mondja, ügyes, tehetséges ember, mások meg azt, hogy nyugtalan természet. Hát tulajdonképpen milyen is maga?

— Hogy milyen vagyok? — ismételte meg a kérdést Rogov s a beszéde egyszerre vontatott lett. — Ugyanolyan vagyok, mint a többiek, mint mindenki.

— Mint Drobot?

Rogov akaratlanul is elnevette magát.

— Hát igen, tudja, ez bizony nehéz ügy . . . Nem tudom, jobb vagyok-e vagy rosszabb, de biztos, hogy nem vagyok olyan, mint Drobot.

— És mondja, nem únja magát itt a bányánál?

— És ha azt mondanám, hogy únom magam?

— Nem hinném el.

— Ugyan miért?

Annuska sóhajtott egyet, megigazította a haját, körülnézett, aztán gyorsan, halkan azt mondta:

— Azért, mert nincs jobb hely a földön, mint a mi bányánk! Érti? Nincs! Minden új, minden fiatal, minden az erőt sugározza . . . Az emberek is, a munka is. Még a nóta is jobban cseng itt, hallja-e . . .

— És még miért?

— Hát, még azért is . . . mert itt kezdtem igazán élni. Felnőttmódra!

— Hány éves tulajdonképpen ez a felnőtt ember?

— Tizenkilenc, na, ha éppen tudni akarja. Dehát mi magáról beszéltünk . . .

— Pontosabban a bányáról — javította ki Rogov és elhallgatott.

A patak álmosan locsogott a parti sziklákon. Leszállt az éj a meleg földre. A hold széles, fehér arca ott függött

már az alacsony hegygerinc fölött. A közeli tárna motorjai zúgtak, a sineken serényen pöfögött a kis tolatómozdony. A bányatelep utcáin a lányok kórusban fújtak valami nótát. Mindenből olyan nyugalom, olyan béke áradt, hogy Rogov önkéntelenül is visszafojtotta a lélekzetét. És észre se vette, ahogy beszélni kezdett, lassan, de meggyőződéstől átfűtött hangon.

— Annuska . . . szép szavakat mondott, de én ezt másként mondanám. Nincs jobb hely a világon, mint a mi hatalmas földünk . . . A mi földünk . . . Ezer és ezer mérföldön át mindig a mi földünk. Ez a fontos, ez a legfőbb dolog. Ezért drága nekünk a bánya, a tárna, ezért drága nekünk itt minden ember. Látja, most éjszaka van, néma csend . . . S ha most hirtelen meg tudnánk tenni azt, ami lehetetlen, megragadnánk a kuzbasszi földet, a szélén, az Alatau-hegy lábánál és felemelnénk, mit látnánk akkor? Na? Az éjszaka itt körülöttünk egyszerre világossá válna. Látja, mennyi tárna, mennyi ember? Hallja, micsoda dübörgés tör lentről az ég felé?

Rogov nagyot sóhajtott, megrántotta a vállát, majd valamivel szárazabb hangon folytatta:

— És ott balról, azok a fények, az a mi bányánk . . . De mi történik ott a „Főtárnában"? Nézze csak, némelyik fejtésben egészen sötét van. Miért nem dolgoznak ott? A bánya közelében egész szerelvény vesztegel szénnel megrakottan. Miért áll? Miért nem igyekszik a mozdonyvezető? Hát már hogyne veszekednék a földalatti szállítás vezetőjével?

Annuska csendesen kacagott.

— Költői páthosszal kezdte . . .

— És prózával fejeztem be? — mondta rá Rogov. — S ezzel meg is mondottam mindent. Megfeleltem a kérdésére, miért vagyok nyugtalan.

— Úgy is van . . . — a lány fázósan húzta össze vállát. — Helyesen mondta . . . Szóval, maga nem unatkozhat itt . . .

Rogov tréfára fogta a dolgot:

— Beszéljünk valami másról.

— Ugyan miről? A csillagokról nem tudok beszélni.

— Én sem.

— Akkor hallgassunk. Bár Kolja Dubincev gyakran mondja, hogy nem tudok hallgatni.

— Kolja Dubincev?

— Igen, ő mondta . . . a technikus. Most mint mester

dolgozik a maguk ötödik részlegében. Mi az? Talán nem tud róla? Ő... — a lány egy pillanatra elhallgatott, majd felvetette fejét és azt mondta: — ő igen kedves barátom nekem.

— Tudom már! — emlékezett Rogov. — Olyan kistermetű atléta. És a szeme... A szeme éppen úgy csillog, mint a maga gyűrűjében a kő...

— Úgy van! Ő az! — örvendezett Annuska, — úgye, hogy rendes ember? Úgye?

Ez a kérdés szinte vallomásként hangzott, a lány zavarba jött s hirtelen másra terelte a szót:

— Kísérjen el, Pavel Gorgyejevics.

Végigmentek a holdfényes, árnyékfoltokkal telehintett, fagyos járdán. Rogovnak eszébejutott, hogy Dubincevet soronkívül, a beosztástól függetlenül éppen ma küldte a tárnába. Rendkívül sürgős ott a munka. De most, amikor erre gondolt, hirtelen megborzongott: az a látszatja a dolognak, mintha azért küldte volna a legényt a tárnába, hogy azalatt itt sétáljon sóhajtozva a legény szerelmével, a holdfényben... Éjfélkor ér véget a műszak s még az is meglehet, hogy találkozik velük ez a Kolja... no, cifrán alakulhatnak a dolgok!

Hirtelen elbúcsúzott és továbbment az utcán. Akkor egyszerre fájdalom hasított belé. Vajjon mitől? Attól, hogy harminc esztendős? Ugyan! Talán attól sajog a szíve, hogy nem megy minden rendjén a munka körül? Nehéz az ilyen kérdésre felelni, hiszen a tárna nem üvegház, itt nem lehet mindent egy sorba állítani. De szükség van erre egyáltalán? Hát erről van szó? Kezdeményezni kell. Minél előbb, annál jobb.

Hamar hazaért. Otthon észrevette, hogy Homjakov ablakai világosak. Bekopogott hozzá. Tea mellett üldögéltek a szomszédok, vendégek is voltak náluk. Nyefedov körzeti mérnök és a háziasszony unokahuga, Olenyka Pozdnyakova.

A házigazda félretette az újságot, lebarnult homlokára feltolta a szemüveget és az asztalhoz invitálta a vendéget.

— Tessék, parancsoljon egy kis lekvárt! — és odanyujtotta feléje a kékszínű, csiszolt tálkát. — A feleségem saját főztje...

Rogov maga se tudta, mi vonzotta voltaképpen Homjakovékhoz. Az öreg házaspár csendben, szerényen éldegélt.

A bányamérnök a világpolitikával foglalkozott, gyakran órákon át elmélkedett egy-egy kérdésen, mely első pillantásra jelentéktelennek látszott. Felesége, Marija Dmitrijevna rendszerint egyetértett vele, vagy inkább csak úgy ráhagyta és hangosan sóhajtott.

Rogov először találta itt Nyefedov mérnököt. Hivatását szenvedélyesen szerető ember volt a mérnök, heves és tüzes hangon beszélt, amikor valamiben védenie kellett a „saját körzetét", a „saját tervét", a „saját brigádjait". Kissé zömök, rövidlábú ember, éjjel-nappal mindíg a bányát járja, keres, rendelkezik, áthelyez valamit. Arcán mindíg csodálkozás, öröm és riadság ül, mintha éppen abban a pillanatban jutott volna valami megdöbbentő felfedezésre s nem tudná, hogy mit kezdjen vele. Rogov gyakran találkozott vele, de úgy igazában sosem volt még idejük beszélgetni egymással.

Olenyka Pozdnyakova a helyi lap gyorsírónője. Mindíg van a tarsolyában néhány egészen friss, különféle új híre, de arra, hogy elmesélje, sosincs elég ideje és türelme, ennek következtében elbeszélései meglehetősen zavarosak és megtépázottak.

Ma is öt perc alatt elmesélte, mi történt az Egyesült Nemzetek Szervezetének ülésén, elmondta, hogy Ukrajna sikeresen fejezi be a terménybetakarítást, hogy milyen új filmet készítettek, már vetítik is, hogy a bányától mintegy tíz kilométerre fogják megépíteni a Barnaul—Sztálinszk—Abakan vasútvonalat, hogy a kilencedik tárna motorosának, Jeszaulovának hármas ikrei születtek, hogy a városi újság szerkesztője influenzát kapott, meg hogy Churchill úr megint valami szovjetellenes beszédet vágott ki. Olenyka mindezt egy lélekzetre mondta el s rögtön hozzáfogott a sütemény rágcsálásához. Geraszim Petrovics pedig hosszasan kezdte mérlegelni és elemezni unokahuga híreinek tartalmát.

Nyefedov elmosolyodott, kezét a szék támlája mögé tette, állát a vállához szorította, mintha valami csodálatos dolgot nézne.

Rogov rendszerint csak szűkszavú megjegyzéseket tett, de ma valami belső szükségét érezte annak, hogy megmondja mindazt, ami nyugtalanítja. Alig érintette a házigazda az angol-amerikai szövetségesek Egyesült Nemzetek-beli magatartásának a témáját, Rogov félbeszakította az öreget és ki-

jelentette, hogy szovjet diplomatáinkat komoly nagy munkával kell támogatni a nehéz harcokban.

— Tökéletesen igaz! — helyeselt Homjakov. A mi diplomatáink mögött kétszázmilliós nép áll!

— Úgy ám, lelkesedett Nyefedov is.

— Nem általában a népről beszélek, hanem a bányáról — szólt közbe ismét tompán Rogov s hatalmas ökleit az asztalra helyezte. — Mégcsak nem is a bányáról, hanem magunkról. Hogy hogyan dolgozunk s hogyan kellene dolgoznunk. Mondja csak meg őszintén, Geraszim Petrovics, talán maga nem látja, hogy milyen komolytalanul dolgoznak még azok a tárnák is, amelyek teljesítik a tervet?

— Ó, ó! — kiáltott fel Homjakov, szinte ijedten. — Nagyon jól tudom én azt, Pavel Gorgyejevics, hogy nem dolgozunk komolyan, képességeink szerint. Magamnak is sokszor ökölbe szorul a kezem, annyira szeretnék harcolni. Csak azt nem tudom, mi ellen harcoljak?

— Az elavult módszerek ellen — mondta Rogov, szinte kiabálva. Hangjától a háziasszony összerezzent, Olenyka pedig csodálkozva nézett a vendég haragos arcába.

— Az ám — erősítette meg ismét Nyefedov és szokatlan gyorsasággal. Rogov felé fordult.

— Elavult módszerek, ez nem konkrét meghatározás — jegyezte meg most már nyugodt hangon Homjakov.

Rogov hátratolta székét és öles léptekkel kezdett fel-alá járni a szobában.

— Hát mehet ez így tovább is? — kérdezte és összecsapta a tenyerét. — Nem, nem mehet. Egész idő alatt azt kutattam: mi az oka annak, hogy a munka termelékenysége a mi tárnáinkban olyan lassan emelkedik s néha még süllyed is?

— Beszélni kellene a bányászokkal. Meg kellene velük tárgyalni a dolgokat — szólt közbe Geraszim Petrovics.

Rogov megállt s széttárta karját.

— Én már beszéltem velük. Érti? Sok emberrel beszéltem már és olyan következtetésre jutottam, amelyek ma sem hagynak nyugton.

— És mi a lényege ezeknek a következtetéseknek? — Nyefedov ránézett Rogovra, de tekintete olyan óvatoskodó volt, mintha már előre is kételkednék Rogov igazában.

— Hogy mi a lényege? A ciklus! Vasfegyelem! Térre van szükség, hogy a legszélesebbkörű elgondolások is megvalósulhassanak!

— Minden bekövetkezik a maga idejében, — jegyezte meg röviden Homjakov.

— Bekövetkezik? — Rogov szeme zöldes fényt sugárzott. — Hát nem! Csak utazzék másvalaki nyugodtan a kommunizmusba, ilyenekkel nem közös a mi utunk! Nem is engedi meg nekünk senki, hogy csak utasok legyünk. Senki sem hajlandó összeszorulni, hogy helyet adjon nekünk, hanem azt mondják: „várjanak csak, polgártársak, van itt fontosabb teher is!" ... Hát így áll a dolog!

— Az ördögbe! Bizony, ez igaz! — nevetett hangosan Nyefedov — de az a ciklus? Az a ciklus ... Pavel Gorgyejevics!?

— Micsoda? — Rogov nem értette a kérdést.

— Hát hogy ... maga is tudja, milyen nehéz ügy ez. Kevés a vájár.

— Mesebeszéd! — vágott közbe Rogov. — Mesebeszéd, Vaszilij Vasziljevics! Ki-ki ahogy gondolja, de maga ezt igazán jól láthatja. Várjon csak ... — kihúzott a zsebéből egy gyűrött, megviselt jegyzettömböt, kinyitotta és tagoltan olvasta: — a vájárok összlétszáma százkettő, egy váltásra hetvenhatnak kell kerülni, megjelenik hatvanhárom-hatvannégy.... Ezek tények. Ezek adatok! ...

— Méghozzá az én körzetemből — tette hozzá Nyefedov.

— És hova kerül maguktól ez a tizenkét-tizenhárom vájár minden egyes váltásban?

— Hát ez valóságos termelési értekezlet — mosolygott Homjakov és vidáman kacsintott Olenykára, aki egyszerre nagyon elunta magát. De Rogov és Nyefedov nem is hallották a megjegyzést. Egymással szemben álltak most. Rogov mozdulatlanul, kissé előrehajtott fejjel beszélt, Nyefedov mint az inga, járt fel és alá a szobában, kezével hadonászott és kerekretágult, barna szeme hol haragtól villogott, hol meg mosolygott.

— Maga kissé akadémikus — ismételgette csökönyösen. — Becsületszavamra, ne is ellenkezzék, maga kissé akadémikus! Állandóan egy és ugyanazt erősítgeti. „Ennek így kell lennie!" Dehát ki ne ismerné azokat a pontosan ki-

számított alaptényezőket, mint például a vájárok termelési normája? Hiszen végeredményben bányában vagyunk. Tíz vájárt indítottam a részlegbe, egyenesen neki a rétegnek és ekkor, mintegy szerencsétlen véletlenként beütött a baj. Honnét vehetek hát munkásokat?

— A vájárok közül? ... — csodálkozott Rogov.

— Természetesen. Az ilyen munkák egy-két embert feltétlenül elvonnak a széntől.

Rogov fejét csóválta:

— Vaszilij Vasziljevics, maga szerint mikorra tudja teljesíteni tárnánk az ötéves tervet?

Nyefedov értetlenül nézett rá.

— Nem értem, mi köze van ennek a vájárokhoz? És hogy-hogy mikorra leszünk készen? Az ötödik év végére, természetesen.

Rogovot ez a válasz jókedvre derítette.

— Hohó, körzeti mérnököm! És ha négy év alatt teljesítjük? És ha három és félév alatt?

Nyefedov felelni akart valamit, majd ránézett Homjakovra és vállat vont.

— Ha ezzel Drobothoz küldöm magát, tudja, mit fog mondani?

— Tudom. Azt feleli: „Hát a szomszédos tárnákban talán törik ilyesmin a fejüket?"

— Szóval?

— Újra csak azt mondom: harcolni kell!

A bányában felzúgott a tizenegyórát jelző sziréna. Nyefedov sietve távozott, mert ügyeletes volt. Búcsúzás közben megkérdezte:

— Szóval harcolni kell? Önkéntesekre szüksége lesz-e? Mert hát akkor ... — elhallgatott és hirtelen suttogóra fogta a szót s ezt mondta: — Pavel Gorgyejevics, én szándékosan jöttem be ide egy kicsit melegedni, mert tudtam, hogy maga itt szokott lenni ...

Nyefedov távozása után egy kis ideig némán üldögéltek. Rogov kiitta a teáját, megköszönte és kiment az erkélyre.

— Hallottad, miről vitatkoztak ezek? — kérdezte Homjakov a feleségét és idegesen túrt bele gyér fürtjeibe.

— Hallottam — mondta kedvesen az öregasszony, de rendjén van-e, hogy egyetlen nap se telik el, hogy azt ne halla-

nám: ez sincs,az sincs a szájadíze szerint . . . és még a gépeddel se hagysz nyugton.

— Pszt! . . . — Geraszim Petrovics riadtan nézett Rogov felé. — Elvesztetted a józan eszedet, mama? Nem szabad az öreges időtöltést összekeverni ezzel, mármint . . . az igazi élettel.

— Ugyan, menj már! — legyintett Marija Dmitrijevna.— Egy szekérre való papírt elpocsékoltál csak a rajzokra.

Geraszim Petrovics kimeresztette a szemét és a fejéhez kapott:

— Miket beszélsz? Hogyan vegyem fel a versenyt a fiatalokkal? — Nagyot sóhajtott. — Nézd csak, micsoda emberek vannak nálunk, mamácska! Ha például egy ilyen embert, mint ez a Rogov, megtennél miniszternek, nem csalódnál benne.

— Derék ember! — mondta váratlanul Marija Dmitrijevna.

Olenyka felnevetett:

— No, no! . . .

— Csak ne fintorogj! — felelte neki szigorúan az öregasszony. — Neki se könnyű így magányosan!

Rogov az erkély oszlopánál állt. Ismét nyugtalankodott a szíve, kívánkozott valahová . . . Ugyan hová? Csak nem a kék tengereken túlra? Csak nem a magas hegyek mögé, távoli földekre, ahol annyit járt a háború évei alatt? . . .

Egy pillanatra úgy rémlett neki, hogy ismét ott áll a vasúti kocsi ablakánál, szorongó szívvel keresi az ismerős hegyek körvonalait, látja a zöldes szürkületet a lejtőkön és a szakadékokban, látja a távolban a Kondoma folyó kanyarulatát, amely úgy hajlik, mint valami hatalmas kard. Hát igen, most itt van mindez! Itt! A hegyek is, a lankák is, itt van a Kondoma folyó is, csak éppen a kezedet kell kinyujtanod s megérinthetted azt a földet, amely talpra állított, amely emberré tett, amelyen először dobbant meg a szíved.

Lent a kertben két alak állt meg. Olyan világos az éjszaka, hogy az erkélyről is jól látható arcuk fehér sugárzása. A fiú a leány vállára teszi a kezét és bátortalanul azt mondja:

— Tudod mit, Annuska? . .

Rogov szinte pontosan látja a lány arcát, nem is az arcát, de legalább arca kerekségét, apró állát. Úgy áll ott a

lány, félig elfordulva, mintha várná, hogy mondanak neki valamit, vagy mintha nem is várná, csak úgy állna, nézne előre, elgondolkozva a bányák fényei felé.

— Tudod, Annuska? . . . — ismétli még csendesebben a fiú.

— Nem kell . . . — feleli alig érthetően a lány, — nem kell, ne beszélj. Mindent tudok . . .

Látja, hogy a lány felemeli a fiú kezét és arcához szorítja, majd gügyögve beszél, biztosan kedves, becéző szavakat mond, mert mindketten boldogan nevetnek s aztán összeölelkezve mennek ki a kertből. Amikor a kertajtóhoz érkeznek, a fiú hirtelen megáll, s mintha az egész világról megfeledkezett volna, hangosan mondja:

— Ha te tudnád, Annuska, hogyan fogok én most dolgozni! . . .

Rogov mosolygott. Csak most értette meg, hogy Dubincev technikus mégis csak összetalálkozott Annuskájával.

— A természetben gyönyörködik? — kiáltott feléje az ajtóból Olenyka.

— Nem — fordult feléje Rogov. — Csak azért állok itt, mert a bányásznak elsőosztályú levegő van előírva.

A balkonról egyenesen nagy, tágas szobájába ment, felgyujtotta a villanyt s homlokát dörzsölgetve állt meg a fal mellett. Micsoda fura egy-este! Sem a mozi, sem az Annuskával folytatott beszélgetés, sem a Homjakovéknál lefolyt társalgás nem segített semmit. Nyilvánvaló, foglalkoznia kellene valamivel. A könyvespolc könyvei között turkált. Olvasott vagy egy félórán át, de az elbeszélés olyan unalmas volt, hogy rögtön el is felejtette, mihelyt letette a könyvet.

Kopogtattak az ajtón. Kinyitotta és lassú mozdulattal nyúlt a távirat után. De alig távozott el a postás, rögtön a lámpához sietett.

„Ledoktoráltam. Ősszel átutazom. Valja."

Rogov az asztalhoz ült, fejét a tenyerébe hajtotta és lecsukta a szemét . . .

IV

A diploma megszerzése előtti gyakorlatot Valja 1944-ben a Tudományos Akadémia nyugatszibériai kirendeltségének egyik geológiai expedíciójánál végezte.

Eljött az ősz, végetért a munka és váratlanul megkapta a szörnyű hírt anyja haláláról. A hír összetörte Valját, gyorsan csomagolt, de mire a városba ért, már minden befejeződött. Az Irkutszki-utcában levő kis ház komolyan nézett vele szembe, esőcseppektől könnyes ablakszemeivel, a kopár akácfák mögül. A szomszédék leánya, Nyina Szorokina lakott ideiglenesen az elhagyott, csendes kis szobákban.

Valja este érkezett, fáradtan és elhagyatottan, le sem vetkőzve, közel két órán át üldögélt a homályos hálószobában. Nem kérdezősködött semmiről s Nyinán kívül nem is igen lett volna, aki meséljen neki Jekatyerina Mihajlovna utolsó napjairól. De Nyina is hallgatott, maga se tudta, mit tegyen. Végül bátortalanul benyitott a szobába:

— Valja, ha szükséged van valamire . . .

— Nem . . . köszönöm . . . Mindjárt megmosdom . . .

Azt akarta még mondani: és lefekszem. De egyszerre megriadt a körülötte támadt ridegségtől és zavartan nézett körül. Csak most értette meg, kegyetlen élességgel, hogy soha többé nem jön hozzá s nem ül le melléje a mama . . .

Reggel rendbehozta a lakást és elment a geológiai igazgatóságra, mert elhatározta, hogy egy évvel hosszabb határidőt kér a doktori értekezés elkészítésére. A geológiai igazgatóság főgeológusa, a hatvanéves, őszülő Vaksin figyelmesen hallgatta meg Valját s azt javasolta, hogy dolgozza fel az elmúlt évi expedíció anyagának egy részletét.

Ez a munka alig kötötte le Valja érdeklődését, de hozzásegítette, hogy feledje fájdalmát. A geológiai múzeumban összeismerkedett Vaszilij Pantelejevics Szkitszkij professzorral, a nyugatszibériai síkság fáradhatatlan kutatójával. Akik közelről ismerték a tudóst, azt mondták róla, hogy munkabíró és ókos ember. Harmincöt év körüli nőtlen férfi volt. Az emberek mindjárt megszerették meghitt közvetlensége és szókimondó nyiltsága miatt.

Hideg havaseső esett. Valja késő éjszakáig ült munkája mellett. Egyszer, hogy, hogy nem, Szkitszkij hazakísérte s azután még kétszer ugyancsak együtt mentek haza. Valja egy alkalommal felhívta magához a professzort, hogy melegedjék meg. Míg a lány a konyhában tett-vett, Szkitszkij fel s alá sétált a szobában, megelégedetten dörzsölgette fagytól dermedt arcát s a legfrissebb fronthíreket mesélte, amiket most hallott a rádióban.

Tea után rágyujtott, kissé összehúzta szemét és tömzsi ujjaival állát simogatva beszélt Valjának a nyárra előirányzott kutatómunkák tervéről.

— A szalairi réteg ércei, a Gornaja Soria félfémei, a csugunasi mangán . . . Ha nem ma, hát holnap, a geológusokat fogják megkérdezni, miért dolgozik a Kuznyecki-medence még mindig csiaturi mangánnal? . . . Minket kérdeznek meg! — és Szkitszkij arca szokatlanul kemény lett. Valjára nézett és tompa hangon mondta: — Bocsásson meg, magát bizonyára untatják ezek a geológiai ömlengések.

— Vaszilij Pantelejevics! — Valja önkéntelenül is kihúzta magát. — Miért untatnának?

— Az arca . . .

Valja lassan bólintott.

— Nagy szerencsétlenség ért, Vaszilij Pantelejevics . . .

Néhány másodpercig nézte a lány hirtelen megremegő kezét, majd felemelte tekintetét és szemmelláthatóan kérdezni akart valamit. De már csak közvetlenül távozása előtt kérdezte, hogy mit nyujt neki a munka s hogy hosszú időre hagyta-e el az intézetet?

— Hogy mit nyujt nekem a munka? . . . Megnyugvást . . . — még lassabban beszélt most, de egyszerre hirtelen felkapta a fejét, — de miért kérdezi ezt?

Szkitszkij kissé erőltetetten mosolygott.

— Olvastam a jelentését a tom-uszi expedíció eredményeiről. Egyetlen lelkesedő gondolat, egyetlen indulattal teli állítás sincs benne . . . hideg tudományos értekezés, nem mond semmi újat — fejezte be élesen.

A professzor távozása után Valja sokáig üldögélt és hideg ujjaival nyakát fogva, átengedte magát nyugtalan gondolatainak. Már másfél hete nem kapott levelet Paveltől. Előfordult ez már máskor is, de ilyen nyugtalanságot még sohasem okozott neki. Talán örökre elhallgatott Pavel? . . .

Hirtelen felállt. Istenem, hogy is savanyodhat be ennyire . . .

„Hideg tudományos értekezés . . .”

Valja önkéntelenül is körülnézett, mintha csak most hallaná ezeket a szavakat. „Hideg értekezés . . .” Micsoda szégyen!

Reggel visszakérte a Tom-Uszról készült írását, újból

átolvasta, gondosan átvizsgálta minden sorát. Mennyi idegen, rossz szó, mennyi erőtlen kifejezés! . . . „Fel kell tételezni" . . . „A valóságnak aligha megfelelő állítás . . ." „néhány alapvető állítása kétségbevonható . . ."

Igen . . . ezek az emberek kint küzdöttek a felső Tom tajgáinak hatalmas, sűrű erdeiben, harcoltak az ítéletidővel, a gyommal, örvendeztek az apró felfedezéseknek, amelyek mögött már-már felcsillanni látták az új szénvidék szinte mesebeli gazdagságát. És most ezekhez a lázas álmokhoz közönyös kézzel nyúl valaki . . . s a színek egyszerre elfakulnak . . .

Valami fájdalmas örömmel semmisítette meg írását Valja s néhány éjszakán át újra írta. De amikor a párt vezetője az új szövetségestársnak örvendezve, megdícsérte merész következtetéseiért, maga se tudta, hova legyen keserű zavarában.

Szkitszkij nyilvánvalóan mindenről tudott, de soha egy szóval sem említette a történteket.

Néhányszor együtt voltak színházban. Valja korholta magát, mert elégtétellel nézte, hogy ez a nagy, okos ember milyen félénk lesz, mikor vele foglalkozik, hogy sápadt arcára mint ül ki ilyenkor valami könnyű pír. Udvarolt Valjának, de olyan ügyetlenül, olyan kamaszosan, hogy igazán nem lehetett megsértődni miatta. A férfi társasága megnyugtatta. Legalább is Valja úgy érezte, hogy Szkitszkij jelenléte nem akadályozza meg abban, hogy Rogovra gondoljon.

A Szovjet Hadsereg januárban elérte az Oderát. Kemény fagyok voltak. Valja idegei a végsőkig megfeszültek. Szíve sajgott Pavel után, minden egyes levele után. Lázasan dolgozott, napokon át, szüntelenül jegyzeteit és a geológiai kőzetek mintáit tanulmányozta.

Két heti megszakítás után, ősszel megint gyakrabban írt Pavel. Dehát ki kezeskedik arról, hogy a levelek vékonyka lánca nem szakad-e meg újra? A Szovjet Tájékoztató Iroda szűkszavú jelentésekben közölte, hogy az ezerkilométeres front nagy lendülettel halad előre, súlyos harcok folynak, megszámlálhatatlanul nagy zsákmányt és sok foglyot ejtettek. Rogov pedig így írt:

„Ma éjszaka egy lengyel községben pihentünk. Szabad helyiséget nem találtunk, szénapadláson aludtunk. És éjszaka

felfedeztük, hogy alattunk a szénában egy egész hitlerista géppisztolyos raj pihen. Egy kis zenebonára került sor s nem aludhattuk ki magunkat."

Ezt a lakonikus elbeszélést olvasva, Valja úgy érezte, hogy végigfut rajta a hideg.

Februárban elmaradtak a levelek. Ekkoriban megjelent a lány Vaksinnál és azt mondta:

— Még valami munkát kérnék . . .

Vaksin nagyot fújt.

— Hiszen magánál már enélkül is három részlegre való munka van!

— Szeretnék még valamit csinálni — mondta Valja

Az öreg geológus ingerülten forgolódott a széken, néhányszor felpislantott a lány arcába, végülis felkapott az asztalról egy papírokkal teli iratgyűjtőt és átlapozta az írásokat. Valja odahajolt hozzá, de Vaksin halkan azt kérdezte:

— Lengyelországban van? . . . Hallgat?

A lány bólintott. A világos, napsütötte ablak elsötétedett, szeme előtt elmosódtak a körvonalak.

— Hallgat . . . Már egy hónapja hallgat . . .

Vaksin száraz tenyerével megérintette a lány vállát.

— A fiam . . . ő is hallgat. Valja, szorítsa össze a fogait . . . munka pedig akad itt, amennyi csak kell . . .

A lány továbbra is rendszeresen, kétnaponként írta Rogovnak a leveleket s ugyanolyan rendszeresen kapta vissza „Címzett eltávozott" megjegyzéssel.

Egyszer beugrott hozzá Nyina Szorokina és kíméletesen megkérdezte:

— Valja, még mindíg nem írt? — és nagy sóhajtva tette hozzá : — Az enyém se írt. Már egy hete hallgat . . .

A hóolvadás ezüstös idején még a lélekzés is nehezére esett, olyan nagy volt benne a feszültség. Remegve félt minden szabad perctől. A főmunkáján kívül még két szomszédos osztály számára is dolgozott. Munkatársai reggeltől késő estig láthatták símára fésült, szőke fejét, amint az asztal, a rajztábla, vagy a geológiai múzeumban a kőzetminták fölé hajolt.

Ezen az aranyló májusi napon, szokás szerint, nagyon kimerülten érkezett haza. Megszokott mozdulattal fordította meg a kulcsot a zárban és zajtalanul nyitotta ki az ajtót. Tekin-

tete az ajtó előtt fekvő kis szőnyegre esett, amelyen — századszor már — ismét nem volt levél. Az órájára nézett, öt perc híján hat óra volt. Gyorsan bekapcsolta a rádiót s az ablakhoz ült. Megfeszített figyelem ömlött el rajta.

Külsőre éppen olyan volt, mint egy-két évvel ezelőtt. De belül már régen torlódott, növekedett valami benne, valami olyasmi, amit nem tudott pontosan megfogalmazni. Szíve megérezte a közeledő győzelmet és a győzelem előtti utolsó órákat dobogta.

Az ablakból nem láthatta már a lenyugvó napot, mely a távoli hegyek mögött járt, csak azt látta, hogy ez a rózsaszínű fény a szomszédos házak tetején egyre halványabb, áttetszőbb lesz, majd felemelkedik s elérhetetlen magasságban remeg tovább.

A rádió szünetjelei megszakadtak. Egy másodperc néma csend, majd megszólalt az esti szürkületben a jólismert, megszokott hang:

— Moszkva beszél!

Valja szorongva gyömöszölte a mellén hajfonatait. Igen, minden úgy megy, ahogy kell. Drezda elesett. „Csapataink az Elbához kiérve . . .” Mennyi folyó van még Németországban? Nem volt ereje, hogy tovább is mozdulatlanul üljön. Lehúzta az ablakreteszt. Még nem látni se füvet, se virágot, de a könnyű, meleg illatok megremegtették a szívét.

Nyinocska Szorokina kopogtatás nélkül jött be, csendesen leült melléje, kezét összekulcsolta térdén, szemét lesütötte, hogy eltakarja vörösre sírt szemhéját.

— Valja . . . én vagyok a legszerencsétlenebb a világon . . . egész héten át nem kaptam egyetlen sort se.

Térdén tartott ujjai megremegtek, ahogy ezt mondta.

Valja felgyujtotta a villanyt, Nyina pedig kinyitotta két legutóbb kapott levelét és gondosan, minden szóra figyelve, felolvasta. Apró térképen követték a katona távoli, nehéz útját s egyetértettek abban, hogy az utóbbi napokban igazán nem juthatott ideje a levélírásra. Hallgatagon ültek.

— Hát nálad mi a helyzet? — kérdezte Nyina és bátortalanul nézett Valja szemébe.

Valja, fejét válla közé húzva, csendesen felelte:

— Nagyon belefáradtam már . . .

— Még mindig vársz?

Lassabban, vontatottabban beszélt, majd kiegyenesedett s határozottan emelte fel az arcát:

— Hogyan is lehetne másként élni? — mondta és hirtelen mozdulattal kirántotta a rádió zsinórját a fali kapcsolóból. Nyina volt az első, aki nem bírta tovább a csendet. Gyorsan beszélni kezdett.

— Bocsáss meg, Valja. Én mindig ilyen tapintatlan vagyok... Megyek is már. Előfordul, hogy este hoznak levelet.

Valja újra bekapcsolta a rádiót. A rádió hallgatott. De ez a hallgatás az éter zúgásán át a legmagasabb feszültséget hozta a szobába.

Ma éppen úgy nem fog elaludni, mint Berlin eleste óta csaknem minden éjszaka. Sokáig járkált az ablaktól az ajtóig és fejében makacsul hangzottak a régi jólismert levél szavai;

„Úgy sajnálom, hogy nem láthattalak. Mikor a vonat a Jurgától nyugatra fordult és te keleten maradtál Tomszkban, a szívem mintha megszakadt volna. Találkozunk-e újra? És azután már nem nagyon értem rá... Arcok, bajtársak pusztulása, feldúlt földek... Valami mintha kiégett volna bennem. Akkor úgy éreztem, hogy ritkán gondolok rád, de most már tudom, hogy te mindig velem voltál."

Legutóbb pedig ezt írta:

„Még hatvannyolc kilométer van Berlinig. Nagyon sok a munkám."

Februárban írta ezt a levelet? Milyen régen. Álom ragasztotta le szemhéját, vagy erőtlen már, hogy emlékezzék?

Óvatos kopogás hallatszott az ajtón. Valja felfigyelt.

Öreg levélhordó lépett be s kis, négyzetalakúra hajtogatott táviratot adott át. Valja, attól félve, hogy most rögtön, menthetetlenül sírva fakad, merev ujjakkal vette át a táviratot és az asztal sarkára tette. A levélhordó sokáig túrkált a táskájában s keresgélte az elkeveredett nyugtát. Aztán elment.

Valja arra gondolt, nem lesz elég ereje megfogni a táviratot. De ez csak egy másodpercig tartott. Két rövid sóhajtás közben szétnyitotta az összehajtott papírnégyzetet és elolvasta a szöveget:

„Súlyos sebesült voltam. Most már minden rendben. Ne csüggedj. Pavel"

Már nem is emlékszik, hogyan ment oda az ablakhoz. Arcát az üvegre szorította. Észre se vette, hogy leült. A szemközti háztető felett már kékes fények játszottak. Fejét az ablak könyöklőjére hajtva kimerülten aludt el.

Amikor felébredt, szemhéját már a napsugarak melengették. A napfény aranyló négyszöge ferdén esett a tarka szőnyegre. A tükör szivárványszínű visszfénye ott csillogott az ágy gyűretlen párnáján. Még mindig kezében szorongatta a táviratot. Milyen könnyű, örömteli volt ez a reggeli ébredés...

Arcához egészen közel, az ablak túlsó oldaláról Nyina könnyektől nedves arcocskája nevetett feléje.

— Csodálatos!... Te Valja, ez igazán csodálatos! Négy éven át vártunk s ma reggelre egyszerre csak ráébredtünk... A szívem... Jaj, nem bírok a szívemmel... és az utca! Nézd, még a föld is énekel!...

Mennyi ember zsongott az utcán ezen a verőfényes reggelen. Milyen zengő, daloló volt az élet! Szemben a téglakerítésre két fiatalember hatalmas betűket festett:

„Győzelem!"

Valja végigvárta az egész májust. Szkitszkij közvetlenül a Győzelem Napja után egy csokor hóvirágot hozott neki és bizalmas mosollyal az asztalára tette.

Valja a férfihez fordult:

— Vaszilij Pantelejevics, olyan nagyon, nagyon boldog vagyok!...

— Ennek örülök, Valentyina Szergejevna.

És Szkitszkij gyengéden megszorította a lány kezét.

Rogov váratlanul érkezett. Pontosan azon a napon, amikor Szkitszkij repülőgépen a Kuznyeck-medencébe utazott.

V

Mi az, ami mindennél jobban megmaradt emlékezetében ezeknek a tavaszi napoknak az eseményeiből? Talán Kuznyeck feléje áramló ősi ereje, vagy a két folyó kifényesített acélként csillogó tükre, a szél, a tavaszi napsugár, a távoli hegyek s ismét és ismét a szél...

És a kedves szemekben ragyogó kifogyhatatlan öröm...

De még mindezek előtt volt valami, ami mélyen meg-

ragadta, mikor hosszú távollét után először szállt le a novoszibirszki pályaudvar perronjára.

Reggel érkezett a vonat. Rogov kiszaladt az állomás előtt elterülő széles térre és elcsodálkozott: nicsak, a földiek hogy kinyujtózkodtak! A reggeli napfényben ragyogó állomásépület olyan volt, mintha kékes derengésben úszna.

De Rogov már nem tudott egyhelyben maradni. Türelmetlensége elvitte a csendes mellékutcákba, amelyek mégmindíg nem voltak kikövezve, ahol a házak előtti kertekben akác és orgona virágzott és zölden sorakozott a topolyafák sorfala. Felnézett az utcatáblára. „Irkutszki-utca". Az örömtől szinte megborzongott. Balra, a ház előtti kertecske zöldjében két kis ablakot pillantott meg. Úgy csillant a szemébe, mint valami tiszta kis erdei tó. Megigazította egyenruháját és odalépett a kisajtóhoz. De ebben a pillanatban észrevette, hogy ketten kilépnek a házból. Egy középtermetű férfi, meg egy magas lány.

Olyat nyilallt a szíve, hogy hangosan fel kellett kiáltania, elfúlón és szívszakadva, mintha most ért volna fel valami magas hegycsúcsra.

— Valja!

A lány hirtelen megfordult, gyors léptekkel sietett Rogovhoz és felzokogott. De könnyeiben s ahogy a két karjával átfonta Rogov nyakát, hogy szinte fájt már az ölelése, meg a hangjában annyi szeretet, öröm és szomorúság volt, hogy egyszerre feledésbe merültek a fájdalom, vágyódás és várakozás évei.

— Valja, valóban te vagy az, Valja!? — Rogov hol a lány meleg, könnyes arcát csókolta, hol hosszan nézett két fényes szemébe.

Aztán, mintha felocsúdott volna, a lány gyorsan beszélni kezdett:

— Hát te? . . . Te nem sírsz a boldogságtól? Te . . . valahogy egészen más vagy . . . A szél, a napsugár illatát hoztad magaddal. Hallod? — Majd odafordult kísérőjéhez, akiről közben teljesen megfeledkezett és csendesen mondta: — Látja, professzor, milyen boldog vagyok? Milyen nagyon boldog! Ez hát itt az én Rogovom . . .

A következő napon a Kuznyeck-medencébe utaztak. Rogov akarta így, bár a lány próbálta lebeszélni.

— Nem, nem! — mondta a férfi vidám makacssággal. — Mit nekünk ezek a szobácskák! Gyerünk! Utazzunk egyet, szippantsunk nagyot a szélből! . . . Jó?

Jártak Sztaro-Kuznyeckben, megnézték az erődöt. Kora délután jutottak fel a szürke kőfalakra. Lent a Tom partja és a hegy között húzódott az ősi város sokezer faházacskája. A folyón túl jobbra a műút egyenes szalagja futott, amott pedig villanyoszlopok sora. Mintegy öt kilométerre Sztálinszk kőrengetegei látszottak. Füstölt a gigászi üzem. Feljebb, a Tom mentén, Sztaro-Kuznyecken túl két másik üzem látszott: hosszú épülettömbjeik innen, a távolból olyanok voltak, mint messzi útra készülődő, óriás tengeri hajók. A szürke homokkőből épült ősi erődfal ott emelkedik a két folyó hatalmas térsége felett.

A kék égen ragyogott a tavaszi nap. Zizegtek a füvek. Könnyű volt a testük s úgy érezték, csak a karjukat kell széttárni és már repülnek is . . .

Sokáig álltak így, egymás mellett.

Aztán Rogov kilépett a fal szélére és zsebredugott kézzel megállt. Az erős szél összekuszálta sötét hajfürtjeit. Röpködő árnyékok ugráltak a szeme előtt.

— Hát ez az! — mondta, vállát nekifeszítve, mintha mérkőzni akarna a távoli, zöld mélységekkel — ez az!

Egyszerre összeráncolta a homlokát:

— Ezt a hidat még mindig nem építették át? Már az ördögnek se jó így! Hallod-e, Valjuska! Csak most tudtam meg, hogy a kuznyecki tröszt vezetősége még mindig a városban van s a tárnák meg ott, ni . . . látod a hányók kúpját? Ez a Bajdajevka, kilenc kilométerre van innen, mögötte pedig az Abasevo, a Zirjanovka . . . Nem értem, hogy hogyan vezetik a munkát? Talán telefonon?

Leugrott Valjához és azt javasolta:

— Tudod mit? Csónakázzunk fel a Tomon. Még ma szerzek egy csónakot . . .

Négy napig tartott az út, felfelé a folyón. Valahol a Mrasz torkolatánál a parton töltöttek egy napot. Rogov reggel megfürdött a jeges tavaszi vízben, beúszott a folyó közepére és onnét kiabálta vissza, kamaszosan csengő hangon:

— Valjuska! Hát te? Ússzál ide gyorsan!

A lány fázósan húzta fel a vállát és mosolyogva nézte, hogy hasítja Rogov a víz kéklő ezüstjét.

Nappal halat fogtak, sütkéreztek, s mindenféléről beszélgettek. Rogov istentelenül hamisan énekelt egy-egy dalt és gyakran kérte a lányt:

— No, segíts már... egészen elfelejtettem a szöveget!

Este tábortűznél ültek, halászlét ettek és dicsérték az ételt, pedig Rogov alaposan elsózta. Aztán sokáig hallgatagon néztek a tűzbe, a parázs között izzó aranyos lángocskákba.

Ekkor kérdezte meg Valja először:

— Nem fáradtál el a háborúban? Nem kívánod a csendet és legalább egy kevés nyugalmat?

— Hogy elfáradtam-e? — mosolygott Rogov. — Eszemágában sem volt, becsületszavamra, nem dicsekszem!

A lány észrevétlenül odébb húzódott a fiútól és mintha másról beszélne, így folytatta:

— Pavel, gondolj csak a terveidre... nagyon tanácsolom. Az alkotó tudományos munka olyan bevehetetlenül hatalmas térség... Gondolj rá, Pavel. És azután: együtt leszünk. Én úgy szeretném... Nem tudok már tovább egyedül lenni... Nélküled...

A lány meleg, ziháló lélekzése Rogov arcához ért. Két tenyere közé szorította a lány arcát, szemébe nézett, melyben a parázsló tábortűz aranyló visszfényei izzottak.

— Édesem! Hiszen együtt vagyunk... így is mellettem vagy. Annyit kell még élnünk!

A fiú felugrott a földről, összemarkolt egy ölre való rőzsét s rádobta a parázsra. Aztán összefont kézzel állt s nézte, hogy kavarodik fel a tüzes csóva, pernyével, szikrával keverten az ég felé.

— Várj csak, Valja — mondta rövid gondolkozás után. — Fogunk mi még tárnákat építeni itt, ahol most éjszakázunk... És még hozzá, micsoda tárnákat! Itt, a közelben van a csodálatos Tom-Usz medence. Hunyd le csak a szemed és képzeld magad elé, mi minden lesz itt! Eltűnik a tajga, a mocsarat kiszárítják, fénytenger, hatalmas munka zaja, kertes lakóházak, élet költözik ide. És... — elárulhatok egy titkot: a mi gyermekeink is itt járnak majd iskolába...

Valja lecsukta remegő, fekete szempilláját.

Fenyőgallyakból összetákolt kunyhóban tértek nyugovóra. Rogov, míg a lányt a takaróba beburkolta, megkérdezte:

— Nem fázol? Nem félsz? . . .

Néhány perc mulva, amikor a kunyhó másik sarkában a a fiú már egészen elcsendesedett, Valja halkan megszólalt:

— Pavlik! Szeretsz engem?

— Valja! — Rogov felemelkedett. — Kedvesem, de mennyire szeretlek!

— Mondd mégegyszer! . . .

A fenyőágak felett, pontosan a fejük felett ragyogott egy fényes, melegfényű csillag s valahol, a közelben hívón kiáltott egy éji madár. Az éjszaka hangtalan volt egyébként és sötét, a föld végtelenül szélesnek és símogatónak tetszett.

. . . Rogov egy napig sem tudott megmaradni egy helyen. Gyakran ismételgette: látni akarom mivé fejlődtek az itthoniak. Újra meg akarok tanulni tőlük élni! — Máskor meg, Valja kezét szorítva hirtelen abbahagyta a témát s ezt mondta: „Nézd, hogy ifjodik a föld, hogy fejlődik, épül minden! Szinte zsibong a tenyerem, ahogy nézem!"

Gornaja Soriaban, Tastagolban az állomásról rögtön a bányába szaladt. Valja észre sem vette és máris összeismerkedtek egész sereg bányásszal.

A föld felszínén folyó munkálatokat robbantást jelző kürt hangja szakította félbe. Míg a robbantások megremegtették a levegőt, Valjáék egy deszkacsűrben ültek. Pihenés közben Valja végignézett a Kondoma keskeny csíkján. Rogov pedig parázs vitát kezdett az egyik mérnökkel.

— Már engedje meg, de maga ostobaságokat beszél — szakította félbe harag nélkül a mérnököt. — Réteges kőzetek kitermelésénél a koefficiens egyenlő . . . — Gyorsan kirántotta a zsebéből jegyzetkönyvét, valamit kikeresett, aláhúzott és megmutatta a mérnöknek: — Látja? . . .

Valja önkéntelenül is elnevette magát. Olyan ügybuzgalom, tettvágy volt ebben a fiúban! A napokban a vonatban is nekitámadt valakinek, vitát provokált, elfeledkezett maga körül az egész világról. S amikor ő kérdezett valamit Paveltől, csak szórakozottan nézett rá. — Bocsáss meg . . . — mondta neki s már fordult is vissza a vitapartnerhez.

A pihenés rövid óráiban mindig gyöngéden ábrándozó volt, szelíden simította félre a lány halántékáról az előrehulló fürtöket. Valja pedig félrehajtotta a fejét és lehunyt szemmel kérte:

— Ne nézz úgy rám! Hallod, kedves . . .

Tastagoltól a szpaszki kutatótelepig a hágón kanyargós szerpentinút vezetett keresztül. Messze alattuk maradt a Kondoma völgye, keleten ott állt előttük a hegyek kékes színben játszó kúpja. Valja hirtelen leült az útmenti árok szélére és egy málnalevelet rágcsálva, nevetve azt mondta:

— Becsületszavamra, alaposan elfáradtam, Pavel! Miért szaladsz, szaladsz mindig? Már a lélekzetem is elakadt. Még összeesem valahol, aztán felelhetsz értem!

— Hiszen geológus vagy, aki a földet járja — felelte tréfásan Rogov, majd lassan, most már komoly hangon tette hozzá: — És most ez elszakít egymástól minket, kedvesem . . .

— Elszakít egymástól — ismételte Valja és szemét lehunyva bólintott.

Úgy történt, hogy egy hét múlva, Sztálinszkban ismét felmerült közöttük ez a kérdés. Bár mindketten egyre halogatták. — Majd később . . . — mondogatták egymásnak.

Utolsó estéik egyikét Ivan Szergejevics Dombickij kohómérnöknél töltötték. Az öreg kuznyecki építő a híres nagyolvasztós Kurako lelkes követője volt. Sohase mulasztotta el, ha mesélhetett azokról az időkről, amikor a tundrás pusztákon, a mocsarak vidékén megkezdték a hatalmas üzem és a gyönyörű város építését. Dombickij már az első pillanatban lekötötte Rogovot, mikor nagy érzéssel szavalta:

Tudom, hogy város épül,
S kertek virulnak itt,
Mert szép Szovjethazánkban
Ily nemzedék lakik.

Aztán kacsintott és vidáman jelentette be:

— Halljátok-e, nemrégiben Magnyitogorszkban jártam. S képzeljétek, az ottlakók olyan vakmerőek: azt állítják, hogy Vlagyimir Vlagyimirovics ezt a verset az ő városukról írta! . . . Ki hallott még ilyen önhitséget? Ezeket a sorokat ugyanis Kuznyeck építéséről, a kuznyecki építőkről írta a nagy költő. Magának mi a véleménye erről?

Rogov vállat vont:

— Kuznyeckről írták, de azt hiszem, a magnyitogorszkiaknak is igazuk van.

— Úgy gondolja? — a házigazda hitetlenül mosolygott.

Dombickij házában derék, vidám emberek jöttek össze, a városi színház két művésze, Szkitszkij professzor Novoszibirszkből, aztán két tanítónőképzős, Dombickij rokonai. A hatalmas termetű Szkitszkij professzor olyan volt, mint valami favágó, magas homloka alól vidám szempár mosolygott. Az egyik tanítónő, szőke, kedves arcú,estélyi ruhás teremtés, néhány dalt énekelt. Rettenetes zavarban volt s ezért külön is megtapsolták.

A professzor a legutóbbi expedíciójáról beszélt, melyet a tom-uszi szénvidékre vezetett. Rogov észrevette, hogy közben Valja önkéntelenül közelebb húzódott az elbeszélőhöz és arca kipirult az izgalomtól. Szomjasan, türelmetlenül érdeklődött a kutatási eredmények után, szinte minden más megszünt számára a világból.

Rogov az ablakhoz ment és rendezni próbálta gondolatait. Mi is történt tulajdonképpen, mit kívánt ő valójában? Hogy mellette legyen Valja? Igen, ezt a kívánságot semmi sem irthatja ki belőle. De most nem valósítható meg. És azután?...

Valja, mintha megérezte volna, miről gondolkozik a fiú, odajött hozzá s melléje támaszkodott az ablak márvány könyöklőjére. Látszott rajta, hogy mondani szeretne valamit, de nem találja a szükséges szavakat. Lent, a kékes szürkületben lassan eltűnt az utca képe. Balra, a tér túlsó oldalán hatalmas, hétemeletes lakóház tömbje emelkedett a magasba. A ház minden ablakából egyenletes sápadt fény ömlött ki s ettől olyan volt az egész épület, mintha csillogó üvegből épült volna. Valja most elmosolyodott s kerekrenyílt szemmel nézett Rogovra.

— Pavlik, te szomorkodsz?

— Nem, másról van itt szó... — rázta fejét Rogov.

— Mondd meg az igazat!

— Rendben van. Megmondom az igazat. Igen, kissé szomorú vagyok... és... nem tudom, mi lesz azután...

— Mire gondolsz?

A fiú türelmetlenül rántott egyet a vállán.

— Az életünkre gondolok. Összekerülünk-e mi még valaha? Mondd, miért nem beszélsz nyíltan?

Valja elcsodálkozott.

— Mi szükség van még itt szavakra? — mondta és könyökével magához szorította Rogov tenyerét. — Most már tudom, hogy semmiféle erő nem szakíthat el téged a Kuznyeckmedencétől, feladataidtól, munkádtól... Figyeltelek ezekben a hetekben. De én éppen ilyennek szeretlek és éppen ebben van a kettönk boldogsága... — és itt hirtelen elhallgatott.

Rogov megértette, mi az, amit nem mondott ki a lány. Talán éppen azt akarta mondani, azt akarta megkérdezni: — Hát te engem milyennek látsz, miért szeretsz engem?...

— Jól van, Valjusa, együtt fogunk élni. Hallod, hogy zakatol az élet?

És a lány kezét melléhez szorította.

Valja reggel utazott el Novoszibirszkbe. A vonat indulása előtt együtt álldogáltak Rogovval a kocsi szűk folyosóján. Búcsúzásul mindketten valami igen fontosat, valami olyat szerettek volna mondani egymásnak, ami, ki tudja milyen hosszú időre, mindíg ott csengjen a fülükben. De nem találtak szavakat.

Megindult a vonat. A kocsi kerekei azt kopogták, hogy „hát így... hát így..." Valja fáradtan ereszkedett le a padra. Valami felfoghatatlan, nehéz érzés ömlött el a szívén azóta, hogy találkozott Rogovval.

Mire várt tulajdonképpen annyi hosszú esztendőn keresztül? Nyugalomra, megrázkódtatásoktól mentes szerelemre? Van egyáltalán ilyen szerelem?

Felhőtlen, szép szemek,
Kék szemek... kék szemek...

— énekelte valamikor a mama azokról a kék, boldog szemekről, amelyekben semmi más nincs csak szerelem. Régebben amikor Rogovra gondolt, mindíg ez a dalocska jutott eszébe. A dal a kék, felhőtlen szemekről. Így volt ez a mostani találkozásig.

De most látta, hogy Rogov szeme egyáltalán nem olyan kék és nincs is benne semmi nyugalom. S egyáltalában volt-e valaha benne igazi nyugalom? Nem tündérmese ez, öncsalás, amelyet a maga számára költött hosszú, magános estéin?

VI

Nyilvánvalóan Rogovról lehetett szó, mert amikor belépett, Drobot egyszerre elhallgatott és gyors mozdulattal kihúzott egy negyedíves papírlapot az irattartóból.

— Feljelentés érkezett ellened ... — mondta szándékosan közönyös hangon és kérdően nézett Filenkovra és Sztarodubcevre. — A vájárok egyik csoportja panaszkodik az akadályoztatásokra.

— Melyik csoport? — Rogov fáradtan rogyott le a székre.

— Csak ne nyugtalankodj, — mondta gyorsan Drobot — én már gondolkodtam rajta. Úgy találom, hogy mindent elrendezhetünk.

— Ha feljelentés érkezett, azt ki kell vizsgálni és a bűnösnek lakolnia kell — ellenkezett Rogov. — Hát nem így van rendjén?

Drobot lesütötte a szemét s irónikusan felnevetett:

— Hát, tudod, ahhoz, hogy az ember veled beszélhessen, birkatürelem kell! ... Nem érted meg, hogy bűnös vagy? Az emberek panaszkodnak, hogy Rogov körzeti mérnök nagyon akadályozza a munkát ... Ezt nem hagyhatom figyelmen kívül, hiszen a bánya vezetője vagyok! És ha mindez eljut a pártszervezethez is?

Rogov komolyan érdeklődött:

— Tulajdonképpen kik a panasztevők?

Drobot legyintett:

— Mit számít, hogy Szidorov, Ivanov, vagy Petrov? A lényeg az, hogy joggal panaszkodnak ... Ezt lényegében kell felfogni és nem forma szerint.

Rogovot elöntötte a harag:

— Hogy vehet védelmébe ilyen selejtgyárosokat? Egyetlen váltásban harminc százalék használhatatlanul elaprózott szenet termeltek!

— És hol történt ez?

— A huszonnyolcasban.

— És mi az oka?

— Az, hogy hanyagul dolgoznak!

— Várj csak, — szakította félbe Drobot. Felkelt s idegesen topogott ide-oda az asztal mögött. — Megmondom én, miért ... A huszonnyolcasban a réteg is igen sovány, s

ezenfelül te is egyre csak kísérletezgetsz. És még mindig nem csináltad meg a szükséges terveket, nem készítetted el az ácsolatok vázlatát sem.

Rogov a fejét rázta.

— Megcsináltam én már, Pjotr Mihajlovics, megcsináltam egy jó hete. Most arra várok, hogy a főmérnök aláírja.

— Aláírtam! Már aláírtam! — szólt közbe gyorsan Filenkov — és átadtam a bányavezetőnek.

Drobot felvonta a szemöldökét, kicsit gondolkodott valamin, majd megszólalt:

— Nem fosztalak meg attól a jogodtól, hogy a fejedet törd a munkán, de mégegyszer ismétlem, ne feledkezz meg arról, ami a legfontosabb: a ma eredményéről. Igen! Azt értitek, hogy kell felforgatni a dolgokat, de a termelésért egyedül én felelek, ti . . . alkotók . . .

— Igen tevékeny ember ez a Drobot, — gondolta Rogov — jól ismeri a termelés minden csínját-bínját. Dehát mégis! Belső élénksége, hivatásszerű vezetői nagyhangúsága mögött Rogov pontosan megérzett valami higgadt megállapodottságot, amelynek láttán mindig tehetetlenül hanyatlott le a karja.

De halad az idő, nem topoghat tovább egy helyben. Drobot dönt a legfontosabb bányaművelési kérdésekben? Természetesen, ő mondja ki a döntő szót. Figyeljük csak meg, milyen jó szimata van ennek az embernek: valakinek azt kiabálja a telefonba, hogy már az erdőből ismeri az új tároló valamennyi támfáját, hogy a felszínen nyugodtan ültethetnek krumplit és pipázva várhatják be az új termést — olyan szilárdan áll a felső réteg.

És ez helyes is így. Drobot ismeri a tárnákat, akár a tenyerét, ismeri, mint a saját íróasztalát. No és?...

Mi az, hogy no és ? — Rogov szinte elcsodálkozott saját kérdésén. — Nagyon egyszerű a válasz. Drobotot éppen ez tartja a helyén, ezzel tartja fenn a bányát, bár talán inkább azt lehetne mondani, hogy ezzel tartja vissza a bányát.

De ezek csak akadémikus kérdések, mint ahogy Drobot mondaná. Az ügy azonban haladéktalan döntést követel.

Tegnap késő éjszaka a bányamérnök adatainak felhasználásával hosszasan és tüzetesen elemezte az előkészítő munkák helyzetét. Megpróbált három-négy hónappal előre

nézni, megkísérelte megtudni, milyen helyzetben lesz akkor a bánya. Az eredmények valósággal megijesztették. Ha a szén kitermelésének munkája továbbra is ebben az ütemben halad, akkor a tartalék legfeljebb félévre lesz elegendő... és azután?...

Alig várta a reggelt, máris a pártirodában volt, de ott azt mondták, hogy a párttitkár a pártbizottságba ment s aligha jön vissza egyhamar. Valami más megbízatást kap és új embert várnak a helyére.

De itt haladéktalanul tenni kellett valamit. Gondolkozott, tépelődött, végülis magához hivatta Dubincevet, utasítást adott neki, hogy szedjen össze két jó brigádot a gyorsított főtepászta-fejtésre.

— Próbálták már ezt nálunk! — kételkedett hitetlenül a technikus.

Rogov fagyos tekintetet vetett rá s gyorsan válaszolt:

— Nem azt az utasítást adtam, hogy próbálgasson! Megértette a feladatát?

— Megértettem! — felelte riadtan Dubincev és már futott is, hogy teljesítse az utasítást.

Egy óra múlva már készen is volt a brigádok névjegyzéke, de Harlamov, a főmérnök helyettese megtagadta a jóváhagyást.

— Teljességgel lehetetlen! Legyöngíti a többi szakaszokat, kedves Pavel Gorgyejevics! — mondta Harlamov.

— A fő csapásra, a támadás főirányába vetettem be a legnagyobb erőt — válaszolta Rogov.

— De kedves barátocskám! — ráncolta össze a homlokát Harlamov — ne zavarjon meg engem hangzatos kifejezéseivel és egy kicsit jobban nézzen bele a dolgok lényegébe! Két fejtése előrehalad majd a hónap folyamán, a többiek meg úgy másznak, mint a teknősbéka.

De Rogov érvei, amelyeket a gyorsfejtés érdekében felhozott, annyira meggyőzőek voltak s olyan szenvedélyességgel bizonygatta e módszer feltétlen szükségességét, hogy Harlamov végül is megadta magát.

— Jó, jó, rendben van! — emelte fel a kezét. — A maga energiájával igazán várakat lehetne bevenni! Tessék, itt az aláírásom. Áldásom az ügyre... Most pedig menjen a többi illetékesekhez...

Rogov kivárta a következő beszédszünetet és mikor

Drobot kérdő tekintetét látta, hirtelen eléje tette a brigádok névjegyzékét. Drobot végigfutott tekintetével a névsorokon, majd Filenkov elé tolta a papírokat.

— Böngészd csak át. Téged érint a dolog.

— No, mit is mondjak . . . — a főmérnök gondolkodott egy darabig, majd sóhajtott egyet. — A magam részéről teljesen időszerűnek tartom ezt a dolgot, bár . . . nincs minden kockázat nélkül.

— Kockázat? — vette át a szót Drobot. — Hm . . . csináljuk hát így: hozzákezdünk, de a legnagyobb csendben menjen a dolog. Így aztán, ha nem sikerül, legalább nem kell hallgatnunk a károgásokat.

— Ez nem helyes! — Rogov szinte indulatosan kiáltott. — Szerintem éppen most kell nyilvánosságra hoznia dolgot, hogy a két brigád munkásai érezzék, milyen felelősségteljes dologról van szó. A kockázat . . . persze, hogy minden új dolog magában hord bizonyos kockázatot . . . De az adott esetben ez igazán minimális. Hogy kisebb legyen a kockázat, kérem, hagyják jóvá egyidejűleg a munka-grafikont és a szállítás megszervezésére vonatkozó intézkedés tervét is.

— Már megint a szállítás?—Sztarodubcev áthajolt az asztalon: — Nagyon kérlek, Pavel, hagyj már egyszer nyugton engem!

Rogov kelletlenül nevetett:

— Ki bántja itt a te nyugalmadat? Arról beszélek, hogy feltétlenül biztosítanom kell a megfelelő üres csilleparkot a gyors kitermeléshez.

— Nyugalom, elvtársak! — szólt közbe Drobot. — Egy brigádot és a grafikonját is jóvá hagyom. Ez már csak azért is jó, mert tegnap utasítás érkezett az üzemhez, a gyorsfejtés megszervezésére. Mire ideérkezik hozzánk, nálunk már teljes gőzzel folyik majd a dolog. — Elégedetten pattintott ujjával s hozzátette: — Csak arra kérlek, Pavel Gorgyejevics, légy megfontolt és . . . hogy is mondjam csak . . . mindent mértékkel csinálj! Ami pedig a kezdeményezést illeti, a leghatározottabban kijelentem: néma csendben történjék az egész! Hiszen az ügy még csak csírájában van s az egész kollektíva becsülete forog kockán. Menj, ha akarsz, akár a pártirodába, vagy akárhová . . .

Filenkov, aki egész idő alatt hallgatott, most hozzászólt a dologhoz:

— Hát bizony, ez jobb is lesz úgy, ahogy Pjotr Mihajlovics mondja ... Ha sikerrel végződik a dolog, úgyis egy csapásra megtudja az egész bánya, az egész üzem és a pártbizottság... — Filenkov sóhajtott egyet, majd, mintha nehezen találta volna meg a szavakat, így fejezte be: — Ennek a dolognak, hogy úgymondjam, politikai eredményt kell magával hoznia. Ennek hatása lesz ...

Szemjon Sztarodubcev odament az asztalhoz, hangosat szipákolt, mintha szimatolna valamit, majd gúnyosan azt mondta:

— Hatása lesz. Hogyne lenne hatása! Az üzemnél rögtön hozzávágnak a tervhez néhányezer tonnát. Erjesztőnek, ezt megállapíthatjuk, jó lesz a kezdeményezés ... De aligha történik a kellő időben.

— Látod? — Drobot Rogovra nézett, mintha megbocsáthatatlan bűnön kapta volna rajta. — Szóval egy a feltétel: csendben és símán menjen a dolog.

Rogov felkelt. Nehéz és kellemetlen volt számára a beszélgetés folytatása, amely már piaci alkudozáshoz kezdett hasonlítani. Elvette Filenkovtól a brigádok névjegyzékét és az ajtó felé indult. Drobot azonban hirtelen utána kiáltott:

— Pavel Gorgyejevics! Majd hogy el nem felejtettem ... Tegnap úgy döntöttek az igazgatóságnál, hogy a hetes részleget is neked adják át. Vedd át, pajtás s gazdálkodj vele ...

— Hiszen az az északi szárny!? — csodálkozott Rogov s alig tudta tűrtőztetni magát, hogy menten, végérvényesen le ne mondjon. Ma tizenhetedike van, a hetes részleg a legelhanyagoltabb, s a körzet ezek szerint ismét nem teljesíti majd a havi tervet. Mintha szándékosan alakulna úgy minden, hogy valamennyi lehetőségétől megfosszák, attól a lehetőségtől, hogy saját elgondolásának megvalósításával foglalkozzék.

— Mi a különbség, hogy északi, vagy déli szárny? — mondta békítő hangon Drobot. — A réteg ugyanaz. Különben pedig ne feledd, holnap hat órakor sztahanovista gyűlés lesz! Zászlót kapunk!

Rogov, miközben Dubincevet kereste, végigjárt egész sereg irodahelyiséget, még a zuhanyozót is. Éppen a nappali váltás ideje volt. A felső ablakokból ferde napsugarak estek a hatalmas terem cementpadlójára. Ebben a teremben osztották be a bányászokat munkahelyeikre. Az ablakon beözönlő

ferde napsugarakban arany porszemecskék milliárdjai kavarogtak. Zsibongás, elfojtott nevetés, gyors mondatok töredékei — mindez folyamatos lármává olvadt össze s a sokszáz bányász, még határozottabban, mint máskor, egyetlen baráti, nagy munkáscsaládba forrt össze.

Dubincevet mégsem találta meg. Már éppen az anyagraktárba indult, mikor hirtelen megszólította valaki. Körülnézett és meglátta, hogy a bányászok csoportjából az öreg Voscsin vájár integet feléje.

Köszöntötték egymást.

— Hallottam a gyorsfejtésről — mondta Voscsin. — Ha megcsinálják, ne feledkezzék meg rólam!

— Nem, nem, ne féljen, jó az emlékezőtehetségem — nyugtatta meg Rogov. — Magát írtam be elsőnek. Sőt többet mondok: maga, Afanaszij Petrovics, brigádot fog vezetni.

— Vezethetek, ha éppen így kívánja a szükség — mondta beleegyezőleg Voscsin.

— Nagyon szeretném, ha minden a legjobban menne! — Rogov egyetértő mosollyal szorította meg az öreg bányász nehéz, kérges kezét.

Az öreg Voscsin határozatlanul váltogatta a lábát, szemét pedig dús, szalmaszínű szemöldöke alá rejtve mondta:

— Pavel Gorgyejevics ... ne haragudjék, hogy ilyesmivel hozakodom elő ... Most tért haza a frontról a fiam, meg a lányom is hazajött már. Nézzen el hozzánk valamelyik este, elbeszélgetünk egy kicsit, Ismerje meg otthonomat ...

Rogov megígérte, hogy meglátogatja az öreget.

VII

Rogov a következő nap reggelén elhatározta, hogy átveszi az új telepet. Rögtön meg akarta tudni, hogy kivel, mivel lesz voltaképpen dolga.

A hetes vezetője egy bozontos hajú, középkorú ember volt. Az arcát szeplő takarta.

— Ocseregyko vagyok — mutatkozott be a vezető és rögtön hadarni kezdett. — Szóval, mérnök elvtárs, bizony hiba van itt nálunk a termelés körül ...

— Hát maga?— szakította meg Rogov. — Magában nincs hiba? ...

Ocseregyko visszahúzódott, majd zavartan jelentést tett az ügyek állásáról és újra meg újra visszatért arra a ferde rétegre, amely „olyan tendenciát mutat", hogy csúszni fog.

Rogovnak egyáltalán nem tetszett ez a beszámoló, noha bőven meg volt tüzdelve apró részletekkel is. Ocseregyko mit sem tudott mondani a széntartalékokról, az évi termelésről, de sírásra görbülő ajakkal, részletesen beszélt a munkás-utánpótlásról.

— Ezeket mindennek lehet nevezni, csak éppen nem munkásoknak, körzeti mérnök elvtárs! Munkaerőtartaléknak nevezik őket, de inkább maradtak volna tartalékban. Zöldfülű egytől-egyig. Megfognak egy-egy támfát, mintha kis hangyák lennének, nyüzsögnek, sürögnek, de eredmény, az semmi. A háború alatt, akkor ment a munka, ezt állíthatom!

Rogov a foga között mondta:

— Ne feledje, nem fogom magát nyugton hagyni! Ne fáradjon azzal, hogy engem kísérget, magam nézem meg a telepet.

A fejtések bizony éppen annyira nem tetszettek Rogovnak, mint a vezető jelentése. Az alsó szinten egy csoport bányásszal találkozott. Valaki az arcába világított és azt mondta:

— Micsoda munka ez! Csak ülünk és ásítozunk, az unalom esz meg bennünket. Dehát látja, hiába, kevés a támfa . . .

Rogov azt hitte, hogy nem ismerték fel. Éppen ezért a csoporttól kissé távolabb ült le. De az egyik bányász hirtelen megszólította:

— Talán megmagyarázná nekünk, mikor ér már véget nálunk ez a huzavona? Mindenütt becsületesen megy a munka, de itt minden nap új felfordulás támad. Vagy nem kapunk elegendő fát, vagy nincsenek üres csillék.

Kiderült, hogy a részlegben két brigád dolgozik és közülük az egyik, éppen az, amelyikkel beszélget, teljes egészében kipróbált, öreg vájárokból áll, a másik pedig üzemi ipariskolából éppen most kikerült fiatalokból. És kiderült az is, hogy nem hiába morognak a szakemberek. Állandóan a „munkaerőtartalékok után kell takarítaniuk" — ahogy Ocseregyko mondja.

Rogov bement az egyik fejtésbe. Állt a munka. A mozdonyvezető a lámpa homályos fényében vászonkabátja ujját

javítgatta. Felpillantott a mérnökre, majd közönyösen morgott:

— A kábelt kellene kicserélni, de elvitte az ördög a szerelőt.

— És magának leesne a gyűrű az ujjáról, ha kicserélné?

— Dehogyis, csak nekem ki sem adják a kábelt a raktárból.

Rogov kissé odébb lépett és amikor leugrott a gép ingatag lépcsőjéről, egyszerre mindkét lábával besüppedt a sárba. A víz és a sár elöntötte a sineket. Az egész pálya olyan volt, mint valami sártenger. Csendesen zümmögött a szellőztető és húzta kifelé a láthatatlan levegőcsíkot, oldalt lámpácska izzott, egy bányász pedig az oldaltámhoz dőlve aludt mellette.

— Hát mit csináljak? — felelte Rogov megjegyzésére sértődötten az öreg. — Az üres csillét a helyére toltam, de nem tettek bele még egy szemet se.

— Jól jegyezd meg — mondta csendesen, de határozottan Rogov — a pálya erre, meg a másik irányban száz méterre a te gazdaságod. A műszak végén visszajövök ide s ha ez a rész akkor is ugyanígy fülig sárban lesz, naplopónak bélyegezlek meg... Tanuk előtt nevezlek majd naplopónak... Értetted?

Rogov szívében valami kínzó bosszúság égett, míg felfelé ment a bányából. Késő este volt. A vasúti felüljáró lépcsőin cigaretták fénye parázslott.

— Na, elég volt már a lányokból! Unalmas! — mondta valaki mély basszushangon. — Inkább énekeljünk valamit. Szeretem a nótát.

Rogov felment a hídra, közelebb került az üldögélő csoporthoz és megkérdezte:

— Akadna egy cigarettájuk?

— Akad, Rogov elvtárs, üljön csak le! — kínálta a nóta barátja.

— Honnét ismersz? — kérdezte Rogov, miközben kivett egy cigarettát.

— Hát hogyne ismerném — nevetett a legény. — Magát ma úgy kikészítették az újságban, hogy most már az egész bánya ismeri.

— Az újságban?

— Igen, természetesen. De hát maga nem tud róla? Hiszen egészen kicsontozták!... Még egy kis verset is írtak a végére.

— Ezek szerint el kell olvasnom, ha lesz egy kis időm . . . — mondta Rogov, miközben leült a lépcsőre.

— Bizony, azt el kell olvasnia, ha még nem olvasta! — Néhányan röviden nevettek.

Egy-két percen át suta, félszeg csendben ültek, aztán az egyik, aki nyilván a legbeszédesebb volt, türelmetlenül felállt:

— Micsoda unalom! Nincs kedvetek elmenni a klubba?

— Hát ami azt illeti . . . — Rogov nyugodtan megfogta a legény kezét. — Élhetünk úgy is, hogy ne gyötörjön az unalom . . .

— Hát én csak úgy mondtam . . . — felelte zavartan a fiatalember és figyelmesen hallgatott.

— Hát én is csak úgy mondtam . . . Amint látom, ti valamennyien a hetesben dolgoztok. Cserepanov brigádja vagytok? Te meg . . . úgye, te vagy Cserepanov?

— Halljátok . . . — mondta valaki a felső lépcsőfokról és szomorúan sóhajtott egyet. — Kezdődik a gyúrás.

— Miféle gyúrás?

— No, a szidás. Ocseregyko is ordít ránk minden reggel, meg este . . .

— S ez nektek nem tetszik, mi? — nevetett Rogov.

— Hiszen magát meg az újságban . . . talán magának tetszik? — vihogott a mellette ülő legény.

Rogovnak eszébe jutott, hogy egy felbontatlan cigarettacsomag van a zsebében. Elővette, kibontotta és megkínálta a társait.

Az volt a terve, hogy egyenesen, őszintén fog beszélni a fiatal vájárokkal. Nyíltan megkérdezi tőlük, akarnak-e dolgozni s hogy egyáltalán, mi bírta rá őket, hogy a bányába jöjjenek, ha a munka annyira nehéz itt nekik. Azt is meg akarta kérdezni tőlük, hogy miben lehetne segítségükre. Már előre kitervelte, milyen szavakkal kezdi el majd a beszélgetést . . .

De egyszerre, valami furcsa eszmetársítás révén úgy tűnt fel neki, hogy fiatal katonák között ül, kint a fronton, az első vonal közelében. Mennyi ilyen találkozása volt az elmúlt években s milyen kevés szó hangzott el ilyenkor. Dehát volt-e egyáltalán szükségük szavakra, sok beszédre azoknak, akik a szülőföldjüket védeni mentek oda? És a nagy emberi igazságok szavai maguktól, készületlenül születtek meg ilyenkor az ajkakon, hol az ellenség elleni haragból, hol meg a haza

iránti gyöngéd, fiúi szeretetből. De ez a fronton volt, rendkívüli körülmények között, távol a szülői háztól. Dehát mit mondjon itt, ami hatásos, ami megfogja a fiatal bányászokat.

Hogyan magyarázza meg nekik, hogy egyszerre ráébredjenek: milyen igaz ügy mellé állította őket az élet.

Ezen törte a fejét, de közben, önkéntelenül már ajkára is tolultak a szavak, ki akartak belőle buggyanni a mondatok.

Maga lepődött meg legjobban, amikor egyszerre váratlanul megszólalt:

— Pompás életet kezdtek ti, fiúk! — egy pillanatig gondolkodott, majd egyszerre, türelmetlenül megrántotta a vállát és hangosan megismételte: — Nagyszerű életet! Csodálatos életet! Halljátok, bányászok?! És ti így, ilyen összevisszaságban, hozzá nem értéssel kezdtek hozzá ehhez az élethez, mert nem is sejtitek, milyen erő rejlik bennetek . . . Nagyon szeretném, ha ott látnám köztetek, amint együtt dolgozik, dalol veletek Sztyepan Danyilov. A brjanszki arcvonalon volt a századomban ez a legény. Nehéz időkben került ki a harctérre.

Rogov nyugodtan beszélt. Időnként elhallgatott, mélyet szippantott a cigarettájából. Az aranyló parázs gyengén megvilágította duzzadt ajkát, rövid orrát és szemöldökének határozott ívét. Körülöttük szunnyadt a föld, mintha a lassú mesét hallgatná. A csillagok is mintha feléjük ereszkedtek volna. A közelben zúgva lihegett a bánya . . .

A hallgatók előtt egymásután tűntek fel a távoli front képei.

. . . Lucskos ősz volt. A szél hevesen cibálta a tüzérségi lövedékektől megtépázott nyárfást. A lövészárok átázott agyagfala csurgott. A ragadós sár befolyt a fedezék küszöbén. Sötét volt, mindenfelé nedvesség, nyirkosság.

A földből készült fekvőhelyen ültek, feküdtek a katonák. Csend volt a fedezékben, de egyszerre valaki kopogott az ajtón.

— Tessék! — mondta kelletlenül a törzsőrmester.

Az ajtó kinyílt. A küszöbön alacsony termetű katona merevedett vigyázz-állásba és jelentette:

— Danyilov vöröskatona. A kórházból. Katonai szakképzettségem felderítő és utász. Menetszázaddal érkeztem, kérem, vegyen létszámba.

Kis szünetet tartott, majd hozzátette:

— Bombát kaptam az imént.

Nevetett az egész fedezék.

— Valószínűleg maga Göring repült ide . . . Mi meg csak találgatjuk, miért van olyan nagy csend a frontszakaszunkon. Mert hát . . . Hitler minden légierejét összevonta ez ellen az utász ellen . . .

— Mondd el részletesebben — kérte a törzsőrmester.

— Hát elmondom — felelte vídáman a legény. — A szakáccsal jöttem együtt a fogatolt tábori konyhán. Először is, mert ott meleg van, másodszor, mert az ember jóllakik. A szakács amolyan hetyke, dicsekvő ember. Egész úton folyékonyan hazudott. Elmesélte hogyan ejtett fogságba a nagy kavarókanállal egy magyar tábornokot . . . Hát egyszerre csak a fejünk felett vannak a repülőgépek! . . . A vitéz szakács négykézláb mászott be a bokorba. Én is beugrottam volna valami gödörbe, de sajnáltam a konyhát. Megragadtam a gyeplőt és árkon-bokron keresztül vágtattam a fogattal. Talán ettől a vágtatástól, egyszerre kigyulladt a konyha fája s úgy füstölt az egész alkotmány, mint valami gőzhajó. Az egyik repülőgép meg csak folyton ott kóválygott a fejem felett. No és aztán munkába vett. „A törzsőrmesternek fogom jelenteni . . .", mondta.

— Ki mondta ezt, te, a német?

— Dehogyis. A szakács. Azt mondta, amikor a német már elrepült: „ Nem ismered az előírást, hogy a konyhát előbb légmentesen el kell zárni, aztán fel kell venni a harcot az ellenséggel? Kilocsoltad a leves felét, te ügyefogyott! . . ."

— A mi szakácsunk csakugyan szigorú ember — jegyezte meg a törzsőrmester. — De ha a levessel valóban történt valami, hát soronkívül ellátom mind a kettőtök baját!

A fedezékben újra felhangzott a nevetés. Aztán mindenki maga mellett akarta elhelyezni az apró termetű jövevényt. Egyszerre tízen is nyujtották feléje a dohányzacskójukat, de a törzsőrmester a kezébe vette a kezdeményezést és maga mellé ültette Danyilovot.

Egy óra múlva már az utász kezében volt a század harmónikája és a katonaszíveket ismerős melódiákkal bűvölte el. Egy hónap múlva már tizenegy németet írhattak a számlájára, három hónap alatt hetvenhatra emelkedett ez a szám. Két kitüntetése is volt már. Magához hivatta a tábornok s olyan puskát adott neki, amelybe belevésték a nevét is. Danyilovnak tucatszámra akadtak követői, tanítványai.

Körülbelül ugyanebben az időben lett híressé a szomszédos zászlóalj mesterlövésze, Tonya Lipilina is. A közlékeny és alkalmazkodó természetű Danyilov valahogy közömbösen vette tudomásul a lány sikereit. Gyakran találkoztak, mert hiszen egymással szomszédos szakaszokon tevékenykedtek, de lelki közeledés valahogy nem jött létre közöttük. Pedig ez természetes lett volna olyan emberek között, akik egymás szárnyát biztosítják.

— Lány. Mit kezdjek vele — mondta lenézően Danyilov, amikor Lipilináról esett szó.

Ez pedig nyilvánvalóan igazságtalan dolog volt tőle, mert Tonya aligha maradt el valamiben mögötte.

Már a tavaszi támadás alatt Danyilov leírhatatlan dühre gerjesztette a németeket, mert sikeres lövéssel leszedte a német vezérkar képviselőjét, aki éppen ellenőrző körutat tett az elsővonalbeli erősítéseknél. A németek röpcédulákkal árasztották el lövészárkainkat. E röpcédulák kategórikusan kihangsúlyozták, hogy Danyilov orosz „gross-mesterlövészt" legkésőbb öt napon belül megsemmisíti a Birodalmi Erők leglegeslegkiválóbb „gross-mesterlövésze", Hans von Ulbricht SS-őrnagy.

— Dicsekednek a dögök! — jegyezte meg vidáman Danyilov, mikor megmutatták neki a röpcédulát.

De mielőtt kiment az őrsbe, a századparancsnokkal beszélgetve, mintha csak úgy mellékesen mondta volna, megkérdezte:

— Kérem, hadnagy bajtárs, figyelmeztetné a szomszédos mesterlövészeket, hogy nyitva legyen a szemük? . . .

Így telt el két nap. Az ellenséges mesterlövész pedig egyszerre egész sor kihívó kezdeményezéssel adott jelt magáról. Lelőtte Kotovot, a mindig vidám szakácsot, akivel Danyilov annak idején együtt jött ki a vonalba, megsebesítette Nyeupokojev törzsőrmestert, akit azután a kövér Csisztyakov váltott fel. Majdnem egy és ugyanazon órában egyszerre három katonát vittek a kórházba a szomszéd századtól.

Danyilov arca elsötétedett. Este közölték, hogy a mesterlövész megsebesítette az ezredparancsnok segédtisztjét is. Danyilov kezében a harmónika mély, basszus akkordokba fulladt, majd elhallgatott. Félretette hangszerét, térde közé szorította két tenyerét és tíz percig teljes némaságban, töprengve.

A bajtársak, akik ugyancsak jól ismerték Danyilov ter-

mészetét, szintén hallgattak, majd egészen más dolgokról kezdtek beszélgetni. Csak Gurjev, az öreg urali nem tudta magában tartani a szót és zsörtölődve kijelentette:

— Felbosszantani, azt tudták az ellenséget! De hogy most leszámoljanak vele, ahhoz egyik sem ért!

Körülbelül öt perc múlva Danyilov eltávozott. Csak a következő nap estéjén tért vissza. Hallgatagon tisztította ki a puskáját és aludni tért. A többiek a lehetőséghez képest halkan jártak-keltek a fedezékben. Jól tudták a katonák milyen fontos személyiség a védelemben a mesterlövész. Hamarosan híre járt, hogy Danyilov egy nap alatt hét hitleristát lőtt le.

Éjszaka a németek néhányszor fergeteges aknatűzzel árasztották el a „senki földjét". A zászlóaljparancsnokságtól parancs jött, hogy a lehető legnagyobb létszámú katona tartózkodjék az első vonalban. A frontszakasz helyzete óráról órára forróbb lett.

Reggel Csisztyakov törzsőrmester félénken meghúzta Danyilov lábát s odaszólt a mesterlövésznek:

— Alszol, Sztyepan? Figyelj csak a szavamra...

— Mondjad — felelte tompán a mesterlövész.

— Tonya Lipilinát eltalálta a német... Kár azért a lányért... Éppen most vitték el az egészségügyi századhoz, a kötözőhelyre.

Egyszerre lerepült Danyilov köpenye. Felült, acélos szorítású ujjaival belemarkolt a törzsőrmester vállába. Alvástól megduzzadt szemhéja remegett, ajka kissé szétnyílt, éles, fehér fogaora villogott.

— Mit mondtál? Tonyát? — suttogta Danyilov.

— Bizony... azt... azt beszélik, hogy nem reménytelen az állapota — morogta Csisztyakov.

— Nem reménytelen...

Danyilov haragosan tekintett Csisztyakovra, majd rögtön felpattant, vigyázzba vágta magát és így kérdezte:

— Megengedi, hogy tizenöt percre eltávozzam az egészségügyi századhoz?

Tonyát már előkészítették a hátországba való szállításra. A szigorú, kimért Danyilov a lány fejénél állt. Tonya meglátta a férfit és fájdalomtól eltorzult arcára mosoly költözött.

— Elpasszoltam... Sztyepa... Úgy láttam, hogy ott van valahol a te szakaszodnál, a két nyárfánál...

— Tonya . . . — Danyilov odahajolt a lányhoz és ügyetlen, darabos mozdulattal megérintette tenyerével a lány arcát. — Tonya . . . Megölöm őt! . . . Tonya! . . .

Este a fedezékben nem hallatszott harmónikaszó. Őrségbe mentek a katonák. A mécses sárga lángjánál lassan imbolyogtak az árnyékok a falon.

Danyilov későn tért vissza a századparancsnoktól és rendkívül körülményesen készült fel az indulásra. Megvizsgálta puskája látcsövét, újra átnézte, megtörülgette a töltényeket, cipőt váltott, két kétszersültet dugott a zubbonyába és elment.

Gurjev, az urali, a század arcvonalszakaszának jobbszárnyán, a lőrésnél állt. A mesterlövész ott tartózkodott a közelében, míg csak keleten meg nem villant a hajnal kékes fénye. Közben néhányszor elnézett hozzá a századparancsnok és csendesen kérdezte:

— Üldögélsz? No, üldögélj . . .

Végül felkelt Danyilov.

— Indulsz? — kérdezte izgatottan Gurjev. — Nem pihennél még egy kicsit?

— Majd a háború után . . . — morogta Danyilov és nesztelenül átsurrant a mellvéden, szinte beleolvadt a szürkén lebegő félhomályba.

Gurjevnek úgy rémlett, mintha a lőréstől száz méterre fekvő, alig észrevehető kis halom szétnyílnék és nyomtalanul elnyelné az apró katonát. De ha előbbre mehetett volna s nagyon figyelmesen vizsgálódik, láthatta volna, hogy a tavalyi, elszáradt gyom csomói között óvatosan csillognak a szürke szemek. Mire a világosság elöntötte a tájat, ezek a szemek végigtapogatták, kutatták a németek első vonala előtti terület minden zegét-zugát, minden mélyedését. A hely egyébként ismerős, megszokott volt. Jobbra két vékony nyárfa, balra a gránátoktól felszaggatott, sík mező. Mintha semmi új nem lenne errefelé.

De a nyárfa mögött egy álcázóhálóval betakart sisak domborodik. És nicsak, a sisak alig észrevehetően megmozdul. Danyilov félrehúzza a száját:

— Ez a német bolond, hogy ilyen durva csellel akar léprecsalni!

De hol van tulajdonképpen ez a ravasz német? A mesterlövész, nem törődve a csaléteknek szánt sisakkal, tekintetét

egy kissé tovább vitte, balfelé. A felfedezés első pillanatban valóban megdöbbentette. Még a szemét is lehunyta felindultságában, de rögtön megnyugodott. Keze úgy szorította meg a puskatus nyakát, mintha a németét szorongatná.

Hogy az az alig észrevehető kis pont, amelyre felfigyelt, a puska távcsövének a középpontjába, a hajszálkereszt közepére jusson, ahhoz legalább húszfokos szögben kellett elfordulni. Alig mozdult egy csöppet, már a feje felett átsivított egy golyó. Természetesen várhatott volna, de Danyilov éppencsak félrehúzta egy kissé kicserepesedett ajkát, megrántotta a ravaszt és a célbavett kiemelkedés, mintha bárd suhintott volna rá, úgy szakadt két részre. Alóla görcsösen a levegőbe kapott egy kar és egy német sisak gurult félre . . .

Aztán még sokáig harcoltunk együtt Sztyepan Danyilovval. Egészen az Oderáig jutottunk előre együtt . . .

Rogov befejezte elbeszélését.

— Mesélje el, Pavel Gorgyejevics — kérte Cserepanov — mi történt vele azután? Elesett?

— A Szovjetunió Hőse címmel tüntették ki és meg vagyok róla győződve, hogy életben maradt — mondta Rogov, miközben felkelt a lépcsőről. — Az ilyen emberek nem halnak meg. Ha akarjátok, még sok minden érdekes dolgot mesélek róla, de majd később, egy másik alkalommal. Most azonban más dologban akarok hozzátok szólni. Figyeljetek hát ide . . .

És még egy órával később is hallatszott a sötétben Rogov egyenletes hangja, majd Cserepanov tört, szaggatott basszusa. Aztán pedig élénk beszélgetés indult meg.

Az ifjú vájárok brigádja egészen hazáig kísérte a mérnököt.

Amikor búcsúzáskor Rogov kezetszorított Cserepanovval, a brigádvezető tisztelettel teljes hallgatás után társai felé bólintott és azt mondta:

— Pavel Gorgyejevics, legyen nyugodt . . . nem csalódik majd bennünk . . .

VIII

A nap még nem bukkant ki a hegyek mögül, de a kék hajnali derengés már az egész égboltozatot betöltötte. Elérhetetlenül magasan magányos rózsaszínű felhő úszott, mintegy hírül adva a világnak, hogy közeledik a nap.

Mikor Rogov Ocseregyko kíséretében megérkezett az anyagraktárba, hogy ott — mint tervezték — kipróbálják az új kaparószalag-rendszerű szállítót, Cserepanov brigádja már a helyén volt. Észre se vették a mérnök és a részleg parancsnokának érkezését. A fiatal vájárok figyelemmel hallgatták a brigádvezető szavát. Cserepanov halkan beszélt és gyakran szakította meg mondókáját a kérdéssel:

— Értitek?

Rogov csak most nézte meg alaposabban ezt a hosszútermetű, pirosarcú fiút, akinek minden mozdulata síma volt, ritmikus.

— Szavazásra bocsátom tehát a kérdést. Ki van mellette? — kérdezte Cserepanov.

Az öt fiatal bányász, anélkül, hogy észrevette volna Rogovot, egy emberként emelte fel a kezét.

— És most jól jegyezzétek meg: — Cserepanov lassan belesüllyesztette öklét vászonnadrágja zsebébe — jegyezzétek meg, hogy ez politikai jellegű kezdeményezés. Ha kudarcot vallunk, szégyent hozunk a Hős nevére és akkor semmiféle fölöttes nem segít rajtunk...

— Hallja, Pavel Gorgyejevics! — súgta Rogov vállán keresztül Ocseregyko. — Becsületszavamra, kételkedem, hogy lesz-e valami eredménye ennek a kezdeményezésnek... Bányászhoz nem illő módon nagyszájúak ezek a fiúk...

Rogov nem felelt Ocseregykónak, hanem odament a fiatal vájárokhoz.

— Egy kis gyűlést tartottunk... — jelentette kissé feszengve Cserepanov. — Életkérdés ez. De egyelőre titok.

A mérnök részletesen elmagyarázta Cserepanovnak, hogyan kell felkészülni a gép beszereléséhez. Megígérte, hogy Dubincev technikust is segítségükre küldi, majd tovább ment a kombinátban. Mellette szaporán lépdelt Ocseregyko. A főaknászt felbátorította Rogov hallgatása és rögtön nekilátott, hogy holmi ködös terveket fejtsen ki előtte.

— Hát hogy képzeli? — kiáltott fel csodálkozva, mintha valami ismeretlen személlyel vitázna. — Természetesen a részleg hosszú időn át elmaradt, de ha tudni akarja, ez alatt az idő alatt erőt gyüjtöttünk, és bizonyos kezdeményezéseket még fékezni is kellett...

— Miiii? — Rogov meglassította a lépteit.

— Természetesen nem szándékosan — javította ki magát nagy sietve Ocseregyko. — Nem akartuk elaprózni az erőket. Viszont a legközelebbi napokban majd megmutatom, hogy mit tudok! Becsületszavamra! Nagyot néz majd az egész bánya. Nemcsak a bánya, de az egész Kuznyeck-medence csodálni fogja ezeket az átfogó kezdeményezéseket! Csúcsteljesítményt szervezek! Van nálam a részlegen egy olyan vájár, akinek vasgyúró karja, melle van. Hatalmas szál ember! Már meg is egyeztünk. Odadobok egy ruháravalót, vagy egyéb apróságot.

— Hogyhogy odadob?

— Hát, amint ez már szokás... Jutalmat ígérek neki... Legyen nyugodt, kifizetődik. Biztos háromezer százalék.

— És ki az a vájár? — érdeklődött Rogov.

— Mi az, maga nem ismeri a mi Gyerenkovunkat? — csodálkozott Ocseregyko. — Pavel Gorgyejevics, az ügy érdekében javasolom, tanulmányozza az embereinket! Én ezt a Gyerenkovot jól ismerem, tetőtől talpig! Törtető ember. Még a háború idején került ide. Nem tudom, miért jött, hogyan jött, de nem is érdekel! Hiszen az a fontos, hogy termelje a szenet. És ehhez nagyon ért... Természetesen csak akkor, ha akaródzik neki, vagy ha megkenik. A számításom igen egyszerű: mit bajlódjam tíz ilyen zöldfülű fiúval, mint ezek az ipariskolások? Jobb szeretek olyan emberrel dolgozni, mint az én Gyerenkovom. Ezt mind csak azért mondom el, mert kérem jóváhagyását a csúcsteljesítmény megszervezéséhez.

— Hát hallgasson ide... — Rogov elgondolkodva, lassan, minden egyes szót külön megnyomott. — Semmiféle jóváhagyást, semmiféle engedélyt nem kap ehhez a cirkuszi mutatványhoz. Máskor jobban gondolja meg, amit kezdeményez. Most pedig azonnal térjen vissza Cserepanov brigádjához és segítsen a fiúknak.

Ocseregyko ajka hangtalanul mozgott, gyorsan megigazította a sapkáját és elment. Rogov a telefonhoz lépett s felhívta a bányavezetőt.

— Nem, nem! — tiltakozott az — ma ne menj a bányába, mert egész sor gyűlés lesz.

Rogov nagy bosszúságára valóban több gyűlést tartottak ezen a napon. Először a vezető főaknászokkal, a körzeti mérnökökkel beszéltek, itt Drobot minden különösebb ok nél-

kül kirohanást rendezett „némely fiatal vezetők" ellen, akik nem akarnak számolni a bánya régi s még mindig élő hagyományaival. Rogov tekintete közben találkozott Sztarodubcev pillantásával.

— No, neked is kijutott! . . . — mondta a szállítási vezető tekintete.

— Kezdem megszokni — felelte Rogov szeme.

Ezután a bányamesterekkel tárgyaltak, végül pedig se vége, se hossza nem volt a vitának, melyet a biztonság-technikának és az újításoknak szenteltek. Az újításokról Drobot beszélt, előadása azonban csak általánosságban, felületesen érintette a kérdést és eléggé zavaros is volt. Dubincev kis feljegyzést nyujtott át az asztalon Rogovnak. „P. G. Nagy újság van! Nősülök! Drobot nem akar szabadságot adni, járjon közbe! Figyelje csak Homjakovot, az öreg komor hangulatban van."

Rogov örömmel, gyors betűkkel írta a cédula másik oldalára: „Gratulálok! Nagyszerű teremtés az a lány! Közbejárok majd." És óvatosan nézett a terem sarkába, ahol Homjakov ült. Az öreg bányamérő szemmelláthatóan nem hallgatott az előadásra s arca gyötrelmes magábaroskadást tükrözött. Rogov felírta egy újság szélére: „Mi van magával?" És nem törődve Drobot rosszalló pislantásaival, átdobta a cédulát Homjakovnak. Az öreg elolvasta, aztán megörülve Rogov érdeklődésének, feléje bólintott „Igen, igen, rosszul vagyok . . ."

— Milyen konkrétumot lehet mondani az újítók munkájáról? — szakította félbe az előadót egy magashomlokú, élénk tekintetű, barnaszemű férfi.

— Az új párttitkár — súgta Dubincev, szinte csak ajkai mozgatásával Rogovnak.

— Keveset újítanak! — mondta világos, erős hangon Drobot.

— Valóban . . . — mormogta a fogai között Rogov.

Mindössze három óra maradt már csak a gyűlésig s így nemigen volt értelme, hogy leszálljon a bányába. A folyosón Rogov megszólította Homjakovot.

— Ne is kérdezzen — mondta az öreg lehangoltan — a lehető legkellemetlenebb dolgok történnek a munkámban.

— Talán titok? — kérdezte óvatosan Rogov.

— Hogy is mondjam... igen, igen, talán titok is... dehát magában megbízhatok.

Homjakov felindultan s ezért kissé kusza mondatokban, halkan mesélte el, hogy a napokban folytatta le a szén szokásos havi mérését és tizennégyezer tonna hiányt állapított meg.

— Ez a dolog... annyira megrendített... — Homjakov Rogovra emelte apró szemét. Rövidlátó volt és tekintetében éppen ezért volt valami különös gyámoltalanság.

— Hol itt a titok? — mondta keményen Rogov.

Kellemetlen volt számára az öreg bányamérő zavart, sőt ijedt tekintete.

— Haladéktalanul jelentést kell tenni Drobotnak!

— Éppen itt van a kutya elásva, fiam... — sóhajtott Geraszim Petrovics. — Jelentettem én, legalább ötször jelentettem. Még írásbeli jelentést is írtam, de az eredmények bizony siralmasak. Azt a választ kaptam, hogy vénségemre elfelejtettem számolni.

— Na, és maga mit felelt erre? Csak nem a szorzótáblán gyakorolja?

— Pavel Gorgyejevics! — Homjakov kiegyenesedett és arcán szívbetegekre jellemző pír jelent meg.

Ebben a percben az új párttitkár közeledett feléjük.

— Jóestét, Rogov elvtárs! — mondta a titkár és kezetfogott a mérnökkel. — Bondarcsuk vagyok. Ide magukhoz neveztek ki párttitkárnak. Beszélgetni szerettem volna magával, de közbejött ez a gyűlés. Így a beszélgetést holnapra halasztjuk. Rendben van?

Együtt mentek a gyűlés színhelyére.

— Igaz, hogy egyelőre csak vendégnek érzem magam, — mondta mosolyogva Bondarcsuk — de nagyon örülök, hogy ilyen kellemes eseménnyel kezdem itteni működésemet, mint a sztahanovista zászló átvétele.

— Igen, nekünk szerencsénk van — felelte Rogov.

— Talán véletlen?... — kérdezte Bondarcsuk röviden, s éles pillantást vetett a mérnök arcába.

— Nem... miért?

— No, jól van! — bólintott a párttitkár — szóval holnap?

Rogov helyeslően bólintott és hosszan, keményen belenézett Bondarcsuk élénk, barna szemébe.

IX

Rogov mindig úgy érezte, hogy a sztahanovisták gyűlésén valami beláthatatlan, hatalmas térségbe kerül, ahol valami egészen szokatlan, nagy dolognak kell hirtelen történnie. De most ehhez egy másik érzés is társult, olyan bosszantó kínos érzés fogta el, mintha nem a többiekkel együtt jelent volna meg a gyűlésen, hanem külön meghívásra jött volna oda: a körzetéből nagyon kevés ember vett részt az értekezleten.

Többszáz sztahanovista töltötte meg a klub tágas csarnokát. Mindannyiuk arca kissé ünnepélyes volt, de tárgyilagos is. Ismerős emberek jöttek itt össze, akik évek óta látják, ismerik egymást, napról-napra együtt dolgoznak, jóban, rosszban, munkában, küzdelemben összetartanak. A hangok egybefolyó lármája, az egymást üdvözlő mosolygások, rövid köszönések s valami különlegesen emelkedett hangulat, amilyen ünnep, vagy ünnepélyes esemény előtt hatja át az embereket — mindezek megingathatatlan hittel töltötték el őket a kollektíva ereje iránt.

A jelenlevők közül sokat nem ismert Rogov, de nagyobb érdeklődéssel figyelte őket, mintha mind azt ígérték volna, hogy holnaptól kezdve a legjobb barátai lesznek.

Itt haladnak például ketten, kezüket hátratéve, kicsit félrehajtott fejjel, mindketten olyan tömött, zömök, tagbaszakadt testűek, hogy szinte meghajlik alattuk a helyiség tölgyfaparkettje.

Az egyik ötven esztendő körüli, a másik még húsz sincsen. Apa és fia? Nem hasonlítanak egymásra. Két bányásznemzedéket képviselnek itt. Az idősebbik bizonyára itt fejtette a szenet már az anzserkai Michelson-féle bányákban, a fiatalabb meg vagy két éve dolgozik a „Főtárnában". És ahhoz semmi kétség sem férhet, hogy kitűnően dolgozik. Ott állnak meg, közvetlenül Rogov mellett.

Az öreg éppen azt mondja:

— Van itt bánya, a Kuznyeck-medencében, töménytelen sok. Mikor a gyógyfürdőbe utaztam, állandóan a bányákat figyeltem. A vonatból csak egy részüket látni, de még így is csodálatos. Micsoda erő! Szinte elakad a lélekzeted!

— Mitrics! — próbálja a legény más irányba terelni a beszélgetést — beszéljünk a magam dolgáról...

— Hallgasd, amit mondok... — Mitrics könnyedén topog a csizmája orrával — hallgasd csak. A „magam dolga"... Azt magyarázom éppen, hogy a többiekkel összefogva, erődet egybekapcsolva kell élned. Anzserkából a „Fizkulturnyik" hív versenyre, Kemerovból a „Butovka", Leninszkből a „Zsurinka". El kell fogadnod a kihívást.

— De olyan furcsa, olyan félelmetes, annyi ember előtt...

— Félelmetes? Hát idegen vagy te itt? Az égből pottyantál te ide? A Kuznyeck-medencében vagy és félsz?

.... Valahol a tömegben Dubincev és Annuska alakja tünt fel egyszerre. Olyan boldogság sugárzott az arcukról, mintha az egész ülést az ő tiszteletükre hívták volna össze, mintha az egész világ csak azért lenne, hogy őket örvendeztesse.

A lány integetett Rogovnak, de elvesztette őket szeme elől. És ebben a pillanatban valaki meghúzta Rogov kabátjának az ujját.

— Á, Cserepanov! — örült Rogov. — No, hogy mennek a dolgok?

— Ismét ordított Ocseregyko... — a vájár tiszta, kreol homlokán kidagadt két vékony ér. Szemével az ajtó felé intett és így panaszkodott: — Nem engedték a gyűlésre a brigádomat, mert nem sztahanovisták. És a fiúk rettenetesen megsértődtek. Én magam azért valahogy csak becsúsztam. Őszintén szólva, csak úgy lopva jöttem ide. De a fiúkat nagyon sajnálom, bánt ez a dolog.

— És ők mit szólnak a dologhoz? — érdeklődött Rogov.

— Hát azt mondják... Kiharcoljuk, mondják, hogy legközelebb zászlókkal meg zenével fogadnak majd bennünket és az egész bányának elál1 a szeme-szája. Megsértődtek, borzasztóan megsértődtek!

A klub vezetője történtett az ajtótól Rogov felé.

— Nyugtassa meg, kérem, a fiataljait! — kiáltotta már messziről a mérnök felé és az ajtóra mutatott. — Egyre csak magára hivatkoznak!...

A kijáratnál teljes számban ott tolongott Cserepanov brigádja.

— Bürokraták! — kakaskodott egy hirtelenszőke kis izmos fiatalember, akinek a nevére nem emlékezett Rogov. —

Intézkedjék, Pavel Gorgyejevics! Azt mondják, hogy mi nem vagyunk sztahanovisták. Érti ezt? . . .

Ez a furcsa, ajtón kívüli gyűlés kissé felderítette Rogovot. Elég könnyen sikerült rábírnia a fiatalokat, hogy térjenek vissza a szállásukra. Közben persze arra hivatkozott, hogy Cserepanov képviseli őket a gyűlésen s hogy a klub helyiségében úgyse fér el mindenki, aki be akarna jönni.

— Botrányt rendeztek? — kérdezte riadtan Cserepanov, amikor egymás mellett leültek a nagyteremben.

— Rettenetesen megsértődtek. — ismételte Rogov a brigádvezető szavait. — De én is.

— Maga is?

— Természetesen. Maguk miatt. Tudja, milyen kitüntetést érdemelnének meg? Az elnökségbe is beválaszthatnák. És itt még a küszöbre sem engedik. Ez bizony sértés. No, de jól van, most már hallgassunk oda, mit mondanak az okos emberek . . .

Először a harmadik körzet egyik ismert vájárja, Hmelcsenko szólalt fel.

— Levelet kaptam a szomszéd körzetből! — kezdte a beszédet. — Gyerenkov vájár küldte. Rajta, írja Gyerenkov, rajta Hmelcsenko elvtárs, versenyezzünk! No, gondolom, hát csak rajta, Gyerenkov elvtárs. Aztán elfogott valami rossz érzés, ahogy a levelet elolvastam és elgondolkoztam rajta.

— Nem lehetne kissé világosabban beszélni? — kiáltotta valaki a teremből.

— Lehet világosabban is — egyezett bele Hmelcsenko. Előjött a szónoki emelvény mögül, rátámaszkodott a korlátra és egyszerre láthatóvá vált a negyvenesztendős ember egész alakja. Ott áll a közben elcsöndesedett gyűlés tagjai előtt.

Ha valaki széles vállát nézi, meg azt, hogy milyen egyenesen tartja négyszögletes homlokú, kis fejét, milyen értelem sugárzik sötét szemöldöke alatt csillogó szeméből — az nem kételkedhet benne: igazi bányász ez, aki világosan és keményen szólhat mesterségének, munkájának kérdéseiről.

— Megmondom, — ismételte a vájár — hiszen ezért álltam ide, elétek. Először is tisztázzuk, mi az a sztahanovista? A sztahanovista, szerintem, olyan ember, akinek szüntelenül munkáján jár az esze. Ez a sztahanovista.

— Közhelyek! — szakítja félbe a beszédet Ocseregyko.

— De kérem! — Hmelcsenko mint pajzsot emeli maga elé a tenyerét. — Bocsánat, kérem, ne zavarjanak!

— Ne zavarjátok! — hangzott mindenfelől.

Bondarcsuk felemelt egy ceruzát az asztalról és megkocogtatta a vizeskorsót.

— Folytassa, Hmelcsenko elvtárs!

— Hát ez a bizonyos állandó lelki feszültség nem volt meg Gyerenkov levelében! — Lassan, súlyosan, mintha szöget kalapálna, úgy ejtegette a szavakat: — Mert mit is írt nekem? „Legalább száz százalékra teljesíteni a napi normát és havonta három kimagasló teljesítményt." Hát ez nem más, mint cirkusz. Hogy beszélhetünk ilyen munka mellett az ötéves terv négy év alatti teljesítéséről?

Rogov óvatosan körülnézett, mert látni akarta, hogy milyen hatással van Hmelcsenko beszéde a hallgatóságra. Egészen váratlanul, közvetlen közelében felhangzott Cserepanov követelő kiáltása:

— Szót kérek!

— Mi a neve? — kérdezte Bondarcsuk.

— Cserepanov! — mondja kissé felemelkedve helyéről a fiatal brigádvezető, majd visszaül.

És Rogov hallja, milyen hangosan, izgatottan lélekzik a fiatalember.

Tompán, figyelőn zúg a gyűlés. Hmelcsenko felemeli kezét a tribünön.

— Elvtársaim, ilyen emberrel nem kelek versenyre... Szóval ez az egész, amit mondani akartam...

Amíg Hmelcsenko az elnökség sorai között nagynehezen lekászálódik a helyére, a teremnek hol egyik, hol másik sarkában hangzik fel magányos taps. Már a helyén is van, leül és mintha csak most értette volna meg a gyűlés, miről van szó, egyszerre innen is, onnan is felhangzik a kiáltás:

— Úgy van!

Bondarcsuk felállt és fejét kissé előrehajtva megvárta, míg a lárma alább hagy, majd megszólalt:

— Cserepanov!

A brigádvezető gyorsan felment az emelvényre és a szavakat keresve, akadozva kezdi:

— A brigád nevében... — elakad a lélekzete, kigombolja

rövid, zöld kabátját és már nyugodtabban folytatja: — Hatan vagyunk... Nemrég jöttünk az üzemi ipariskolából. A hetedik részlegben dolgozunk. Mi megértjük, hogy az ötéves terv négy, vagy három év alatti teljesítése, ez is harc... ez is front! És tanulni fogunk... sokat fogunk tanulni. Fáradhatatlanul fogunk tanulni vezetőnktől, Rogov mérnöktől. A brigád megbízott, hogy versenyre hívjam ki a legkiválóbb mestert. A kihívás tehát magának szól, Hmelcsenko elvtárs! — Cserepanov udvariasan meghajtja a fejét az elnökség felé, ahol Hmelcsenko nagyban törülgeti a kipirult arcát. — És azt akarjuk, hogy a következő sztahanovista gyűlésen az egész brigádunk részt vehessen. Így döntöttünk!

— Óh, az ördögadta! — hallatszik egy mély, női hang.

Hmelcsenko lelkesen veri össze a két tenyerét, csak úgy harsog a taps az egész teremben. És akkor lép elő a kulisszák mögül Drobot. Ő is tapsol. Lassan üti össze a tenyerét, majd valami kérdéssel fordul Filenkovhoz. A főmérnök mosolyog és Cserepanov felé int. Az általános tetszésnyilvánítástól felbátorodott vájár pedig szilárd hangon fejezi be a beszédét:

— És még egyet: bejelentem hogy Komszomol-brigádot alakítottunk és brigádunkat Sztyepan Danyilovról, a Szovjetunió Hőséről nevezzük el!

Ismét feldördült a taps, ismét meleg, barátságos mosolyra derültek az arcok. Az elnökségben Bondarcsuk emelkedett fel:

— Hozzászólások?

— Csak dolgozzanak!

— Támogatni kell a fiúkat!

— Holnap benézek hozzád a tárnába — ígéri Cserepanovnak Hmelcsenko és áthajlik az asztalon, hogy kezetszorítson a fiatalemberrel.

Cserepanov után még hárman szólaltak fel, közöttük Ocseregyko is, aki hosszasan és nem egészen érthetően igyekezett valamit megmagyarázni a gyűlésnek, sokat köhécselt és gyakran nézett bele a jegyzeteibe.

A szünet után a bányakombinát képviselője átnyujtotta a vándorzászlót. Drobot mértékletes beszéddel válaszolt. Szavaiban benne volt minden: a közös siker felett érzett büszkeség és az az ígéret, hogy nem nyugszanak meg az elért eredményeknél, de benne volt az elmaradottaknak szóló dorgálás is.

Rogov feljegyzést küldött az elnökséghez s figyelte, hogyan megy a cédula végig a kezeken, míg eljut Bondarcsukhoz.

A párttitkár elolvasta a feljegyzést, helyeslően bólintott, majd mikor a mérnök az emelvényhez indult, figyelmesen követte tekintetével.

— Hogy is mondjam ... egy kanál kátrány került a mézes hordóba — mondta Drobot és félrehúzta a száját, mikor Rogov arról beszélt, hogy ő nem akarja elrontani az összegyűltek jó hangulatát, nem akar ünneprontó lenni ...

— Nem is kanál, hanem egész bögre! — mondta Rogov, de türtőztette haragját. Érezte, hogyan árad feléje a hideg az elnémult teremből

Szétgöngyölített egy hatalmas rajzlapot és kitűzte az emelvény első oldalára.

— Íme, bajtársak, itt, ezekkel a tarka oszlopokkal próbáltam ábrázolni bányánknak nemcsak mai, de holnapi helyzetét is. Ha így haladnak előre továbbra is az előkészítő munkák, mint ma, akkor egy hónap múlva visszaveszik tőlünk a zászlót és maradék dicsőségünket is elveszítjük két-három hónap alatt.

— Nem tetszik nekem ez a demagógia! — mondta jól hallhatóan Drobot, miközben székével tüntetően zörgött.

Felzúgott az egész terem.

— Hagyjátok beszélni ezt az embert! — kiáltotta élesen Hmelcsenko.

Bondarcsuk nyugodtan kivárta a lárma végét, aztán a mérnök felé intett:

— Folytassa!

— Persze, egyesekneknem tetszik ez — emelte fel a hangját Rogov. — De én úgy gondolom, hogy a mai ülés, tekintet nélkül ünnepélyességére, mégis csak közös munkánk folytatása és ezért jogom van megmondani az igazat. Maguk tudják, hogy a bányában háromszázhúsz vájár dolgozik és ezek közül a normát csak kétszázhuszonegy teljesíti. Sztahanovista munkát .pedig mindössze hetvenhárom ember végez. Azt jelenti-e ez, hogy ha olyan emberek, mint Hmelcsenko, Voscsin, és sokan mások, másfél és két normát teljesítenek, megsokszorozzuk államunk gazdagságát? Sajnos, nem így van. Ők, az élen járó emberek, egyszerűen azok helyett

dolgoznak, akik restek és tunyán végzik a munkájukat. Azok helyett, akik lopják a napot... Vizsgáljuk csak meg, miért van ez így?

Rogov most már érzi, hogy feszülten figyel az egész terem, látja, hogy sokszáz szempár fordul feléje, a türelmetlen, kíváncsi kérdéssel:

— Miért van ez így?

De most, a legdöntőbb, legfeszültebb pillanatban valaki elkiáltja magát a teremben:

— Hallgasson csak ide, mérnök... Magáról írt az újság a napokban?

— Igen, rólam írt az újság... — Rogov igyekezett megkeresni szemével a közbeszólót. — De most nem arról a tudósításról van szó...

— Hiszen éppen maga erőszakolta rá a gyűlésre ezt a beszédtémát! — szakította meg ismét az előbbi hang.

— Inkább a saját elmaradt körzetéről beszélne! Ez konkrétabb volna! — kiáltotta valaki a terem mélyéről.

— Maga nélkül is akad, aki felel a bányáért!

Rogov érezte, hogyan szakad el láthatatlan kapcsolata a hallgatósággal. Teljes erejével szorította az emelvény fényezett korlátját, előre hajtotta a fejét és meggörnyedt. Rohantak a másodpercek és ő még mindig nem tudta leküzdeni haragját, amely a torkát fojtogatta görcsösen. A párttitkárra nézett. Bondarcsuk felemelkedett helyéről és megszólalt:

— Egy percre, Rogov elvtárs!... — Majd körülnézett a teremben és ujjaival az asztal vörös bársonyán rajzolgatva világosan, tisztán mondta: — Ez nagyon helytelen megállapítás volt. Mi itt valamennyien felelősek vagyunk a bányáért, éppen úgy, mint a magunk körzetéért, fejtéséért, tárnájáért. Senkire sem lehet ráerőszakolni, miről beszéljen. Ezért kérem, hogy folytassa, Rogov elvtárs...

Ezek a szavak úgy hatottak, mint friss fuvallat a forróságban. Rogov kiegyenesedett, tekintete felderült, egyenletesen, nyugodtan, talán a megszokottnál szárazabban és lassabban beszélt.

— A második körzetről majd később szólok. Most pedig a holnapot szeretném egy kicsit közelebbről megnézni. Rajta, csináljuk együtt.

Rogov hangja megremegett, mikor halkan azt kérdezte:

— Látják-e a „Főtárna" sorsában egész hazánk sorsát? Mindnyájan látják? Igen, mindenki felelős a maga fejtéséért, részlegéért, tárnájáért, éppen úgy, mint hazájáért. Mivel mérjük hát erőnket, akaratunkat, mikor újabb rohammal kell bevennünk a tudomány erődjét, mikor olyan feladatokat kell megoldanunk, melyeket a Párt, az élet tűz elénk? Nem, nincsen ilyen mérték, mint ahogy nem volt akkor sem, mikor szovjet földünket védtük, mikor saját testünkkel védtük az ellenséggel szemben az egész világot. Nincs olyan mérték! Zászlót kaptunk? Ez rendjén van, de ez már a tegnap . . . mi pedig a holnapba tekintünk. Ha eddigi ügyességünkkel, eddigi szervezettségünkkel kezdjük meg a holnapot, ez annyit jelent, mintha kanállal akarnánk kimerni a tengert. Mivel tartotta magát eddig a bányánk? Nem volt ebben semmi ördöngösség. Oda, ahol két embernek kellett volna állni, hármat állítottak . . .

— Állítanak még többet is! — kiáltotta valaki a teremből.

— Hát ez így nem mehet tovább. Ez helytelen, államellenes út. Az ötéves terv végére a bányászok kétszázötven millió tonna szenet kötelesek adni, tizenöt-húsz év múlva félmilliárdot. És akkor mihez kezdünk? Mennyi emberre lesz szükség, hogy kielégíthessük ezeket az igényeket? . . . Ime, előttünk a kérdés: mivel kezdjük? Kezdjük azzal, hogy gyökeresen megváltoztatjuk viszonyunkat a bányához. Ez már nem az a bánya, ahol találomra ment minden: ha nem szakad le a tárna, végigdolgozom a műszakot. Ha leszakad, átmegyek egy másikba. Nem engedhetjük meg, hogy a tárna vezesse az embert, ennek fordítva kell lennie. A bánya nagyon összetett, nagyon rugalmas üzem: minden tárna önálló műhely, valamenyi sajátosságával, melyek napról napra változnak. Ebből tehát az következik, hogy üzemünknek nagytudású vezetőkre van szüksége és munkásaitól is magasfokú képzettséget követel. De üzemünket, annak minden műhelyét, tárnáját haladéktalanul szigorú tervbe, ciklikusságba kell foglalni, enélkül lehetetlen előre haladni. Ha enélkül indulunk, semmire se juthatunk.

Rogov most már nem sietett, érezte, hogy minden egyes kimondott szava termékeny talajra hull. Amott valahol a hátsó sorokban barnán ragyog Cserepanov figyelmes arca, itt meg, egészen közel, félig lehunyt szemmel, kissé ingó fejjel hallgat Nyekraszov, mellette ül Afanaszij Voscsin, tér-

dére kulcsolja kezét, fejét vállára hajtja, mintha a távolban figyelne valamit.

A holnapi nagy nap elé néznek az emberek.

Rogov beszél.

— A munka minden terhét a gépekre kell áthárítani! Megvárja, míg végetér a kitörő zaj, majd megismétli:

— A gépekre, elvtársak, mert különben elmaradunk, elveszünk, kifulladunk! Nézzétek meg csak közelebbről, mi történik tulajdonképpen! A szén kihordása majdnem százszázalékosan gépesített nálunk, de felrakása a szalagra, a kőzet felrakása a kiszállításhoz még mindig kézierővel történik. A németdúlta városok százai és falvak ezrei várják tőlünk a fényt, a meleget . . . Hogyan nyugodhatnánk hát bele a tegnapi sikereinkbe?

Nem volt most már a teremben se nyugodt, se közönyös hallgató, sokszáz emberi szív dobogott feszülten és az egész gyűlés egyetlen hatalmas, mohó szempárként nézett Rogovra. Bondarcsuk valamit gyorsan beírt a jegyzetfüzetébe. Cserepanov, szinte észrevétlenül kiment a szónoki emelvényhez. Afanaszij Petrovics rövid, vaskapocsként szorító ujjaival a szék karfáját markolta.

— Elvtársak . . . — folytatta Rogov, miközben ismét a gyűlés elnöksége felé nézett és csodálkozva vette észre, milyen ünnepélyesen csillog Filenkov szeme. — Elvtársak, én nem ijesztem magukat, ez helytelen lenne és haszontalan dolog. Maguk erős idegzetű emberek. Én a szívükhöz fordulok és megkérdezem: mire várunk?

Rogov mégegyszer az elnökség felé fordult, nyíltan belenézett Drobot arcába és emelt hangon folytatta:

— Nem hiszek az ön mai ünnepi beszédében, bányavezető elvtárs! Nem hiszek! Maga vagy nem látja, vagy nem akarja látni, hogy a kollektíva erőit egy olyan bilincs köti gúzsba, melynek neve: megszokottság, megkövesedett szokások. Azt mondják, hogy a „Főtárnában" több a gépezet, mint az egész bányában. Ez igaz, de a gépek halomba rakva hevernek a raktárban s ez a gúzsba kötött erő, ez valóságos rablás! Miért van az, hogy ebben a hónapban üzemen kívül helyeztek kilenc szivattyút, két villanyvontatót, hat konvejert? Miért van az, hogy a baleseti naplóban a gépek sérüléséről szóló feljegyzések között szégyenletesen hallgatnak erről? Mi ez?

Bujócska saját lelkiismeretünk elől? Azt mondják nekünk: teljesítsétek a tervet, hordjátok a szenet akár a sapkátokkal, akár a markotokkal! Nem, nem fogjuk így hordani! A mi államunk nem fogadhat el holmi sapkaterveket! Neki nem kell a drága és lassú sapkatermelés.

Rogov folytatni akarta a beszédét, de ebben a pillanatban mintha a háborgó tenger hullámai zúdultak volna a terembe: viharzott, zúgott a gyűlés egész hallgatósága: — Helyes! Jól van, Rogov! Helyes! . . .

Valaki mindkét kezét nyújtotta az elnökség felé:

— Szót kérek! Elnök, szót kérek!

Bondarcsuk intett Rogovnak:

— Folytassa.

Az izgalomtól kiszáradt a torka, de félt kinyújtani a kezét a pohár után, félt elszakítani tekintetét a hallgatóságtól, akár egy másodpercre is.

— Szóval, két dologra kell erősen ráfeküdnünk: a gépesítésre, kezdve a fejtéstől egészen a bunkerekig és a szilárd ciklikus termelési módszerre. Kapkodásnak, ötletszerűségnek nincs többé helye a bányában. Az embernek tudnia kell, hogy mit csinál a műszakban és hogy miért csinálja azt? Nehéz, meredek út ez, de ugyanakkor a legrövidebb is. Ezen az úton haladva szénipari unk sokezer munkáskezet szabadít fel, és azok utakat, városokat építenek, csatornákat ásnak a pusztában, kenyérmagot vetnek. A Hazának szüksége van minden szakértő kézre. A Hazának!

Rogov itt mély lélekzetet vett, közben Bondarcsukra nézett, majd így folytatta:

— Most pedig a magam körzetéről akarok beszélni. Gyorsfejtés, gépesítés, ciklikus munka, mi mindezt megkezdtük már. Egyetlen órát sem fogunk elvesztegetni . . . Ismerik Afanaszij Petrovics Voscsint?

— Ismerjük! — válaszolta a gyűlés.

— Ismerik a kommunista Nyekraszovot?

— Ismerjük!

— Nem ők az egyedüliek a második körzetben, nem magukban folytatják a harcot . . . megbíznak bennük?

Rövid, dübörgő tapsviharral felelt a terem. Rogov meghajolt.

— Köszönöm, elvtársak. A második körzet egyetlen rossz műszakkal sem fog szégyenkezni önök előtt.

Mintha ködben járna, mintha idegen lábakon lépkedne, úgy ment le az emelvényről. Majd hogy neki nem ment Drobotnak.

— Gratulálok! — Drobot féloldalt fordulva állt Rogovhoz és lassan feléje nyujtotta a kezét. — Gratulálok, mérnök... jól kikészítettél engem... Egész életemben emlékezni fogok erre.

Rogov még felelni sem tudott, máris hozzájuk lépett Bondarcsuk. Rágyújtott és a gyufát felemelve megvilágította a mérnök arcát. Elnevette magát, majd tekintetét a cigarettája parazsára fordította.

— Úgy vélem, Pavel Gorgyejevics, hogy a kettőnk közötti beszélgetés, már mint az előzetes, ezzel meg is történt. Nagyon örülök.

X

Rogov, mikor még az elmúlt héten elolvasta a városi ujságban róla szóló „A mérnök kísérletezget" című cikket, igaz, bosszankodott egy kicsit, de arra egyáltalán nem gondolt, hogy tiltakozással forduljon a szerkesztőséghez. Ma reggel megszólította Nyekraszov vájár, szótlanul széthajtogatta a „Harc a szénért" legújabb számát, és tömpe ujjával egy apró kis hírre bökött:

„A második körzetben csökkent a termelékenység".

Mikor Rogov elolvasta ezt a húszsoros tudósítást, még csak el sem fordult, hogy elrejtse haragtól kipirult arcát. A szerző a leglelkiismeretlenebbül forgatta ki a tényeket. A cikkben Nyekraszov brigádjáról volt szó, arról a brigádról, amelynek munkájával joggal büszkélkedik az egész körzet.

— Gazság! — kiáltott fel Rogov és hevesen a vájár kezébe nyomta az ujságot.

Nyekraszov lassú mozdulattal cigarettát sodort és ennyit mondott:

— Utána kellene nézni ennek, Pavel Gorgyejevics. Valahogy furcsán alakulnak a dolgok.

Rogovnak kevés ráérő ideje volt, mégis elhatározta, hogy elmegy a szerkesztőségbe.

... Benézett az egyik kis szobába, majd egy másikba. Sehol egy teremtett lélek! Valahol írógép kopogott. Végül a

harmadik, egészen szűk kis szobácskában sikerült találnia valakit. Alacsonytermetű, szőke ember kiabált a telefonba, de ugyanakkor írt is, dohányzott is és a hamut lefujta az asztalról. Intett Rogovnak, majd azon ügyeskedett, hogy sokirányú elfoglaltsága közben kézszorítás helyett könyökét nyujtsa neki, közben tovább beszélt a telefonba :

— Ne szédíts, ne szédíts ! Én tudom, mi a helyzet a tárnádban. Nem tudod utólérni a „Főtárnát" ... Hát csak csináld, mi majd támogatunk ...

Ügyes mozdulattal a helyére dobta a telefon kagylóját, eloltotta cigarettáját, révedező tekintettel nézett Rogovra, majd úgy szólította meg, mintha régi ismerősök lettek volna.

— Tudod, ez a Remennyikov a tizesből egyre dicsekszik : Mit nekem a „Főtárna", kiabálja, mikor nálam már nyolc helyen folyik a gyorsfejtés ! Maguk konjunkturalovagok, ordítja, észre sem veszik, ha új eredmények születnek, valósággal keresztülnéznek rajtuk ! — Hát ezt kiabálja nekem, érted? Márhogy én vagyok konjunkturalovag, hogy én nem veszem észre az új eredményeket. Megszakad a szívem !

— Iiiigen ... — szólt udvariasan Rogov, bár nem értette, hogy miért szakad meg ennek az embernek a szíve.

— Természetesen ... — az ujságíró gyors kapkodásba kezdett, össze-vissza kavarta az asztalán lévő kéziratalmazt. — Egész éjszaka itt ülök a telefonnál. A „Fekete hegyen" Mihajlov egyszerre négy tárnába ment ki ... Hogy is csak? Igen ... Nyikolajenkót persze ismered. Hát tudod, mit talált ki? Közvetlenül a robbantástól vezeti a rázó csuzdát. Az ördög tudja, de viszket a tenyerem, mikor ezt hallom. Aztán ott van a „Főtárna" ... Rogov megint megoldott egy találós kérdést, három fejtést állított át ciklikus grafikonra. Két ciklus egy napon ! Ha agyonversz, sem értem ezt a fiút. Hol sikere van, hol meg egész sor akadályba ütközik. Ő azt mondja : „Várjuk meg a végét !" Igazán, nem várhatok a végtelenségig. Nekem haladéktalanul támogatnom kell az embereket.

— Dehiszen Rogovot éppen a napokban szidták az ujságban ! ... — szakította félbe Rogov.

— Szidták? — csodálkozott el az ujságíró és nagyot nevetett. — Hát te nem tudod, mit kaptunk ezért a pártbizottságtól? ... — Az ujságíró hebegett : — Várj csak ...

várj csak ... — és most már lassabban beszélt: — várjon csak ... kérem, mintha valahol már láttam volna az arcát ... olyan ismerős ... de most ...

Rogov bólintott:

— Valóban nem találkoztunk. Rogov vagyok.

— Rogov!? — ugrott fel a fiatalember az asztaltól: — Micsoda baklövés! — mormolta. Megkerülte az asztalt, kezet szorított a mérnökkel, ismét emlegette az ördögöt, majd hozzátette: — Fantasztikus!

Rogov az újabb cikkről beszélt.

— Ez lehetetlen! Várjon csak ... Ki csinálta ezt? Már tudom! Csernov! Az ördögbe is ...

— Talán akkor beszélhetnék azzal a Csernovval? — kérdezte Rogov.

— Beszélni? Minek? Én majd elintézem! — mondta készséggel az ujságíró. — Csak hát ... hogy is mondjam ...

— Csak a legegyszerűbben ... — tanácsolta Rogov.

— Hát úgy áll a dolog ... Hogy miképpen utasítsam rendre ezt a Csernovot, azt döntse el maga. Ha azonban ez nem lenne kielégítő, akkor én, mint az osztály vezetője ...

Rogov megkérte a fiatalembert, hogy ne izgassa magát, hanem inkább hívja be Csernovot.

Néhány perc mulva már ott állt előttük a kékszemű fiatalember, kezet szorított a mérnökkel és bemutatkozott:

— Csernov ...

— Figyelj ide, Csernov — kezdte gyorsan az újságíró. — Beszélgess csak egy kicsit Rogov elvtárssal az egyik cikkedről. De őszintén ám!

Csernov már éppen ellenkezni akart, de főnöke nyomatékosan megismételte:

— Beszélj a mérnök elvtárssal! Megértetted?

— Talán lemennénk a bányába, hiszen önnek is jobb, ha a helyszinen nézi meg a dolgokat! — javasolta Rogov.

Már a bánya felé haladtak, mikor a mérnök megkérdezte:

— Régen van a lapnál?

— Másfél éve — felelte készséggel Csernov, majd álla magasságába emelte kezét s hozzátette: — Idáig vagyok már ezzel a lappal!

— Miért?

— Mert hát költő volnék, de hogy írjak verseket, mikor minden erőmet elfecsérlem a tudósításaimban?

— Értem... — mondta Rogov. — Szóval az újságírás nem kedvére való munka?

— Azt éppen nem mondhatnám...

— Szóval belső konfliktus?...

— Hát sok mindenféle — bólogatott a fiatal újságíró. — Néha már rá sem tudok nézni erre a dologra, még sincs erőm, hogy elszakadjak tőle. Ez már így van...

— Nem rossz munka a maguké... — mondta gúnyosan a mérnök. — Harci feladat...

— Ez igaz, de mire gondol tulajdonképpen?

— Arra a cikkre, amely a mai számban jelent meg Nyekraszov brigádjáról.

— Ó, arra... — Csernov kiábrándultan legyintett.

— Rossz példa?

— Hát bizony az. De itt másról van szó...

Éppen váltáskor érkeztek a bányába. Rogov egyenesen az ötödik részleg szobájába vezette a vendéget.

Nyekraszov brigádja együtt volt, csak éppen a brigádvezető nem volt közöttük.

— A munkahelyen várja önt, mérnök elvtárs — közölte egy fiatal vájár. — Olyasmit fundáltak ki, hogy csoda. Majd Nyekraszov... Nézze csak meg!

— Nocsak! — csodálkozott Rogov. — Rendben van, éppen oda indultam. Ti pedig közben ismerkedjetek... — mondta és az újságíróra nézett — ez az elvtárs írta a cikket a brigádotokról. Csernov a neve. Beszélgessetek el kedvetekre.

A bányászok felé kacsintott. Mialatt kifelé tartott, hallotta, hogy valaki a háta mögött tüntetően nagyot sóhajtott, valaki pedig jelentőségteljesen azt mondta:

— Úgy, úgy...

Félóra mulva Rogov már a bányában volt. A sztahanovisták értekezlete óta valami belső fényességet, a kollektíva melegét érezte. Mintha felszólalásával megtisztította volna az emberekhez vezető utat.

— Dehát ez enyhén szólva... elbizakodottság! — mondogatta önmagának. — A szónoki emelvényen elmondott ékes beszéd és a jól szervezett munka között még nagy távolság van!

Nyekraszov emberei egy egészen új, éppen most megnyitott tárában dolgoztak. Lejtősen feküdt a réteg, nyirkos volt és két kőzetréteg vonult át rajta.

E nehéz körülmények között a brigádvezető nem csüggedt ugyan el, de nyugtalankodott.

Ilyen nyugtalanságban találta őt a mérnök.

— Ha úgy gondolja, rójon meg, ha pedig úgy látja helyesnek, dicsérjen meg — mondta Nyekraszov, mialatt Rogov után sietett. — Amint meghallottam a gyűlésen mondott nagyszerű szavait, mintha megmarkolta volna valami a szívemet. Megmarkolta és nem engedi. Megpróbáltam hát egy észszerűsítést alkalmazni.

— Komolyan, mély hatást keltett a beszéd? — kérdezte Rogov és kissé lehajolva a vájár arcába nézett.

— Komolyan, Pavel Gorgyejevics — felelte Nyekraszov még lelkesebben. — Az elmult éjszaka feleségemmel együtt átnéztük a terveket. Azt mondja az asszony: mi van veled, hogy nem találod a helyedet? Ha leülsz, nem nyughatsz, ha lefekszel, akkor sincs nyugtod. Olyan vagy, mint a higany. — Én meg hozzákezdtem magyarázni. Megvallom, inkább a magam kedvéért, mert nagyon jól esett, hogy beszélhetek erről a dologról. Hát mama, mondom neki, képzeld csak el, a Kuznyec-medencében sokezer bányász él. Éjszaka van most; van, aki dolgozik, van, aki pihen. És bizonyos, hogy mindannyian a munkájukra gondolnak, tépelődnek, gyötrődnek. Az egyiknek sikerül kivajúdni valamit magából, a másiknak nem. Gondold csak el, mama, milyen termékeny, nagy éjszaka ez...

Nyekraszov elhallgatott, mélyet sóhajtott, majd elmondta, hogy mindent előkészített a kísérlethez, de kissé fél.

— Nem segítene, Pavel Gorgyejevics? Ha nem sikerül, legalább megmagyarázná, mi volt a kudarc oka...

— No, mondja csak el, mit talált fel tulajdonképpen... — kérdezte Rogov.

— Azonnal, Pavel Gorgyejevics... Mindjárt meglátja saját szemével és azonnal megért mindent. Induljunk! — mondta kapkodva és izgatottan az öreg.

Bementek a tárnába. Nyekraszov bekiabált:

— Filja! Minden rendben van nálad?

Mintegy tíz méterre tőlük krágokott, forgolódott valaki,

hosszasan köhécselt, majd egy perc mulva meg is jelent előttük Filja. Rogovnak úgy tetszett, hogy ez az ember hatalmas termetével elzárja a táró egész kétméteres bejáróját. De arca kicsiny volt és kerek, orra vidám, pisze.

— Ez aztán termet! — bólogatott Nyekraszov. — Új ember még a bányában. Mondom is neki: Ej, Filja, ne adj isten, hogy rámtedd a kezed egy kicsit. Menten özvegy lesz a feleségem...

— Hogy is mondhat ilyet, Gavrila bácsi? — kérdezte Filja. — Még megharagszom...

— Jól van, jól van... Na, mi újság nálad? Minden rendben van?

Megbizonyosodott róla, hogy a felső réteg fúrólyukait már betöltötték.

— Hát akkor rajta! — sürgette a lőmestert a brigádvezető. Valamennyien kimentek a szállító közelébe.

Rogov számtalanszor megfigyelte a lőmestereket munka közben. Voltak közöttük egészen sajátságosan ügyeskezű emberek és voltak olyanok, akik egyes fogásokat elügyetlenkedtek, voltak pedáns pontosságúak is. De valamennyi lőmestert hasonlóvá tette a robbanás előtti legutolsó pillanat. Filja is, mint a többiek, beidegzett mozdulattal húzta sapkáját szemöldökére, behelyezte a kulcsot a lövőgépbe és hirtelen átható hangon kiáltotta: „Vigyá-á-á-zzz!" És megfordította a kulcsot.

Robbanás.

A légnyomás hátbacsapta, mellbevágta a várakozókat, a mennyezetről apró kőzetdarabok hullottak a nyakukba.

Nyekraszov a robbantás édeskés szagától köhécselve azt mondta:

— Pavel Gorgyejevics, kapcsolja be maga, saját kezével a gépet. — Rogov könnyedén megfordította a fogantyút.

Sivító, egyre erősödő hangon bődült fel a motor és egyidejűleg a lerobbantott szén alatt megcsikordult valami, a szénomladék megrázkódott, mintha egy rejtőzködő óriás akarna kiszabadulni alóla. A széntömeg lassan mozgásba jött és megindult kifelé, a táró hosszában.

Rogov azonnal megértette a kaparószalag egyszerű és mégis oly ötletes kihasználásának új módszerét.

Nyekraszov megtörölte izzadt homlokát.

— Hát íme, Pavel Gorgyejevics! Egy pillanatig tart az egész... — mondta az öreg, erőltetett nyugalommal. — Szóval meglesz a ciklus. Ilyen helyen azonban gépesítés nélkül, kézi erővel aligha boldogultunk volna. Látja ezt a közbeeső két réteget? Ezek miatt három töltettel kell robbantani a szenet.

Abbahagyta a beszédet, nyilvánvalóan nem akarta tovább feltartani a mérnököt, de felülkerekedett benne a vágy, hogy eredményeiről beszéljen és így folytatta:

— Mert mi a legfontosabb a dologban, Pavel Gorgyejevics? Nem az, hogy a kaparószalagot egyáltalán alkalmaztam, hanem, hogy az egész szerkezet közvetlenül a földön fekszik és semmi fittyfene ki nem mozdíthatja onnan. A konvejert egészen a fejtés szívéig hozom, és mint hatalmas tenyeret odaállítom a robbantásra váró hely alá. Aztán robbantok. A kirobbantott szén magától hull a szalagra. Az egész szénnek legalább harminc százaléka. A többit meg már maga is látta.

És Nyekraszov a sebesen folyó szénfolyam felé mutatott.

Rogov egyik füléről a másikra húzta a sisakját. Ő is legalább annyira izgatott volt, mint az öreg brigádvezető.

Nyekraszov elgondolása műszakilag igen egyszerű volt, lehet, hogy már alkalmazták is más bányákban, de az a körülmény, hogy ez az ember ilyen határozottan és pontosan valósította meg elhatározását és hogy nem félt a kockázattól, ez meghatotta Rogovot és büszkeség érzetével töltötte el.

Önkéntelenül is átvéve Nyekraszov hangját, éppen olyan magára erőszakolt nyugalommal folytatta:

— Rendben van, Gavrik Szemjonovics, helyes az elgondolása. Rajta leszek, hogy ezt az újítást alkalmazzuk is. Holnap a körzetben gyűlésre hívom össze a bányamestereket, a brigádok vezetőit s ott majd beszámol nekik az önműködő szállítási eljárásról.

— Szóval előadónak jelöl ki? — kérdezte Nyekraszov és kis gondolkodás után azonnal bele is egyezett. — Hát jól van, ha használhatok vele...

XI

Rogov egyetlen napot sem mulasztott el, hogy be ne nézzen Voscsinékhoz a tárnába. Nem mintha nyugtalankodott volna a vájár munkája miatt, vagy kétségei lettek volna a

siker felől, de egyszerűen vonzotta ez a fejtőhely: úgy ment oda, mint napsugárban fürdő hegytetőre, ahonnan távolabbra és tisztábban láthat.

Afanaszij Petrovics két-két métert haladt egy műszakban, de ugyanakkor még négy tanítvánnyal is foglalkozott, hogy így mielőbb rátérhessen az egésznapos, gyors munkára. Hogy mire tanította őket?

— Ne nézz az órára, használd ki a perceket — így fogalmazta meg a szabályt.

Különben a fejtőhely, az fejtőhely. Igaz, működik a géperejű rakodó, a bányafa megmunkálását is a felszínen végzik, fokozták a szellőztetést, de mindez bármelyik tárnában megvalósítható. A főkérdés: az akarat, az ügyesség. Ezt a két tulajdonságot pedig senkisem vitathatja el Afanaszij Petrovicstól. És ami a legfontosabb, mindig hallgat. Kisegítőjével is alig vált szót. A felesleges embereket pedig munka közben nem tűri meg maga körül.

Bizony, Rogov alaposan elcsodálkozott, amikor már messziről meghallotta a fejtésben Filenkov dörgő nevetését és felkiáltását.

— Ej, öreg, öreg! Egyszer még megéneklik a dicsőségedet!...

Mikor Filenkov észrevette Rogovot, hozzásietett és a munkahelyre tuszkolta.

— Nézze csak, mit fabrikál Afanaszij Petrovics! Milyen egyszerű és mégis milyen ördöngösen okos dolog!

Rogov sejtette, mi lelkesítette fel annyira Filenkovot. Voscsin még tegnapelőtt javaslatot tett az ütéssel működő fúrókalapács bevezetésére. Úgy határozott, hogy nem függőlegesen függeszti fel a kalapácsot, mint általában szokás, hanem vízszintesen. E módszer segítségével aztán nem egy, nem is két, de egész sor lyukat fúrhatnak. Sok időt nyernek ezzel a megoldással az egyébként hosszadalmas műveletnél.

— Okos dolog, nagyon okos! erősítgette Filenkov.

Rogov közbeszólt:

— Látja, Fjodor Lukics, és még most is vannak olyanok, akik azt állítják, hogy a bányában elsősorban a csákányra és a lapátra kell alapoznunk a munkát! Szerintem a maga véleménye is közel jár ehhez...

— Mi-i-i-i-i? — Filenkov körülnézett és rögtön meg-

értően kacsintott Rogovra. — Ne haragudjék, Pavel Gorgyejevics, hiszen nem vagyok én egészen rossz ember...

Rogov éles hangon jegyezte meg

— Egy szóval sem mondtam ezt... Maga egyáltalában nem rossz ember, ha... ha nem Drobot szobájában vagyunk...

Rogov utolsó szavai metszően élesek voltak, de nem bánta, mert észrevette, hogy Drobot nevének említésére Filenkov alig észrevehetően megrezzent és mintha körülnézett volna egy pillanatra.

A főmérnökkel a beszélgetés megint nem sikerült. Filenkov ügyetlenül topogott, néhányszor Rogovra nézett, majd minden különösebb ok nélkül tenyerével megveregette a tárna ácsolatát és elmenőben megígérte, hogy haladéktalanul megrendeli a műhelyben az új fúróállványt.

Afanaszij Petrovics, mintha megsajnálta volna a főmérnököt, úgy nézett utána

— Néha egészen elviselhető... csak nem mindig.

Voscsin e találó meghatározása, mely igen közel járt az igazsághoz, felvidította Rogovot, de mikor megszólalt, szavai ismét élesek voltak.

— Valóban nem mindig! De nem szabad így, felemás módon élni, Afanaszij Petrovics... Nem szabad! A szovjet embernek, különöse ha mérnök, tudnia kell, hogy mit szabad tennie és mi a kötelessége. De honnét tudhatnánk, hogy mit tehet s mit akar tenni Filenkov, honnét tudhatnánk, hogy ha valamit reggel elhatároz, nem gondolja-e meg estére? Egyszerűen azért, mert Drobot kimondja a „nem"-et?...

Voscsin kiegyenesedett, figyelmesen nézett a mérnökre, ujjával megigazította lógó bajuszát és úgy bólogatott.

— Rosszul gondolja a dolgot, Pavel Gorgyejevics... Ha, tegyük fel, gerendáról vagy valamilyen vasról van szó, azt teljes erődből szoríthatod, de az embert meg kell ismerni.

— Az olyan embert is, mint Filenkov?

— Éppen az olyat! — Voscsin köhintett. — Bocsásson meg, de ez a véleményem. Ön azt állítja, hogy ez az ember nem áll szilárd talajon és nincs önálló véleménye? Nem, szerintem ennek az embernek megvan az önálló véleménye, csak Drobot úgy körülbástyázta azt, hogy senkise tudja, hogy áll a dologgal. Mielőtt ön ideért, elbeszélgettünk Fjodor Lukiccsal erről a

szerkezetről — folytatta Voscsin és a kaparószalagra mutatott. — Mondom neki: mennyivel jobb volna, ha valamennyi tárában működnék egy ilyen gép, csak éppen ki kellene találni valamit a fődob szigetelésére, mert így bizony hamar megtelik kőzettörmelékkel s elakad. Szóval ezt mondom és közben figyelem Fjodor Lukicsot. És mit gondol, mi történt? Felragyog a szeme, jegyezgetni kezd, idegesen topog... Ezért hát én inkább azt gondolom, Pavel Gorgyejevics: parázs rejlik ennek az embernek a szívében, csak eltakarta a hamu. Ha egy kis szél érné, rögtön lángra lobbanna.

Rogov nem folytatta a beszélgetést, tudta, hogy most minden pillanat drága.

Voscsin és segítőtársa a főtárót vájták, ezt a hosszú, folyosószerű mélyedést, mely enyhén kanyargott, a szénréteg fekvése szerint. A tárában még a nemrég történt robbantás édeskés szaga érződött, de a két fúrógép már ismét munkában volt s a lyukak felét már ki is fúrták. A különben is szófukar Voscsin ebben az órában egyáltalán nem beszélgetett. Kisegítője, aki szintén idősebb ember volt, miután megtöltötte az utolsó csillét is, a közeli elágazáshoz tolta.

— Hol van Gyimka? — nyugtalankodott a brigádvezető. — Nálad sok van még, Mihajlovics?

— Egy csillére való akad még — felelte Mihajlovics. — Talán szólhatnánk már annak a szeleburdinak?

— Nem kell — legyintett Voscsin. — Tudja az a legény a dolgát, nem lesz baj az üres csillék körül.

Alig telt el öt perc, amikor a kanyarban egyszerre feltűnt Gyimka virgonc alakja.

— Afanaszij bácsi! A szállítóbrigád vezetője minden üres csillét a kilencesbe irányít! — közölte a fiú.

— Tyű, a fene egye meg őket! — robbant ki Voscsin. — Miért van az, hogy a mi szállításunkat mindíg valami különleges módon csinálják? Magamnak kell közbelépnem...

— Nem kell — mondta Rogov. — Úgyis arra megyek. Majd én mindent elintézek...

De a csillék ügyét rendezni nem is volt olyan könnyű dolog.

A szállító közelében egy sor csille vesztegelt. A csilléket éppen most kapcsolták a villanymozdonyhoz.

— Nem, nem megy! — hadonászott a szállítóbrigád veze-

tője. Azt az utasítást kaptam, hogy elsősorban a hármas körzetet lássam el.

— De Voscsinnál meg gyorsfejtés folyik! Oda soronkívül kell csillét küldeni! — próbálta meg keresztülvinni akaratát Rogov.

— Menjetek innét a csudába! — emelte fel hangját a szállítóbrigád vezetője. — Menjetek innét!

— No jó! — Rogov úgy érezte, mintha rohamra menne, mikor a józan gondolkodást megelőzi a mindent elsöprő lendület. — Jól van! — hirtelen ott termett a villanymozdony előtt és lámpásával integetve utasította Gyimkát: — Kapcsolj le három csillét!

A szállítóbrigád vezetője már a táró felé rohant, de a mérnök rákiáltott:

— Helybenmaradni!

Gyimka egykettőre lekapcsolta a csilléket, megforgatta a fordítólemezen és betolta a táróba.

A mozdonyvezetőnő egész idő alatt megbűvölten nézett Rogovra a fülkéjéből, majd hirtelen észbekapva veszettül csengetett és eltünt gépével együtt a folyosó sötét mélyén.

A szállítóbrigád vezetője meg ott állt, oldalt, karját széttárta és hangtalanul mozgatta az ajkát.

Amint Rogov haragja lecsillapodott, kicsit haragudott magára, hogy ilyen apróság miatt, mint három csille ügye, nem tudta magát tűrtőztetni. De ugyanakkor örömteli érzés ébredt benne: megtört a jég! Derék emberek fogtak hozzá a nagy és új dolgok megvalósításához a bányában! Szóval, nem hiába szólalt fel a sztahanovisták gyűlésén, nem hiába töltött álmatlan éjszakákat a ciklusos munka grafikonja fölött, nem volt hiábavaló az sem, hogy szinte szó szerint a tíz körmével harcolta, verekedte ki a gépeket mindenütt, ahol csak lehetett.

Bondarcsuk irodájába vidám hangulatban lépett be Rogov.

XII

A bányában dolgozó kommunisták számára hosszú ideig emlékezetes marad az a gyűlés, amelyen megismerkedtek az új párttitkárral és beválasztották a vezetőségbe. Később valaki ezt a gyűlést „fordulat"-nak nevezte el.

A szavazás után Drobot emelkedett szólásra. Rövid és leereszkedő hangú beszédet tartott, melyben atyailag azt ajánlotta az új párttitkárnak, hogy mindenekelőtt a termelési terv teljesítését tartsa szem előtt.

— Magát aszerint fogják megítélni, hogyan adja a bánya a szenet. Maga új ember és esetleg sok mindent furcsának talál majd itt — fordult Drobot Bondarcsukhoz. — Kérem, bármikor keressen fel engem s amiben csak tehetem, segítségére leszek. Csak bátran lásson a dolognak. Egy-két héten belül, meglátja, kialakul minden...

A párttitkár kilépett az asztal mögül. Mikor az életrajzát mondta el a gyűlés résztvevői előtt, már alaposan megnézték. Középtermetű, katonás megjelenésű, jólszabott öltözékű férfi. Nagy, okos feje van. Arca barna, szeme sötét, tekintete figyelmes és nagyon nyugodt. De ha ezekbe a szemekbe nézel, állandóan úgy érzed, hogy a párttitkár bármely percben olyan váratlan kérdést adhat fel, melyre nem tudsz majd megfelelni.

— Köszönöm a fogadtatást — mondta Bondarcsuk és éppen csak elmosolyodott. — De önök, elvtársak, nagyon elnézőek, mikor két hetet adnak nekem az ismerkedésre. Már negyedik napja vagyok itt a bányában.

Végignézett a gyűlés résztvevőin és széles mozdulatot tett:

— Látják, mennyien vagyunk? Százhatvannyolc bolsevik. Ez, tudják, erőt jelent. Csak egy körülmény zavar engem... Ez pedig az, hogy a kommunistáknak csak a fele dolgozik a bányában, míg a többiek?... A többiek...

— A külszínen biztosítják a termelést. — mondta rá keményen Drobot, nagyot koppantott az asztal lapján.

De Bondarcsuk még csak feléje se nézett.

— És a többiek a külszínen biztosítják a termelést. De... elvtársak, nem jobb-e a termelést egyenesen a fejtőhelyen biztosítani? Mi a véleményük?

A jelenlevők már régen feszült figyelemmel hallgatottak. Most valaki felkiáltott:

— Bondarcsuk elvtárs! Maga szerint a kommunisták saját elhatározásukból menekültek el a tárnákból?

A párttitkár szemének élénk csillogása egy pillanatra kialudt s nem azért, hogy kopogjon, de egyszerűen gyors mozdulattal leejtette öklét az asztal lapjára.

Bondarcsuk kiegyenesedett.

— Ezt nem mondtam és nincs jogom ilyet állítani. Ha a kommunisták a felszínen dolgoznak, ez azt jelenti, hogy a pártszervezet határozatából helyezték őket oda.

— Úgy van — bólintott Drobot.

— Ha pedig így áll a dolog, ez azt jelenti, hogy sürgősen intézkednünk kell a föld alatt dolgozó pártcsoport megerősítéséről és arról, hogy a kommunisták mielőbb visszatérjenek a tárnákba. Ezt javasolom a tagságnak . . .

Az új párttitkárral történt megismerkedés után a gyűlés azonnal a bánya ügyeire tért rá. Bármennyire erősítgette is Drobot, hogy ilyen fontos kérdésben dönteni korai lenne, hogy a párttitkár nem látja a való helyzetet — amikor szavazásra került a sor, a gyűlés Bondarcsuk javaslatát fogadta el. Ő természetesnek tartotta ezt és higgadtan nézett végig a hallgatóságon, majd megszólalt:

— Ezekután pedig, elvtársak, kérem, hívjanak fel telefonon bármikor és keressenek fel nyugodtan.

Rogov ezután majdnem mindennap eljárt a párttitkárhoz. Ma sem azért nézett be hozzá, mintha valami halaszthatatlanul fontos ügyet kellett volna megbeszélniök, hanem egyszerűen csak azért, hogy lélekzetet vegyen. Így szokta ezt mondani . . .

A párttitkár kis szobájában sokan voltak. Tartózkodóan, fojtottan zúgott a sok emberi hang, gyakran csengett a telefon és valaki az ablak mellett kitartóan faggatta a társát:

— Mondd meg nekem, kommunista ő, vagy sem? Hát akkor miért nem tud kommunista módra élni? Jogunk van-e ezt tőle megérdezni? Igenis jogunk van és meg is fogjuk kérdezni!

Bondarcsukkal szemben Dubincev ült és nagy gonddal jegyezgetett valamit a füzetébe. Olykor megállt és mereven nézte a napfényes ablakot.

A párttitkár barátságosan intett Rogovnak, majd ismét a technikushoz fordult és szokása szerint az asztalterítőn rajzolgatott a körmével valamit s lassan azt mondta:

— Örülök, hogy a kommunisták bizalminak választottak. Örülök.

— Én meg csodálkoztam! — Nyikolaj felvonta világos szemöldökét. — Érti, Viktor Petrovics? Csodálkoztam . . .

Bondarcsuk elnevette magát:

— Hát ez bizony jó tulajdonság! Élni és csodálni azt, hogy magad alkotod az életet. De ne feledd, hogy pártmunkás vagy. Ez katonai parancsnoki beosztás, mégpedig nem is egyszerű parancsnoki megbizatás, hanem olyan parancsnoké, akinek elsősorban az emberi lélekkel van dolga, alakítja, erősebbé, szebbé teszi. Szóval így . . .

Majd még hozzátette:

— Arra kérlek, hogy eleinte gondosabban figyeld Alekszejev vájárt. Valahogyan nem megy a munka ennél az embernél. Igyekezz megtudni, milyen segítségre van szüksége és tanul-e? Pártszerűen járj el. Azután még valamit: a részlegetekben kevesen fizetnek elő újságra . . .

— No, ez nem nagy dolog — vont vállat Dubincev. — Egy napot kérek és rendezem a dolgot.

— Várj csak, várj . . . — vágott közbe a párttitkár, alig észrevehetően összeráncolva a homlokát. — Éppen azért hoztam szóba ezt a kérdést, mert nem is olyan egyszerű. Tudnod kell, Nyikolaj Viktorovics, hogy ki mit vár az újságtól? Emlékszel úgy arcról Nagyinka Knisre, a harmadik műszak motorkezelőjére? Ő például mindennap eljön ide s a legfrissebb zenei híreket olvassa el az újságból. És, gondolj csak rá, hogy micsoda hangja van! Nem is hang ez már, szinte madárcsicsergés. Gondolkozz ezen, talán adhatsz neki valami jó tanácsot . . . Aztán ott van Szergej Kopilov, a bányaács. Ő például gondosan összegyűjt és többször is átolvas minden nemzetközi szemlét és szereti, ha pontosan tájékozódhat a legbonyolultabb kérdésekben is. Amint látod, a lapelőfizetés kérdése nem is olyan egyszerű dolog, hanem komoly pártügy...

Bondarcsuk kissé felemelkedett üléből, kezet nyujtott Dubincevnek s így fejezte be a beszélgetést:

— Menj, pártbizalmi, sürgős ügyek várnak rád. És ne feledkezz meg rólam, gyakrabban keress fel.

Dubincev helyére testes, húsosarcú, idősebb ember ült. Kerekarcú, magas lány állt a férfi mellett. A lánynak olyan nagy, nevető szeme volt, hogy mosolygás nélkül nem lehetett rátekinteni.

— Tessék . . . — Bondarcsuk rájuk nézett és hogy el ne nevesse magát megmagyarázhatatlan, csiklandozó vidámságában, gyors mozdulattal az asztal fölé hajolt.

— Segítségért jöttem magához, Bondarcsuk elvtárs — mondta a férfi és közben barátságtalan pillantásokat vetett a lányra. — Zubov vagyok. Ez meg itt az unokahúgom... Tipikus bomlasztó elem...

— De Vaszja bácsi! — A lány a mérges ember vállára tette a kezét.

— Kérem, hallgasson! — mordult rá Vaszja bácsi és ismét a párttitkár felé fordult: — A nyolcas ifjúsági otthon vezetője vagyok. Tudja, az a kétemeletes ház ott a hegy alatt. Ezenkívül agitátor is vagyok és a központtól kapott utasításoknak megfelelően előadásokat tartok az otthonban.

— Hetenként három előadás és mind a három a mi otthonunkban — szólt közbe a lány és kíváncsian nézegette a párttitkárt.

— Pontosan három, — erősítette meg Zubov is — de tegnapi előadásomat, amelyet a nemzetközi helyzetről tartottam, megszakították, méghozzá nem is akárki, hanem saját unokahúgom... Ő szakította meg elsőnek a csendet és közbekiabált...

— Elsőnek? — kérdezte Bondarcsuk — szóval rajta kívül még mások is résztvettek a zavarásban?

— Természetes, hogy résztvettek — ismerte be a lány.

— És miben nyilvánult meg ez a zavarás? De mindenekelőtt mondja csak, hogy hívják?

— Léna a nevem. És én egyáltalán nem szóltam közbe, csak hangosan mondtam...

— És mit mondott?

— No, rajta, rajta, — élénkült fel Zubov — most felelj Léna, mit mondottál a legdöntőbb pillanatban?

Léna lesütötte szemét és széles arcán gyenge pír jelent meg.

— Azt mondtam... — egy másodpercre itt elhallgatott, majd határozott hangon fejezte be a mondatát: — Azt mondtam, hogy az előadás nem jó.

— Pontosan így mondta! — kiáltotta Vaszja bácsi.

Bondarcsuk felemelte a kezét.

— Egy perc, Zubov elvtárs. Mondja, Léna, milyen alapon mondta, hogy rossz az előadás?

A lány még a vállát is megvonta:

— Azért, mert unalmas...

Zubov irónikusan mosolygott:

— Azt szeretnék, ha harmónikaszó mellett tartanám az előadást.

— Nem igaz — sértődött meg a lány, majd Bondarcsuk felé fordulva folytatta: — A bácsi az Egyesült Nemzetek Közgyűléséről beszélt, arról, hogyan dühöngenek az imperialisták, majd pedig azt tárgyalta, hogyan mérgezik meg a gyarmatosítók Vietnam népének életét, végül Görögországról is beszélt. Én pedig megkérdeztem: vannak-e Vietnamban komszomolisták? A bácsi azt felelte: „Erre vonatkozólag nincsenek megfelelő adataim." Aztán meg Szonja Roskova kérdezte, hogy hol van Vietnam, hogy él ott a nép, nem írhatnánk-e nekik egy meleghangú levelet, hogy megtudják, mennyire együttérzünk velük? A bácsi megharagudott, azt mondta, hogy ő sohasem volt ott, ő különben is nyakig van munkával, ami pedig a levelet illeti, azzal forduljunk a postához.

Léna nagyot sóhajtott.

— Ezután nagyon eluntuk magunkat és mikor a bácsi valami hosszú cikket kezdett olvasni, egymás között beszélgettünk. De ez sarokban volt . . .

— Pontosan így történt — erősítette meg Zubov. — Valamit tenni kell, titkár elvtárs, mert hogy így viszonyuljanak az előadásokhoz, az teljesen lehetetlen.

— I-i-i-gen — mondta Bondarcsuk, hogy mosolyát leplezze, megdörzsölte az orra nyergét, de csak nem sikerült visszatartania a nevetést, hát a mosolyán keresztül mondta: — No, Léna, maga feladta nekem a leckét . . . Igazán nem is tudom, mit mondjak. Rajta, gondolkozzunk együtt a megoldáson.

— Rajta — helyeselt a lány.

Bondarcsuk kiegyenesedett s anélkül, hogy egy pillanatra is levette volna fürkésző, komoly tekintetét a lányról, megkérdezte:

— És ha magának kellene előadást tartania, az nem sikerülne unalmasra!?

A kérdés egyáltalán nem ejtette Lénát csodálkozásba, kicsit gondolkozott, majd konokul megrázta a fejét:

— Nem, Viktor Petrovics, az nem volna unalmas. Különösen, ha Görögországról beszélnék . . . Valahányszor erre gondolok, mindig forr bennem valami.

Bondarcsuk átnyúlt az asztalon s erősen kezet szorított a lánnyal.

— Csak lángoljon és ne hűljön ki a szíve, Léna. Ami pedig az előadást illeti, egyezzünk meg, hogy holnap este nyolc óra felé benéz hozzám és megtanácskozzuk, miről is beszéljen az elvtársaknak az otthonban. Rendben van?

— Csakhogy ... — Léna most bátortalanul nézett a párttitkár arcába. — Csakhogy én most először fogok előadást tartani ... Jobb lesz, ha egyszerűen elmesélem a lányoknak, amit tudok és érzek ...

— Éppen ez lesz az előadás — mondta Bondarcsuk, miközben búcsúzott vendégeitől.

Zubovot szemmelláthatóan nem elégítette ki a beszélgetés eredménye. Mikor elmentek Zubovék, a párttitkár vidáman, megelégedetten húzta ki magát és intett Rogovnak.

— Hallottad? Igazi ünnep! ... Most pedig ülj közelebb s meséld el, hogyan mennek a dolgok. Várj csak, várj, látom, hogy jól vagy, de minek siessünk? Szóval meg vagy elégedve? Nyekraszov és Voscsin megöivendeztettek? Jól van. Csak ne feledd, hogy mindez csak az első kis lépés.

Bondarcsuk vidáman beszélt, de Rogov érezte, hogy ez még nem minden, amit a párttitkár mondani akar neki. Ő különben abban érezte Bondarcsuk fölényét maga fölött, hogy a párttitkár pontosan a legmegfelelőbb időben tudta felébreszteni az emberekben az éppen szükséges és helyes gondolatokat. Rogovot heves természete akadályozta, hogy ilyen tervszerűen folytassa a beszélgetést, ilyen nyugodtan irányítsa beszélgető társa gondolatait.

Rogov tudta, hogy Bondarcsuknak mindig megvan a maga szilárd véleménye, melyet védelmezni is fog.

— Most pedig mesélj valamit arról az újsághistóriáról — mondta a párttitkár.

— Nevetséges történet — felelte Rogov. — Szerintem a cikk szerzőjének igen kényelmetlen beszélgetése volt Nyekraszov embereivel.

— Szóval nevetséges történet? — kérdezte Bondarcsuk. — És ki nevetett rajta a legtöbbet?

— Semmiesetre sem Nyekraszov.

— Lám, lám! És mi a helyzet az üres csillékkel Voscsin tárnájában?

Rogovnak eszébe jutott, hogy miként rohamozta meg a csilléket s akaratlanul is felnevetett:

— Ez is nevetséges történet . . .

Bondarcsuk elmosolyodott, majd vizsgálódva húzta össze a szemét:

— Rendben van, de nekem nincs kedvem a nevetéshez, különösen most. Nem tetszik nekem a vidámságod.

Megszólalt a telefon és a párttitkár gyorsan felállt.

— Homjakov elvtárs? — kérdezte a kagylóba. — Mi a helyzet a számításai körül? Hogy telefonon át kényelmetlen? Akkor kérem, jöjjön be hozzám. Várom.

Homjakov kifulladva lépett be az ajtón.

— Hát itt vagyok . . . — lihegte. — Futottam, mintha égne a ház . . . Újságot mondhatok a számításra vonatkozólag . . . — mondta, kelletlenül nevetve. — Bizottság szállt ki... a kombináttól. Ellenőrizték a szénkészletet. Tudja, mit mondtak? „A számtannal, bányamérő elvtárs, magánál minden a legnagyobb rendben van . . . tisztázni kell azonban, hová lett a szén a bányából?"

Ez a hír személyes sértésként érintette Rogovot.

— Gazemberek! — tört ki belőle a szó. — Hát kit csapnak be?

Bondarcsuk figyelmesen nézett Rogovra és közben körmével rajzolgatott az asztalra.

— Én meg azt hittem, hogy ezen is mulatni fogsz — mondta jelentőségteljesen. Mert hát ez is elég nevetséges történet: sokezer tonna szén mintha csak elpárolgott volna a napocskán, közben az államtól felvettük érte a pénzt, kifizettük a prémiumokat . . . Hát mit szólsz ehhez? — Hirtelen felállt, kezet nyújtott a mérnöknek és megszakította a beszélgetést: — Pártszerűen nézd a dolgokat és az eseményeket. Most pedig menj, mert vár a vezetőség.

Drobot fogadószobájában Annuska jött oda Rogovhoz. Mindketten örültek a találkozásnak s arról kezdtek beszélgetni, hogy legutóbb együtt voltak moziban.

— Véletlenül láttam, hogyan fejezte be azt a holdfényes estét . . . — hunyorgott ravaszul Rogov. — Emlékszik? Kiskert a ház előtt, ezüstös fény a topolyafákon és egy atléta így beszélt a szíve párjához: „Tudod mit, Annuska?" . . .

— Ó, miket beszél maga! — mondta Annuska és elpirult.

— Mikor lesz az esküvő?

— Éppen ezért vártam már magára. Jöjjön el a következő vasárnap este hatra, Kolenyka nem meri meghívni magát. Olyan félénk... — Annuska tekintete egyszerre anyaian simogató lett.

— Félénk? — csodálkozott Rogov — hát ezt bizony nem nagyon vettem észre odalent rajta. Úgy harcol, mint egy katona...

— Pedig igenis félénk — mondta Annuska és szigorúan felvonta a szemöldökét.

— Elhiszem, elhiszem — hagyta rá Rogov és csodálkozva nézett a lányra, annyira, hogy még az annak arcán bujkáló kedves mosolyról is megfeledkezett.

Az iroda ajtaján át Sztarodubcev kiáltásának foszlányai szűrődtek át:

— Ez egy bomlasztó demagóg... — És maga még dédelgeti!... Azonnal szóvá kell tenni a dolgot a pártban. És én ki is harcolom ezt!

A kívülállók számára nem volt hallható, mit felelt erre csöndesen egy hang, valószínűleg Filenkové.

Majd ismét Sztarodubcev:

— Ez legyen az utolsó eset a csillékkel! Ez már több, mint disznóság! És kérem, döntsön: vagy én, vagy ő!

Rogov nagy lendülettel tárta ki az ajtót.

— Bocsánat egy kis időre! Dolgom van! — integetett feléje Drobot.

— Nekem is dolgom van. Pontosan három óra, ekkorra jegyeztek engem elő.

Rogov leült. Maga elé tette a lámpáját s egész magatartásával azt fejezte ki: „No rajta, folytassátok!..."

A feszült hallgatás pillanatai következtek. Rogov Drobot szemébe nézett, alig tudta tűrtőztetni magát, hogy oda ne kiáltsa neki: Te gyáva! Mi az, hallgatsz?...

Drobot félrenézett, majd megszólalt:

— Megérkeztek a hevederek a kaparószalagra. Hozzá lehetne fogni a dologhoz.

— Azonnal hozzá is kezdek — sóhajtott fel megkönnyebbülten Rogov.

— Igen... de ezt nyilvánvalóan... már valaki más fogja csinálni...

— Más? Nem értem! . . . — Rogov végigsimította kezével az arcát. Kár, hogy ilyen beszélgetésre nem volt ideje megborotválkozni.

Drobot vállat vont.

— Itt tulajdonképpen nincs is mit megérteni. Éppen most közölték a trösztből, hogy Rogov mérnököt a tizesbe helyezik kisegítőnek a főmérnök mellé, helyére pedig ideiglenesen Ocseregyko tapasztalt gyakornokot nevezik ki. Így hát haladéktalanul jelentkezned kell a trösztben a beosztásod ügyében . . .

— Lehetetlen! — Rogov úgy belemarkolt a lámpa fogantyújába, hogy szinte fájt belé a keze. Nézte, mint ömlik el a sápadt kékség a körmei alatt. Majd nyugodtabb hangon folytatta: — Igaz . . . minden lehetséges . . . Még Ocseregyko is körzeti mérnök lehet, úgylátszik, ha Drobot így kívánja . . . Bár Ocseregyko helyére ugyanígy kinevezhetnék körzeti mérnöknek valamelyik egyiptomi piramist is . . . Egy dolog azonban nem történhet meg, az, hogy én elmenjek innét! Értik? Nem mehetek el innét, éppen akkor, mikor működésbe lépnek a gépek, mikor megindul a gyorsfejtés . . . Értik? Most nem szakadhatok el megkezdett munkámtól . . .

Sztarodubcev lopva Rogov felé tekintett és akaratlanul is összerezzent, annyira elsápadt a körzeti mérnök arca. Vagy csak neki rémlett úgy? Mert a következő pillanatban mély vörösség öntötte el arcát.

— Együtt érzek veled . . . — húzta fel a vállát Drobot és beletemetkezett a papírjaiba. — Együttérzek, de mindezt a trösztben döntik el . . .

— Várjanak csak . . . — kapcsolódott be a beszélgetésbe Sztarodubcev és hirtelen Rogovhoz fordult:

— Én úgy látom, Pavel Gorgyejevics, hogy mi megértjük egymást, ha nyiltan beszélünk.

Rogov hallgatott.

Drobot a telefon után nyúlt, de közben meggondolta magát. Filenkov meredten figyelt az ablak függönyénél. Sztarodubcev folytatta:

— Az, hogy én nyiltan akarok beszélni mindenről, nem felesleges dolog, mert a tizesben is olyan emberekkel fogsz együtt dolgozni, akik semmivel sem jobbak, vagy rosszabbak, mint mi. Hiába nevezed be az olyan embereket, mint Drobot,

vagy én, maradiaknak . . . Először is ez az okoskodás túlságosan primitív, másodszor pedig . . .

Rogov felnevetett:

— Mi ez? A sztahanovista értekezlet folytatása, vagy csak az ottani beszédhez fűzött kommentár?

— Ez nem kommentár és csöppet sem olyan vidám dolog! — mondta szárazon Drobot.

— Csodálatos! — mondta Rogov és az asztalon heverő jegyzettömbből kitépett egy lapot, rávetett néhány szót s átadta Drobotnak. — Kérem, engedélyezzen nekem tíznapi szabadságot. Ehhez jogom van. A körzetet még ma átadom. De el nem megyek innét. Hallja? Nem megyek! — mondta és kisietett.

Annuska még mindig kint üldögélt és mikor Rogov kilépett a szobából, barátságosan intett feléje:

— Szóval esküvő lesz, Annuska? — kérdezte és kellemetlenül hallotta saját megváltozott hangját. — Esküvő . . . Jó dolog. Feltétlenül elmegyek magukhoz.

— Pavel Gorgyejevics! . . . — Annuska vagy hallotta a szobában lefolyt beszélgetést, vagy kiolvasta Rogov tekintetéből, hogy odabent valami kellemetlen történt, ezért hozzátette: — Pavel Gorgyejevics, úgy-e azért ezután is eljár hozzánk? . . .

Az esti nap narancssárga szegélyt vont a távoli, lila hegyek körvonalaira. Rogov kilépett a kombinátból. Egyszerre — talán maga is úgy vélte volna, hogy minden ok nélkül — valami egészen szokatlan könnyűséget érzett egész testében és csodálatos frisseséget gondolataiban. Régen nem érezte így magát, a háború óta. Annakidején, a háború alatt rendszerint olyankor öntötte el ez az érzés, amikor a hadművelet megkezdésére vonatkozó döntés végre megszakította a várakozás kínzó bizonytalanságát. Ez pedig mindig támadás előtt történt . . .

A járdán néhány ismeretlen bányász üldögélt, látszott rajtuk, hogy éppen most jöttek fel a bányából. Rogov után fordultak és valamelyikük megjegyezte:

— Rámenős fickó . . .

Rogov nevetett magában. Hát persze, rámenős . . . És ebben a pillanatban Csernovval találkozott szembe.

— Ááá, az újságíró! — örvendezett Rogov. — No, hogy sikerült a beszélgetés a brigáddal?

— Pavel Gorgyejevics! — Csernov zavarba jött. — Becsületszavamra hálás vagyok magának! Micsoda emberek vannak ott, Nyekraszovnál! . . . Fél műszakot töltöttem velük a tárnában, cikket írok róluk . . .

— No lám! — kapott a szón Rogov. — Nekem is van egy csodálatos témám. Cserepanov brigádjáról kell írni, de úgy, hogy a lélekzete is elakadjon az olvasónak! De mondd, hogy is volt csak azzal a Nyekraszov-féle cikkel?

— Hogyan? Nagyon egyszerűen. A rovatvezető magához hivatott és kijelentette, hogy Drobot elvtárs telefonált, tényeket közölt és azt mondta, hogy erről írni kell. Ahhoz már nem jutottam, hogy elfussak a bányába, és ellenőrizzem a cikkben szereplő állításokat. Meghát mégiscsak a bánya vezetője közölte az adatokat. Nem?

— Szóval, te valótlanságokat írtál le emberekről, anélkül, hogy megbizonyosodtál volna a hírek valódiságáról . . .

Csernov egy pillanatra elfordult, majd bocsánatkérő mozdulattal szorította meg Rogov könyökét.

— Többé nem fordul elő ilyesmi, Pavel Gorgyejevics.

— Nem hiszem — rázta a fejét Rogov. — Legfeljebb akkor, ha gyakrabban látogatod meg a körzetet, többet beszélgetsz az emberekkel és írsz róluk, gyakorlatban szerzett tapasztalataikról . . .

— Írok én, ha kell, verseket is! — kiáltott fel Csernov és lelkesen nézett a mérnökre. — Ma sokat hallottam magáról, Pavel Gorgyejevics! Nyekraszov úgy nyakoncsípett,mint valami kismacskát s beleütötte az orromat a körzet ügyeibe. Közben pedig egyre azt hajtogatta: Ez Rogov! Ehhez is Rogov segített hozzá bennünket! . . .

Rogov bosszúsan legyintett:

— Újabb hiba! Ismét elragadtatod magadat. Nem rajtam áll a dolog, hanem az olyanokon, mint Nyekraszov, Voscsin, Cserepanov. Őket nézd meg figyelmesebben . . .

A bányából a stadionon keresztül mentek, keskeny, tekergő ösvénykén. A röplabdapályán egy csapat edzést tartott. Tompa ütések zaja hallatszott, közbe-közbe rövid felkiáltások.

Lassan leszállt az alkony és fokozatosan mindent betakart a könnyű, szürke homály.

— Ó, milyen pompás dolgokat beszéltek! — mondta ismét Csernov és még füttyentett is hozzá.

XIII

Csernov cikke, melyet a bányáról írt, nagyon megtetszett Rogovnak. Néhány jegyzetet készített belőle ahhoz az előadáshoz, amelyet a bánya ötéves tervéről fog tartani. Ezután átfutotta egy vastag folyóirat új számát, majd maga elé terítette az új széntelep rajzát, de rögtön össze is göngyölítette. Bármennyire igyekezett is nyugodt maradni, sehogyse sikerült neki.

Pedig hát mi különös van abban, ha egyik helyről egy másikra helyezik? Számos más mérnökkel is megesik ez és sokan még örülnek a változatosságnak. Ugyanakkor azonban sehogyse hitte, nem is akarta elhinni, hogy bárki és bármi elszakíthatja megkezdett munkájától. Felhívta telefonon a tárnaügyeletest és megkérdezte, hogyan halad a munka a körzetben?

— A termelési jelentést Ocseregyko körzeti mérnöknek adtam át — felelte az ügyeletes.

A kagylóban kattanás hallatszott. Rogov rosszkedvűen mosolygott. Fel-alá járt a szobában. Aztán az íróasztalra állította Valja képét és leült. Állát tenyerébe támasztotta, hosszan nézte a képet, végül megszólalt:

— Jól van, Valjusa ... nehogy azt hidd, hogy besavanyodtam. Csak nagyon, nagyon hiányzol már nekem ...

Csengett a telefon. Felemelte a kagylót. Bondarcsuk hangját hallotta.

— Hogy érzed magad? — kérdezte a párttitkár. — Jól? Nem csapsz be? Hát ez a legfontosabb. A városi pártbizottságnál időztem és így elkésve értesültem a tröszt elhamarkodott döntéséről. Nem komoly a dolog. Meg aztán itt van az a szénhiány is ... Most már, azt hiszem, előtted is világos, hogy a szálak egy helyre futnak össze. Az ördög tudja, hogy emberek hogyan juthatnak idáig! A pártbizottság soronkívül döntött már és neked folytatnod kell a munkát. Megértetted?

Rendben van. Aztán figyelj csak ide: ma éjszaka elutazom a kombinátba. Egy-két napra megyek. Mellesleg, mondd csak, nálad van a káderek jegyzéke? Igen? Szóval minden rendben van. Üdvözöllek.

Sipoló hang hallatszott a telefonban s a központ megkérdezte:

— Végeztek?

— Végeztünk, végeztünk! — Rogov felugrott és a helyére tette a kagylót. — Milyen jó, hogy a világon van Bondarcsuk! Valja! Az elvtársak, hiába, az elvtársak . . . !

Nevetséges, hogy az előbb magányosnak érezte magát. Hol van itt magányosság? Vegyük csak például a tegnap estét. Egyszerre három vendég jött hozzá: Nyekraszov, Hmelcsenko és Voscsin. Egymás mellett ültek a kis díványon. Vendégei engedelmet kértek, hogy rágyujthassanak és elbeszélgettek négyesben. Ő is, meg a vendégei is tetették magukat, hogy semmiről se tudnak. Rogov nem mutatta, hogy mennyire meghatotta a látogatás, bár nagyon jól tudta, mi indította arra látogatóit, hogy felkeressék. A bányászok is úgy tettek, mintha misem történt volna a mérnökkel.

— A kerületi bizottság titkárától jövünk . . . — jelentette be Hmelcsenko. — A napi eseményekről folyt a szó.

— Jól elbeszélgettünk — erősítette meg Voscsin is.

Rogov nem kérdezte meg, miről beszélgettek a körzetben, de rögtön megkérte Nyekraszovot, aki a bányamesterek tanfolyamának vezetője volt, hogy gondoskodjék holnap óráinak helyettesítéséről.

— Miért? — kérdezte Nyekraszov.

— Vannak bizonyos dolgaim . . .

Nyekraszov a tenyerét bámulta, majd társaira nézett. És mikor pillantása Rogovéval találkozott, arca komoly volt, szinte rideg.

— Nem, Pavel Gorgyejevics — mondta szárazon — nem szabad megállni. Mi éppen ellenkezőleg, meg akartunk még kérni valamire . . . Holnap mindhárom brigádunk összegyűl, szeretnénk, ha tartanál nekik egy előadást, vagy egyszerűen csak elbeszélgetnél velük arról: mi is az a ciklusmunka. Szükséges, hogy az emberek alaposan értsék a dolgot.

— Cserepanov embereit is meg kell hívni, így határoztunk! — tette hozzá Hmelcsenko.

Most, mikor Rogovnak eszébe jutott ez a beszélgetés. idegesen ment végig a szobán mint aki fél, hogy elkésik valahonnan. Majd bekapcsolta a villanymelegítőt, rátette a teafőzőt, a kis szekrényből konyakot vett elő és töltött belőle egy pohárral. Valja a fényképen gúnyosan nevetett rá, de csak úgy, a szeme sarkából.

— Ne ítélj meg ezért szigorúan — szállt vitába a fényképpel Rogov, miközben felemelte a poharát. — Az egészségedre iszom . . .

De nem jutott hozzá, hogy a poharat a szájához emelje. A folyosón valaki csendesen motoszkált, a kilincset kereste a sötétben, majd néhányszor óvatosan kopogott. Rogov megfordította a kulcsot a zárban és kinyitotta az ajtót. Az ajtó előtt, a sötétben, alig láthatóan egy katonaruhás férfi állt előtte.

— Jöjjön beljebb! — mondta Rogov.

Az ember meg csak állt ott, mintha félt volna átlépni a küszöböt.

— No, jöjjön, jöjjön! — ismételte Rogov.

Az ember egy lépést tett előre, és vigyázzban megállt az ajtófélfánál. Rogov, bár még nem értette, miről van szó tulajdonképpen, még nem hallotta a belépő ember hangját, mégis érezte, hogy vére forró hullámban tör szívéből az arca felé.

— Gárdaszakaszvezető?

— Igenis, gárdaszázados bajtárs! — a legény szeméből már eddig is sugárzott a fény, de most még jobban kihúzta magát és különösen, keményen nyomatékosan mondta: — Engedje meg, gárdaszázados bajtárs, hogy jelentsem: Berlint elértük! Forró volt a helyzet Berlinben . . .

Rogov előre lépett és kitárta a karját.

— Te vagy az, kedves katonám? Mi szél hozott erre?

— Gárdakapitány bajtárs . . . elvtárs! — a szakaszvezető szeméből kibuggyan a könny, de maga se veszi észre.

Rogov torkát is szorongatja valami, de nevet.

— Sztyopa! Hagyd már a századost! . . . a következő alkalomra . . . hiszen Pavelnek hívnak!

— Úgy szokatlan . . .

Megölelték egymást, hogy még a csontjuk is ropogott, utána sokáig néztek egymás szemébe, majd ismét összeölelkeztek. Danyilov testvéries módon, bizalmasan odaszorította homlokát Rogov vállához és halkan azt mondta:

— Utaztam, utaztam és gondolom: no csak megnézem már, hogy és mint éldegél?... Mert hát jó ember volt... Szigorú.

— Nem felejtettél el?

— Nem én! Soha életemben!

— Én meg mintha csak tudtam volna! — mondta Rogov és az asztalhoz vezette Danyilovot. — Nézd csak, egy kupica már üzemben van, a másikat is gyorsan kitöltjük...

— Emlékszik még Poznanyra?

— Hát Zgierzsre?

— Hát Csisztyakov törzsőrmesterre emlékszik, hogy főzte a krumplit az aknákon?

— És az... hogy is hívják csak... Hát amelyik nem akart enni a zsákmányolt élelemből?

— Guljevics... megölték...

— Sokan nem tértek vissza... — mondta elgondolkozva Rogov és közben megigazította az asztalon álló arcképet.

— A... magáé?... — intett szemével a kép felé Danyilov.

A mérnök elmosolyodott.

— No, rajta! Igyunk a találkozásunkra és a hazatérésedre!

— Az életre igyunk, gárdaszázados bajtárs!

Reggelig elüldögéltek, közel húzták egymáshoz a székeiket. Beszélgettek és megint beszélgettek, sokat, sokat emlékeztek ezen az éjszakán...

— És tulajdonképpen hogyan ásott ki akkor engem? Még ma sem értem! — jutott hirtelen, úgy reggel felé a Danyilov eszébe. — Hiszen másnap magát is...

— Az ördög tudja! Egyre emlékszem csak: hatalmas gránáttölcsér... minden oldalát átforgattam, mikor egyszerre csak észreveszem, hogy az emlékezetes evőcsészéd oldalával felfelé ott ágaskodik a földből. Az evőcsészéről valahogy azt gondoltam: él az én mesterlövészem!...

— Közben pedig nem tudtál magadra vigyázni... — mondta Danyilov és észrevétlenül áttért a tegezésre.

— Nem lehetett. A Berlin-környéki magaslatoktól már csak másfél kilométer választott el bennünket s onnét pedig akár a kezeddel is eléred Berlint... Mondd, Sztyepa! — szakította meg hirtelen saját gondolatait Rogov — mit szóltál volna akkor, ha engem a legforróbb pillanatban, ott, leváltottak volna a parancsnokságról?

— Szóval... akkor az nem te lettél volna — felelte Danyilov, gondolkodás nélkül. — Én meg semmit se szóltam volna, vagy azt mondtam volna: helyesen tették.

Rogov nevetett.

— Ravasz fiú vagy te!...

Reggel felé a fáradtság és az elfogyasztott konyak hatására a szakaszvezető észrevehetően elbágyadt.

— No és mik a terveid a továbbiakban? — kérdezte Rogov.

Danyilov lassan beszélt és legyintett.

— Zavarosak a terveim, gárdaszázados bajtárs. Legegyszerűbb volna, ha újra a parancsnokságod alá kerülnék. De ki tudja, miféle dolog ez a... bánya?...

XIV

Mikor reggel Danyilov a takaró alatt felébredt a díványon, Rogovot sehol sem látta a szobában. Ekkor nekiült és sokáig piszmogott azzal az írással, melynek mosolyogva ezt a címet adta: „Magyarázó feljegyzés."

„... Kérem, bocsássa meg, ha valami feleslegeset fecsegtem, — írta gyakorlatlan, gyerekes írással — mindenféle gondolatok kerülgetnek engem. Végetért a háború és én szüntelenül az életre gondolok. A fronton mesterlövész voltam és felderítő. Mindkettő igen fontos szakma. Mit tegyek hát, hogy a békés életben is megtaláljam azt, ami a legfontosabb? Ha ráér, gárdaszázados bajtárs, adjon tanácsot nekem..."

Aztán hosszan és elfogódottan nézte a nagyszemű szőke lány arcképét, majd hirtelen a fal felé fordította a képet és barátságtalan hangon morogta:

— Elkényeztetett szépség!...

Csak most fedezte fel a legfeltűnőbb helyre, a tükör mellé tűzött üzenetet, mely így szólt:

„Parancs nélkül ne hagyd el az elfoglalt állásokat. Élelmiszer a kis szekrényben. Ágyat és ágyneműt a bányából küldök. Rendezkedjél be és várd a további parancsokat!"

Danyilov ekkor nézett körül alaposabban a szobában. Keskeny vaságy, íróasztal, éjjeli szekrény, rajta rádió, a falon tükör, még egy kisebbfajta asztal a sarokban, rajta főzőlap és teáskanna, három szék, divány, széles ablak és az erkélyre nyíló üvegezett ajtó. Őszintén szólva, ilyen helyzetben meg is maradhatott volna. De valami édes nyugtalanság, valami azt súgta neki, hogy nyissa ki az ajtót és fusson ki az aranyló szeptemberi világba.

Kiment az erkélyre, könnyű hajnali fagy csapta meg az arcát. A nap valahol a ház háta mögött lehetett. Az erkély vaskorlátján kékes-színű, áttetsző zuzmara feküdt. Közel, a mély völgy bejáratánál bányaépületek emelkedtek. Danyilov ilyen közelről eddig még nem látott bányát.

— Hát ilyen ... — gondolta magában.

A szomszédos lakás ajtaján át tarka köntösű, barna lány lépett az erkélyre. Mikor észrevette Danyilovot, szigorúan felhúzta a szemöldökét, mintha valami szabálytalanságon érte volna rajta.

— Csodálatos ... — nevetett magában a szakaszvezető és udvariasan meghajolva, a lehető legkedvesebb hangon kérdezte: — Szóval maga lesz a szomszédom?

— Nem tudom ... — felelte közönyösen a lány s mégegyszer végigmérte a kistermetű, makrancosan göndörödő szőke fürtű katonát és mikor észrevette a harcos mellén függő arany csillagocskát, akaratlanul is elmosolyodott a katona kíváncsiskodásán.

Olenyka Pozdnyakova volt a lány, Homjakovék unokahuga.

Szó szót követett, kialakult a beszélgetés. Danyilov sem kérette magát, elmesélte, hogyan találkozott Rogovval s hogy örömükben „egész éjszaka meghányták-vetették a világpolitikát", — bár ez az állítás, enyhén szólva, nem igen felelt meg a valóságnak. Végül izgalmát nehezen leplezve, megkérdezte a lányt, ismeri-e Tonya Lipilinát.

— Tonya Lipilinát? — csodálkozott Olenyka. — A fronton volt? Megsebesült? Nem, személyesen nem ismerem Tonyát, de sokat hallottam róla, meg az újságban is olvastam a nevét.

Egy hordó, egy láda és egy mésszel teli vödör állt közöttük. Danyilov észre se vette, hogyan küzdötte le ezeket az akadályokat. A lány riadtan lépett hátra, azt hitte, a katona meghibbant, de jó női érzékkel úgy csinált, mintha nem vette volna észre a szakaszvezető nagyiramú ugrását, sem azt, hogyan sápadt el az arca és mennyire megcsillant apró, mézszínű szeme, mikor suttogva kérdezte:

— Tonya! . . . Maga tudja a címét?

Nem, a címét nem tudja, de ha itthon lesz az elvtárs, körülbelül két óra múlva telefonon közölheti a címet. Igen, körülbelül két óra múlva. Nem később. Amint beér a szerkesztőségbe, ahol mint gyorsírónő dolgozik.

Óvatosan megérintette Danyilov zubbonyának ujját, jóegészséget kívánt és bement az erkélyről. Közben azt is elfelejtette, miért jött ki. Titokban pedig örvendezett magában, hogy ma azzal a szenzációs újdonsággal lepheti meg Szasa Csernovot, hogy a Szovjetunió egyik Hőse érkezett a bányatelepre.

Ez a Csernov különben kedves, jó fiú, aki mindig megelőzi Olenykát a világ és a bányatelep eseményeiről való mindenirányú értesülésben. Rendszerint többé-kevésbbé lekicsinylő hangon így kiáltott fel:

— Ennyi az egész? Erről én már tegnap este tudtam!

Nem tudni, elképesztette-e Olenyka a fiút ezzel a hírrel, de annyi bizonyos, hogy mintegy két óra mulva állhatatosan kopogtak Rogov ajtaján. Danyilov kinyitotta az ajtót s beengedte a szobába a nyurga legényt, kinek derű csillogott az arcán és szeme teljesen áttetsző világoskék színű volt.

A legény már az ajtóban megbizonyosodott, hogy valóban a Szovjetunió Hősét látja maga előtt. Miután igenlő, bár nem nagyon barátságos választ kapott,hivatásszerű újságíróhadarással közölte, hogy ő a helyi lap munkatársa és a szerkesztőség megbízta, beszélgessen el Danyilov elvtárssal, érdeklődjék a város megtekintése során szerzett benyomásairól, valamint arról, hogy a bányatelepen óhajt-e maradni, vagy valami egyéb tervei vannak?

— Szavamra, semmiféle tervem sincs eddig! — ismerte be őszintén Danyilov, amire Csernov egyetértőleg mosolygott.

— És mondja, Szovjetunió Hőse elvtárs . . .

— Sztyepan Georgijevics a nevem . . .

— Mondja, Sztyepan Georgijevics, semmit se közölt magával Rogov mérnök a bányabeli hírekből, nevezetesen Cserepanov komszomol-brigádjáról?

— Rogov gárdakapitány nagyon sokat mesélt a bányáról, de Cserepanov brigádját nem említette — felelte készséggel Danyilov.

— Aha! Nem említette — gondolta Csernov. — Szóval még nem volt időszerű, hogy beszéljen róla . . .

— Tudósító elvtárs — szakította meg Danyilov az újságíró elmélkedését — dolgozik ott maguknál, a szerkesztőségben egy olyan feketehajú lány? . . . Olenykának hívják . . .

— Dolgozik. De miért kérdezi ezt? — figyelt fel Csernov.

— Szóval . . . csak úgy kérdezem. Közvetlen leány. Mert hát, tudja, kevés embert ismerek még itt. Ma ismerkedtem össze vele. Igen kedves teremtés.

— Ó, na . . . nézd csak . . . — csodálkozott magában Csernov — szóval ezért volt olyan feltűnően kedves ma velem. Még Szasenykának is becézett. Ó, a nők! . . .

Még legalább egy órahosszat beszélgettek egymással. Danyilov beszélt a legyőzött Németországban töltött idejéről, valamint arról, hogy az elmúlt esztendő júniusában, rögtön a győzelem után mint vonultak át Thüringiába, ahonnan kivonultak az amerikaiak.

— Azt beszélik, hogy az amerikaiak igen előzékenyen viselkednek a fasisztákkal? — jegyezte meg gúnyosan Csernov.

— Erre vonatkozólag nem tudok semmi közelebbit, — vonta meg vállát Danyilov. De rögtön kérdezett is. — És mondja . . . Olenyka valóban megbízható? . . .

— Hogy érti ezt?

— Hát ha megígér valamit, teljesíti?

Csernov nem jutott hozzá, hogy feleljen, mert megszólalt a telefon csengője.

— Igen, igen, én vagyok! Tessék . . . — Danyilov mindkét kezével megragadta a telefonkagylót. — Hogy? Hogyan? Ismételje! Zöld-mélyút? Százharminc? Nagyon köszönöm! Köszönöm!

Helyére tette a telefonkagylót és keményen mondta:

— Rendes lány ez az Olenyka, szavahihető, rendes leány! Gyerünk, tudósító elvtárs, nekem most el kell mennem itthonról . . .

. . . Már magasan állt a nap és már csak a vaslemezből

készült tetők árnyékos árkaiban voltak láthatók a kékesszürke foltok, az olvadó dér nyomai. A bányaváros keskeny sávban húzódott a bővízű folyó partjától messze keletre, a sötétzöld dombokig.

Az emelkedések lejtőin elszórtan fehérlett itt-ott egy-egy nyírfa s felettük ott lebegett az átlátszó kékség. A széles főutca tele volt emberekkel. Az ősziesen aranyló kis terekről csengő gyermeklárma hangzott.

Csernov megmutatta, hogy hol a szerkesztőség és meghívta, hogy látogassa meg. Közben nagylelkűen még azt is megjegyezte, hogy Olenyka Poznyakova tizenkettőtől este nyolcig dolgozik. Danyilov szórakozottan bólintott és tovább ment.

A levegő hol mozdulatlan volt, hol meg heves szélrohammal csapott Danyilov arcába. A férfi meggyorsította lépteit, de úgy vélte, hogy még mindig rendkívül lassan halad előre. A vasúti felüljárón a mély árokból három összemaszatolt gyermekpofácska tekintett fel rá. Danyilov tréfásan megfenyegette őket, mikor azt hallotta, hogy az egyik gyerek izgatottan kiáltoz:

— Mitaj! Vanyatka! Egy Hős jön, úttörő-becsületszavamra!

És már itt is van előtte a Zöld-mélyút. Csak azt nem érti, hogy miért mélyút? Az utca széles és egyenes, két oldalán virágoskertek, csinos, tiszta, világos, kertes házacskák. Az igaz viszont, hogy mélyen a szakadékban kezdődik az út s felfut a hegyre.

A könnyű szellő kesernyés füstszagot sodort feléje a kertekből és ez a szag valahogyan a gyermekkorára emlékeztette. Mindent észrevett: azt is meglátta, hogy az utca közepéről széles kilátás nyílik a bányatelepre, hogy az ég a hegyről még mélyebbnek, még tisztábbnak látszik.

A sarokház számát valahogy félt megkeresni a szemével. Pár lépés s már itt is van előtte a százharmincas. Már néz is rá valaki az ablakból, talán várja is, hogy nem jelenik-e meg egy idegen katona a rácsos kiskapunál? . . .

Nem, ez még csak a hetvenegyes . . . Szóval az a ház még tovább lesz, a jobboldalon. Egy házcsoport, még egy s már oda is érkezik egy egyszerű, mindennapos kis házhoz. De ő egészen pontosan tudja: ez az a ház, ez az a perc, melyre olyan nagyon régóta vár . . .

A két, tisztára súrolt lépcsőfokon felment a tornácra. Néhány csirke ugrott fel vele szemben. Kis rúdon nyírfavesszők, aranyló hagymakötegek és mosolygó berkenye függött. Pemetefű illata terjengett a ház körül. A deszkából készült padon két sárga-zöld csíkos pufók tök feküdt, mellettük egy veder állt, melyet szegélyig megtöltött az átlátszó, kristálytiszta víz. Danyilov torka, mintha egy pillanat alatt kiszáradt volna, lehajolt a veder széléhez, s hozzá-hozzákoccantva a fogát a hideg vashoz, gyorsan, mohón ivott egyet.

— Fiatalember! Dehiszen van itt nálunk bögre is! — hallott egyszerre a hátamögött egy mély női hangot.

— Bocsásson meg... — Danyilov zavartan törölgette meg ajkát a zubbonya ujjával. Levette tábori sapkáját és rekedtes hangon azt mondta:

— Tonya Lipilinát keresem...

Az asszonyság csak hallgat és kissé elítélően néz rá. Danyilov valahogy most semmi mást nem lát, csak az asszony szigorú szemét, melyet e perctől kezdve még álmában is le tudna rajzolni és amelyik annyira ismeretlen, de mégis, olyan régen ismerős. Magas, erős alak, büszke fejtartás, hosszúkás, fiatalos arc, száraz, szorosan összezárt ajak. Fekete szemöldöke magasra ível az alacsonyra kötött, kifakult kendő alatt.

A gyermekmenhelyen nevelkedett Danyilovnak különösen sokat jelentett, különösen a szívéhez nőtt az „anya" szó. S most hirtelen, egyszerre, mintha ennek az asszonynak az arcában felfedezett volna valami komoly, vonzó anyai vonást.

— Kit keres? — kérdezi hidegen az asszony.

— Ki van ott, mama? — hallatszik a szobából egészen halkan egy gyönge hang.

Danyilov dermedt, rosszulsikerült mosollyal az arcán, lépked az anya mellett, átmegy a kis konyhán, félretolja a szoba ajtajáról a kis függönyt s különösen, szokatlanul mosolyogva megáll az ajtóban.

Tonya égszínkék flanelltakaró alatt fekszik, felemeli fejét a gyűrött párnákról s nem is tekintetével, de egész gyönge testével az ajtó felé fordul. Alig észrevehetően megremeg a bal szemöldöke. Szemét nem nyitja ki, szemhéjja annyira áttetsző, hogy szinte kékes színben játszik. Keskeny, könnyű keze nyugtalanul csúszik végig a takaró szegé-

lyén, majd megtorpan egy pillanatra. Váratlanul nyugodt hangon kérdezi:

— Te vagy az, Sztyopa?

És a férfi leül a lány ágyának a szélére, megfogja a lány keskeny, hűvös kezét, tenyerét odaszorítja széltől kifújt ajkához. Lassan ide-oda hajlik s hallgatja a kedves hangot, melyhez sokezer kilométeren keresztül igyekezett.

— Tudtam, hogy eljössz hozzám . . . — mondja Tonya. — Mindíg csak erre gondoltam, egyre csak ez járt az eszemben . . . És állandóan láttam álmomban is azt a két nyárfát, ott a te szakaszodon . . . meg azt a kiőtt német harckocsit. És láttalak téged. De . . . beteg vagyok, Sztyepa, alig alszom valamit. Nemrégen jöttem haza a kórházból, a második műtét után. Most szinte semmit se látok. Azt mondják, hogy minden rendbejön . . . S én úgy szeretnélek most megnézni téged . . . fáj . . .

Danyilov csöndesen leengedi a lány kezét, úgy hallgatja, és lassan lélekzik.

— Dehiszen te még egy szót sem szóltál . . . — Tonya keze nyugtalanul fut végig a takarón, majd lassan felemelkedik, Danyilov mellére, arcára. — Mondj, beszélj valamit, Sztyopa . . .

— Mit is mondjak? . . . — megérinti ajkával a lány meleg arcát. — Mit mondjak neked, kedvesem, kicsi galambocskám, madaram? Megérkeztem, eljöttem hozzád s melletted leszek . . .

. . . Mikor visszafelé ment, a nap már alacsonyan járt s a tejszerű ködön keresztül homályosan világított.

Otthon, a szobában már ott volt a második ágy s az asztalon ott látta Rogov második levelét:

„Kísérleteidet, hogy megismerkedj a bányateleppel, helyeslem. Éjszakára valószínűleg nem térek haza a bányából. Minden jót. A századosod . . .”

XV

Valamikor, még gyermekkoruk idején, szinte észrevétlenül, Mihail Cserepanov és Szavoszka Jemeljanov között ádáz versélkedés indult meg. Az okát még maguk sem kutatták,

de ha úgy adódott, hogy találkoztak, ezt morogták magukban:

— Mit tehetek én, ha ő ilyen makacs?... Semmiben sem enged!

S ebben maradtak mindketten.

Aztán megnyúltak, megemberesedtek, a hangjuk megtört, mint a fiatal kakasé, de még mindig nem tűrték, hogy egyikük a másik fölé kerekedjék. Ha kiválók a tanulásban, hát mindketten azok, ha síznek, mindketten a legjobb sízők, ha meg táncról van szó? Úgy kell őket erőszakkal kiszakítani a körből.

Egyszer a nagyvakációban találkoztak a folyónál és megbeszélték, hogy lebuknak a víz alá s versenyeznek, hogy ki bírja tovább? Alámerültek. Aligha végződött volna szerencsésen ez a verseny, ha a parton sütkérező idősebb hölgy hajuknál fogva ki nem cibálja őket a vízből.

Az utolsóelőtti tanévben mindketten beleszerettek osztálytársnőjükbe, Ljubocskába. A kislány amolyan sovány, csendes, nagyszemű teremtés volt és a világon mindennél jobban félt Cserepanovtól és Jemeljanovtól. A két vetélytárs pedig nem sokat törődött azzal, hogy a lány mit érez irántuk. Tanítás után rendszerint elkísérték Ljubocskát, mégpedig úgy, hogy Cserepanov az utca jobboldalán, Jemeljanov pedig az utca baloldalán haladt legalább száz méterre a lány után.

Végetért az utolsó tanév is. Búcsúestét tartottak. Az ünnepélyes és megható est után — mert az már ilyen szokott lenni, amikor az ember búcsúzik az iskolától — Szevasztyan és Mihajlov a folyosón találkoztak. Alig pár perccel azelőtt vették át a dicsérő okiratokat és hajszálpontosan egyenlő számú ötösöket feltüntető bizonyítványaikat. Véletlenül találkoztak a folyosón s még ahhoz se jutottak hozzá, hogy arcukra a megfelelő kifejezést öltsék. Így eléggé hűvösen tekintettek egymásra.

— Még találkozunk!... — mondta Cserepanov.

— Természetesen! — bólintott Jemeljanov és sietve ment le a lépcsőn. Közben még odavetette: — Egyébként közölte az apám, hogy a Vörös Csillag-renddel tüntették ki.

— Milyen csodálatos találkozása a véletlennek! — képedt el Mihail, — az én apámat is kitüntették!

Végigment a folyosón, kitárta a kétszárnyú, üvegezett

ajtót és kilépett az erkélyre. Valahol hátul, az osztályokban zajongtak a búcsúzó diákok, készülődött a zenekar s valaki ismerős, kedves dalba kezdett:

Drága föld, szülőhazámnak földje . . .

De lent, a topolyafáktól árnyékolt kertecskében és távolabb Sztaro-Kuznyeck mezein néma éjszaka volt. Illatozott az orgona, a gyenge füvek s a fiatalember szíve gyorsan és hangosan dobogott.

Az iskola, az órák, az elnyűtt borítópapírba csomagolt megszokott tankönyvek — mindezt már a tegnapé volt. De mi lesz holnap?

Nem messze Sztaro-Kuznyecktől az utóbbi években még két újabb, hatalmas üzemet létesítettek, az egyik az aluminiumgyár, a másik egy vaskohó. Valamelyikbe elmehetne dolgozni... Mert míg az apa harcolt, Mihail volt a családban a legidősebb férfi. De a szíve a szén felé húzta, talán azért, mert ez a munka nehezebb volt, úgy vélte, hogy jobban is becsülik. Az anyja a szomszédoknak egyszerűen így magyarázta ezt a dolgot:

— Mitrij bácsi vére szólal meg benne. Erős ember volt. Képzeld csak, kilencvenéves koráig dolgozott a bányában. Mintha csak ma történt volna, úgy emlékszem rá: visszatért a váltásból, megmosakodott, lefeküdt az ikonok tövébe és szó nélkül meghalt.

. . . Csak úgy könnyedén ment el Mihail a szomszédos bányába. Egyik kezében kis bőrönd, a másikban egy köteg könyv.

A szakiskolában azt javasolták neki, hogy tanulja ki a bányagépek kezelését és legyen bányagépész. Ő azonban ezt visszautasította és a szénhez kérte magát.

— Igazad van, helyesebb is lesz, ha a szenet választod — hagyta jóvá az igazgató. — Erős legény vagy, a gépek kezelését meg így is, úgy is meg kell tanulni. Anélkül nem boldogulsz a bányában.

Cserepanov is éppen így gondolta a dolgot. Először is arra, hogy az erejét különösebben igénybe vegye, nem igen lesz szüksége, másodszor pedig a vájár mégis csak a legfontosabb személyiség a bányában és harmadszor . . . volt még egy körülmény, amiről nem beszélhetett az igazgatónak.

Ez a körülmény pedig az volt, hogy rögtön a szakiskolába való érkezésének napján legnagyobb csodálkozására Szevasztyan Jemeljanovval találkozott össze.

Szevasztyan egy hónappal Cserepanov érkezése előtt kezdett tanulni a vájárok csoportjában. Abban a pillanatban találkoztak éppen, mikor Jemeljanov szinte szándékosan, lehetőleg a leghanyagabb pózban állt a dísztábla előtt, melyen saját fényképe díszlett.

Ekkorra már semmi se maradt bennük a gyermekes vetélkedésből s azt fiatalos, mindent lekűzdő, heves munkalendület váltotta fel.

— Ha már élünk, hát akkor mindent bele! — mondogatta gyakran Jemeljanov.

Mihail izgult, mert pótolnia kellett mulasztását. És még hozzá ezekben a napokban kapott levelet valahonnan Breslau alól az apjától, ki szintén érdeklődött: „Hogy vagy, fiam?"

A tanulmányaikat egyszerre fejezték be s ekkor beszélgettek el egymással alaposabban.

— A napokban beszélgettem egy mérnökkel — mondta fontoskodva Jemeljanov. — Tudod, milyen kilátásaink vannak itt?

— Te hova kerültél?

— És te?

— Én a „Főtárnába."

— Én úgy határoztam, hogy egyelőre a tizesben fogok dolgozni.

— Ezt helyesen teszed — mondta Cserepanov egyetértően.

— Ugyan miért?

— Hogy-hogy miért? Egy hely talán szűk is lett volna számunkra.

Jemeljanov némán hagyta helyben a barátja megjegyzését és közben két ujjával képzelt bajuszát simogatta. Ezután csak úgy mellesleg megjegyezte, hogy nősülni szándékozik. Természetesen nem azonnal, csak úgy egy-másfél év múlva...

— Veszélyes dolog . . . megfontolandó . . . — vonta kétségbe a másik.

— Még gondolkozom rajta . . . nem kerget senki.

— No, jó is, ha meggondolod . . . — Cserepanov leereszkedően nézett végig barátján.

És úgy vagy egy esztendővel ez után a beszélgetés után csodálatos találkozásuk volt. Mihail furcsa elfoglaltságban találta a vásáron Jemeljanovot. Gyermekfürdőkádat emelt a feje fölé és a nap felé fordulva vizsgálgatta a kádat.

Cserepanov nagyot nevetett.

— Hát te hajózni akarsz azzal az edénnyel?

Szevasztyan riadtan nézett körül és elpirult:

— Tudod... az a helyzet... — körmével a kis kád fenekét kapargatta. — A bányavezetőség egy családi házhoz juttatott...

— Ugyan, mit csinálsz majd abban a házban? — csodálkozott Cserepanov és kíváncsian nézegette hosszúra nyúlt, széles vállú, férfivé fejlett földijét.

— Hát mit csinálnék? — nevetett a másik — élni fogok!... Fiút várunk s így ennek a kádnak majd jó hasznát vesszük. — Megfordult és bekiáltott a kavargó vásári tömegbe: — Katja!

Odajött hozzájuk Katja. Valamikor ő is együtt tanult a fiatal vájárokkal a bányásziskola motoros szakosztályán. Cserepanov megjegyezte magában, hogy a lány kerek, barnás arcocskája bizony megcsúnyult. Szemöldöke alatt, felső ajkán és állán sötét foltok jelentek meg.

— Jónapot, Misa! — mondta Katja és zavartan mosolygott.

Legalábbis Cserepanov így látta.

Hazafelé menet egész úton megvetően hümmögött:

— Hm... fürdőkádat vásárolnnak...

De rögtön ezt azt határozottan elismerte, hogy Szavoszka egy kis előnyre tett szert; megelőzte a házasságban. Cserepanovtól bizony még hetedhét határra volt az ilyesmi.

Akármilyen furcsának hangzik is azonban, ez után a találkozás után Mihail valahogyan barátságtalannak, kényelmetlennek találta otthonát.

Cserepanov izgatottan járt Mityenka körül, aki négykézlábra ereszkedve éppen szénnel rajzolt valami ravasz ábrát a padlóra, ugyanakkor pedig a többi brigádtag körülötte guggolt és társuk minden felkiáltására helyeslően bólogatott.

Nyilvánvalóan a szén megmunkálásának arról az új módszeréről volt szó, melyet immár második hónapja talált fel Mityenka s ami szerzője véleménye szerint forradalmasítani fogja az egész bányászatot.

— Értitek? — kérdezte szigorúan a feltaláló. — Ezeket a tömböket eltávolítjuk és mi történik? Innét is, onnét is, csak úgy zúdul a szén! S erről a végéről meg... csak bírd rakni, csak győzzed tologatni a teli csilléket!

— Igen... — mondta kételkedőn Jurij Szajenog — ha megindul, akkor már nem is csillére, de sírra lesz szükség...

— Sírra? — mondta Mityenka és megvetően nézett a bírálóra. — Ej, te! Ugyan kinek kell a sír? Hiszen a szén magától mozog, a réteg nyomja ki magából. Nem tudom, mivel kevered össze a dolgot?...

Cserepanov lefeküdt az ágyára és a fal felé fordulva úgy tett, mintha aludna. De alig hunyta le szemét, megint csak ott állt előtte Szavoszka a kis káddal.

— Ugyan, végeredményben... azt hiszi, olyan nagy dolog az? Mindenkinek kijelölték a maga sorsát az életben. Egyiknek a gyermekkád, másiknak meg, mint például Cserepanovnak, egy egész brigádra való vájár...

Mit is szólt volna Szavoszka, ha csak egy napot is eltöltött volna Cserepanov helyében. Igaz, hogy derék emberek gyűltek össze a brigádban, de amíg összeszoktak, állandóan kakaskodtak, mindig szőr ellen simogatták egymást. Tértek, fordultak és már megint úgy álltak szemben egymással, mint a kakasok. Ha pedig a komszomolbizottságba ment, ott ezt hallotta:

— Te vagy a brigádvezető, feküdj rá jobban a nevelőmunkára.

Nevelő-munka!... Szanyka Lukin is egyre csak ezt zümmögi a fülébe!

— Hát megnevelnek bennünket végeredményben, vagy sem?

— Hiszen téged ma egész nap nevelt Vaszilij Ocseregyko — felelt valaki a brigádvezető helyett.

És valóban, gondolhat-e egyáltalán nevelő munkára, amíg odalent a táróban az igazi munkánál nem veszik komolyan. Legalább is úgy néznek rá, kételkedve, szinte azt mondják, lesz-e belőle egyáltalán valami? A többi még csak ment volna valahogy, de a részleg parancsnokától igen sokat kellett eltűrniök. Beküld jó messzire a táróba ácsolatot készíteni s alig szólsz egy szót, máris kiabál:

— Mit? Megint bányafára van szükséged? Mi az? El-

ment az eszetek? A komoly embereket se tudom ellátni fával s a ti gyerekjátszadozástokhoz adjak fát?

Hát beszélj az ilyen emberekkel. Mintha a komoly, felnőtt emberek csak úgy önmaguktól nőnének ki a földből...

Voltak természetesen bizonyos „kilengések" — hogy az otthonvezető szavával éljek — de nem munka közben. Egyszer például Mityenkát elküldték az áruházba, hogy vásároljon élelmet az otthon számára, ő pedig mindenkinek egy-egy kalapot hozott, mert közben eszébe jutott, hogy a közeli napokban ifjúsági estélyt rendeznek, melyen a brigádnak a legválasztékosabban kell megjelennie.

Cserepanov, ahogy egymásra rakosgatta a kalapokat, azt kérdezte:

— Hát izéket... hogy is hívják csak...olyan farkuk van... frakkokat nem vásároltál?

— Frakkokat? — Mityenka zavarba jött. — Becsületszavamra nem láttam, csak talán a pult alól adja egyeseknek az áruház vezetője. Tudod, hogy micsoda népség az ott...

Mikor Ocseregyko megtudta ezt az esetet a kalapokkal, gúnyolódott:

— Nocsak, nocsak... de jó dolgotok van!...

Sokkal jobb lett a helyzet azután, hogy a hetes részleg Rogovhoz került. Rögtön az első megbeszélés után Pavel Gorgyejevics makacsul, ridegen, de igazi gondoskodással ösztönözte, biztatta a brigádot:

— Bátrabban! Bátrabban!

Természetesen kellemetlenségek is előfordultak. Azt a feladatot kapták, hogy egy régen elhagyott fejtésben lássanak munkához. A felületes szemle is meggyőzte Cserepanovot, hogy az egy műszakra előirányzott termelést is alig fogják teljesíteni. A másfélméteres szénréteget rézsutosan szelte át két kőzetréteg, az ácsolat sérült volt, a szállítóvágat tele törmelékkel, szeméttel.

A brigád elégedetlenkedett.

— Azonnal jelenteni kell Pavel Gorgyejevicsnek! — mondta határozottan Mityenka. — Tulajdonképpen mi van itt? Hogy jelölhette ki Pavel Gorgyejevics ezt a lehetetlen helyet nekünk?

Így is határoztak. A telefonhoz Mityenkát küldték.

— Hogy rossz a fejtőhely? — kérdezte Rogov.

— Hát ez felháborító, Pavel Gorgyejevics! — felelte sietve Mityenka. — Éppen a komszomolbrigádot küldik ebbe a lehetetlen lyukba? Hogy lejárassák a brigádot! Már másfél órája lézengünk itt.

— Lézengtek? — Rogov hallgatott. — No, csak lézengjetek, ténferegjetek, egészségetekre váljék. Holnap aztán fegyelmi elé kerültök.

Mityenkát mintha fejbevágta volna ez a szó. Riadtan nézett a telefonkagylóra, szép óvatosan visszaakasztotta és kisurrant a fülkéből. Futva sietett a fejtőhely felé, szinte vágtatott, végig a tárnán, botladozva.

— Üldögéltetetek? Heverésztetetek? Azt hittétek tán, hogy Puskin fog helyettünk dolgozni? Igen? Eh, ti . . .

Többet nem is tudott mondani keserűségében és haragjában. De nem is kérdezte senki. Sietve tüntek el a fejtésben, szaladtak fáért, üres csilléért.

Műszak vége felé benézett hozzájuk Rogov. Végigment a munkahelyen, a komszomolisták feszülten figyelték. Összeszidja-e őket panaszkodásuk miatt, vagy megdícséri a műszakért? Mert bizony a fejtés a szó legjobb értelmében átalakult. Rogov azonban se nem dícsérte, se nem szidta a brigádot. Megállt Cserepanov előtt és megszólalt:

— Még van egy órátok. Erősítsétek meg jobban a felső lépcsőket.

Mikor hazafelé mentek, Szanyka Lukin egyszerre felnevetett.

— És mi siránkoztunk: „Szánjon meg minket, Rogov elvtárs! . . ."

— Szegény komszomolisták vagyunk! — folytatta Cserepanov. — Egy idegen bácsi bántott bennünket! . . .

Valamennyien együtt nevettek a tréfán. Ilyen esetek után nem sértődöttség, hanem szégyenkezés élt bennük, de szabadabban is lélekzettek és különösen jól akartak dolgozni. A munka örömet jelentett már nekik és igazi férfias barátság hevítette a szívüket.

Vegyük például ezt a Hmelcsenkót. Anna Jermolajeva komszomoltitkárral együtt jelent meg az otthonban, a sztahanovisták emlékezetes gyűlését követő második napon. Üdvözölte őket, megállt a küszöbnél és váratlanul megkérdezte:

— Itt laktok?

— Itt — felelték kórusban.

— Derék! — mondta, minden különösebb lelkesedés nélkül Hmelcsenko. — Szó, ami szó, elég piszkosan éltek... Ilyen kultúrával nem sokra megy a mi Kuznyeck-medencénk.

Ezután felelemelte zömök ujját s csendesen, de kihangsúlyozva mondotta:

— A Komszomol megtisztelő kötelességet rótt rád. Mivel törődsz hát? — legyintett hirtelen. — Ma nem beszélgetek veletek, majd holnap nézek be...

Másnapra kimeszelték a szobát, ragyogó tiszta ágynemű volt az ágyakon, Jurij Szajenog sem hempergett már vászonnadrágjában az ágyon...

Mikor Hmelcsenko ismét eljött, barátságosan mosolygott ritka bajusza alatt.

— Nicsak, hogy átnevelődtek! — Nem lehetett tudni, gúnyolódik-e, vagy dicséri őket.

A brigád azt várta, hogy a vájár haladéktalanul a szocialista versenyszerződés megtárgyalására tér át.

— Mert hát igen pontos ember ám ő! — erősítgette Szanyka Lukin. — Még a saját termelését is felírja minden műszak után.

De Hmelcsenko nem nyilatkozott semmi lényegeset, csak egyszerűen ott töltött náluk közel két órát és mindenféle apróságokról beszélgetett. A fiúk hamarosan összebarátkoztak vele.

Mityenka és Szanyka azon veszekedtek, hogy ki a fontosabb a bányában.

— A vájár! — erősítgette Mityenka.

— Ezt ugyan jól eltaláltad! A vájár?... — köpött lenézően Lukin. — A mérnök! Barátocskám, a mérnök a legfontosabb személy...

— No, no! megálljunk! — szólt közbe békítően Hmelcsenko. — Az a fontos személy, aki jobban dolgozik.

— No u-u-u-ugye?... U-u-u-ugye! — kapott a szón kissé dadogva Jurij Szajenog. — Ne-e-e-esze, itt van ez az Ocs-ocs-ocs-ocseregyko, ő is mérnök és mire mész vele?

— Semmirevaló ember! — hagyta jóvá Hmelcsenko. — Páváskodik, úgy fenn hordja a fejét, hogy azt hinnéd, hegyet szül, s közben ha egy kicsit megkaparod, nem marad más, mint a maga kis szürke lénye...

Hmelcsenko megjegyzése alapján ettől kezdve a részleg vezetőjét maguk között „szürke lény"-nek nevezgették a brigádban.

Cserepanov ezen a reggelen egyszerre kinyitotta a szemét és hirtelen a hátára fordult.

— Az ördögbe! Valami zavar van itt! Ocseregyko, ez a szürke lény már nem részlegvezető, hanem a körzeti mérnök feladataival megbízott közeg... És Rogov, akivel együtt olyan jól ment a munka az utóbbi időben, ez a Rogov valamiért átkerült a tizesbe.

Mikor a brigád értesült erről, sokáig hallgattak. Aztán Szanyka Lukin azt kezdte rebesgetni, hogy a tizesen él a nénikéje... lehet, hogy nem is nénikéje, csak egyszerűen rokona... de nagyon rendes asszony s már régen hívja őt, mármint Szanykát, hogy költözzék hozzájuk. Talán komolyan kellene erre gondolni...

— És véletlenül nem fogadná be az egész brigádot? — kérdezte egyszerűen Mityenka s ezzel ki is bökte a titkos gondolatukat: jó lenne, ha mindnyájan átkerülhetnének a tízesbe, hogy közelebb legyenek Pavel Gorgyejevicshez.

Végül is a brigádvezetőnek kellett beavatkoznia s felhívta a figyelmüket, hogy hagyják ezt a bolond beszélgetést, most nem erre kell gondolni. Ezek a gondolatok csak fel, kavarják őket, nem hagyják aludni, pedig bizony késő van már s hamarosan indulhatnak a műszakba.

Mihail most reggel figyelmesen hallgatta társai újabb vitáját. A feliratról volt szó, mely ugyancsak Mityenka szerzeménye.

Tegnap a városi újságban Csernov tollából cikk jelent meg a brigádról. „Ifjú erők" — ez volt a cikk címe. Tetszett a szép cikk, jólsikerült írás volt, de Mityenka a maga módján megtoldotta, mégpedig úgy, hogy az otthon bejárata fölé a következő feliratot biggyesztette:

ITT LAKNAK AZ „IFJÚ ERŐK"

Szajenog éppen ebben a percben határozottan tiltakozik:

— Le kell venni onnan! Csak nevetnek rajta a járókelők!

— Helyes! Hiszen bányászok vagyunk... — harsogta Szibircev. — Mi az, hogy „Ifjú erők"? hiszen Danyilov, a! Szovjetunió Hőse nevét viselő brigád vagyunk.

— Talán szavaznánk? — javasolja Lukin.

De Cserepanov felkelt, megnézte az óráját és a vita egy pillanat alatt megszakadt. Itt az ideje, hogy a műszakba induljanak.

Ez alkalommal derekasan dolgoztak. Harcolniuk kellett ugyan a csillékért, a fáért, de általában jól ment a dolog.

Cserepanov, miután saját munkáját elvégezte, végigjárta az egész fejtést s meggyőződött róla, hogy komoly munka folyik mindenütt és minden a legnagyobb rendben van. Csak éppen Mityenkát nem találta a helyén.

— Hát Goldobin hol van? — kérdezte a közelben dolgozó Szibircetól.

Georgij lassú mozdulattal illesztette be az éket az ácsolatba, majd hatalmas ütéssel rögzítette s csak azután válaszolt:

— Ki tudja, hol van? Közel két órája, hogy befejeztük a lépcsőket.

Cserepanov kérdésére a normás lány is azt felelte, hogy „ilyen nevűvel nem találkozott".

Kissé nyugtalan hangulatban tértek vissza az otthonba. Mityenkát a szobában találták, már megmosdott, kipirult arccal főzte a teát.

— Hát ez meg mi? — csapott le rá Szajenog, de meghökkenten vette észre az ablak mellett ülő Dubincevet.

— Igyatok egy kis teát, Kuznyeck-medencei sztahanovisták és rohammunkások! — sürgölődött körülöttük Mityenka és a hatalmas teáskannát átcipelte az asztalra. — Hoztam az üzletből cukrot, kenyeret...

A brigádtagok azonban nem voltak hajlandók méltányolni Mityenka buzgóságát.

Cserepanov némán levette a kabátját, megfogta a teáskannát s a forróvizet beleöntötte a mosdóba.

— Mit akartok tulajdonképpen? A normát teljesítettem! — próbált mosolyogni Mityenka, de miután társai arcán a megértésnek nyoma sem látszott, egy darabig egyhelyben topogott, majd zavartan, féloldalt leült az ágy szélére.

— Milyen vonalon tárgyaljuk? Hivatalos, vagy komszomol vonalon? — fordult a brigádtagokhoz Lukin, aki a komszomolbizalmi feladatát töltötte be.

— Mind a kettőn egyszerre — döntött Cserepanov.

— Miről van szó tulajdonképpen? — csodálkozott Dubincev, aki csak azért jött be, hogy a pártbizottság megbízásából rövid megbeszélést tartson a brigád ötéves tervéről.

— Lógott! Két órát lógott! — mondta Szajenog.

Először Cserepanov szólt. Türtőztette haragját, vigyázott, hogy gorombaságra ne ragadtassa magát. Megmagyarázta, hogy milyen helyzetbe került a brigád azzal, hogy Mityenka elhagyta a munkahelyét. A napokban sor kerül rá, hogy megvonják a verseny mérlegét Hmelcsenkóval. De milyenek lehetnek az eredmények, ha a brigádban munkakerülők vannak? Ezt nem lehet elleplezni. Ki elől is takargatnák a dolgot? Az állam elől?

— És ráadásul tegnap érkezett meg a versenykihívás Szevasztyan Jemeljanov ifjúsági brigádjától. Hogy erre a kihívásra felelhessünk, feltétlenül tiszta lelkiismeretre van szükségünk.

Cserepanov a bögrével kopogott az asztalon.

— Értitek valamennyien?

— Kidobni! — jelentette ki kereken Szajenog.

— És nyilvánosságra hozni az esetet! — csatlakozott hozzá Lukin.

— Csatlakozom! — emelkedett fel lassan Georgij Szibircev. Majd bejelentése után ugyanolyan lassan és óvatosan visszaült a helyére. Ritka volt ugyanis az olyan szék, mely megbírta hatalmas, súlyos testét.

— Rajta, tisztázzuk a dolgokat — javasolta Dubincev. — Számomra igazán érthetetlen, miért hozott Dmitrij ilyen szégyent a brigádra . . .

Az indulatok kissé csillapodtak. Sorra vették a dolgokat, magától Mityenkától is magyarázatot kértek.

— Természetesen . . . bűnös vagyok . . . — mondta a fiatal vájár és tehetetlenül nézett körül.

— Miben vagy bűnös? — kérdezte Dubincev.

— Hát . . . hogy korábban mentem el . . . gondoltam, megfőzöm a teát, mindent előkészítek . . . Megérkeznek . . . gondoltam, még talán meg is dícsérnek . . . derék . . . mondják majd . . .

— Szóval a normát teljesítetted?

— Ami a normát illeti — élénkült fel egyszerre Mi-

tyenka — nem értek azzal egyet. Hat ember van nálunk s a vájatban tizenkét lépcső. Kettő jut egyre. Nem vállalkozóm erre . . . Unalmas . . .

— Ez igaz — helyeselt gyorsan Szibircev.— Előfordul ilyen fura helyzet.

— Szü-szü-szűken vagyunk, te-te-természetesen — toldotta meg Szajenog is.

— Sok jó ember elfér kis helyen is — próbálta menteni a helyzetet Lukin.

— Ki a sértett itt tulajdonképpen, a bánya, vagy te? — ráncolta össze a homlokát Cserepanov és kérdően nézett Dubincevre.

A brigád leghallgatagabb tagja Aljosa Aleskov volt, vagy mint általában nevezték, a „Cigány". Ezt a nevet szurokfekete, furcsán fésült haja miatt kapta.

Most megszólalt:

— Na és most mi lesz? Szétfutunk, ki merre lát?

Ezen a néhány szón komolyan elgondolkodtak, ideiglenesen még Mityenkáról is megfeledkeztek. Valóban, mit is tegyenek? Amíg elrendeződött a munka, amíg szívvel-lélekkel belefeküdtek a dologba, tanultak, harcoltak a jogért, hogy bányásznak nevezzék őket, minden rendben volt. Megszokták, hogy egymás közelében érezzék magukat s így közösségben melegebben éltek. De most hirtelen — észre sem vették, hogyan, felnőttek s valóban egyszerre szűk lett számukra a táró.

Dubincev, aki maga is csak mostanában kezdte meg komoly felnőtt életét, elégedetten nézte a fiatal vájárokat, akik feleletet kerestek arra a kérdésre, hogyan dolgozzanak tovább, hogyan rendezkedjenek be, hogy együtt is maradjanak, meg ne is zavarják egymást?

El kellett ismernie, észre se vette, mint nőttek fel igazi vájárokká azok, akik nemrégen még tanítványai voltak.

A megoldás igen egyszerűnek látszott. Ha szűk a két lépcső, vegyenek négyet. De mivel a fejtés nem nagy, ezért a brigádnak át kell térnie az egy műszakról az egésznapos váltásra. Dubincev hangosan fontolgatta, hol vehetne még három vájárt, hogy így mindegyik műszakba három-három jusson.

— Nem szükséges! Nem kell! — tiltakozott Cserepanov

és izgatottan rótta fel s alá a szobát. — Kettesével járunk majd a munkahelyre.

— Hat lépcső egy emberre? — csodálkozott Dubincev.

— Becsületszavamra — szólt közbe Szibircev és heves mozdulatától olyan fájdalmas hangon nyikorgott a széke, hogy a körülállók valamennyien szemrehányó pillantást vetettek rá.

— Csakhát Ocseregyko . . . — kételkedett Cserepanov, majd méregbe jött. — Eh, hiába, nincs itt Pavel Gorgyejevics. Tulajdonképpen miért is rakták el őt a tizesbe, mikor szívvel-lélekkel az ügy embere volt?

— Ez más lapra tartozik . . . — jegyezte meg a részleg vezetője, majd az általános türelmetlenség láttára, buzdításul megkérdezte: — Szóval két ember egy műszakba?

— Hát velem meg mi lesz? — kérdezte félénken Mityenka.

Egyszerre öt elszontyolodott arc fordult feléje.

— Itt a bökkenő — mondta töprengve Cserepanov, de most már megbékélten. — Nincs szívem, hogy kitegyem a brigádból.

— Inkább mondd meg, hogyan lógtál el az ellenőrző mellett? — kérdezte Lukin.

— Hogyan? — hunyorított Mityenka szőke szempillájával. — A régi fejtésben van egy rés . . . az elhagyott tárón keresztül átjuthatsz, ha hason . . .

— Szóval te átcsúsztál? — kérdezte minden különösebb érdeklődés nélkül Szibircev.

— Becsületszavamra! — könyörgött Mityenka. — Hova is lehetnék nélkületek?

— Megkegyelmezni . . . — javasolta bátortalanul Szajenog.

Így is döntöttek. Már éppen menni készültek, mikor ugyanaz a Szajenog Mityenkát a sarokba szorította, ujjával körözött az orra alatt és fenyegetően figyelmeztette:

— Ez hivatalos! Érted, hivatalos! És a munka rendje . . . még majd később beszélünk erről!

Cserepanovnak igaza volt, mikor kifejezte aggályát, hogy Ocseregyko ellenkezni fog. Dubincev még meg se mukkanhatott a tervről, mely szerint az ifjúsági brigádot napi grafikonra állítsák át, Ocseregyko máris integetett;

— Mi az, fiatalember, elment a józan eszed? A termeléssel így is éppen a határon mozgunk. A kezdeményezés minden bizonnyal megbukik. És akkor kinek a fejére száll a gyalázat? Nem kívánom magamnak . . .

Dubincev vállat vont, épp úgy, mint Annuska és elment a pártbizottsághoz. Utána Bondarcsuk mintegy negyedórán át tárgyalt Ocseregykóval.

Mikor Ocseregyko kilépett a párttitkár irodájának az ajtaján, azzal képesztette el Cserepanovot, hogy először is elég udvariasan köszöntötte, majd hirtelen dühödten rákiáltott.

— Panaszkodni?

De a brigádot végeredményben mégis átállították a napi grafikonra . . .

XVI

Rogov az egész napot a műszaki osztályon töltötte. „Zűrzavaros idő"-nek nevezte kényszerű szabadságának napjait s elhatározta: ezeket a napokat arra fordítja, hogy elkészíti az új szénlelőhely rajzait és okmányait. Vesződséges munka volt ez, nagy figyelmet igényelt és bizony egyáltalán nem tűnt ki változatosságával. A mérnök annál nagyobb örömmel élvezte azokat a rövid szüneteket, amelyeket önmaga számára engedélyezett, melyeket cigarettázással, vagy egyszerűen azzal töltött, hogy a folyosón sétálgatott — és közben egy nemrégiben felvetődött ötletét gondolta át.

És képzeletben már papírra is vetette a vastartóívre vonatkozó elgondolásait. Szokatlanul hosszú vastartóívet tervezett, amely végighúzódik a réteg hosszában.

Rogov elgondolása szerint e vastartóív-rendszernek nem nyolc-tíz méterre kellene haladnia, mint ezt a prokopjevszki bányában csinálják, hanem százhatvan-száznyolcvan méterre, úgy, hogy közvetlenül összekösse az első szintet a harmadikkal és így feleslegessé tegye a közbeeső második szintet. Egyelőre fel sem lehetett mérni, hogy az új elgondolás milyen hatalmas anyag- és gépmegtakarítást jelentene.

Rogovtól balra a rajztáblánál Annuska dolgozott, vele szemben pedig, a széles asztalnál szinte percenként tárcsázott a telefonon Szevasztyanov.

— Becsületszavamra, a sírba visznek ezek a részle-

gek! — hadonászott Szevasztyanov mindenegyes telefonbeszélgetés után. — A sírba visznek!

Aki őt hallotta, joggal gondolhatta, hogy a részlegekben az embereknek csak azon jár az eszük, hogyan lehetne a sírba vinni a műszaki csoport vezetőjét. Különben igen tevékeny, dolgos ember volt a mérnök, egy kissé elszakadt ugyan a termelési folyamattól, de mohón kapott minden új után.

— Hogy mondtad? — kiáltja a telefonba. — Hallani se akarok erről! Értetted? — Rogov mérnök egyelőre még él, én meg éppen a haját nézem és ezt mondom neked: a gyorsfejtést akadályozni nem engedem! Mit beszélsz? Főmérnök? No, próbáld meg, beszélj a főmérnökkel, majd beolvas neked... Ocseregyko újításokkal foglalkozik — mondta aztán nem is annyira Annuskának, vagy Rogovnak, mint inkább csak úgy önmagának. — Nem értem, mire gondolt Drobot, mikor ezt a madárijesztőt előléptette.

Szevasztyanov néhányszor megállt Rogov széke mögött, bizonytalanul hümmögött valamit, majd nem tudta tovább magában tartani a szót és ujjával a tartószerkezet ceruzavázlatára bökött:

— Hát ez mi?

Rogov kelletlenül és elég felületesen ismertette az elgondolását, mert úgy vélte, hogy Szevasztyanov nem veszi komolyan. De Szevasztyanov hirtelen tűzbejött, idegesen kaparta meg kopasz fejének rózsaszínű búbját és Rogov vállán áthajolva nézte a rajzot.

Estig beszélgettek. Szevasztyanov egészen fellelkesedett, végülis átvette Rogovtól az áthúzgált, átjavítgatott rajzot és azt mondta, hogy ő is gondolkodni fog a dolgon. Egy perc múlva azt kérdezte:

— Nem vagy féltékeny?

Mint jóbarátok váltak el egymástól és mikor Rogov kiment a sötétbe, melyet át- meg átszelt a bányaigazgatóság ablakainak fénye, ezt mondta magában:

— Táborunk eggyel szaporodott.

Nem volt kedve hazamenni. Úgy érezte, ismét elfoglalják a Valjával kapcsolatos gondolatok, mint ez az utóbbi napokban olyan gyakran előfordult. Márpedig ezeknek a gondolatoknak nem volt szabad átengednie magát. Különösen most. A vágyakozás emészti az embert.

Alig lépett be az elosztóhelyre, egyszerre rácsapott Dubincev.

— Pavel Gorgyejevics, az ördög tudja, hogy mit csinál megint ez az Ocseregyko. Azt parancsolta, hogy apró részekre szórjuk szét Cserepanov brigádját.

— Mi? . . . — Rogov komoran nézett a technikusra. — Szóval szétoszlatták a brigádot? És te ebbe belenyugodtál?

— Ne gondolja, hogy én gyerek vagyok. — Dubincev kihúzta magát, tekintete találkozott Rogovéval és egyenesen, nyiltan, szigorúan ismételgette: — Ne gondolja, hogy én gyerek vagyok! Én megértem, hogy ha Ocseregyko valóban felosztotta a Cserepanov brigádot, hát ez más lapra tartozik . . .

— Dehát melyikre? — szakította meg Rogov. — Halasztthatatlanul sürgős a dolog? . . .

Dubincev zárkózottan nevetett:

— A mai napra csúcsteljesítményt jelentett be a körzeti mérnök. Egyedül Gyerenkovot hagyta bent a fejtésben. Én viszont nem egyezhetek bele ebbe, megérti, Pavel Gorgyejevics! Ez már kampánymunka! Hiszen maga is gyakran beszél megkövesedett szokásokról. Szerintem az ilyen elsietett rekord, ez . . . ez gazemberség! . . .

— Pontosabban!

— Mi az, hogy pontosabban? Talán maga nem ismeri a harmincegyest? Nincs előkészítve az ilyen munkára! Nem veszem le róla a szememet. Ideje, hogy üzemen kívül helyezzük. De ma Ocseregyko parancsol ott . . .

Rogov maga is tudta, hogy ideje lenne a harmincegyest kivonni a forgalomból.

A réteg szilárdságától függően van egy technikai norma. egy olyan egység, melynél a szenet a fejtés egész szélességében szigorúan meghatározott hosszúságra dolgozzák ki. Ezután a tömb közvetlen közelében felállítják a „komplektot", két sűrű állványsort. A „komplekt" mögött maradt szénréteget mesterségesen kimozdítják. Így aztán a nyomás minimumra csökken a tároban és a munka veszélytelenné válik.

— A harmincegyesben a réteg igen szeszélyes. Nagy óvatosság mellett még egy-két műszakot le lehetne benne dolgozni, de csúcsteljesítményt ilyen körülmények között . . . — folytatta izgatottan Dubincev.

Rogov riadtan nézett a technikusra.

— Mondtad Drobotnak? És ő mit szólt?

— Szitkozódott. Hülyeségnek mondta az aggodalmamat.

— Csináld csak továbbra is a régi grafikon szerint — tanácsolta Rogov. — És ha Ocseregyko mégis beleártja magát, hívd fel Drobotot és magyarázd meg, hogy Danyilovról, a Szovjetunió Hőséről elnevezett brigádot személyesen látogatja meg Danyilov. Miért dobálja hát szét ma a fiatalokat?

— Pavel Gorgyejevics! — mondta Dubincev és szeme egészen tágra meredt. — Csak nem személyesen a hős?

— De bizony ő, élő valóságában. És mondja meg Cserepanovnak, hogy szedjék össze magukat a fiúk. Sztyepan szigorú ember!

Rogov áttört a munkaelosztó ajtaját eltorlaszoló bányászok tömegén. Szokásos üzemi röpgyűlést tartottak. Az emelvényen, ahol rendszerint az elnökség szokott helyet foglalni, most Afanaszij Petrovics Voscsin tartott beszédet. Rogov kíváncsian nézett körül. Erősen kellett figyelnie, mert Voscsin elég szaggatottan beszélt s az arca is szokatlanul, felindult volt.

— Az ötéves terv megy! — lelkesen és gyorsan beszélt most. — Ha egy műszakot elrontasz, azt azután nem tudod helyrehozni. És nálunk mi a helyzet? Csodálatos dolgok történnek! Nagy nehezen megtartottuk az első helyünket a trösztön belül, még zászlót is kaptunk és most immár második hete dolgozunk ilyen csámpásan. Mi történt? Miért kezdenek ilyen gyatra számokat írni a nevünk mellé: kilencven százalék, nyolcvan százalék ... Nem tudom, hogy vagytok vele ti, de én nagyon szégyellem ezt!

— Csak ne kertelj! Tálalj ki mindent, ne szégyeld! — szólt közbe valaki barátságtalanul.

— Ki is teregetek mindent! — dühösködött Voscsin. — Kitálalok, legyetek csak nyugodtak! Valaki így határozott itt: végetért a háború, Hitlerből semmi se maradt, mit siessünk hát! Pihenhetnénk már egyet! Vannak, akik csak úgy elsomfordálnak a munka mellett.

— Neveket kérünk!

— Mondok én neveket is! ... Helyesen mondta a legutóbbi értekezleten Rogov mérnök: nálunk egyes helyeken az a rend, hogy egyik merítőkanállal, heten kiskanállal. Egyetlen vájárra tíz kisegítő jut. Milyen legyen így a termelés? Milyen

lehet nálunk a szén minősége? A technológiát elhanyagolják, azokat a vájárokat, akik egy kicsit jobban értették a dolgukat, a legkülönfélébb helyekre szórták szét: a lámpatöltőbe vájárt tettek, a szállításnál a lovak farkát is vájár fonja be. A napokban benéztem az egyik kvaszos bódéba és még a lélekzetem is elállt. Egykori szaktársam, Nyikanov Ozsgyihin pálinkával kereskedik, ötösért adja literjét. „Te, — kérdeztem tőle, — észnél vagy?" „Miért" — azt mondja. — Nem számít, a vizet a csapról veszem."

Végigvárta a csendes nevetgélést, megtörölte az arcát és úgy folytatta:

— És a mi mélyen tisztelt bányavezetőnk egyre csak a magáét fújja: „Hagyományaink vannak. Mi voltunk az elsők . . ." Azok voltunk, de lecsúsztunk, kedves Drobot elvtárs! Nem nekem kellene tanítanom önt arra, hogy nem pihenhetünk örökké a régi babérokon . . .

— Mit tegyünk hát? Feküdjünk le és haljunk meg? — kérdezte valaki a szónokot.

— Ezt aztán igazán nem! — Afanaszij Petrovics hetyke mozdulattal hátratolta tarkójára a sisakját s az arca ettől egyszerre megfiatalodott. — Én azt mondom: megvan a háború utáni sztálini ötéves tervünk. Így hát megvan mindenkinek a maga kötelessége ezen az ötéves terven belül.

Elhallgatott egy pillanatra, majd folytatta. Lassan beszélt és minden szót külön hangsúlyozott, az öklével is dobolt hozzá:

— Kérem, hogy a mérnökök számítsák ki, mit kell végeznem az ötéves terv alatt és vállalom, hogy három év alatt teljesítem azt. És kezdetnek: lemegyek a fejtésbe és vállalom, felajánlok . . . — lassú léptekkel odament a táblához, mely a falra volt erősítve és nagy girbe-gurba számokkal felrótta: „Kétszázötven százalék". Majd egy kicsit várt és felkiáltójelet írt a szám mögé . . .

— No, mi az? — mondta gúnyosan az emelvényhez közeledő Ocseregyko. — Szép dolog ez a felkiáltás, de talán jobb lenne a műszak után tenni a jelet . . .

Ebben a pillanatban katonaruhás, magas, vállas, rövidrenyírt hajú fiatalember futott fel az emelvényre.

Rogov akaratlanul is előbbre lépett, annyira ismerősnek tetszett neki a fiatalember széles, kedves arca, melyről csak úgy sugárzott az őszinte bizalom, de ugyanakkor valamilyen

paraszti óvatosságot is leolvashatott róla. Egész megjelenésében mintha ezt mondta volna:

— Én tudom, hogy nekünk dolgunk van egymással.

Beszédét egyszerű, csöppet sem szónoki hangon kezdte. Mindennapi, egyszerű szavakat használt, mintha valami otthon megkezdett beszélgetést folytatott volna:

— Bizonyára akad itt valaki, aki ismer engem. Valamikor együtt kezdtünk dolgozni a „Főtárnában".

A bányászok többsége értetlenül nézett össze. De Rogov észrevette, hogy néhányan biztatóan integetnek az új szónok felé: ismerünk, folytasd csak! A szónok most hirtelen a táblához fordult és az első szám alá magabiztos mozdulattal odaírta: „Négyszáz!"

— Ahá! Ez igen! — tört ki a hangos csodálkozás a bányászok tömegéből.

Egyszerre élénk beszélgetés indult meg.

— Hiszen ez Griska, Voscsin fia. Most jött meg a frontról.

— Versenyre hívja ki az apját!

— Valakinek itt a sarkára lépnek, meglátjátok!

Rogovnak eszébe jutott, hogy már régen meg akarta látogatni Voscsinékat és most komolyan elhatározta, hogy az első adandó alkalommal meglátogatja a bányászcsaládot.

Mikor leszállt a bányába, egyenesen a hetesbe ment. A „Főtárnában" Ocseregyko és Dubincev körül nagy csoport bányász állt. Rogov nem akart semmibe beleavatkozni, csak arról akart meggyőződni, minden rendben van-e. Talán önmagát is félrevezette s maga előtt se vallotta be, hogy belülről az irígység gyötri, még a csillést is irígyli, aki szénnel rakja meg a csillét. Oldalt állt hát meg és hallgatta Voscsin izgatott hangját.

— Már a második műszakot lézengjük át! Mikor lesz végre üres csille? — kérdezi az egyik. — Mert hát nem tréfa ez a gyorsfejtés. Aztán magatok is láttátok, velem együtt jött ki az első műszakra Grigorij fiam. Csak nem maradhatok le szégyenszemre mögötte!

— Mindent tudok! — legyintett Ocseregyko. — Tudom, milyen fontos a táród, de a csillékre ma máshol van szükségem. Csúcsteljesítményt akarok elérni.

Alig hogy elment Voscsin, elmenőben az új körzeti mérnök anyjaistenit szidva, Ocseregyko türelmetlenül fordult Dubincevhez:

— Nos, mi a helyzet Gyerenkovnál?

— Ocseregyko elvtárs, — mondta lassan a technikus — a fejtésért én vagyok a felelős. Már nyolc pásztát levettünk ... nagy a kockázat!

— Kockázat? ... Hát mit gondolsz, van valami a bányában kockázat nélkül? — kérdezte Ocseregyko és nyilvánvalóan meg akarta bántani Dubincevet, mikor hozzátette: — Mi az, talán szívbajos vagy?

Dubincev tűztőztette magát és nagyon higgadtan azt felelte:

— Nem vagyok gyáva, de vannak bizonyos technikai normák ...

Ocseregyko kapott a szón.

— Normák? Hát nem holt dolog ez? A normákat emberek csinálják! Neked mint technikusnak tudnod kell, hogy a bányászat félig tudomány, félig művészet és különben is nem a te dolgod, hogy engem itt kitaníts a technológiára. Tizenhat éve vagyok már a bányában, a rétegek helyzetét meg tudom állapítani a segítséged nélkül is!

Dubincev makacsul szegte le a fejét:

— A felső fejtésben nem szabad dolgozni!

— De én megparancsolom!

— Még sem szabad! Én felelek a részlegért!

— Én ... én pedig leváltlak! — Ocseregyko odahajolt Dubincevhez, előretolta állát és megvetően mondta:

— Te gyáva! Hallod? ...

— Te meg ...

Rogov Dubincev vállára tette a kezét.

— Ne izgasd magad! ...

Ocseregyko felemelte a lámpását.

— Ki ez?

— Szerintem a részleg parancsnokának igaza van — mondta Rogov és közben figyelte, hogy Ocseregyko arckifejezése hogyan változik szinte pillanatonként.

Ezen az arcon zavar látszott, azután tompa düh, végül gúnyos fölény, mintha azt mondaná: „Szóval megjelentél! No, most mit szólsz?! Ocseregyko vezeti a körzetet!" De nem nyugodtan válaszolt, miközben a gallérja gombját tapogatta:

— Általában ... idegeneknek nem szabad a körzetben járni ...

Rogovot mulattatta ez a nagyképűség. De Ocseregyko egyszerre bosszús hangon folytatta:

— Megtíltom magának, Rogov mérnök, hogy a körzetben járjon és összezavarja... a szervezetet. Eleget zavart már engem. Most én következem...

Rogov okosabbnak vélte, ha nem felel erre a kihívő hangra. Megkérdezte, hol dolgozik Cserepanov brigádja. Dubincev arca felderült.

— Boldog vagyok, ha ezekkel a fiúkkal lehetek. — mondta. — Kiharcoltam nekik ma, hogy visszakerülhessenek a régi munkahelyükre. Megígérték, hogy másfél ciklust csinálnak s hiszem, hogy be is váltják! Talán hozzájuk megy, Pavel Gorgyejevics?

Rogov felment a fejtésbe.

Cserepanov rögtön panaszkodással kezdte, Hmelcsenkóra panaszkodott, akit kihívott versenyre.

— Egyszerűen kiragadja a kezemből a kezdeményezést! Mindenbe beleszól. Ma is, mikor bejött, láttam, hogy elégedetlen. Csavargatta a fejét s egész előadást vágott ki. „Ti csámpások", — mondta, „ti csikók". Hogy tanítottak benneteket fúrólyukat készíteni? Hogy lövés után a szén pontosan feküdjön és ne ugráljon szét, az ördög tudja, hová!" Aztán meg az ácsolat miatt szitkozódott, meg a felszerelés miatt. Megparancsolta az egész brigádnak, hogy műszak után jöjjenek a lakására, személyesen mutatja meg nekik, hogyan kell a fejszéket és a fűrészeket kifenni.

Cserepanov mindezt kicsit elégedetlen hangon mesélte el, de Rogov előtt egyszerre világossá vált, hogy a legény tökéletesen nyugodt a brigádját s annak munkáját illetően. Az emberek megtalálták a helyüket. Cserepanov azonban nem tudta abbahagyni a dolgot és egyre szidalmazta Hmelcsenkót:

— Tegnap megjelent nálunk az otthonban, ült és ült egyre. A klubba készültünk, és ő azt mondta: „Ugyan ráértek." Zsebéből egy könyvet húzott ki, mely egy olyan repülőről szólt, aki a németeknél volt a hátországban. A könyvet átnyujtotta nekem: „Bányászokról szóló könyvet akartam hozni — mondta — de nem találtam. Olvasd fel. És a fiúknak azt mondta: „Lélekzetvisszafojtva figyeljetek." Körülbelül két órát olvastam, s a fiúk valóban lélekzetvisszafojtva figyeltek. Aztán veszekedtek.

— Kivel? — csodálkozott Rogov.

— Hát kivel? Hmelcsenkóval. Félig olvastuk csak el a könyvet s máris visszakérte. Kértük, hogy éjszakára adja ide a könyvet, de ő megmakacsolta magát. „Nálam fogtok olvasni — mondta — az sokkal helyesebb lesz."

Cserepanov ekkor hirtelen megfordult és a hátsó lépcső irányába kiabált:

— Jurka, sokáig lesztek még ott?

— Már befejezzük — felelte Jurka. — Mindjárt robbantunk!

Rogov örült, hogy mindent rendben talált, se kapkodás, se kiabálás, elegendő a bányafa, szóval mindent előkészítettek arra, hogy ha megindul a szén, zavartalanul szállíthassák kifelé. Cserepanov egész idő alatt nyilvánvalóan azt várta, hogy mit szól majd mindezekhez a mérnök, de Rogov hallgatott és csupán búcsúzáskor szorította meg a szokottnál egy kissé jobban a brigádvezető kezét.

Kifelé menet, az irányítófülke közelében ismét találkozott Dubincevvel.

— Jól megy minden, Pavel Gorgyejevics — közölte Dubincev sietve. — Csak a harmincegyes nyugtalanít, ahol Gyerenkov dolgozik. Hiába, engednem kellett Ocseregykónak. Talán sikerül . . .

Rogov nem jutott hozzá, hogy válaszoljon, mert az ügyeletes szólította. A párttitkár már néhányszor felhívta a bányát és kereste a mérnököt.

— No lám, csak sikerült megtalálni az elveszett gyermeket — nevetett a telefonba Bondarcsuk, majd hirtelen száraz hangon hozzátette: — azonnal jelentkezz!

Egy negyedóra múlva már a párttitkár irodájában ült. Ott volt még Drobot és Filenkov is. Bondarcsuk kezet nyújtott és Rogovnak úgy tetszett, mintha gúny csendült volna hangjában, mikor azt kérdezte:

— Mivel foglalkozol?

— Kirándultam a bányába — felelte kissé komoran Rogov, majd mikor észrevette, hogy Drobot rosszallóan néz rá, Filenkov pedig félszegen megfordul a széken, bosszúsan gondolta: „Panaszt tettek rám, hogy nem engedelmeskedem a parancsnak!" . . .

— Olvasd! — Bondarcsuk egy negyedíves vékony papírt tartott elébe.

A szöveg elhomályosodott a szeme előtt, Rogov keze pedig reszketett. Kénytelen volt letenni az asztalra a kis papírdarabot.

„... A „Kuznyeck-medence" szén-kombinát „Főtárna" vezetőjének P. M. Drobotnak az állása alól történő felmentésével kapcsolatban... Az okmányok és egyéb tényezők felülvizsgálatáig, melyek szerint a készletben 15 491 tonna szénhiány mutatkozott, felfüggesztik..."

Az utolsó bekezdés így kezdődött:

— A bányavezetői feladatok ideiglenes ellátására...

Rogov önkéntelenül is megrántotta a vállát és akaratlanul is észrevette Drobot arcán a sok apró ráncot.

— Miért éppen engem?

— Nem tudom, nem tudom... — szakította meg türelmetlenül Bondarcsuk. — Nem az intézkedés megvitatására hívtunk itt most gyűlést össze. Rajta, láss munkához. Jelentsd a trösztnél s a kombinátnál, hogy holnap beszámolót tartasz a városi pártbizottság ülésén a negyedik negyed szervezés-technikai intézkedéseiről. A télre is elő kell készíteni a bányát. Munkára hát, ideiglenes bányavezető elvtárs!

Rogov vidám szikrácskákat vett észre Bondarcsuk szemében és maga is csak nehezen tartotta vissza a nevetést, pedig ez egyáltalán nem lett volna most helyénvaló.

— No... — mondta a párttitkár és nyujtotta a kezét, hogy kezetfogjon Rogovval, de mozdulatát hirtelen megszakítva a telefon után nyúlt, mely éppen csengetett. Néhány másodpercig hallgatott s látni lehetett, mint dagadnak ki az erek az arcán és barna bőre mint sápad el a személdöke felett.

— Ki van ott a körzetben? Hol van Ocseregyko?... Régen?

Lecsapta a kagylót és nagyot kiáltott: — Dubincevet betemette a bánya!.... halljátok? — szeme Rogovra meredt. — Cselekedj! Rögtön jövök utánad!

Drobot és Filenkov egyszerre pattant fel. Rogov kifutott és a lépcsőről kiáltotta vissza nekik:

— Maradjanak a telefon mellett!

Arra már nem is tudott visszaemlékezni, menet közben kinek a kezéből kapta ki a lámpát. Beugrott a bányaliftbe és odakiáltott a kezelőnőnek:

— Riadómenet!

Sűrűn verték a riadójelet s utána egyszerre riasztó csend támadt. Alig-alig rázkódott a lift, úgy zuhant lefelé az akna mélyébe. Rogov az utolsó percben vette észre, hogy a liftkezelőnő mellett teljesen merev, szoborszerű arccal Annuska állt. Keze idegesen markolászta mellére hullott hajfonatát.

— Kolja! Kolja! — hirtelen retteneteset kiáltott és hátra vetette a fejét...

Míg az üres villanymozdony a megengedett sebességnél gyorsabban vágtatott a szerencsétlenség színhelyére, Rogov igyekezett emlékezetébe idézni a beomlott bányarész beosztását, de ez valahogyan nem sikerült neki. Gondolatai Bondarcsukkal folytatott megbeszélésétől a Dubincev és Ocseregyko között lezajlott veszekedéshez cikáztak.

És egész idő alatt, mindíg maga előtt látta Nyikolájt. Olyannak látta, amilyen a legutolsó találkozásukkor volt. Fejét makacsul előre hajtva, szemöldökének haragos remegését fékezve mondja „A felső fejtésben nem szabad dolgozni!" — és tekintetét Ocseregykóra emeli.

Rogov összeszorította az öklét. Hát nem őrület, hogy ezt a beképzelt, iskolázatlan szájhőst Drobot kedvéért körzeti mérnökké nevezték ki?...

Elgondolta, hogy e percben sokszáz bányász folytatja munkáját, óriási kőzet- és szénrétegek között, vájnak, préselnek, csilléket raknak meg, a robbanások ereje elől fedezékekbe sietnek, tolják a csilléket, új sínpárokat raknak le, de ebben a szűntelen mozgásban is valamennyien, még a legtávolabbi, félreesőbb tárókban is, csak arra gondolnak, hogy mi történik a harmineegyesben. Hogy van az a fiatal legény, akinek a nevét sem ismerik mindnyájan. Vajjon életben van-e?

A hirtelen fordulókban már-már úgy tetszett, hogy a villanymozdony nekiütődik az ácsolatnak, mely rettenetes sebességgel szaladt el mellettük visszafelé. De Rogov alig vette észre s percenkint sürgette a gépészt:

— Gyerünk! Gyerünk!

A vas csattogásán keresztül zúgtak a motorok. Még egy kanyar. Balra a nyolcadik réteg lóvontatású szállítópályája. Rogov intett a lámpájával.

— Állj!

Csikorogtak a fékek s dobhártyájukra súlyosan zuhant rá a hirtelen támadt csend.

Egyszerre meglátta a munkások nagy csoportját, mely Gyerenkovot vette körül.

Felemelte a lámpát, belevilágított a vájár arcába s megkérdezte, hogyan történt az eset?

— Hát maga nyomozni akar itt? — kiáltott Gyerenkov. — Ni csak! ... Még ügyész is akadt már ...

— Csend! ... — hallgattatta el őt erélyesen Rogov és megkérdezte a körülötte állókat, hol van Ocseregyko.

— Itt vagyok ... — felelt valahonnan, hátulról egy szokatlanul alázatos hang. — Már futok is ... a bányavezetőhöz ... személyesen jelentem neki ...

— Magára itt van szükség! — mondta Rogov és figyelmesen végignézett az összegyűlteken.

A tizenöt bányász feszülten hallgatott. Fentről, a beomlott tárna felől sűrű, kettőzött ütés zaja hallatszott.

— Ki van ott? — csodálkozott Rogov.

— Voscsin, meg a fia — felelte Cserepanov.

— Ugyan ... értelmetlen dolog az egész ... — legyintett Gyerenkov. — Olyan tömeg zuhant le, hogy egy hónap alatt se vágjuk át.

— Hogy történt? — kérdezte ismét Rogov.

— Hogyan? ... — a vájár egy pillanatra zavarba jött. — Én mondtam neki, mármint a vezetőnek: Ne menjen! Ő meg azt felelte: Mi közöd hozzá? Ki vagy te és ki vagyok én? — No ... és aztán úgy leszaladt ott minden, mintha bárddal szakították volna le ...

— És hol volt ő abban a pillanatban? A közelében, vagy a fejtésben?

— Hát én azt honnan tudjam? — heveskedett ismét Gyerenkov. — Úgy omlott, hogy alig mertem odahunyorítani s úgy sepert ki onnan, hogy csak úgy repültem!

Rogov úgy vélte, hogy a beomlás idejében Dubincev nem volt közvetlenül a fejtésben. Talán sikerült neki feljutnia a közbeeső folyosóra s ezek szerint haladéktalanul be kell oda jutniuk, mégpedig azon a járaton, amelyen át a bányafát szokták leereszteni.

Ez a járat egészen elől van. És ugyanakkor egy másik úton is meg kell kezdeni a munkálatokat. Mégpedig alulról, a leomlott széntömb és a többi omladék átvágásával.

De mennyi töméntelen időt jelent ez! Kibírja-e Dubin-

cev? Kap-e levegőt? Tudnak-e vele valamilyen kapcsolatot találni?

— Mindent lehet! — rázta meg a fejét határozottan Rogov. — Mindent meg kell s meg lehet csinálni. Egy ember van odabent!...

Megparancsolta, hogy Cserepanov és Ocseregyko menjenek utána és sietve indult a mellékjárat felé.

XVII

Már második napja küzdöttek. Cserepanov először dühös volt Rogovra, mikor azt javasolta a brigádnak, hogy adja át a helyét azoknak, akik nem fáradtak ki. Így gyorsabban tudják végezni a munkát.

— Ne izgasson bennünket! — förmedt rá a brigádvezető. — Semmi joga sincs ehhez!

Megbontották a fejtés vonalát s már tíz métert haladtak előre. Kettesével dolgoztak s a többiek közvetlen közelükben a folyosón pihentek. Négy faszállító szüntelenül adogatta a bányafát. A meglazult réteg olyan bizonytalanul állott felettük, hogy sűrűn kellett állítani az ácsolatot és a sűrű gerendák között éppencsak hogy át tudtak csúszni.

A komszomolisták arca megnyúlt, szemük figyelőn villant, hangjuk berekedt. Közvetlenül a munkahelyre hordták számukra az élelmet, itt cseréltek lámpát, szerszámot. Kimerültségük csak abban mutatkozott, hogy egyre gyakrabban váltották egymást, egyre nyugtalanabbul szunnyadtak egyet-egyet, egyre szaggatottabban, kurtábban beszélgettek.

Gyerenkov megpróbálta megközelíteni a mentési munkálatokat végző fiatalokat, de lent, a folyosón ülő Szajenog határozottan kijelentette:

— Itt tiszta k-k-kezekre v-v-van szükség! Tü-ü-ünj el, te-e-e alak!

Lukin és Cserepanov mellett valaki egyszerre csendesen felsóhajtott:

Annuska!

Cserepanov nem fordult meg, csak a lélekzete gyorsult. Annuska oldalt ült és feszült figyelemmel emelte fel a fejét. A brigádvezető érezte, hogy kiszárad a torka. A lány csodála-

tosan a legrosszabbkor jött: éppen most emeltek fel egy nagyobb palalemezt és a mögötte levő mélyedésben vászonkabát szegélyét pillantották meg.

Megpróbálták kihúzni, nem sikerült. A markukban maradt egy szétnyomott csontgomb.

Cserepanov feje zúgni kezdett, a keze elerőtlenedett. Halkan köhintett, hogy Lukin figyelmét felhívja a tenyerében levő gombra. Majd Annuska felé intett.

Szanyka megértette.

— Nem menne egy kicsit kijjebb, Annuska? — kérdezte óvatosan. — Ácsolatot kell állítanunk oda is. Szűk lesz a hely.

Annuska bólintott. Körülbelül három métert lefelé ereszkedett, majd elrejtőzött egy rakás támfa mögé, úgy, hogy a vájárok nem vették észre.

— Rajta! — kezdett hozzá gyorsan Cserepanov.

A körmük szakadt bele, a lélekzetük elállt a fáradtságtól, úgy vájták, dobálták a kőzetdarabokat és tekintetüket egy pillanatra se tudták elszakítani a kis vászondarabkától. Nagy óvatossággal görgettek félre egy hatalmas, kékes-színű tömböt és alatta felfedezték a kabát ujját... tíz perc mulva pedig kihúzták az egész kabátot.

— Ez nem az övé... — szólalt meg a hátuk megett Annuska.

Cserepanov összenézett Lukinnal s mindketten felsóhajtottak.

A vászonkabát, melyet Gyerenkov dobott le a fejtésben, szinte útjelzőül szolgált, rávezette őket a helyes nyomra és megkettőzte az erejüket.

Cserepanov és Lukin felváltására Szibircev jött fel a fejtésbe, egy ismeretlen, új bányász-kezeslábasba öltözött legénnyel. A brigádvezető összeráncolta a homlokát. Az ujonc azonban nyugodtan bemutatkozott:

— Danyilov a nevem.

Cserepanov maga se tudta, hogy mit mondjon és így csak kemény kézszorítással üdvözölte Sztyepant. Ilyen észrevétlenül lépett be ebben a tragikus pillanatban a brigád életébe Sztyepan Danyilov. Mikor néhány óra mulva Bondarcsuk érdeklődött: Hogy van az ujonc? — Mityenka buzgón integetett a fejtés mélyén:

— Sztyepan Georgijevics pihen.

— Hát te meg hova indultál?

— Se dolgom, se munkám ... — legyintett a vájár, — Cserepanov elküldött, hogy javíttassam meg ezeket a szerszámokat. Igazán elküldhetett volna valaki mást is, valakit, aki nincs annyira bent a dolgokban ... Én már benne vagyok a munkában a tárban! — tette hozzá nyugtalanul, de határozottan Mityenka és sietve indult kifelé a bányából.

Reggeli, könnyű fagy, rózsaszínű árnyak látszottak a láthatáron. Szinte megszédült az ember tőle. Milyen jó itt fent, a földön! ... Úgy elálldogálna, olyan mélyeket lélekzene itt, de mennie kell a kovácsműhelybe.

— Ráér egy órácskát ... nem égető a dolog — mondta a kovács. — Kijutott nekem is ebben a műszakban ...

— A harmincegyesből hoztam a szerszámokat ... — közölte csendesen Mityenka.

— Honnét? — a kovács hozzálépett, majd sietve seperte le a vashulladékot az üllőről. — A harmincegyesből? Hát miért nem beszélsz mindjárt? Add ide, egy-kettő!

Míg a szerszámot várta, Mityenka ismét kiment az utcára. Gyönyörű! Tiszta levegő, szabad, nagy térség ... hangok ...

„Hát Nyikolaj Viktorovics? ... Vajjon vele mi van? ... Talán már vége is ... — Mityenka megrázta a fejét. — Nem, az nem lehet!"

A mentési munkálatok első napján Mityenka egyórai pihenője alatt elsietett ahhoz a régi aknához, amelyet valamikor arra használt, hogy észrevétlenül eltűnjön a munkából. Keserű csalódás érte. Az őszi esők elvégezték a dolgukat, a tárna véglegesen beomlott. Ott, ahol valamikor a rés volt, legalább tízméteres kőzet feküdt, rajta még agyagréteg is sárgállott.

Mityenka most újra végignéz a vörösesszínű hegyen, a régi aknákon és a türelmetlenség újabb haragos hulláma önti el:

— Hogyan is lehet az, hogy itt valahol, egészen a közelünkben fuldoklik egy ember és semmit sem tehetnek érte?

Dehát csinálnak ... A fenti, még üzemben levő akna felől felmentő csapat vágja be magát, lent pedig a brigád. Ezt a beomlott, öreg tárnát pedig Mityenkától függetlenül is megvizsgálták már egynéhányszor.

— És ha mégis megnézném mégegyszer? Úgyse tudja meg senki!

Benézett a kovácsműhelybe, magához vette az időközben elkészült egyik csákányt. Majd eszeveszett vágtatással elindult fel, a hegyre. Mire felért, elakadt a lélekzete. Benézett a mély gödörbe és akaratlanul is lemondóan legyintett. Nem, nem lehet itt semmit se csinálni... Körülnézett. Kevéssel odébb barna dombocska emelkedett, egy még régebbi kutatóakna dombja. Ez az akna bizonyára már teljesen bedőlt és betemette a hulladék. Kelletlenül ment oda, benézett, majd mélyebben belehajolt és végül hasrafeküdt az akna szélén.

Lent kétségtelenül feketéllik valami.

Talán valami járat? De ha valóban talál is valami járatot, a szerencsétlenség színhelyének megközelítését mindenképpen akadályozza az előző akna. És aligha maradt épségben a felső folyosó, a széntömbök bizonyára eltorlaszolták...

Mityenka mérgesen köpött egyet.

— Csak fekszem itt s találgatom igen, vagy nem... Igenis, cselekedni kell itt! Meg kell próbálni!

Sietve ereszkedett alá a kutató akna szinte függőleges falán. Az egyik helyen elbámészkodott, nem tudott megkapaszkodni a kezével. Lába alatt leszakadt az agyagfal, az ég kék négyzete egyszerre megfordult felette és... Még az a jó, hogy puhára esett. De a feje csak egyre zúgott, szíve hangosan dobogott. Kifújta magát s dühösen morogta:

— Az ördögbe! Ez aztán sikerült!

A sötét oldalfolyosóból penészes, nyirkos szag áradt. Mityenka beszaglászott, majd gyorsan négykézlábra ereszkedett és behatolt a fekete nyílásba. Sietségében még arra sem gondolt, vissza tud-e majd jönni.

XVIII

Az előző napot Annyuska és Nyikolaj holmi háztartási, apró-cseprő dolgokkal töltötték és egy kicsit össze is vesztek.

Úgy határoztak, hogy Dubincev lakásába költöznek, abba a hosszú kis szobácskába, amely sötét folyosóra és a

konyhára nyílt. A konyhát Sztarodubcev szállításvezető családja is használta.

Minden nélkülözhetetlen bevásárlást lebonyolítottak már. Bár bútoruk kevés volt, de így kezdetben igazán nem volt okuk, hogy panaszkodjanak. Annuska maga rendezgette a tárgyakat és nem nyugodott, míg meg nem találta számukra a legméltóbb helyet.

Munka után Annuska hazaszaladt és körülbelül két-három órát foglalkozott „háztartásával", majd pedig eltette a dolgokat „holnapra". Valahogy, mintha véletlenül történt volna, benézett hozzá Sztarodubcev felesége, Klavdia Sztyepanovna. Nagyhasú, soványarcú asszonyság volt. Keskeny arcán feltűnően ugrott előre hosszú orra. Klavdia Sztyepanovna hunyorgatva, de nagyon jóindulatúan nézte végig a kis lakást, megnyomogatta ujjával az új rúgós matrácot és valamit súgott Annuska fülébe, amitől a lány azonnal fülig pirult.

Klavdia Sztyepanovna azután nagyot sóhajtott és megszólalt:

— Istenem! Szemjon Konsztantinoviccsal mi is éppen így kezdtük, semmink se volt . . . Csak éppen könnyebben ment. Akármit is mondanak, de Szemjon Konsztantinovics mégse technikus, hanem mérnök — mondta Klavdia Sztyepanovna és Nyikolaj felé intett festett szemöldökével. Majd nem lehet tudni, miért, megint sóhajtott és kiment.

Annuska hallgatott egy darabig, majd vállat vont.

— Na és aztán? Újat mond vele, hogy technikus? Akár holnap mérnök lehetne, hiszen ő a legokosabb, a legkiválóbb!...

Két okból veszekedtek a lakodalom előtt. Először azért, mert a vadonatúj, hófehér ágy alatt Annuska felfedezte a sáros munkabakancsot.

— Hát ez meg mi? — kérdezte halkan, de vésztjóslóan. — Hát ez meg mi, Nyikolaj Viktorovics?

Nyikolaj tréfára akarta fordítani a dolgot, de Annuska tekintetétől zavarba jött, azt se tudta, mit mondjon. Elvörösödött, valamit morgott a csizmát illetően és kicipelte a folyosóra, majd pedig a konyhába és végül is — egyre Annuska szigorú tekintetétől kísérve — a kamrába dobta ki a sáros lábbelit. Mikor a kamrából visszajött, megpróbált komoly, tekintélyes és bosszús hangon beszélni:

— Nem értelek. Nem értem, — mondta, — miért csapsz akkora lármát egy ilyen kis semmiségért?

— Ko-o-olja! — Annuska kihúzta magát, magasra emelte fitos kis orrát, ahogy Dubincev véleménye szerint egyedül csak ő tud nézni a világon. — Ko-o-olja! — ismételte Annuska és mégjobban kihúzta magát ... Aztán odahajolt Nyikolajhoz, átölelte, halkan elnevette magát és azt javasolta, hogy foglalkozzék a lakodalmi vacsorára meghívandó vendégek névsorának összeállításával.

Ezen aztán megint majdnem összevesztek. A legszerényebb számítás szerint is legalább negyven vendégnek kellett összegyűlnie és ebben a számban még csak nem is voltak benne a váratlan vendégek, akik nélkül pedig aligha ússzák meg a dolgot. Számolgatták erre, számolgatták arra, de mindig csak így jött ki, hogy még ha saját bútoraikon kívül a szomszédokét is mozgósítják, akkor sem tudnak asztalhoz ültetni huszonötnél több embert.

— És a többiek? — ráncolta össze követelően a szemöldökét Annuska ...

— Majd várnak a sorukra — jelentette ki határozottan Dubincev. — Végre is nem vagyunk mi vendéglősök! ...

— Nem! Hát ez így nem megy! Valamit ki kell találnod!

— Furcsa vagy!... hát mit találhatnék ki?

— Igenis, ki tudsz valamit találni! Én pedig, vedd tudomásul, nem vagyok furcsa. Ki tudsz te találni valami okosat, csak nem akarsz ...

Dubincev észrevette, hogy Annuska ajka megremeg és ezért tüstént meg is adta magát. Kijelentette, hogy igen, majd kitalál valamit, még ha egymás tetejére kellene is helyezni az asztalokat.

Annuska hálásan mosolygott s kedves kis arcocskája, melynek a bal halántékán egy kis anyajegy sötétett, csakúgy ragyogott a boldogságtól. Sebbel-lobbal kiment, de rögtön kopogott is a folyosó ajtaján, majd egy kicsit kinyitotta az ajtót, hogy csak huncut szeme látszott a nyílásban azt suttogta:

— Te vagy az én zsenim ...

Négy órakor ért volna véget Dubincev munkája a bányában s nyolcra várták a vendégeket. Két órára már majdnem meg is nyugodott a harmincegyest illetően, ahol Gyerenkov

dolgozott és el is dicsekedett ezzel Rogov előtt, de egyszerre csak utánasietett az egyik brigádvezető és hebegve közölte, hogy „a réteg valahogy csúszik . . .”

— És Gyerenkov? — fordult meg hirtelen Dubincev.

— Ő már kint van a szállító közelében — legyintett a brigádvezető. — Azt mondja, nem megy ő abba a veszedelembe, drágább neki az élete. Az egész fejtés úgy mozog, mintha élne . . .

— Nem szégyellik magukat! — háborodott fel Dubincev. — Hogy hagyhatták ilyen állapotban a fejtést! Most meg ott akarják hagyni az egészet! . . .

Dubincev csak nemrégiben vette át ennek a résznek a vezetését s szinte maga se vette észre, hogy gyakran használ ilyen kifejezéseket, mint „Az én részlegem” . . . „az én fejtésem . . .” „az én brigádjaim” . . . s ezzel mintegy hangsúlyozta, hogy közös munkájuk sikeréért ő viseli a felelősséget.

Gyerenkov valóban a szállító közelében volt. Nyugodtan társalgott az egyik csillésleánnyal, miközben félkézzel festői pózban támaszkodott a csille szélére. Dubincev szinte belelzzadt a dühbe, mikor meglátta ezt a „bocihoz illő felelőtlenséget”. Így, ezzel a szóval fejezte ki magát a vájár előtt.

— Hát mit gondol? Talán a vállammal fogom tartani a maga rétegét? — méltatlankodott Gyerenkov. — Ha már a jó öreg föld megmozdult, semmi erővel, semmi rendszabállyal nem segíthetsz rajta . . .

— Disznóság! — kiáltotta Dubincev s gyors léptekkel tűnt el a mellékjáratban. — Disznóság, mégpedig akkora, amit nem fogok tűrni! . . .

Az utolsó szavait már sem Gyerenkov, sem a brigádvezető nem hallotta, mert nem mentek utána a fejtésbe. Így aztán egyikük sem látta, hogy fejlődtek tovább az események.

Már pedig ez így történt:

Dubincev figyelmesen végigvizsgálta a fejtést, fokozatosan ment tovább a felső lépcsőkre. Mint ahogyan előre sejtette, ezek nem voltak aláácsolva. Ez mégjobban feldühítette.

— Micsoda disznóság! Micsoda bűnös gondatlanság! No tessék! . . . — ismételgette magában Dubincev. — Megálljatok csak! Este még majd beszélgetünk erről! . . . Hiszen elrendeltem, hogy az ácsolatot közvetlenül a szén kifejtése és

kihordása után el kell készíteni. Nem, neki csúcsteljesítmény kellett, meg a pénz!

Igen, éppen a felső lépcsőkön süllyedt a talaj, néhány támfa már megrepedt, néhány kettéhasadt, szétforgácsolódott. De az általános kép nem látszott annyira rossznak. A helyzeten talán még lehetne javítani, ha a sérült helyeket azonnal biztosítanák „máglyákkal", ahogy itt a szekrényácsolatokat nevezni szokták. Ez pedig nem más, mint egy csomó, máglyaszerűen keresztberakott támfa.

Dubincev kiáltani akart emberekért, de ekkor eszébe jutott, hogy találhat fát a felső rétegben, jobbra mászott hát egy szűk árkon át. Valóban, felfedezett azon a helyen vagy húsz darab támfát. A fákat félig már betemette a kőzet és széntörmelék.

Megkönnyebbülten egyenesítette ki a hajolgatástól elgémberedett derekát. És ebben a pillanatban hatalmas nyomást érzett. Egy másodpercre áthatolhatatlanul sűrű lett a levegő. Nem tudott megállni a lábán, elesett s állát beleütötte a támfába, térdét, tenyerét felhasította a szúrós kőzettörmelék. Füle, szája megtelt finom szénporral. A tárnát hatalmas robaj rázta meg.

— Beütött! . . . — sóhajtotta Dubincev és sérüléséről elfeledkezve, a port kezdte leverni magáról.

A következő másodpercben akaratlanul is a bejárati ív felé futott, de onnan fenyegetően meredtek eléje a szétforgácsolódott támfák s az angelit sötétbarna tömbjei.

— Hát ez beütött . . . — sóhajtotta ismét Dubincev, bár még nem is értette egészen, valójában mi történt. Négykézláb gyorsan odamászott az elhagyott fejtés túlsó végéhez.

Két-három méteren át egyre omladékba ütközött, végül is lerogyott s rémülten gondolta:

— Mint a vak kismacska, úgy botorkálok . . .

Valahol a közelben tompán és súlyosan dübörgött valami s valahonnét mélyről is fenyegető hang tört hozzá, hang, melyet már nem is annyira fülével, mint egész testével érzékelt. Megállapította magában, hogy bizonyára a réteg alsó része csúszott most meg s ez úgy megrémítette, hogy erejét vesztve hanyatlott a lejtős talajra. Most már végkép elveszettnek érezte magát.

— Oda van a fejtés és magam is oda vagyok! . . .

Hiába veri fejét a süket falba, hiába harapja fogaival, semmit se tehet. De hát ki a bűnös mindezért? Csakis ő. Mindenekelőtt ő. Vajjon az ő helyében melyik részlegvezető engedett volna Ocseregyko akaratának? Vajjon józan ésszel rendelkező ember beleegyezett volna ekkora gazságba, a bányatermelés legalapvetőbb szabályainak megsértésébe? De hiszen Rogov is őt támogatta. Ő is kijelentette, hogy neki, Dubincevnek van igaza!

— Igazam van... — Dubincev lemondóan legyintett. — Kimondani a helyes gondolatot és elfoglalni a helyes álláspontot, ez még mind kevés. Legfontosabb helytállni. No, próbálj most helytállni!...

Nyikolaj térdére hajtja fejét és kínlódva tépelődik, hogyan vághatná ki magát rettenetes helyzetéből? Mit csináljon?

Múlnak a percek, vagy órák is talán? Nem egyszer és nem kétszer mászott végig a beomlott tárna falai tövében s újra csak visszatért a régi helyre. Nem talált kijáratot. Elerőtlenedett.

És egyszerre a csendes, nyomasztó sötétségben előtte állott Annuska kedves arca, melyről megmagyarázhatatlan boldogság sugárzott.

— Te vagy az én kis okosom, te vagy az én zsenim...

— Zseni... — próbált ismét évődni magával. Végtelen sajnálkozás hulláma borította el. Sajnálta önmagát, sajnálta Annuskát, akinek boldogsága rögtön az indulásnál megszakadt, szánta az elvtársakat, akik most minden erejükkel nekifeszülnek az omladéknak, akiknek nehezebb, mint neki, mert nem tudják, merre van, él-e, hal-e? Keresni fogják végig a rétegben, de ehhez sokezer tonna kőzetet kell átvágniuk, többszáz méteres vágást kénytelenek készíteni hasztalanul.

Vajjon hogyan fogadták ma a szerencsétlenség hírét, a nagy család egyik tagjának pusztulásáról szóló hírt?

És mennyi idő telt el azóta, hogy leszakadt a fejtés?

Gyerenkov természetesen már jelentést tett azóta a történtekről... Dubincev hanyattfeküdt. Annuskát próbálta maga elé idézni, de nem sikerült.

Tarka láncban villantak át előtte életének eseményei. A távoli, karéliai földnyelven éppen most fejeződött be a háború a fehér finnekkel. Egyívású kis pajtásával, Goskával

elhatározza, hogy tavasszal északra mennek. Mit számít, hogy összevissza alig tizennégyévesek. Ha már meg akarják kezdeni a nagy életet, kezdjék minél előbb. Ki tudja, milyen felfedezésekkel örvendeztetik meg a hazát? (Milyen jót nevetett Annuska, mikor egyszer elmesélte neki ezeket a hírnév felé tett próbálkozásokat!) Az északi expedícióból persze semmi se lett. Nem futotta a pénzből, csak az első vasúti csomópontig.

Ezerkilencszáznegyvenkettő telén három héten át szüntelenül a katonai bizottságot járta, de hiába volt a sok beadvány, a szóbeli kérelmek, csak nem küldték a frontra. Ehelyett a Kuznyeck-medencébe került az üzemi ipariskolába, majd pedig a bányatechnikum diákja lett Prokopjevszkben. — Csak rajta!... — mondta neki az apja, a körzeti agronómus.

És ekkor kezdődött meg öntudatos élete. Egyszerre hasznos, szükséges embernek érezte magát a bányászok között.

Aztán az a pillanat, mikor először szállt le a bányába... Mikor először nyomtak a kezébe csákányt. Kézi erővel fejtette a szenet...

— Nehéz munka, de hasznos — mondta neki a brigádvezető. — Ismerkedj meg közelebbről a szénnel...

Félóra mulva lehanyatlott a keze, hátával a fejtés durva kiszögelésének támaszkodva elszunnyadt. Arra ébredt fel, hogy valaki a vállát bökdösi. Egy öreg bányász ült mellette. Dubincev később is mindig elpirult, mikor ez a jelenet eszébe jutott.

— Hát te ki vagy? — kérdezte a bányász, dühösen mozgatta ajkát, majd istentelenül káromkodni kezdett. — Ki vagy te? Tanuló? Fontos ember az államban. Milyen jogaid vannak előttem, öreg előtt? Harminc esztendeje vájom már itt a szenet és te már az első félműszaknál bedöglöttél. És egy év után majd lejössz a tárnába és tanítani fogsz engem? No, légyszíves, gyere be hozzám ma este, elbeszélgetünk egy kicsit.

Dubincev két műszakot dolgozott át a bányában, míg végre teljesíteni tudta a normáját és mikor visszatért a szállására, mint szobaparancsnok, szidni kezdte két társát, a két gyakornokot, akik azért nem mentek ma a bányába, „mert valamitől megfájdult a hasuk".

Aztán megmosdott, felöltözködött és elindult Jegor bácsihoz. Így hívták ugyanis a mérges, öreg bányászt.

Az alacsony pitvarban vékonyka lány fogadta.

— Annuska — nyujtotta a kezét.

— No, összeismerkedtetek? — kérdezte Jegor bácsi, mikor kijött a szobából s mosolyogva törülte kétfelé a bajuszát.

Aztán hamiskásan tette hozzá:

— Ej, ej, ti technikusok . . .

Nyikolaj a következő évben együtt tanult Annuskával. Annuska volt a csoportban egyetlen lány és mindenki szerette nyilt, vidám jelleméért.

Mindig fürge, mozgékony, mint egy csepp higany, hajlékony, csengőhangú.

Hogy mikor szerették meg egymást?

Bizonyára találkozásuk első napjaiban. Legalább is a fiú, Dubincev így volt vele. És hogy mikor szólt erről a lánynak? A multkor. És nehezére esett-e a hallgatás? Nem, észre sem vette, boldog volt . . .

Dubincev most hirtelen észbekap: nem oltotta el a lámpát. Pedig takarékoskodni kell az akkumulátorral, amíg csak lehet.

Most, a hirtelen támadt vaksötétben mintha végleg megállt volna az idő. Fogai között még mindig csikorgott a szénpor. Szomjúság gyötörte. Elhesegette magától a gondolatot s azt ismételgette:

— Semmiség! . . .

De a semmiség csak nem akart eltűnni. Néhányszor úgy rémlett neki, mintha csermely csobogását hallaná. Máskor meg úgy vélte, vízcseppek zaját hallja. Nem volt akaratereje, hogy uralkodjék magán, bekapcsolta az akkumulátort, térdencsúszva ment a fejtésbe, hogy újra meg újra meggyőződjék róla: nincs-e ott valami nedvesség.

Valahogy úgy rémlett neki, hogy a sötétség óráról órára áthatolhatatlanabb lesz, hogy a csend egyre jobban és sűrűbben nehezedik vállára, szívére.

Vajjon hány óra, hány perc, hány nehéz pillanat telt el a szerencsétlenség pillanatától?

Elhatározta, hogy számolással fogja mérni a perceket.

— . . . huszonegy . . . huszonkettő . . .

De aztán legyintett. Mire jó ez? Miért fontos itt idő? Nem mindegy, hogy egy órát, egy napot, vagy egy évet ül itt, ebben

a gödörben? Szomjas, éhes, nagyon átfagyott, de majd elmúlik minden.

Ezután valószínűleg elaludt, mert hosszú időn át nem hallott, nem érzett semmit és nem is mozgott. Az elhagyott, félig beomlott fejtésben csend volt és süket némaság, mint azelőtt.

Olykor apró kőzetdarabkák gördültek alá és szárazon recsegett a túlterhelt ácsolat.

XIX

Egy ideig a kanyarban álltak, a szállító közelében. Bondarcsuk mélyet sóhajtott, meglóbálta a lámpáját és az orrát dörzsölve mondta:

— Jól van ... Te csak menj a magad dolga után, én itt maradok. Ha a szükség úgy kívánja, majd hívlak.

— Rendben van, megyek — mondta beleegyezően Rogov és hirtelen megkérdezte: — Mit gondolsz, életben van még?

— Keresnünk kell! — hangzott Bondarcsuk határozatlan válasza.

Mikor Rogov visszatért az irodába, sokáig állt az asztalnál. Attól félt, rögtön elalszik, ha leül a karosszékbe. A feje nehéz volt s zúgott a két álmatlan éjszakától.

Bejött Polina Ivanovna, a titkárnője. Rogov valahogy félt ennek az idős, csendes nőnek szomorkás tekintetétől. Úgy tűnt neki, hogy Polina Ivanovna szemének ki nem mondott fájdalma mögött valami súlyos kérdés rejlik, melyre senki se tud feleletet adni. Annyit tudtak róla, hogy mérnök férje és fia, aki háború előtt végezte az irkutszki egyetemet, elesett a fronton.

Polina Ivanovna nem értette, hogy ez a darabos Rogov, aki nem tud tekintetével elszakadni tőle, miért idéz elő benne valami riadt, de ugyanakkor meleg anyai érzést. Talán azért, mert véletlenül tanúja volt, amikor Rogov mint bányavezető jelent meg az irodában és sokáig állt az ablaknál, mintha valami régen elfelejtett dologra igyekezett volna visszaemlékezni.

Polina Ivanovna ilyesmit gondolt:

— Bizony, milyen nehéz is lesz eleinte. És még itt van ráadásul ez a Dubincev-eset ... Íme, hogy emelkedik és süly-

lyed Rogov válla, mintha valami szokatlanul nagy teher nehezednék rá.

— A trösztből telefonáltak? — kérdezte Rogov s közben igyekezett elfojtani ásítását, amitől viszont a szája sarka keserűen legörbült.

— Telefonáltak és kérték, hogy hatra legyen ott a gyűlésen — felelte Polina Ivanovna, majd kissé lassabban tette hozzá: — Itt járt Drobot, de nem szólt semmit. Ohrimenko és Nyefedov körzeti mérnökök kérték, hogy közölje, mikor tudná fogadni őket. Valami halaszthatatlan fontosságú ügyről van szó.

Rogov összeállította a jegyzéket, melyben pontosan megjelölte, kit mikor kéret magához. Mikor pedig Polina Ivanovna kiment a szobából, a mérnök azt sóhajtotta: „Rögtön elalszom . . .” De nem aludt el, mert bejött az ellenőrzés vezetője és jelentette, hogy a föld alatt dolgozó csoportjának munkaidejével bajok vannak. Elkészítették annak a rendeletnek a tervezetét, mely az ellenőrző fémlapok bevezetéséről intézkedett. Azután Loktyev, a föld felszínén folyó munkák vezetője kereste fel és panaszkodott, hogy igen nagy a munkaerőhiány nála.

— Pompásan élnek! — szakította félbe élesen Rogov. — Éppen beszélni akartam erről magával.

Megtörülte fáradt, kivörösödött szemét és jegyzetfüzetében lapozgatva kereste az erre vonatkozó feljegyzést.

— Holnap estig az önhöz beosztott ezerháromszázhuszonhét emberből kétszázharmincat adjon át a földalatti csoportnak s ebben a számban benne legyen minden szakképzett bányafelügyelő és valamennyi vájár is.

Loktyev kövérkés, de még mindig fiatal ember. Mosolyog.

— Pavel Gorgyejevics, maga nem értett meg engem. Nálam nem csökkenteni kell az emberek számát, hanem legalább százötven fővel emelni kell az állományt.

Rogov éppen a telefonkagyló után nyúlt, kissé megemelte, de erre a szóra óvatosan visszatette.

— Én megértettem magát. Azt akarom, hogy maga is megértsen engem. Holnap estére kétszázharminc embert át kell adnia a termelésnek.

Loktyev arca észrevehetően megnyúlt és a lábát maga alá húzta a szék alatt.

— Kénytelen vagyok bejelenteni, hogy elhárítok magamról minden felelősséget.

— Jól van — mondta Rogov. — Ma este nyolcig jelentse, hogy átadta az ügyeket a rakodás vezetőjének, Jekatyerina Szerbinának. Most pedig menjen.

Loktyev lábujjhegyen ment az ajtóig. Feltette a bőrsapkáját és csak akkor, félig visszafordulva mondta békítő hangon:

— Százötven embert átteszek holnap estére a fejtéshez, Pavel Gorgyejevics . . .

Rogov visszaintette Loktyevet s mikor az zavart mosollyal ismét leült, megkérdezte:

— Megijedt?

— Még a hideg is végigfutott a hátamon — ismerte be Loktyev.

— No, ez derék! . . . — nevetett Rogov. — Most pedig rajta, tisztázzuk, hogy mi a helyzet. Hanem előre is kérem, minden csűrés-csavarás nélkül!

Félórával később Bondarcsuk telefonált. Feltétlenül szükségesnek vélte, hogy mégegy brigádot állítsanak munkába a beomlás megtisztításához.

— Hogy lehetne ezt a leggyorsabban megoldani? — kérdezte Bondarcsuk. — Meg aztán mégegy: a Cserepanov brigád tagjai kereken megtagadták a tárna elhagyását és makacsul kitartanak a helyükön.

Bondarcsuk véleménye szerint a komszomolistákat kár lenne megsérteni, inkább valami ételt kellene küldetni az étkezdéből. Hadd dolgozzanak.

— Negyvennyolc óra . . . — mondta Rogov. — Lassan haladunk. Ott hagyjuk veszni azt a fiút . . . — egy ideig hallgatott, majd mint régen a tárnában, megkérdezte: — Mit gondolsz, életben van még?

Bondarcsuk belefújt a kagylóba.

— Én is ezt akartam kérdezni tőled.

— Jól van — szakította félbe Rogov. — Odaküldök egy brigádot a hármasból.

Filenkov lépett be az irodába.

Rogov várta már a percet, hogy szemébe nézhessen ennek az embernek és megkérdezhesse tőle a legfontosabbat: „No, Fjodor Lukics, mi lesz a továbbiakban?"

Enélkül értelmetlen volna minden együttes munkájuk.

De Filenkov valahogy furcsán jött be. Sokat piszmogott az ajtóval, ahogy becsukta, majd csizmája orrával megigazgatta a futószőnyeg végét, mindezt roppant elmélyültséggel, összeráncolt homlokkal végezte, szinte rá se nézett Rogovra.

Filenkov gyorsan odalépett az asztalhoz, kinyitott egy iratköteget s különféle papírokat rakott ki Rogov elé. Azután szétterpesztett ujjaival az asztalra támaszkodva némán megállt. Szinte eltűnt a szobából, arckifejezése is mintha azt mondta volna: — Nem vagyok itt. Az asztalon itt vannak ön előtt az aláírásra váró ügydarabok...

Rogov látta, hogy Filenkov, aki hozzászokott ahhoz, hogy mindent Drobot intézzen, zavarbajött. És megértette a főmérnök zavarát. Míg az iratokat aláírta, borúsan erre gondolt: — Te azt akarod mondani, hogy ha nincs itt Drobot, akkor Rogov sincs itt s csak holmi elvont aláíró-gép van itt. Te gyáva vagy és naív... Rogov tintafoltot ejtett az utolsó papírra, majd Filenkovra emelte a tekintetét.

— Fjodor Lukics... dolgom volna magával.

— Tessék... — mondta Filenkov és felemelte kezét az asztalról.

— Íme, itt van a különféle ülések grafikonja. Bizony, alaposan túlterhelt táblázat. Már éppen csak a takarítónőkkel nem tervezünk külön ülést. Nem kellene mindezt legalább a felére csökkenteni?

— Pavel Gorgyejevics... — Filenkov kihúzta magát és nagy erőfeszítéssel kereste a szavakat. — Pavel Gorgyejevics, hiszen ezt jóváhagyta a városi pártbizottság és a tröszt is...

Azt a szót, hogy „jóváhagyta", szinte suttogta. Rogov gyorsan azt kérdezte:

— És tudna maga ezzel kapcsolatban gyorsan véleményt nyilvánítani? De azonnal! Tudna? Lám, kitűnő...

A főmérnök arca mintha felderült volna, őszülő szemöldöke alól vidám tüzecskék csillantak. Felszabadultan ereszkedett le a karosszékbe s ezt mondta:

— Tudja, Pavel Gorgyejevics, istenuccse irígylem magát?

Rogov összevonta a szemöldökét.

— Ennek nem örülök. Határozottan nem...

A főmérnök legyintett.

— Ne gondoljon semmire... Hiszen tiszta szívemből

mondtam. Sajnálom Drobotot, valamikor nem volt rossz ember... De magával... becsületszavamra mondom, igazi megkönnyebbülés együtt dolgozni. Tegnap azt mondta: „A bányába beleegyezésem nélkül semmiféle bizottságot ne engedjetek be!" Ez szerintem Drobot hangja volt. De amikor hozzátette: „A tröszt kielégítőnek találja a „Főtárna" termelését. Köpjetek erre! Semmi se rosszabb, mint az önámítás." — ez a maga szava volt, a maga igazi énje. És éppen ez tetszik nekem magában. És általában...

Rogov közbeszólt:

— Általában, Fjodor Lukics, magának nagyon a szívéhez nőtt az, amit csinál? A munka?... A holnap?... Úgy értem...

— A holnap? Látja... Idejön az ember reggel és estére belegabalyodik...

— Úgy érti, hogy már a holnapi napról is megfeledkezik?

— Bizisten, sokszor igen.

— Akkor talán egy kis pihenésre lenne szüksége. Szabadság... valami üdülőhely...

Filenkov szinte ijedten nézett Rogovra.

— Ugyan, Pavel Gorgyejevics! Csak ezzel ne bántson. Meglátja, hogy tudok én dolgozni... Majd meglátja.

Arca egyszerre megnyúlt, szemében kialudtak az apró tüzek s mikor kifelé ment, karja nehézkesen lógott.

És Rogovnak egyszerre eszébe jutottak Afanaszij Voscsin szavai:

— Mit gondol, Pavel Gorgyejevics? Hiszen Filenkovnak parázs van a szívében, csak hamu fedte be. Ha egy kis szél érné... rögtön lángra lobbanna.

Rogov már vissza akarta hívni Filenkovot, de ekkor nehézkes léptekkel Nyefedov tört be a szobába.

— Mi az, Pavel Gorgyejevics, maga tréfál? — kiáltotta már a küszöbről. — Elviszik a legjobb brigádomat? Hát én...

— Gondolja meg, azt a fiút csak meg kell menteni! — felelte komoran Rogov.

És Nyefedov rögtön meg is nyugodott.

— Hát... csak úgy a rend kedvéért szóltam... Már el is ment a brigád. De... — Nyefedov ismét felemelte a hangját, — mondja csak, Pavel Gorgyejevics, de őszintén... miért néz a részlegemre ferde szemmel a főmecha-

nikus részlege? Ma ismét elvontak tőlem 120 méter vontatót, pedig az elmúlt hónapban már megkaptam rá az engedélyt.

— Majd szólok, hogy adják ki — felelte Rogov. — De ... egy feltétellel: a kaparószalagot holnap nem helyezik üzembe a második részlegnél. Rendben van?

— Holnap? — Nyefedov egyszerre elmosolyodott, puha és kissé közönséges kifejezést nyert az arca. Ez a kifejezés inkább a sajátja volt, mint a magára erőltetett rideg kérlelhetetlenség. Könnyedén odakönyökölt az asztalra és nyilvánvaló együttérzéssel kérdezte: — No, Pavel Gorgyejevics, ugye, nem könnyű az új helyen?

— A hely mind egyforma ...

— Igen, igen ... de a kötelességek.

Rogov maga se tudta pontosan, nehéz-e neki, vagy sem. Nem ért rá, hogy tisztázza ezt a kérdést: minden akaraterejét az az igyekezet kötötte le: hogy megmentse Dubincevet. Már magától a gondolattól, hogy a kapkodásban, vagy egyszerűen csak járatlanságból elmulaszt valamit, nem tesz meg valamilyen halaszthatatlan intézkedést, nem a legrövidebb utat választja elvtársa megmentésére — már magától ettől a gondolattól is egész lényében megborzongott. Annak sem örült, hogy a bányába érkező trösztvezető mindent jóváhagyott, ami a beomlott tárnában történt. Csökönyösen faggatta magát, mit lehetne még tenni Dubincev megmentésére. De feleletet nem talált. Talán azért örült meg most, amikor a telefonkagylóban Danyilov hangját hallotta. Még szóhoz se hagyta jutni Danyilovot, csökönyösen követelte, hogy haladéktalanul jöjjön ki a bányából.

— Úgyis oda készülök már! Sértődötten ... — tette hozzá tompán Danyilov.

A sértődéssel is kezdte, mikor belépett az irodába s betette maga után az ajtót.

— Hogy nálad itt milyen az élet, Pavel Gorgyejevics! — mondta gyors beszéddel, miközben Rogovval szemben helyetfoglalt. — Itt egy helyen azt mesélték nekem, hogy támadásba indulsz s engem egész héten át mint kosztost tartasz hadtápon. Ez valahogy ... nem egészen gárdamódi. Hiszen a bányában egy egész brigád viseli az ... izé ...

— A Danyilov nevet ... — segített neki Rogov.

— Hát ez az . . . S te még egy fél szót se szóltál nekem erről. Valami nincs itt rendjén . . .

— Várj csak! — állította meg Rogov. — Egy javaslatot szeretnék tenni neked: egy harcos legényre volna szükségem a káder-osztályra.

— És én legyek az? — csattant fel sértődötten Danyilov. — Nahát ezt igazán nem vártam volna, Pavel Gorgyejevics, hogy irodába dugj.

— Várj csak! Várj!

— Nem! Nem várok! Hol a brigádom?

Rogov mélyen hallgatott s magában mindenben egyetértett fronttársának érvelésével.

— A brigád, Sztyepan, a szerencsétlenség színhelyén dolgozik. Egy fiatal technikusra ráomlott a tárna, ki kell menteni a fiút.

— Beomlott? És ott küzd a brigádunk? — Danyilov szeme megnedvesedett az izgalomtól, hirtelen felugrott, mintha máris futni akart volna, de ehelyett csak szinte suttogva kérte:

— Pavel Gorgyejevics! . . . Intézkedj, hogy oda osszanak be, abba a brigádba . . . amelyiket . . .

— Amelyiket igen . . . úgy neveznek . . . Menj csak, menj. Láss hozzá. A parancs is meglesz . . .

Mikor elment hogy beöltözzék, Rogov felhívta Bondarcsuk mentési körzetét.

— Emlékszel, meséltem neked Danyilovról. Most Cserepanov brigádjában lesz. Dolgozni fog. Jól csináltam? Azok közül való, akik Berlinig nyomultak előre. Segíts majd ott neki . . .

Félóra múlva Rogov már az eligazító-helyen osztotta be a második váltást és mikor onnét visszatért, Annuskát találta az irodájában.

Félt ettől a találkozástól s ugyanakkor kívánta is, hogy felvidítsa, bátorítsa a leánykát. Telefonon kereste, de azt felelték neki, hogy Annuska a trösztben van, a kisegítő akna dokumentációját készíti.

— Dokumentációt készít? — ez egyenesen elképesztette Rogovot. — Jól tartja magát, bátran viselkedik — gondolta aztán magában.

Annuska most ott ült a kékes színben játszó ablakmélyedésben. Köszöntötték egymást. Megbeszélték, mi a legjobb,

várni, míg az ácsok megkezdik a munkát a kisegítő aknában . . . vagy? De honnét szakítsa ki erre a munkaerőt?

Annuska elhallgatott. Rogov szintén várt, nem volt olyan állapotban, hogy bármiről is beszélni tudjon.

— Hiszen én technikus vagyok . . . — mondta végül a leány . . . — hiszen technikus vagyok, Pavel Gorgyejevics.

— Igen? — nem értette, hogy mit mond a lány.

— Bányatechnikus! — ismételte állhatatosan Annuska.— Mint rajzoló dolgozom. Meguntam már ezt, Pavel Gorgyejevics . . .

— Megértem.

— Elküldene engem a segédakna bejáratához? . . . Elküldene?

— Annuska? Miféle gondolata támadt? . . .

Rogov gyors léptekkel kijött az asztal mögül, de rögtön meg is állt. Mérhetetlen, mély fájdalmat olvasott le a lány arcáról. A lány elfordult, remegő állát a vállához szorította, majd felkelt, de ahelyett, hogy az ajtóhoz ment volna, Rogov vállára hajtotta arcát. Rogov így állt néhány percig, még mozdulni se mert, olyan közeli, olyan fájdalmas volt ez a szerencsétlenség.

XX

Végetért a mentési munkálatok második napja. Miután kiadta a munkákat, embereket küldött ki a munkahelyekre, meghallgatta a jelentést a műszakról és továbbküldte a trösztbe, Rogov bizony keveset tartózkodott az irodájában. Körülbelül öt percig ültek egymással szemben szótlanul Bondarcsuk és Rogov. Aztán a párttitkár, ki tudja hányadszor már ezen a két napon, a beomlott bányarészleg térképe fölé hajolt. Egy perc múlva az asztalra csapott.

Rogov felfigyelt.

— No, mi az?

— Nehézkes emberek vagyunk mi ketten! Te meg én! Igen — Bondurcsuk letört egy szál gyufát — . Nehézkesek! — mondta és sorra dörzsölgette a gyufaszálakat a doboz oldalához. — Hívd csak ide a szakembereket, azokat, akik ismerik a felső szintet. Csak gyorsan, gyorsan!

— Ismét egy tanácskozás?

— Ismét, ismét. És ha kell, még huszonötször!

Rogov nem szólt, de a bányászokat két órára összehívta. Eljött Voscsin, Hmelcsenko, Nyekraszov s még vagy hat ember.

Röviden beszámolt nekik arról, hogyan haladnak a mentési munkálatok, majd megkérdezte, mi az elvtársak véleménye a dologról, milyen intézkedéseket kell még tenni az eddigieken kívül.

Egy ideig csend volt a szobában. Valaki sóhajtott, másvalaki meg csendesen köhintett.

— Legutóbb megnéztük azt a régi kutatóaknát — szólalt meg végre Hmelcsenko. — Az bizony úgy betömődött, hogy egyetlen függőleges járat megtisztítása egy hétbe kerülne.

Az előszobából lárma hallatszott. Polina Ivanovna nézett be az ajtón.

— Mit akar? — kérdezte Rogov.

— Egy vájár kéri, hogy beszéljen vele . . . Valami sürgős ügye van . . .

— Menjen az ügyeleteshez. Megmondtam nem egyszer.

De abban a pillanatban Polina Ivanovna könyöke alól előpördült Mityenka. Látszott rajta, hogy sietett, de még így siettében is sikerült valahol megmosdania. Hanyagul mosdhatott, csak az orrát, vastag ajkát, meg az arca közepét érhette víz, egyébként vastagon borította a szénpor.

Mityenka zavarba jött a nagy hallgatóság láttán. Az asztalhoz lépett, de mikor szeme Rogov tekintetével találkozott, megállt, letolta a fejéről berozsdásodott sisakját, végigsimította világosszőke, göndör haját.

— Értekezlet van nálam, — mondta Rogov.

— Én . . . Pavel Gorgyejevics . . . éppen erre az értekezletre jöttem.

Mityenka egy szék felé hátrált, de hogy össze ne kenje, éppen csak a legszélére ült le.

Bondarcsuk szeme dühösen szikrát villant előbb a vájárra, majd a bányavezetőre.

— Hát akkor beszélj! — mondta Rogov.

— Elküldtek, hogy javíttassam meg a szerszámokat . . . — felelt Mityenka.

— Na, tovább . . .

— Ne nyújtsd a dolgot! — Hmelcsenko türelmetlenül kö-

szörülte a torkát, majd a jelenlevőkre nézett, olyan pillantással, mintha ő tehetne arról, hogy a fiú összefüggéstelenül beszél.

— Nem nyújtom — mondta a vájár és közben elnyelt valami ki nem mondott szót. — Benézek oda, hát egy lyukat látok ott, ekkorát ... — széttárta a kezét s úgy mutatta, mekkora volt a nyílás. — Továbbmegyek ... Mi a csoda? Tegnap ez még nem volt, mára keletkezett ... bebújtam ...

— Várj csak ... Várj csak ... — Rogov és Bondarcsuk egyszerre emelkedett fel.

Valaki a bányászok közül az asztalhoz húzta Mityenkát. Most mindenki egyszerre beszélni kezdett. Rogov felemelte a kezét.

— Csendesebben, elvtársak! — és Mityenkához fordult: — Most pedig kezdd elölről, de sorrendben.

Mityenka nyelvével megnedvesítette az izgalomtól kiszáradt ajkát s ismét elkezdte sorjában elmesélni a véletlen felfedezés történetét.

Félóra múlva Hmelcsenko, Voscsin és Nyekraszov Rogovval és Mityenkával ott állt a régi kutatóaknánál. Haladéktalanul megszervezték a mentőmunkálatokat itt, ezen a szakaszon is.

A második nap vége felé Dubincev már nem tudott tájékozódni az időben. Ereje egyre fogyott, mozdulatai mind lassabbak lettek, csak ebből következtette, hogy jó idő telhetett már el. Kár, hogy rögtön az elején bolondos, csalóka álmokra vesztegetett néhány órát. Dehát álom volt az? Nem ér rá, hogy ilyen ostobaságokkal foglalkozzék. Ha valaki megkérdezné tőle, nehéz-e a helyzete, hirtelenében talán még válaszolni se tudna. Mi lehet nehéz, mikor az élet lehetőségéért harcol, annak a lehetőségéért, hogy élhessen a földön, együtt lehessen a többiekkel, érezze, hogy nélkülözhetetlen az emberek számára.

Begyakorolta a sötétben munkáját és csak nagyritkán, egy-egy percre gyújtotta fel lámpáját, hogy körülnézzen és tájékozódjék.

Semmi más nem volt benne, csak a kemény elhatározás, hogy kiküzdi magát a fényre, az élethez. Csak ez az elhatározása volt meg és két karja.

Egy támfa töredékét használta szerszámnak. Evvel tá-

volította el a kőzetomladékot. Előreküzdötte magát az alig észrevehető levegőáramlat nyomában. Néhányszor elvesztette ezt a láthatatlan légi ösvényt, majd újra felfedezte. Nagyon sokáig küzdött, míg megkerülte a „lábat", egy kisebb széntömböt. Felsebzett keze fájt, sajgott egész teste, mert a sötétben való munka közben itt is, ott is felsértette az éles kőzetekben. De ha néha öt percre megállt, máris felugrott és ismét nekivetette magát az omladéknak.

A „lábtól" néhány méterre elég könnyen haladt előre az omladékban. Itt még tartott a tető, de aztán ismét nehezebbre fordult a dolog. Egyszer majdnem elájult, úgy beleszorította arcát fájó tenyerébe. De aléltságán keresz is hallotta, hogy közvetlen közelében nyög valaki, előbb röviden, mintha csak sóhajtana, majd hosszan, vékony hangon. Hallgatózott, néma csend. De alig hunyta le ismét a szemét . . . újra nyögés. Ekkor ráébredt, hogy ő maga nyögött.

Vattakabátját, meg vászonköpenyét már régen levetette. Most aztán megbánta. Minél jobban elfáradt, annál jobban fázott. Egész testét rázta a hideg. Elhatározta tehát, hogy visszamegy az előbbi helyére és megkeresi a ruháját. Elhagyta a már ismerős részeket s körülbelül három méternyit haladt visszafelé, mikor egyszerre omladékba ütközött. Tapogatott a sötétben, az átjárót nem találta sehol. Meggyújtotta a lámpáját, az átjárónak még csak nyoma se volt. Ezek szerint a fejtéstől is tökéletesen elzárta az aláomló kőzet és szén . . .

Ült és belehelt az inge nyitott nyakán keresztül. Így melengette magát. Most már mindössze három méternyi girbegurba barlangocskában mozoghatott s fogalma se volt róla, hány méter beomlott tárna van előtte. A keze pedig fájt. A feje valahogy szokatlanul könnyű volt. Minden forgott, lebegett körülötte . . .

Félig önkívületi állapotban mászott a beomlott fejtés felső részéhez. Mikor magához tért, feje egy keskeny nyílásban volt, s kezével hatalmas argelit tömböt szorongatott.

Szédülése megszünt. Mintha egyenesbe jött volna, mintha megerősödött, megemberesedett volna, most már nem vetette magát meggondolatlanul előre, nem ment neki fejjel az omladéknak. Erőt vett magán, nyugodtabb lett. Ebben a nyugalomban benne volt mindaz, amire Dubincevet rövid élettapasztalata és nagy pártja tanította. Harcolni! Számítani! Tudni!

Mozdulatai meggondolttá, kimértekké váltak, szinte a kezével látott a sötétségben. És most, amikor ismét könnyebbre vált a dolog, nem történtett felfelé meggondolatlanul, hanem ugyanilyen kimért lassúsággal, megfontoltan haladt előre néhány métert.

Lágy agyag volt előtte, könnyen eltávolíthatta az útjából. Csak ne fájna annyira a keze... Szinte megtagadta az engedelmességet a fáradságtól és a fájdalomtól. Könyökével, állával vájta már az agyagot s mind gyakrabban állt meg munkájában.

Egészen elgyengült.

Nyitott szemei előtt a koromsötétségben látomás futott végig.

— No, menj már... — mondja Annuska hangja — menj már... — félnyolc van.

És Annuska is vele megy, egész úton apró, meleg kezébe szorítja a férfi kezét. Mikor belép a pártirodába, riadtan kérdezi tőle:

— Nyugodt vagy? Tiszta a szíved?

Igen, neki tiszta a szíve és majdnem teljesen nyugodt. Csak mintha valami erősen lüktetne a torkában, egyre újabb s újabb forró hullám önti el.

Kilép a pártirodából s Annuska megfogja a kezét.

— No, mi van? Beszélj gyorsan!

Dubincev a pártiroda kivilágított ablakaira néz, majd a csillagos, kék égre emeli a tekintetét, végül Annuskára néz és boldogan felsóhajt:

— Felvettek... Azt mondták: menj, dolgozz, tanulj, kommunista vagy!...

...És újra mászik, kúszik, ássa magát előre, az agyagon keresztül. Egyik helyen a lágy födém egy kissé lesüllyedt és beszorította Dubincev lábát. Bosszúsan nevetett:

— Hiába akarod, mégse hagyom itt a lábam!

Hosszú, nehéz órák teltek el, míg kiszabadította elhalt lábát. Megpihent, vagy csak úgy rémlett neki, hogy megpihent, majd egész testével újra neki feküdt a küzdelemnek.

...És akkor egyszerre friss légáramlat csapta meg arcát, mellét és kezét. Az első pillanatban nem is fogta fel, mi történt, de mikor az agyag egy mozdulatára könnyen szétvált

előtte és csendes dobogással ömlött le valami a mélységbe, egész testét mély, megkönnyebbült zokogás rázta meg...

Még kettőt sem lélekzett a szabad levegőn, mikor hirtelen fájdalomig vakító fény csapott a szemébe. Nyakát, vállát pedig néhány erős kéz markolta meg.

— Nyikolaj Viktorovics! Élsz? — Rogov felemelte a Dubincev elalélt testét.

Valaki az arcába világított, valaki óvatosan megszorította a karját. Úgy tetszett neki, mintha sokszáz ember tolongott volna a szűk fejtésben.

Nyikolaj ajka hangtalanul mozgott, de képtelen volt bármit is mondani. Feje Rogov mellére hanyatlott. És amikor feljött a felszínre, hirtelen kinyitotta szemét, támolyogva lábra állt, kiegyenesedett, lépett egyet... majd még egyet...

Mityenka nem állhatta meg, hogy örömében fel ne kiáltson.

— Jár! Nézzétek! Jár!

Dubincev megmentésének híre hihetetlen gyorsan járta be az egész bányát. Akik nem voltak munkában, mind összefutottak az irodához. És Dubincev az orvost várva, még egy negyedórát üldögélt Rogov irodájában.

Néhányszor benézett a szobába Polina Ivanovna s óvatosan tette be megint az ajtót. Már harmadszor akart telefonálni a mentőkért, mikor hirtelen berohant az irodába Annuska. Szeme tágranyilt a csodálkozástól, de nem lát. Kabátja szétcsapva, feje födetlen, lélekzete akadozik. Kezét elkapja a kilincsről, mintha megégette volna az ujjait s halkan azt mondja:

— Él...

... Annuska már a következő napon estefelé hazavezette Dubincevet a kórházból. A félhomályban fehérlett körülöttük a tiszta, könnyű hótakaró. Nyikolaj még mindig gyenge volt és lázas. Annuska szeretettel, boldogan mondogatta neki:

— Kolja! Velem vagy...

Mikor hazaértek, gyorsan levetette kabátját s aggódva mondta:

— Lázad van, Kolja! Azonnal hívom az orvost.

— Annuska... olyan rossz lesz nélküled... — kérte bátortalanul Nyikolaj.

— Nem megyek többé soha, sehova innét! Érted! Itt maradok! — mondta határozottan a lány.

— Ez azt jelenti . . .

— Ez nem jelent semmit. — Annuska elfordult s elrejtette pírban égő arcát. — Azonnal feküdj le és ne mozogj! És . . . különben . . . ha te ilyen . . .

Nyikolaj feje a párnába süppedt. Behúnyta a szemét. Annuska melléje ült s ujjaival a fiú szemöldökét simogatta. Dubincev szinte egy pillanat alatt elaludt.

Már szürkült, mikor felébredt. A tűz kialudt. Annuska most is ott ült mellette és a fal mentén, a székeken s a kis ládán, vagy egyszerűen a padlón ott ült az egész Cserepanov-brigád.

Nyikolaj feléjük vetett pillantására egyszerre bólintottak és a kezükkel integettek:

— Hallgass . . . hallgass csak . . .

— Úgy vágytam élni . . . — mondta Nyikolaj, olyan hangon, mintha valami régi, régi, megkezdett beszélgetést folytatna . . .

Aztán még azt mondta:

— Már egészen közel voltam a halálhoz. De akkor felocsúdtam. Sötétség, csend, fullasztó levegő. Élve eltemetve . . . pedig még jóformán semmit sem tettem az emberekért és téged is egyedül hagytalak. Nehéz volt. A fiúkra gondoltam . . . Ó, micsoda fiúk! Micsoda bányászok! Gyere közelebb, Dmitrij, ülj ide mellém.

Mityenka odament az ágyhoz és leült a szélére.

— Barátom vagy . . . tudom, hogy . . . — Dubincev elhallgatott, majd anélkül, hogy a szemét kinyitotta volna, kezével megkereste Annuska kezét, csókot lehelt a lány tenyerébe és lassan mondta: — Ó, hogy vágyakoztam utánad!

Aztán elhallgatott. Fejét Annuska tenyerére hajtotta, majd ismét elaludt.

XXI

Valahányszor Voronov, a bányavidék pártbizottságának titkára a bányába érkezett, rendszerint előre értesítette a bányát. Ma azonban egészen váratlanul érkezett.

Rogov és Filenkov éppen hozzáfogtak, hogy átnézzék az új munkagrafikonokat, mikor az ügyeletes jelentette:

— Voronov elvtárs a bányában van, az imént volt a tizenhetesben, de most nem tudják, hová ment.

A tizenhetes volt a bánya legelmaradottabb része. A szén kitűnő, de nagyon nehéz a megközelítése. Ehhez még hozzájárul a rettenetes nedvesség. A tizenhetes majdnem annyi munkát adott, mint a többi szakaszok együttvéve.

Rogov megkérte Filenkovot, hogy egyedül fejezze be a munkát, maga pedig sietve leereszkedett a legalsó szintre.

Ivan Leonyidovics Voronov tősgyökeres szibériai volt. A bányamérnöki főiskola elvégzése után néhány esztendőn keresztül a Távolkeleten vezetett egy széntrösztöt, majd a Kuznyeck-medencébe helyezték át. Ide már mint a párt képviselője került.

— Ivan Leonyidovics? — kérdezte a tizenhetes vezetője. — Alig öt perce, hogy elment.

Rogov elégedetlenül mondta:

— Szerintem a bányavidék párttitkárát igazán kísérhetné valaki . . .

— Megpróbáltam — nevetett a technikus — dehát ő úgy jár-kel itt, mintha saját irodájában volna. Csak legyintett, hogy nem szükséges.

— Igen, járt errefelé az irányítónál, láttam — mondta a szállítóbrigád vezetője.

Az irányító pedig csak a vállát vonta:

— Ivan Leonyidovics itt hagyta nekünk a mai lapot. Azt tanácsolta, jelentsük a bánya vezetőjének, hogy a harmadik főszállító közelében helytelenül csinálják az ácsolatot. És rögtön tovább is ment.

Rogov már végkép lemondott arról, hogy megtalálja a titkárt. Betért Voscsin tárnájába. És itt találkoztak. Afanaszij Petrovics valamit csákányozott a hatalmas gép mellett, mely a kifejtett készletet rakta a csillékbe és mellette ott állt Voronov.

Mikor a titkár meglátta Rogovot, rögtön megkérdezte:

— Tudod, Pavel Gorgyejevics, hány „Pravda" előfizető van a „Főtárnában"?

— „Pravda"-előfizető? — Rogov egy kissé elcsodálkozott a kérdésen. — Bondarcsukot kellene megkérdezni, Ivan Leonyidovics, nála vannak az adatok . . .

— Aha! . . . — Voronov megkerülte a gépet, a mérnök mellé állt, majd megismételte: — Aha! Szóval nálatok az egyes

funkciókat elhatárolják? No, jól van . . . De hogy miért hoztam én ezt szóba? Itt járok és kérdezem: olvasták-e a karagandaiak Sztálinhoz intézett levelét? . . . Egyesek azt mondják, hogy olvasták, de a többség csak félfüllel hallott róla. Talán te sem olvastad?

— De. Én olvastam.

— Ez derék! — mondta Voronov és Voscsinhoz fordult.

Voscsin kiegyenesedett és a gép felé intett:

— Mégis csak sikerült rábeszélnem a masinát!

— Szeszélyeskedik? — érdekklődött Rogov.

— Szokása — Voscsin felsóhajtott. — Jó gép, de szerintem valamit nem szereltek rá rendesen a gyárban. Úgy számítgatom, hogy ezt itt nagyobb áttétellel kellene venni, mert így örökösen elakad. — S most éberen figyelve Voronovot, megkérdezte: — Voronov elvtárs, nem volna itt az ideje, hogy írjunk Ioszif Visszarionovicsnak?

— Gondolod, hogy van miről? — Voronov a mellette álló Rogovhoz fordult.

— Hogyne volna, hiszen a Kuznyeck-medencében dolgozunk — felelte Voscsin. — Ő természetesen tökéletesen tudja, hogyan, mint állnak nálunk a dolgok, de még egy ilyen egyszerű szót is jól esik mondani neki: így és így megy az élet a mi Szibériánkban. De mindenek felett jól haladunk itt a hegyekben . . .

— Jó gondolat — egyezett bele a titkár. — Csak jól meg kell fontolni a dolgot és közösen kell dönteni róla.

Mikor kijjebb kerültek, Voronov odaszólt Rogovnak:

— Hallottad? Ez a Voscsin egyszerű bányász, és mégis milyen gondolatok foglalkoztatják: a mérnökök helyett is töri a fejét, mert mint hallottad, valamit nem jól csináltak a gépen. Meg a vezérünkkel is meg szeretné osztani gondolatait, reményeit. Tanulj az ilyen emberektől.

— Tanulok tőlük és tanítom őket — bólintott Rogov.

— És ez a helyes . . . — mondta jóváhagyólag Ivan Leonyidovics — de meg kell mondanom neked, hogy a néptől tanulni nem könnyű dolog és ehhez igazi bolseviknak kell lenni. Csak a hazug érzelgősségtől mentes bolsevikok meríthetnek a nép bölcseségéből fontos és szükséges dolgokat és ezt a bölcseséget a nagy forradalmi tanítással gazdagítva adják vissza a népnek. Ezt soha ne tévesszd a szemed elől.

Mikor már a bányavezetőség épületében voltak és Voronov már néhány perce ült a szoba sarkában a kis díványon, csak akkor szólalt meg Rogov:

— Nem, nem feledkezem meg róla, Ivan Leonyidovics.

— Nocsak! — felelte csodálkozást színlelve Voronov és fel-alá sétálva a szobában, hangtalanul mozgatta ajkát, közben hol a telefont, hol a szék támláját, hol a könyvespolc könyveinek fedelét érintette meg a kezével, mintha csak azt vizsgálta volna, jól, helyesen készítették-e el mindezeket a tárgyakat. Majd megállt az ablaknál és a fagyosan szitáló őszi eső fátylán keresztül a bányaépületek ködös körvonalait nézve, megkérdezte:

— Mit csinálnak az embereid ott túl, a hányók mögött?

— Kerítéssel veszik körül a bányát — felelte Rogov.

— Nem lesz magas?

— Miért lenne magas? — kérdezte Rogov és csodálkozva nézett Voronovra. — A szokásos háromméteres kerítés. Mert hát körül kell venni a bánya területét.

— És nem gondolod, hogy ez a kerítés elválaszt téged a Kuznyeck-medencétől?

— A Kuznyeck-medencétől? — nevetett a mérnök. — Ez aztán lehetetlen, Ivan Leonyidovics. Látom én a Kuznyeck-medencét még a magas Kondoma-melléki hegyek mellől is . . .

— Várj csak, várj, ne heveskedj! — szakította félbe Voronov és a karosszékbe ereszkedve folytatta: — Ne hidd kérlek, hogy ez csupán egyszerű földrajzi lecke. Mikor én a Kuznyeck-medencéről kérdeztelek, ez közvetlenül kapcsolódott előbbi beszélgetésünkhöz, mikor azt mondtuk, hogy tanulni kell a néptől.

Rogov figyelmesen nézett Voronovra.

— Igen, pontosan erről van szó, — hangsúlyozta a titkár.— Voscsin derék dolgot kezdeményez nálatok: a gyorsfejtés módszerét. Miért nem hagyjátok, hogy széles körben terjedjen el ez a módszer, miért ültök ennek az egy embernek a kísérletein?

Rogov felpattant.

— Ülj csak le, ülj le — szólalt meg ismét Voronov. — Azt akarod mondani, hogy Afanaszij Petrovics így is idegen tárókban tölti éjjelét és nappalát? Jól van. És a többi bányára, az egész Kuznyeck-medencére gondoltál-e. Igazán? Furcsa. Hallgass, hogy később ne kelljen pirulnod. Haladéktalanul

Írj cikket a területi újságba s beszéld meg a gyorsfejtés professzorával, a te professzoroddal, az idősebbik Voscsinnal, gondoskodj megfelelő közlekedési eszközről, hogy a tröszt valamennyi bányáját felkereshesse és beszámolhasson ott arról, amit tud. Kezdj hát hozzá, de haladéktalanul ...

Rogov elgondolkozott és beleegyezett. Igen, így kell tennie. Aztán megkérdezte:

— Ivan Leonyidovics, mik az általános benyomásai a bánya ügyeiről?

— Megnéztem ma, hogyan csoportosítottátok az erőket főcsapás irányában. Szóval te így foglalod össze a feladatot?

— Így.

— Igen. Szóval a ciklikusság. Mert úgye, a ciklikusság nem egyéb, mint a tökéletesebb gépesítés és a munka jobb megszervezése. Értem. Megnéztem az ötös és hatos részleget, tetszett a dolog, igazán eredményes, tevékeny munka folyik ott. De ... ismét itt van a de ... Nem feledkezel-e meg arról, amikor a bányát új, magasabb fokra emeled, hogy ezt a kollektívával együtt teszed? Mert hiszen amikor a tárnát gépesíted, az emberek munkáját is gépesíted, de itt kizárólag adminisztratív támogatással, vagy csak mérnöki tudással bizony nem mehetsz sokra. No? Gondolkozz csak rajta!

Ekkor lépett be Bondarcsuk. Rogov nem jutott hozzá, hogy válaszoljon.

— Üljetek csak ide, mindketten, velem szembe — hívta őket Voronov. — Így ni. És most hallgassatok ide. Tudjátok-e, miért szakítalak most el benneteket a napi munkátoktól? Nem sejtitek?

Bondarcsuk összenézett Rogovval. Voronov figyelmesen nézte őket. Tekintete szigorú lett, arcvonásai megkeményedtek, mialatt halkan mondta:

— Ma közölték velem az összszövetségi döntőbizottság határozatát a szénbányászok versenyeredményeiről. A minisztérium zászlóját elveszik tőletek és Prokopjevszkbe kerül, a vorosiloviakhoz. Úgy ám ...

A párttitkár lassú, makacs mozdulattal emelte fel a fejét. A titkárra nézett, majd hirtelen Rogov felé fordította a tekintetét.

Voronov számonkérően kérdezte:

— Mondjátok, megtarthattátok volna a zászlót?

— Nem — mondta Bondarcsuk.

Rogov pedig azt mondta :

— Ugyan miért? Ha Drobot módján működünk tovább, akkor a zászlót még egy hónapig tartani lehetett volna.

— Kifejtenéd ezt egy kicsit világosabban? — Voronov alig észrevehetően intett sötét, egyenes szemöldökével.

— Világosan beszélek hát. — Rogov öklével a szék karfájára támaszkodott. — A „Főtárnát" és kollektíváját mintaszerűvé, erőssé és sokmindenre képessé kell tenni, már ma, legkésőbb holnap, ha meg akarja oldani az ötéves terv végére kitűzött feladatokat. Ezért rendet kellett teremteni a fejtésekben, rendszert vinni a széntermelésbe, kijavítani a gépi berendezéseket, ki szélesíteni az oktatást. Igen, nekünk minden erőnket be kellett vetnünk, minden eszközt harcba kellett állítanunk a főcsapás irányába. Mi messze előre néztünk.

— És ugyanakkor megfeledkeztünk a jelenről — szólalt meg Rogov hanglejtését utánozva Voronov. — Nem vagytok gyerekek. Meggyőződésem, hogy ha jobban átgondoljátok a dolgot, tiszta képet kaptok. Csak a kollektíva előtt ne okoskodjatok. Mondjátok el röviden, érthetően a bányászoknak, miért nem tartották meg a zászlót, tekintet nélkül arra, hogy ezt a féket, ezt a Drobotot kidobták, tekintet nélkül arra, hogy a bánya emberei most már szabad teret kaptak képességeik kifejtésére.

Voronov felkelt. Búcsúzás közben még hozzátette:

— Gondolkozzatok. Becsülettel gondoljatok át mindent s ne várjátok, hogy kézenfogva vezesselek a kollektíva elé ezzel a magyarázattal.

A titkár elment. Bondarcsuk egy perc múlva lassan Rogovra emelte tekintetét. A mérnök kihúzta magát és megszólalt:

— Rajta hát! Gondolkozzunk becsületesen.

XXII

Rogov csak a következő napon találkozhatott és beszélgethetett Bondarcsukkal. Estig dolgozott Filenkovval, a munkagrafikont állapították meg, Bondarcsuk pedig a trösztben töltötte a napot.

A párttitkár, amint visszaérkezett a trösztből, rögtön Rogov irodájába ment. Megállt a szoba közepén, mérges tekintetével szinte átszúrta Rogovot s megszólalt:

— Tudod, mit mondott nekem a tröszt technikai osztályának vezetője? Azt mondta: „Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok."

— És te?

— Én azt mondtam, hogy nekem egyik madár sem tetszik ebben az elosztásban. Összevesztünk.

Bondarcsuk megtörölte nyilt, domború homlokát, majd megkérdezte:

— Mit gondolsz, mivel kapcsolatban mondta Ivan Leonyidovics: gondolkodjatok, ne várjátok, hogy kézenfogva vezesselek . . .

Rogov vállat vont.

— Sok mindenre mondhatta ezt . . .

— Nem. Látod, az ablakon beáradó fény megvilágítja az egész szobát, de a napsugár csak az asztalt éri. Így van ez ebben az esetben is. A titkár sok mindenre célzott, de elsősorban egy konkrét dologra gondolt. Azt akarta mondani, hogy a kollektívával dolgozni annyit jelent, mint tanácskozni velük, nyilt kártyával játszani. De mi egy idő óta csak lázasan dolgozunk és bizony, látod, erre sosincs időnk. Elszakadtunk egy kissé. Pedig ha nem szakadtunk volna el, sikerült volna a dolog.

— Ami igaz, az igaz — mondta Rogov — de már csak azért is, mert tudjuk ezt . . .

— Gyászindulót nem fogunk énekelni? — kérdezte Bondarcsuk. — Természetesen nem fogunk. És mégis rágja valami a szívedet, mintha ki akarna tépni belőle egy darabot. Éppen az imént mentem el a Vörös Sarok mellett. Bányászok tolongtak előtte. Még meg sem kérdezhettem, miről van szó, amikor az egyik vájár odahívott: „Jöjjön csak párttitkár elvtárs — mondta — magának is hasznos lesz, ha emlékszik majd erre a pillanatra!" . . . Az emberek némán nézték, mint veszi le a tizenhetes szakszervezeti titkára a vandorzászló tokját. Fájdalmas, de ugyanakkor örömteli látvány is volt ez a számomra.

— Örömteli? — kérdezte kételkedőn Rogov.

— Igen, pontosan az volt! Fájdalmas volt, hogy ve-

led nem tudtuk kivezetni a kollektívát a droboti zsákutcából olyan törés nélkül, mint a zászló elvesztése. Öröm is volt azonban számomra, hogy velünk egysorban ilyen emberek dolgoznak... Ilyen emberek!

— Szovjetemberek! — fejezte be Rogov.

— Pontosan úgy van! — erősítette meg Bondarcsuk. Most már nyugodtabban folytatta; — Gondold csak át, hogyan fogsz minderre felelni az embereknek. Csak minden izé... minden panasz nélkül. Már az első szónál rá kell lépni az összes verebek és túzokok nyakára, az összes közeli és távoli célok „elméletére". Mindezek elavult dolgok már. Itt van a Párt világos utasítása. Feltétlenül teljesíteni a tervet, ezzel a teljesítéssel pedig előkészíteni az építés holnapi lendületét. Így kell tennünk és nem másként...

Rogov bólintott. Kedve támadt, hogy elmondja az izgatott Bondarcsuknak, mennyit tépelődött az utóbbi hetekben, mennyi álmatlan éjszakát töltött el, elmondja, hogy teljesebbnek, tisztábbnak soha nem érezte magát, mint most. Nehéz néha? Persze hogy nehéz...

Majdnem mindennap ezzel a gondolattal alszol el:

— Nem tudtam elintézni valami fontos dolgot...

Dehát ez mindegy, nem is baj. Csak hadd kínozzanak a nyugtalan gondolatok. Az a fontos, hogy soha ne szakadjunk el a bányászoktól, hogy szívvel-lélekkel a holnapi napnak éljünk. Tegnap az ügyeletes statisztikus felírta a táblára a napi termelés eredményét. A szokásos szám: 102,1 százalék. De tegnapelőtt csak 102 százalék volt. Rogov tudatában hirtelen megjelent ez a tizedszázalék. Ő tudta, hogyan született meg ez az eredmény, mennyi lázas munka van mögötte. Dubincev részlegének komszomolistái egy nap alatt háromszorosát termelték az előírt mennyiségnek és még ezek után Cserepanov odaszaladt az asztalhoz panaszkodni, hogy nem hagyják kibontakozni a képességét.

Odajött Voscsin fia, Grigorij is, kérte, osszanak ki neki egyszerre öt elővájást és azt igérte, hogy bemutatja az általa kidolgozott, több vájásra alapozott munkagrafikont.

Természetesen igaza volt tegnap Ivan Leonyidovicsnak, ha nem is fejezte ki ezt egész világosan: Rogov és Bondarcsuk a hibásak a bányászok előtt, mert nem tudták egyidejűleg megszervezni a döntő átalakítást és a terv teljesítését. Márpedig

rendelkezésre áll a szükséges erő. Úgy tör elő az egész bányában, mint a friss forrás. Úgy kell tehát megszervezni az életet, hogy ezek a kis csermelyek hatalmas folyóba gyűljenek össze, mely előtt semmi sem lehet komoly akadály.

Vajjon nem azért alszol-e el esténkint azzal a tudattal, hogy valami nagyon fontos dolgot nem intéztél el?

De Rogov mindebből semmit se mondott el most, gondolatban már a bányászok előtt elmondandó beszédére készült. Bondarcsuk meg csak egyre jár, jár fel-alá, hol kezével hadonászik, hol meg a fületövét vakargatja dühösen s egyre azt ismételgeti:

— Szóval ilyen beszélgetés folyt le a madarakról . . .

— Hagyd már, kérlek ezeket a madarakat! — intette le végül is Rogov. — Egész megzavartak téged!

— Igen, csakhogy az egyik ilyen madár, tárgyilagosan meg kell állapítanunk, majdhogynem itt maradt nálunk a bányában . . .

— A túzok?

— Pontosan az.

— No, jól van . . . — Rogov felkelt, megigazította derékszíj alatt zubbonyának ráncait. Már az irodából kifelé menet fejezte be a szavait.

— Örülnünk kell, hogy a mi életünkben mód nyílt a felismerésekre. Összeszidtak, rámutattak a hibáinkra, mostmár egészségesebbek leszünk . . .

Félóra múlva bementek a gyűlésterembe.

Rogovot idegesítette a szokatlanul nagy tömeg, mert a teremben annyian voltak, hogy nem volt hely leülni, de még állni is alig, ennyi embernek.

— Mindegyiknek fáj ez a vereség — gondolta magában Rogov. — De mégis, micsoda erő ez . . .

És a lelkileg vele oly rokon emberek komor arcából, mindannyiuk szeméből kiolvashatta a nagyszerű, méltóságteljes öntudatot és elhatározást.

Hirtelen új megvilágításban látta a maga bűnét. Mintha kételkedett volna egy kicsit ezeknek az embereknek az erejében, munka-hőstetteikben, felkészültségükben, ezért bizonyos sértő óvatossággal fogott hozzá, hogy előkészítse a teljes gépesítésre.

Igen, ezek az emberek már alkalmasak voltak arra, hogy

gépek kezelését elsajátítsák s ugyanakkor annyi szenet küldjenek fel, amennyit eddig is adtak...

— Micsoda erő! — ismételgette újra és újra magában.

— Kezdd már! — sürgette a párttitkár, mikor leültek a vezetőségi asztalhoz. Majd mégegyszer figyelmeztetően súgta neki: — Csak nehogy siránkozz!...

Nem, Rogovnak eszébe se jutott a siránkozás. Legyőzte a lelkére nehezedő nyomást és az emelvényhez lépett.

— A háborúban ismernek egy olyan rideg, de igazságos törvényt... — kezdte nyugodtan.

— ...ne a háborúról beszéljen, miért akar lyukat beszélni a hasunkba? — szakította félbe egy méltatlankodó hang. — Elszalasztottuk a zászlót!

— No, mi aztán jól gazdálkodtunk!

— Van egy olyan törvény a háborúban, — ismételte kissé lassabban, de ugyanolyan nyugodtan Rogov — hogy ha egy katonai egység elveszti a harcban zászlóját, akkor az egységet feloszlatják. Mi is harcban, a tervért folytatott harcban vesztettük el zászlónkat.

De mi nem vagyunk háborúban. Ne gondoljátok, elvtársak, hogy mindezt csak a színes, cifra beszéd kedvéért mondom. Én sokat gondolkodtam a dolgon, mielőtt itt előttetek felszólaltam volna és azt mondom: jó, hogy vannak még nálunk is erősebb bányászok a Kuznyeck-medencében, van tehát kikre támaszkodnunk, amikor a holnap felé haladunk, van kikhez igazodnunk, felzárkóznunk. Valamennyiünknek hozzájuk kell igazodnunk, felzárkóznunk. De elsősorban kötelességem ez nekem és a bánya egész vezetőségének. Rossz az, ha a bányászok nem tisztelik vezetőjüket. De még rosszabb, ha a vezetők nem tanulnak a munkásoktól. A munkásoktól tanulni, ez annyit jelent, mint hinni a kollektíva erejében. Ez az erő pedig hatalmas.

Végignézett az összegyűlteken s hangosabban megismételte:

— Hatalmas!

Hallotta, mint mozdul meg a bányászok tömege, mint hallgat el egycsapásra. Olyan volt ez, mintha ezernyi torok egyszerre mondta volna:

— Úgy van!

— A mai versenynek — folytatta Rogov — megvannak

a maga sajátos formái és törvényei. Hallgassatok csak ide, mit írnak nekünk a Vorosilov nevét viselő bánya dolgozói. Azok az emberek, akik a zászlót elhódították tőlünk. Így írnak: „Boldogok vagyunk, hogy ilyen erős vetélytársat győzhettünk le, mint ti vagytok, elvtársak. De mi azt hallottuk, hogy nálatok még mindig baj van a komplex-gépesítéssel és ez bizony nyugtalanít bennünket. Ezért elhatároztuk, hogy egy hétre mérnökökből és sztahanovistákból álló brigádot küldünk hozzátok. Megmutatják nektek, hogyan csináljuk mi ezt a dolgot. Ne vegyétek zokon. Amit tudunk, jó szívvel adjuk. Szorosabb barátságban dolgozzunk együtt, elvtársak! Hiszen az ötéves terv második évében járunk már. A Kuznyeck-medence újabb lendületet vesz, figyeljétek csak szomszédaitokat, segítsetek nekik, különben nem birkózhatunk meg az előttünk álló feladatokkal."

Rogov figyelmesen nézett végig a tömegen.

— Szorosabb barátságban, elvtársak! — mondta aztán.

— Igen, ez, éppen ez az az új, felbecsülhetetlen érték életünkben. Ezt az új dolgot pedig úgy hívják, hogy... kommunizmus!

Csendes, ünnepélyes hangulat támadt a teremben. Az első sorban, szorosan egymáshoz símulva ülnek a Cserepanov-brigád tagjai. Mityenka felemeli kerek, piros arcát, szeme sem rebben, úgy néz Rogovra és mozgatja ajkát, ismételgeti magában a mérnök szavait. Szibircev előre hajtja rövidhajú, szögletes fejét s egy kis vesszőcskével rajzolgat a cementpadlóra.

— Igen, sok mindent kell még megtenni ahhoz, hogy a „Főtárna" véglegesen és határozottan előre törhessen. Ezzel mindenki tisztában van. Mi még sohasem éreztük elég biztosan, sohasem képzeltük magunk elé elég világosan kapcsolatunkat a Kuznyeck-medence sorsával, az egész haza sorsával, soha nem láttuk mindezt olyan pontosan, mint ebben a pillanatban.

Azt, amit Rogov félórával ezelőtt el akart mondani Bondarcsuknak, saját meglepetésére az egész kollektívának mondta el. A legjobb szavak tolultak nyelvére, szinte öntudatlanul születtek meg agyában a mondanivalója megerősítéséhez szükséges érvek.

— Szóval: a zászló visszakerül még a mi bányánkhoz! Már előre is bocsássanak meg a prokopjevszki bányász-elvtársak, és ne higyjék azt, hogy a mi bányánk, a „Főtárna" kollektívája elcsügged!

Szajenog könyökével böki meg Szibircevet, az pedig kacsint kidülledt barna szemével és integet. Természetesen! Hiszen ha holnap tíz, terven felüli vagon szén hagyja el a bányát, akkor tavasszal Szibircev szülőföldjén, Kukungyában még egy újabb traktor fog feldübörögni, súlyos szemek hullanak a földbe, hullámzanak majd a beláthatatlan búzamezők, melyeken könnyű, kékes árnyékokat futtat át a szellő. De lehet, hogy a Szibircev által kitermelt szén egy tudós szobájában változik át meleggé, vagy a Kreml egyik szobáját árasztja el ragyogó fénnyel, azt, ahol Sztálin dolgozik és gondolkodik a haza sorsán . . .

A többiekkel együtt Szibircev is tomboló tapssal fogadta a beszédet s szinte kihívóan nézett arra az őszhajú emberre, a győztes bánya kiküldöttére.

Rogov kissé sápadtan ült le Bondarcsuk mellé és szinte bocsánatkérően suttogta:

— Mindent elmondtam, ami a szívemet nyomta.

A párttitkár arca barátságos, tekintete figyelmes volt.

— Van benned belső tűz. Pártmunkássá kell lenned, Pavel.

Rogov csodálkozva ingatja a fejét.

— Én mindig pártmunkásnak érzem magam.

Most Voscsin lép fel a zászlóval az emelvényre. Szúrós tekintettel néz végig a gyűlésen, int fejével, nyilván valami előrajzó gondolatot akar elhessegetni, majd tompa hangon megszólal. Lábát kicsit szétteszi és előre hajlik.

— Beszédet akartam mondani — kezdte és sóhajtott. — De most már nem mondok. Pavel Gorgyejevics megelőzött. Csak rajta legyetek ám! . . .

Az utolsó szavakat emelt hangon mondta, majd lehajolt és óvatosan megcsókolta a bársonyzászló szegélyét, utána gyors mozdulattal a kis őszhajú prokopjevszki bányász kezébe nyomta a festett zászlórudat.

— Fogd, elvtárs! Üdvözletem a dolgozóknak! . . .

XXIII

Rogov megértette, hogy Valja minden idejét és minden erejét leköti a doktori értekezés elkészítése, de szíve ettől még egyáltalán nem könnyebbült meg. Olykor úgy érezte, hogy a lány leveleiben valami zavart riadalom rejlik, mintha még mindig azon tépelődne: „No, rendben van, elkészül az értekezés. És mi lesz azután? Hozzád menjek a bányába? Mit csináljak ott, mikor olyan ellenállhatatlanul vonzanak Szibéria végtelen térségei és az új felfedezések! Hogyan lesz hát?"

Ma reggel már nem tűrtőztette magát Rogov s ezt írta a lánynak:

„Hozzám való viszonyodban több a megfontoltság, mint a forró érzés. Talán nem érted meg, milyen sokat jelentesz nekem?"

Megírta, de egész nap szánta-bánta. Olyan kamaszosan sikerült az egész... És általában, csak hiábavaló, hamis következtetésekhez vezethet. Minden megoldódik a maga idejében. Egész nap ezen tépelődött és szinte megörült, mikor a pártbizottsághoz hívták.

A vezetőségi értekezletnek hat órakor kellett kezdődnie. Rogov sokkal korábban megérkezett már. Voronov kis irodájába az emberek a bánya hatalmas lélekzését hozták magukkal, a nyugodt népi bölcseséget, a bányászgyakorlatot, a parancsnok meg a vezető tapasztalatát. Itt döntöttek a legsúlyosabb, legégetőbb problémákról, melyek a bánya életében felmerültek.

Bármilyen kérdést vitatott is meg a bizottság, minden tagja egyformán, szívvel-lélekkel vett részt a kérdés megoldásában és így természetesen eredményes volt az értekezlet résztvevőinek együttes munkája.

De ez alkalommal Rogov nehezen szánta rá magát, hogy felszólaljon. Bondarcsuk még oldalba is bökte:

— Mi az? Nem hallod? Téged kérdeznek!

Rogov a titkárra nézett. Voronov figyelmesen, várakozóan tekintett rá, majd megismételte a kérdést:

— Arról van szó, hogyan lehetne jobban megszervezni a tapasztalatcserét az ifjabb bányafelügyelők körében. Továbbá a szakmaközi verseny megszervezéséről.

— A versenyről... — Rogov elgondolkozott. — Mit mondhatok a versenyről... Hiszen átadtuk a zászlót a prokopjevszkieknek.

Remenyikov, a tízes vezetője felnevetett:

— Ne dicsekedj, Rogov, ezt a tapasztalatot nem írja a javadra...

Rogov tiltakozott.

— Sőt, ezt a tapasztalatot éppen elsősorban veszik számításba. Azt akarom mondani, hogy munkánkban most már nemcsak a Vorosilov-bánya dolgozóival fogunk versenyezni, akik legyőztek bennünket, mert ezt a színvonalat úgyszólván túl is léptük. Már a következő esztendőben két évre előre fogjuk teljesíteni a feladatainkat. Szóval... így gondolom. — Bondarcsukhoz fordult: — Ami pedig a bányafelügyelőket illeti... Az első negyedben elhatároztuk, hogy az összes bányamestereket végigvisszük egy tanfolyam-hálózaton.

Nem lehet tovább tűrni, hogy egy műszak vezetője ne vállalhasson magára semmi felelősséget. Ocseregyko esete a legékesebben szól erről. Magunk fölé helyeztünk egy embert s most ítéletet mondunk felette. Íme, kiindulási pontok, Ivan Leonyidovics.

Voronov helyeslően bólintott, majd a négyes képviselőjéhez fordult és egy perc múlva nagy szenvedéllyel faggatta a kilences főmérnökét.

Rogovot akaratlanul is magával ragadta ez a könnyedség és szakértelem. Figyelte és nagyon tetszett neki, hogy a párttitkár hogyan találja meg valamennyi felszólaló beszédében azt, ami a legfontosabb s a legszükségesebb s hogyan tisztítja meg egy-két válaszával a fő gondolatot a felesleges szóvirágoktól.

Aztán Voronov elhallgatott majd leült, szemét lesütötte, szögletes, zömök teste mélyen besüppedt a karosszékbe. Úgy ült ott, mintha az egész gyűlés magától, nélküle folynék.

Az emberek felszólalnak, beszélnek, védik álláspontjukat s a kis zöldes-színű szoba pontosan a megadott menetrend szerint úszik az éjszakában.

Nocsak? Hát ez mi? Elhajlás? Ahá, ez a Remenyikov túlságosan bőbeszédű. Fura egy ember. De miért tüzesedik annyira? Megmondhatná nyugodtan is, hogy a negyedévi terv

teljesítéséhez még negyven vájárra van szüksége. Megindokolhatná számokkal, tényekkel.

Rogov arcáról lefoszlik a jóindulatú mosoly. Ez a Remenyikov igazán furcsa ember. Hiszen éppen a közelmultban dicsekedett telefonon, hogy körülbelül húsz embere van tartalékban, különféle segédmunkákon. Dehát akkor meg miért jár most a szája?

Voronov kissé felhúzta széles szemöldökét és tekintetével a tröszt tervosztályának vezetője felé intett.

— Te mit szólsz ehhez?

A tervosztály vezetője köhécselt, gondolkodott, majd azt mondta, hogy az utolsó partiból, az új munkások legújabb csoportjából a tizesnek fog adni huszat. A többi kétszázat pedig hasonlóképpen osztja el a többi bányák között. Csak a „Főtárna" kivétel, mert hatvanöt embert kap.

Rogov először azt hitte, hogy rosszul értette a dolgot, de a tröszt mérnöke megismételte a számokat:

— A „Főtárnának" egyelőre hatvanöt embert adunk.

Voronov észrevette, hogy Rogov türelmetlenül kapta fel a fejét, kissé előrehajolt a székében és intett:

— Beszélj!

Bondarcsuk meg se mozdult mellette, ujjait összekulcsolta a térdén, fejét kissé oldalt hajtotta és így ült továbbra is.

— Nem értem az egészet! — Rogov csodálkozva tárta szét kezét. — Miért ez a jótétemény, ez a kegy a „Főtárnával" szemben?

A tervosztály vezetője ugyancsak széttárta a kezét.

— Hát én sem értem ezt a dolgot! Ez az ember visszautasítja a segítséget?...

— Nem az ember! Nem az ember! — szakította félbe Rogov. — Ne téveszd össze a dolgokat! Egy állami üzem, az egész kollektíva szól hozzád: könyörgöm, hagyjanak bennünket ezzel a gondoskodásukkal.

— Világosabban beszéljen — kérte Voronov.

Rogov tagolva mondta:

— A „Főtárnának" jelenleg nincs szüksége munkásokra.

— És holnap?

— Még kevésbbé! A felesleges emberek olyan terhet

jelentenek, amely nyomasztóan hat a munka termelékenységére, a bérekre.

— Már bocsáss meg! — szólt közbe Cserkasin, a tröszt főmérnöke, aki ideiglenesen az igazgató szerepét is betöltötte. — Bocsáss meg, Rogov, de azt hiszem, hogy te nem olyan ember vagy, aki a szép gesztusok barátja. Mi hívta hát ki heveskedésedet? Te magad hangoztatod másfél hónap óta: hanyatlás... hanyatlás... hanyatlás. Le kell küzdeni a zuhanást... Hát itt van, tessék, küzdd le! És ezenkívül van itt más is: tavaszra feltétlenül meg kell indítani a lakóházépítkezést is.

Rogov arca kipirult, de amikor Cserkaszin befejezte beszédét, hangosat sóhajtott és szinte kiabálva mondta:

— A „Főtárnának" nincs szüksége munkásokra! Nem veszem át őket!

Bondarcsuk odaintett. — Csak nyugodtan...

— Nem veszem át — ismételte most már halkabban Rogov. — Nem lehet az, hogy a trösztben ne tudják: mi száz százalékig gépesítettük a fatelepet, leapasztottuk a különféle irodák felduzzadt személyzeti létszámát. Aminek eredményeként körülbelül száz munkást nyertünk. S még ezen felül is vannak tartalékaink. Nem is beszélek a földalatti munka gyökeres gépesítéséről.

— I-i-igen... — Voronov nagyon lassan, de élesen nézett végig a gyűlésen. — I-i-igen...

Remenyikov lesütött szemmel ült, Rogov még mindíg állt. Cserkasin kicsit tépelődött, gondolkodott, majd olyan hangon, mintha a végső döntést mondaná megszólalt:

— A munkásokat át kell venni.

— Nem! — Rogov a fejét rázta.

— Átveszed! A tröszt tornyából meszebbre nyílik a kilátás, mi jobban látjuk a dolgokat.

— Nem tudom, hogy te mit látsz a tornyodból, Cserkasin elvtárs — mondta Rogov, miközben végignézett a lecsendesedett gyűlésen. — De a te tornyod nem tetszik nekem.

Cserkasin és a tervosztály vezetője dühösen integetett, de Ivan Leonyidovics csendesen köhintett és mintha észre se vette volna a fellángolt szenvedélyeket, ceruzájával az asztalon fekvő keménypapír irattartón kopogva összegezte:

— Nagyon érdekes és elvi fontosságú! Kérem, az elvtársak jól jegyezzék meg Rogov álláspontját. Egyelőre e kérdésben nem döntünk. De holnap... reggel... reggel gyere be hozzám, Cserkasin és hozd magaddal a káderek tervezetét. Nagyon érdekes a dolog.

Mikor Voronov bezárta az ülést, egyre Rogovot nézte és közben jóindulatú mosoly bujkált az arcán.

És Rogov nem is csodálkozott, mikor másnap Cserkasin nem minden irónia nélkül közölte vele telefonon:

— A tröszt jóváhagyta kívánságodat, bányavezető elvtárs, nem kapsz munkásokat! De most aztán ügyeskedjél ám...

XXIV

Szemjon Sztarodubcev nyugodtan fogadta Rogov bányavezetővé történt kinevezésének hírét. Egészen természetesnek tartotta ezt, régen előre látta, majd hogy nem megjósolta. Még szinte bizalmasan kacsintott is Rogovnak:

— Jól megy a dolog...

Egyébként a szállítás vezetője egyszerűen viselkedett, nem hízelgett, a tárgyalások során szigorúan tárgyilagos volt amellett készséges is.

A földalatti szállítás azonban továbbra is a legrosszabbul működő része volt a bányának. Rogov az utóbbi napokban maga foglalkozott a szállítás kérdésével. Szemjon ezen nem csodálkozott, sőt úgy látszott, még örül is neki. Együtt nézték végig a sineket, a gördülő anyagot, a villanymozdony-állományt és a raktárt. Sztarodubcev sokszor megelőzte Rogov megjegyzéseit s már így, menet közben nem egyszer dörgedelmesen leteremtettézte a beosztottjait, majd keskeny vállát vonogatva mondta:

— Látod, Pavel, hát látod?... Miféle népség ez... Tanulatlanok, nem értik a dolgukat. Verheted a fejükbe egész napon át, de ők csak a magukét fujják.

A „tanulatlan" gépész, ez a magas, keskenyarcú, dús szemöldökű legény, a villanymozdony törzsét simogatva hallgatta a szállításvezető kijelentéseit. A villanymozdony ismeretlen okból vesztegelt.

— No, hát te meg miért simogatod azt a mozdonyt? —

indult feléje Sztarodubcev. — Úgy csinálsz, mintha valami szép szürke csikóra akadtál volna ...

— Hát talán verjem? — felelt vissza a gépész. — Inkább másokat kellene megverni.

— Csak te ne célozgass! — fortyant fel hirtelen Sztarodubcev. — És miért álldogálsz? Azonnal hívd ki a segélykocsit.

A legény kihúzta magát, majd Rogovra nézett és tiszta, csengő hangon mondta:

— Ne kiabáljon! Nem én vagyok a bűnös. Én figyelmeztettem a mechanikust. „Te csak indulj s ne beszélj annyit"! — azt mondta. A gépész rövidet lélekzett és ajkát összeszorítva ráütött a mozdony testére. — Öt hónapig futott minden komolyabb javítás nélkül. Agyonhajszolták. Mindig csak toldozták-foldozták és nekem az fáj. Sajnálom ezt a gépet ... Úgy-e, megérti?

Rogov még néhányszor találkozott ezzel a gépésszel, alaposan megnézte és érdeklődött utána, hogyan dolgozik?

— Anatolij Kosztyilevre gondol? — kérdezték a csillések. — No, az olyan gépész, amilyet egyhamar nem igen talál az ember ...

Mikor Rogov magához hivatta Kosztyilevet, a fiatal gépész a kitűzött időben pontosan megjelent, csinosan, frissen borotválva, jól szabott ruhában, vakító fehér ingben és akkurátusan, nagy szakértelemmel kötött nyakkendővel. A pontosság és a rend megtestesülése volt és még a környezetét is megszépítette.

— Három éve vagyok a gépen — jelentette röviden. — Ami pedig a szállítás vezetőjével történt beszélgetésemet illeti, Pavel Gorgyejevics, ne haragudjék ... én akkor nagyon felindult voltam ...

Rogov megkérte, mondja el, mi a véleménye a bánya szállítási ügyeiről, saját munkájáról és az emberekről. Örömmel hallgatta a fiú szavait. Világosfejű, értelmes ember ez a gépész ...

Kosztyilev nagy gonddal rakosgatta egyik térdéről a másikra fekete bárányból sapkáját és körülményesen magyarázta, hogy szerinte mi okozza a szállítás terén tapasztalt zavarokat.

— Először is a szállítóbrigádok létszáma nem teljes. A folyó javításokat a kommunista szombatokkal akarják meg-

oldani. Másodszor : a csilléket már rég ki kellett volna cserélni nagyobb ürtartalmúakra. Ha más mód nincs, legalább a jelenleg használt csillék oldalfalait kell megtoldani. Harmadszor pedig — és ez a legfontosabb — a villanymozdonyok sürgős és általános javításra szorulnak. Azt mondják, nincs elegendő gép a javítás alatt állók helyettesítésére. Ez azonban csak mese ! Naponta tizenkét mozdony dolgozik a vonalakon, de nyolccal is el lehetne végezni a munkát. Hogy mi kell ehhez? Az, hogy az irányítók kissé okosabban gondolkozzanak és ügyesebben szervezzék meg a részlegekben a rakodást ...

— Ez mind nagyon komoly dolog — mondta Rogov. — Most pedig vegye át a szállítás vezetését. Sztarodubcev holnap átadja magának az ügyeket. Boldogul majd a feladattal?

— Boldogulok, Pavel Gorgyejevics — mondta Kosztyilev. Egy cseppet sem csodálkozott. Tekintete szigorú volt és nyugodt. — Százhúsz komszomolc van nálunk ! Meg kell nekik magyaráznunk, hogyan szervezzék meg a tanulást.

— Maga is tanul?

A gépész elcsodálkozott.

— Én? Természetesen. De csak magánúton.

— Nehéz dolog ... bólogatott Rogov. — De mit lehet tenni? Semmiesetre se hagyja abba a tanulást, mert a bányában képzett szakemberekre van szükség. Tanuljon ! Holnap újra magamhoz hivatom és még beszélgetünk ezekről a dolgokról.

Itt az ideje, hogy Sztarodubcevvel is beszéljen. Szemjon vidáman, mosolyogva lépett be.

— Te még semmit sem tudsz? — kérdezte titokzatosan. — Csak a munkának élsz. Te történő. Hát, Pavel, nagy öröm ért engem ! Klavocska a harmadik kislánnyal örvendeztetett meg ...

Rogov gratulált Sztarodubcevnak. Hogy-hogy nem, zavarba jött, de igyekezett zavarát leplezni. Sztarodubcev semmit sem vett észre és folytatta :

— Bizony, szaporodik a család, jobban meg kell fogni a munka végét. Egész zsák pénzre van szükség odahaza. Igaz is : megkérlek, adj valami soronkívüli előleget, jövő héten egy kis vacsorát rendezünk és ezennel meghívlak, mint jövendőbeli komámat.

Rogov türelmetlenül felállt.

— Nem, ne is szabadkozzál! — hajolt át az asztal felett Szemjon. — Ez Klavocska kívánsága és tudod, milyenek az asszonyok... Meg azután te igazán népszerű ember vagy a bányában... Találgatják, hogy mikor nősülsz, kit veszel el... akadnak, akik már jelöltet is emlegetnek.

Rogov nevetett.

— Persze, ez mind csak pletyka... természetesen... — mondta Sztarodubcev. — De miért hívtál ide? Valami sürgős ügy?

— Sürgős! — erősítette Rogov. — Hamarosan el kell menned innen...

— Valami kellemetlenség, zavar történt talán? Mert én bizony reggel óta a kicsikékkel vagyok...

— Semmi sem történt. Se jó, se rossz... válaszolt Rogov. — De mégis beszélni akartam veled erről. Szemjon Konsztantyinovics, az utasításokat nem teljesíted, a javítás nincs megszervezve...

— Hát tudod... mondta Sztarodubcev sértődötten. — Ezért igazán nem érdemes izgulni. Holnap is rendezhettük volna a dolgot...

— Nem lehet! — Rogov keze ökölbe szorult. — Nem lehet! Most azonnal kell! Értsd meg, az egész bánya munkája elakad a szállításon. Bűnt követünk el, ha késleltetjük a termelést.

Fájdalmas fintor torzította el Sztarodubcev arcát. Mindkét kezét felemelte.

— Kérlek, Pavel, csak ne ilyen nagy szavakat! „Bűn, büntetés..." Hiszen ez tulajdonképpen a rendes mindennapi élet, a maga sikereivel és sikertelenségeivel...

— Nem vállalok akármilyen életet. És embereink se fogadnak el akármilyen életet...

— Úgy véled...

Rogov megállt és csodálkozva nézett egykori iskolatársának apró, színtelen szemébe, majd megkérdezte:

— Hogyan hűlhetett ki ennyire a szíved? Hogyan felejthetted el azt, amire bennünket tanítottak?

Sztarodubcev ismét felemelte kezét.

— Szinte szószerint emlékszem még Vancsugov tanársegéd előadásaira is. A legérdekesebb...

— Emlékszel?... — Rogov fáradtan intett. — Lehet.

De én nem erre gondolok. Te a szíveddel felejtetted el, hogy mire tanított bennünket a Párt!

— Csak óvatosan... Pavel... ne keverd bele a Pártot.

— Jól van — egyezett bele Rogov. — Óvatos leszek. Fáradt vagy? Talán pihennél egy kicsit. Beutaltatunk üdülni és ott...

— Leváltasz?... — kérdezte rekedten Szemjon és megremegett. Élesvonalú, sápadt orrán apró izzadság-cseppek jelentek meg. — Engem váltasz le? Elfelejtetted, hogy egy nadrágot hordtunk az intézetben?... Elfelejtetted, hogyan osztottuk meg a fekete kenyeret?... Leváltasz?!... Éppen akkor váltasz le, amikor különösen nehéz a helyzetem?...

— Leváltlak, Szemjon! — Rogov rátette tenyerét a frissen gépelt utasításra. — Ne zavard a munkánkat, Szemjon. Holnap átadod az ügyeket Kosztyilevnak.

Aztán merően nézte, amint Sztarodubcev merev ujjaival begombolja bőrkabátját, felveszi sapkáját, ráhúzza elálló fülére, végigmegy a keskeny futószőnyegen és mentében oldalához szorítja könyökét, majd a kilincs felé nyul és közben vállán keresztül visszanéz.

Otthon egész szokatlan újság várta Rogovot. Még le sem vetkőzött, amikor belépett a szobába az öreg Voscsin. Hűvösen köszönt és megkérdezte:

— Hol van a rokona, vagy kiféléje, miféléje?

— Danyilov? — kérdezte Rogov, akit egyáltalán nem lepett meg a kérdés. — Istenuccse nem tudom, Afanaszij Petrovics. Magam is csak hetenként egyszer látom. Nyughatatlan természetű fiú... No, üljön le, Afanaszij Petrovics.

De Voscsin kereken visszautasította a felajánlott karosszéket. Bocsánatot kér a zavarásért, de panasza van Danyilov ellen.

Rogov elámult. Izgatottan járt fel-alá, mialatt Voscsin tompán köhécselve előadta a panaszt.

— Van egy unokahugom, Tonya Lipilina. A Honvédő Háború sebesültje. Súlyos beteg... Időnként teljesen elveszti a látását.

Az öreg ismét köhintett és folytatta:

— Ez a Danyilov valószínűleg találkozott vele a fronton

és fiatal fejjel belészeretett. Nincs ebben semmi bűn, ellenkezőleg, nagyon természetes dolog.

Voscsin felvonta szalmasárga szemöldökét:

— Nagyon is természetes. A fronton teljes ember volt a lány, de most rokkant. Lehet, hogy az utolsó napjait éli, nyugalomra van szüksége. Danyilov pedig nem akarja megérteni. Tonya anyja már figyelmeztette, de a legény, mint akit elbűvöltek, se lát, se hall.

Az öreg egy pillanatra megállt, majd határozott hangon jelentette ki:

— Szükséges, hogy Pavel Gorgyejevics személyesen beszéljen a rokonával... vagy nem is tudom, kijével...

Amikor Rogov egyedül maradt, ingerülten ütött homlokára:

— Az ördögbe is! Milyen vak voltam! Hiszen mindez közvetlen közelemben történt... Innét ered hát Sztyepan szórakozottsága és az a szomorúság a szemében!

Tegnap este, amikor Danyilov hazatért, Rogov esetlenül tréfálkozott vele:

— Mulattál, öreg? No, jó erőben vagy... Azt hittem, se kezed, se lábad nem tudod mozgatni a műszak után, olyan derekasan dolgoztatok. Mondd csak... nem Olenyka Pozdnyakován jár az eszed?

Sztyepan pedig zavartan hebegett és mosolyogni próbált.

— Nem... nem Olenyka, Pavel Gorgyejevics. Itt voltam csak valahol... Át akarok költözni az otthonba, Cserepanov embereihez...

— No, ezt verd ki a fejedből! — tiltakozott Rogov. — Ugyis olyan sivár már a lakásom... Nem engedlek el.

— Pavel Gorgyejevics... — Danyilov Valja arcképére nézett — ő is megérkezik egyszer...

— Valja? — Rogov arcán alig észrevehető árnyék futott végig. — Sztyepan, ez nagyon sokára lesz...

Talán volt valami Rogov hangjában, mozdulatában, ahogyan gyengéden, szeretettel emelte fel a lány képét, majd határozott mozdulattal tette vissza helyére, talán mindebben volt valami, amit nehéz lenne megnevezni, de Danyilov hirtelen új oldaláról ismerte meg barátját.

Ez a perc ismét közelebb hozta őket egymáshoz, bár Rogov maga sem értette meg, miért hallgatott el egyszerre

Sztyepan, miért nézett rá olyan lágy, gyöngéd tekintettel.

Néhány perc mulva már a bánya ügyeiről folyt a szó. De Rogov gondolatai egyre csak Valja felé szálltak, így ez a beszélgetés is szerves folytatása volt az előbbinek.

Ez az érzés a sajátja volt, évek óta ismerte, megszokta. Barátja közeli fájdalmát, keserű gondolatait azonban nem tudta egészen átérezni.

Tonya Lipilina? Rogov emlékezik Tonyára is. Mint erős, egészséges és önfeláldozóan bátor fiatal lány élt emlékezetében. Hogyan is kerülhette el figyelmét, hogy valahol itt, a közelében sorvad el ez a nagyszerű teremtés? ...

Felhívta a bányát, át sem öltözött, hívta a gépkocsit. Odakint már mélységes éjszaka volt és a sötét üvegtáblán túl zajtalanul hulltak a nagy, kövér hópelyhek.

Későre járt az idő, Rogov fáradt is volt, mégis elhatározta, hogy felkeresi Tonya Lipilinát, gondosan tájékozódik a helyzetről, azután részletesen megbeszéli a dolgot Afanaszij Petroviccsal és Danyilovval.

Tonya felemelkedett fektéből, hogy üdvözölje a vendéget és mindkét kezét kinyujtotta a férfi felé.

— Pavel Gorgyejevics ! ... hát nem felejtett el? Nem? ...

Soványka arcáról boldogság sugárzott és a kis gyönge teremtés izgatottságában majd hogy fel nem ugrott.

Keserű könnyek fojtogatták Rogov torkát. Nehezen kereste a szavakat, leült a lány mellé és ezt mondta :

— Nem felejtettelek el, Tonya ... De nem tudtam, hogy itt vagy, bocsáss meg bajtársadnak ...

— Ó, természetesen, persze, hogy megbocsátok ... — felelte a lány és halkan nevetett. Azután gyorsan megnyugodott.

Önmagáról, reményeiről, terveiről beszélt.

— Ó, bizony nehéz sora lehet Sztyepannak ! ... Bár erős és ügyes, de mégis ... szokatlan lehet neki ... Ugye, hogy jól látom, Pavel Gorgyejevics ... kérem, nézzen utána, mert tudja, milyen büszke, senkitől sem kérne segítséget. — Aztán Rogov felé fordította arcát és így fogadkozott : — Mihelyt kiszabadulok az átkozott párnák közül, egy pillanatra sem veszem le róla a szememet ...

— Bejössz ma az otthonba, Sztyepan Georgijevics? — kérdezte Cserepanov, mikor már a mosdóban vetkőztek.

— Hogyne, — felelte Danyilov. — Csak éppen elnézek még valahova.

Mityenka titokban a többi brigádtag felé kacsintott. Új elvtársuk bizony elég gyakran néz el mostanában „valahova"... Ez bizony érdekes...

Danyilov ma különösen keveset beszélt. Félt, hogy valahogy elárulja leírhatatlan fáradtságát. Térde remegett, karja szokatlanul elnehezedett, tenyere megduzzadt és mikor a szénport lemosta róla, akkor tüntek csak elő igazában a nagy, vörös bőrkeményedések. Szégyellte kezét és igyekezett elrejteni a brigád tagjai elől. De hiába... a komszomolcok már ismerték Danyilov minden bőrkeményedését. Most is, amikor látták, hogyan torzul el mosdás közben az arca, Cserepanov a fejét csóválta, Szibircev meg nagyot sóhajtott. Mityenka is igyekezett tőle telhetően résztvenni a dologban és éppen a legalkalmatlanabb pillanatban mondta:

— Mindennapi dolog. Nem szokott még hozzá.

Cserepanov fenyegetően húzta fel szemöldökét.

Igen, Danyilov szíve mélyéből irigyelheti az elvtársakat, a kimerítő munka után szeme láttára telnek meg új erővel. Itt van például Szajenog. Ni, már vígan fütyörész, Mityenka meg arról ábrándozik, hogy moziba megy. Szibircev minden harag nélkül szidja a bérelszámolót, aki megfeledkezett róla, hogy neki „pótlék" is jár. Szanyka Lukin pedig féllábon ugrál a zuhany alatt s közben így kiabál:

— És még hozzá dicsekszik! Azt mondja, hogy királykisasszonya van! Így beszél Olenykáról ez a Szaska Csernov. Azt mondja, olyan a haja, mint a holló szárnya, a szeme meg, mint a fényszóró. És még miféle jelzőket aggatott rá! Nem is emlékszem már...

Valamennyien együtt dolgoztak ebben a műszakban, így hozta a szükség, mert új tárót nyitottak. Danyilovnak különösen az utolsó két-három óra volt nehéz. Szibircevvel együtt cserélték ki az első párhuzamos fejtésben a sérült ácsolatot. Cserepanov a műszak közben többször magához hivatta Szibircevet és szigorúan rászólt:

— Mégegyszer figyelmeztetlek ! Ne zudíts annyit Sztyepán Georgijevics nyakába ! Gondod legyen rá ! . . .

Szibircev zavartan magyarázkodott :

— Hiába ügyelek rá, látod, milyen . . . Kikapja az ember kezéből a munkát és ha egy szót szólsz neki, felnyársal a szemével. Én nem bírok vele.

Ha Danyilov értesült volna ezekről a beszélgetésekről, minden bizonnyal nem úszták volna meg szárazon.

De Danyilovnak sem ideje, sem ereje nem maradt, hogy munkáján kívül bármi mással is törődjék. A rövid pihenők alatt elnézte társainak könnyű, ügyes mozgását és keserűen gondolta:

— Pedig négy éven át ástam a lövészárkokat, napi hatvan kilométert gyalogoltam teljes felszereléssel és utána megálltam a harcban a helyemet. Miért olyan nehéz hát nekem ez a bányamunka? — Érthetetlen és nyugtalanító volt számára ez a kérdés.

Hamarosan feltűnt neki, hogy a brigádtagok igyekeznek észrevétlenül segítségére lenni. Kezdetben jól esett neki és örült a baráti támogatásnak, mostanában azonban alig tudta türtőztetni ingerültségét. Mert hát tulajdonképpen gyöngébb ő ennél a Mityenkánál? S mégis, meg kell csak nézni, Mityenka milyen könnyedén, fütyörészve kapja fel a támfát, végigméri a szemével, aztán egy ütés, kettő és már nem is támfa az, hanem ácsolat . . . Számára nem is munka, hanem szórakozás. Hát hitványabb ő ennél a fiúnál? . . .

A fiúk a mosdóból kifelé jövet találkoztak Rogovval. Az ablak fénye csontos arcára esett és szemében vidám szikrákat villantott fel. Karját széttárta, egyik faltól a másikig, mintha meg akarta volna ölelni a társaságot, majd megindultan kérdezte :

— Mi újság a fejtésben? Végeztetek?

— Jól beleharaptunk ma a fejtésbe ! — jelentette mély basszusán Lukin.

— Látjátok ! Még ötven méter frontot hozzácsapunk és hamarosan meglesz a száz. Kedvünkre tudunk terjeszkedni. — Majd Danyilovhoz fordult : — Hát veled mi van, gárdaszakaszvezető? Te nem jelentesz?

Danyilov akaratlanul is szomorúan mosolygott.

— Félek, hogy védelmi állást kell elfoglalnom, gárdakapitány elvtárs . . .

— No csak!... — Rogov komolyan elcsodálkozott. — Védelmi állást? Mikor mindenki rohamra indul? No, jól van, erről még majd beszélgetünk. Most indulás az ebédlőbe! Jó étvágyat!

Az ebédlőben a konyha egész személyzete, beleértve a főszakácsot is, együttesen szolgálta ki a brigádot. A főszakács rendkívüli gyorsasággal gurult apró lábán és már az uzsonna elején zavarba hozta a vájárokat, mert azt igérte, hogy „de volaille"-al vendégeli meg őket. A fiúk kételkedve mosolyogtak, csak Szanyka Lukin felelt a szakácsnak hetykén:

— Csak rajta! Te jobban érted a dolgot!

Az öreg szakácsnő minden gondoskodásával Mityenkát vette körül, mert ő volt a legkisebb és a legpiszébb az egész brigádban. Egy bögre illatos kávét tett eléje, megállt mellette, arcát tenyerébe hajtotta, úgy nézte a fiút.

— Egyél, bogaram, nőnöd kell még...

— És okosodnod — tette hozzá egyik brigádtag.

Mityenka pedig evett, pirult, sunyin nézett a szakácsnőre és amikor az öregasszony különösen nagyot sóhajtott, ő is nekifohászkodott:

— De néni!...

Danyilovnak szinte kiesett a kanál a kezéből és csak erőszakkal tudta magát evésre kényszeríteni.

Amikor hazaérkezett, szinte lehajolni sem bírt, úgy esett le az ágyra. Sokáig nem tudta, hova tegye sajgó kezét. Majdnem rettegve gondolt rá, hogy holnap is, holnapután is a bányába kell mennie, ismét vájhat, lapátolhatja a szenet, döngetheti a támfákat, fúrhat. És most ébredt szívében először valami irigységféle az igazi bányászok iránt. Igazi hőstettnek érezte munkájukat. Megvillant agyában a nyugtalanító gondolat: „Lesz-e belőlem egyáltalán valami?"

És bár rögtön el is döntötte, hogy lesz, — bármiképpen is, de bányász lesz belőle, — megnyugodni csak nem tudott. Még az álom is elkerülte. Mikor az ablakon át benézett a lenyugvó, bíborszínű nap, felkelt. Karja annyira hasogatott, hogy arca eltorzult a fájdalomtól, de legyűrte és felöltözködött.

Természetesen azonnal Tonyához megy. Pihenni sem tud, amíg nem látta. Kínzó nyugtalanság fogta el. Sietett. Szinte futott az úton. Éppen befordult az ismerős keresztutcába, mikor a kertből megszólították:

— Fiatalember!

Marija Tyihonovna, Tonya édesanyja szólította meg. Látszott rajta: kellemetlen neki, hogy beszélnie kell a fiúval. Barna kezét rátette a kert száraz sövénykerítésére és súlyos pillantással nézett Danyilovra. Ugyanaz a viseltes kendő volt rajta és ugyanúgy a szemébe húzta, mint amikor először találkoztak.

Danyilov vontatott léptekkel indult meg feléje.

— Marija Tyihonovna! Hogy van Tonya? Tegnap nem látogathattam meg... tudja, olyan a munkám...

— Ne zavarja a kislányomat! — szakította félbe tompán az asszony, arca egy pillanatra megenyhült, de rögtön ismét zárkózott lett. Félig lehúnyta szemét, keményen beszélt:

— Nem szabad Tonyához járnia... — levette kezét a sövénykerítésről, megigazította kendőjét és fáradtan ismételte: — Nem szabad Tonyához járnia... Ne zavarja a lányomat.

És görnyedten ment be a házba.

Danyilov hosszú, fájdalmas pillantással kísérte az asszonyt és a kerítéshez támaszkodott.

A föld felett szintelen homály lebegett, egyenes füstcsíkok emelkedtek a házak fölé. Sűrű lett már a homály és Danyilov még mindig Lipilinék házát nézte.

Az ablakok keresztfája mögött már régen felgyulladt a zöldes fény. Egy pillanatra lehúnyta a szemét és maga elé képzelte a szobát. Látott minden egyes apró tárgyat, amit csak a lány megérintett. Hogy megszokta mindezt! E rövid hetek alatt mindennap idejárt. Órákon át ült Tonya mellett, míg csak a lány már félig elszenderülve azt nem mondta:

— A viszontlátásra, Sztyopa... álmomban...

Szempillájának sötét szárnyacskája megremegett ilyenkor, mintha valami madár szárnya lenne, amely hosszú repülés után most tér nyugovóra. Majd elcsöndesedve simult rá arcának tiszta fehérségére.

Ilyenkor néha azonnal eltávozott, máskor azonban még sokáig ottmaradt a lány ágya mellett. Sokáig hallgatta lélekzését és Marija Tyihonovna óvatos, halk lépteit a szomszéd szobából.

Ezekben a percekben néha ellenséges indulat fogta el, az anya ellen, mert szűntelenül résen volt és állhatatosan igyekezett elválasztani őket egymástól.

Voltak napok, amikor Tonya jól érezte magát és szeme nem fájt annyira. Ilyenkor felkelt az ágyból és gyenge forró kezével barátja vállára támaszkodva kiment az utcára is. Hogy-hogy nem, egyszer kedve támadt felmenni a kis dombra. „Közelebb a naphoz" — mondta. Danyilov kézenfogta Tonyát és lassan haladtak végig az utcán. Sztyopa csak a lány ragyogó szemét és nyugodt arcát látta. Vadul vert a szíve. Észre sem vette, hogy néhány szembejövő bányász tisztelettel tér ki útjukból és nem hallotta, amikor az egyik megjegyezte:

— Ez aztán a boldogság!...

De Tonya meghallotta és egész nap ezen tépelődött.

Sokáig ültek a dombon. Fejük fölött a kristálytiszta levegőben ezüstösen úsztak az ökörnyál szálai. Ki tudja, merre?...

Lent, a lábuk alatt, a városka terült el, amelyet a déli napsugár simogatott és a hegyek hűs szellői legyezgettek. Arra messzebb, a mélykék ég felé törnek a hegyek gerincei és a meddőhányók kúpjai.

Danyilov fennhangon olvasta a városi újságot, majd arról beszélt, milyen kudarcok érték Rogovot a termelésben. Végül megkérdezte Tonyát, jól érzi-e magát?

A lány röviden felelt:

— Nem. Melletted szeretnék lenni, de a magam erejéből! — Majd egy perc mulva kutatóan nézett rá. — És te?

— Én? — kérdezte csodálkozva Danyilov. — Miért kérded? Hiszen én egészséges vagyok, mint... nem is tudom mi. És hát te velem vagy...

— Boldog vagy?

— Tonya!...

— Boldog vagy? — ismételte meg Tonya és szigorúan, követelően nézett a fiúra.

Danyilov egy percig gondolkozott, majd a lány szemébe nézett és így felelt:

— Csak félig vagyok boldog... Jó, hogy veled vagyok de nehéz is, hogy te... miattad nehéz...

Tonya a fejét ingatta.

— Ez nem igaz, Sztyopa! A boldogság nem melengethet soha csupán az egyik oldalról...

— Tonya...

— Nem melegíthet! — a lány hangja tisztán csengett,

majd elhallgatott. De aztán bátortalanul kérte a fiút: — Bocsáss meg, Sztyopa, többé nem beszélek erről . . .

Egy óra mulva ismét az ágyban feküdt, szörnyű fájdalmak gyötörték.

Danyilov késő estig üldögélt mellette. Mikor felkelt és haza indult, akkor állította meg először Marija Tyihonovna és súlyos, váratlan dolgokat közölt vele.

Az asszony elmondta, hogy a fiú gyakori látogatásai károsan hatnak lánya egészségére. His en nyugalomra van szüksége, a legteljesebb nyugalomra . . . Ő meg mit csinál? Csak gyötri ezt a szegény teremtést! Hiszen itt van Tonya mellett az anyja, és mindent elkövet, hogy megmentse gyermekét.

— Ne tépje fel újra meg újra a sebet! — mondta Marija Tyihonovna.

Danyilov egy percig görnyedten állt, megtörte a váratlan csapás súlya. De amikor a hallgatás már elviselhetetlenné vált, látszólag nyugodtan, éppen csak suttogva kérdezte:

— És én . . . hogyan éljek . . . Tonya nélkül?

Marija Tyihonovna bizonyára ezt akarta felelni:

— Éljen, ahogy tud . . . az már nem a mi dolgunk . . .

De szava elakadt, olyan határtalan bánat tükröződött Danyilov tekintetében.

Másnap is eljött és ezentúl is ott töltötte minden szabad idejét, mintha az anya nem is szólt volna neki. Tonya állapota hol jobbra, hol rosszabbra fordult.

Két orvos járt hozzá, az alacsonytermetű, hegyes orrú Antonyina Szergejevna belgyógyász és Tkacsenko, a sebész. Danyilov észrevette, hogy Antonyina Szergejevna kis keze simogató volt és finom — bár nem szép — s azt is látta, hogy megnyugtatja a lányt. Tkacsenko hangos beszédű ember volt s nem csak a paciens állapota iránt érdeklődött, hanem azzal is törődött, kik vesznek körül a beteget.

Az orvosok nem szívlelték egymást. Ezt az első pillanatban senki sem vette észre, de elég volt meghallgatni, mit mond az egyik és mit a másik, hogyan viszonyulnak a lány betegségéhez és rögtön kiderült, hogy ez a két különböző jellem más és más úton keresi a gyógyulás útját.

Antonyina Szergejevna nesztelenül közeledett, szinte lebegett a föld felett. Valahányszor Danyilov megjelent,

szigorú, merev tekintettel nézett a fiúra és suttogó hangon szólt oda:

— Pszt! Csendesebben! Ne kopogjon ormótlan csizmájával!...

Tonyának meg így könyörgött:

— Galambocskám! Legfontosabb a teljes nyugalom. Semmin se törd a fejedet, vess el minden gondot.

Danyilov áhitatos tisztelettel közeledett Antonyina Szergejevnához, jelenlétében lábujjhegyen járkált, ha köhintenie kellett, szája elé tette kezét és még lélekzeni is alig mert.

Egyszer a beteg ágyánál találta Tkacsenkót. A sebész szögletes mozdulatú, darabos, heves vérmérsékletű ember volt. Ő bezzeg nem tette köhögéskor szája elé a tenyerét és esze ágában sem volt kérni, hogy csönd legyen a beteg körül. Nagyon megörült Danyilovnak és szinte hivatalosan kikérdezte:

— Szintén mesterlövész? És milyen eredményt ért el, ha szabad érdeklődnöm? — Mikor megtudta, hogy Danyilov háromszázkilenc hitleristát semmisített meg, fontoskodva kérdezte: — És valamennyi lövése pontosan célba talált?

— Pontosan! — nyugtatta meg a mesterlövész.

— Maga mit szól ehhez? — kérdezte Tkacsenko Tonyától, de ő a fal felé fordult és hallgatott.

Amikor kimentek a szobából, Danyilov óvatosan megkérdezte:

— Mi a helyzet, doktor?

— Maga tulajdonképpen hogy kerül ide? Kije magának ez a lány? — kérdezte hirtelen a doktor.

— Én... — Sztyopa az orvos szigorú szemébe nézett: — Szeretem Tonyát, az életemnél is drágább nekem...

Tkacsenko határozatlanul hadonászott maga előtt, majd ökölbe szorította kezét és szinte kiáltotta:

— Helyesen teszi! Szeresse csak, de ne némán, hanem úgy, hogy mindenki tudjon róla! Hiszen maga katona, maga bányász, magának fiatal, erős szíve van. Vigye be az életbe ezt a lányt! Ez a lényeg. Ez gyógyulásának a kulcsa.

Hallgatott egy darabig, majd így szitkozódott:

— Az ördögbe is, sohasem bocsátom meg magamnak, hogy későn jöttem és ez az Antonyina Szergejevna így körülfonta, lebéklyózta csendjével és suttogásával ezt a beteg lányt. Az anyja meg, ha a lányára néz, szinte eszelős lesz és még a

napfény elől is párnákkal bástyázza el szegényt. Ez már igazán a legnagyobb ostobaság!

Búcsúzás közben mégegyszer megemlítette:

— Sztyepan Danyilov! Maga itt most többet tehet, mint tíz professzor. Hallja? Maga a zajló életből jön Tonyához, olyan emberek közül, akiket az egész világ irigyel. Vigye magával abba az életbe! Öntsön bele erőt! Bízzék... magának biztosan megvan ehhez a tehetsége.

— Igen, annyi erőm van, hogy egész zászlóaljnak elég lenne! — tréfált Danyilov.

Ettől az időtől fogva „vitte" Tonyát az életbe. Nem volt benne semmi ravaszság, semmi mesterkéltség. Úgy cselekedett, ahogy a szíve diktálta.

A bányában mindennap nehezebb lett a munkája. Danyilov gyakran korholta önmagát: mikor szokik végre hozzá ehhez a munkához, kezének sajgó fájdalma helyett mikor érez majd minden csontjában kellemes fáradtságot, a jól végzett munka örömét?

Tonya néha megkérdezte:

— Hogy megy a munka, Sztyopa? Kezded megszokni?

— Kezdem, hogyne! — helyeselt gyorsan.

— Dicsérnek a bányászok? Képzeld, azt álmodtam, hogy a hadosztályparancsnok kiszólít téged és az egész alakulat előtt megdicsért, mert jó bányász vagy. Én meg azt gondoltam: hogy-hogy bányász? Mesterlövész!

— Hát ami a dicséretet illeti, az még ritkácska... — ismerte be Danyilov. — Én nem tudok tovább így dolgozni! Hiszen az én nevemet viseli a brigád! Tudod-e, milyen nagyszerű emberek ezek? Lelkes, csupaszív legények! Tegnap gyűlés volt. Beválasztottak a vezetőségbe. Egyik is sztahanovista, másik is sztahanovista, én meg: Danyilov, a Szovjetunió Hőse. Nem azt mondták, hogy sztahanovista, pedig az szeretnék lenni! Máskép nem élhetek! Aztán ott ültem a vezetőségben és így gondolkoztam: Tonya hamarosan talpraáll és majd együtt járunk ezekre a gyűlésekre, hadd hallja, hogyan beszélnek rólam...

Tonya arca kipirult, mélyet sóhajtott:

— Így van, Sztyopa, a többiekkel együtt meghittebb az élet. Szóval te hiszel abban, hogy én veled együtt leszek, az emberek között élhetek?

Sztyepan szilárdan hitt ebben. És íme, mit kellett most megérnie?

„Ne zavarja a lányomat... Ne tépje fel újra meg újra a sebet..."

Hogy Sztyepan Danyilov feltépi a sebet?

— Ej, mama, mama, hogy is mondhatott ilyesmit...

XXVI

Danyilov félóra hosszat várt Rogovra, majd lefeküdt aludni. De itt sem volt szerencséje: nem jött álom a szemére. Mit tehetett mást, felkelt, most már másodszor a műszak után. Teát főzött, mindent előkészített a vacsorához, de vacsorázni sem volt kedve. Álldogált az ablaknál. Odakinn nagy pelyhekben hullt a hó. „Vajjon mit csinál most Tonya? Rossz így a te szerelmes katonáddal! Tonya... Tonya..."

Valahol, a lefelé hulló hópelyhek sűrű, fehér hálója mögött megcsillantak a bánya fényei. Bánya... Danyilov hirtelen megfordult, felöltözött és már kint is volt az utcán.

Bánya... Az első hetek után ez volt az első alkalom, hogy segítségért, tanácsért fordult a bányához. Vajjon milyen lesz ilyenkor? Ugyanolyan rideg, mint a munka idején?

Útközben észrevette, hogy a párttitkár ablaka világos. Elhatározta, hogy bemegy Bondarcsukhoz és kiönti előtte aszívét.

Bondarcsuk egyedül volt. Lassan emelte föl a könyvből magas homlokát és fáradtan mosolygott.

— Olvasok. Ülj le, Sztyepan...

Danyilov levetette kabátját, leült és beszélni kezdett:

— Bocsáss meg, Viktor Petrovics, de elhatároztam, hogy eljövök hozzád, mert valami köd fekszi meg a lelkemet. Beszélgetni akartam... — Hallgatott egy darabig, majd hirtelen megkérdezte: — Mit gondolsz, Viktor Petrovics, mi az a boldogság?

— Boldogság? — Bondarcsuk jelzőt tett a könyvbe, becsukta, végigpörgette ujjai között az oldalakat, majd fölkelt, ide-oda sétált az asztal előtt és a falra vetődött szögletes árnyékát nézte. — Nehéz kérdést szegzel nekem, Sztyepan. De várj csak, ha egy kicsit gondolkodnál, magad is megtalálnád a feleletet.

— Gondolkodom én. Állandóan ezen tépelődöm.

— És állandóan keresed ezt a boldogságot?

Sztyepan a fejét rázta.

— Nem keresem, csak érteni szeretném . . .

— No hát . . . a boldogság sokféle lehet.

— Akármilyen boldogság nem kell nekem.

Bondarcsuk hunyorított.

— Hiszen kezdben van a boldogság. Talán nem érzed?

— Érzem. — Sztyepan ráborult az asztalra. — Nehéz, nagyon nehéz, Viktor Petrovics.

— Nehéz. Jól mondod . . . Az igazi boldogság : súlyos . . . De még súlyosabb lesz, ha egész nagyságában látod. A boldogság szerintem a néppel való egységben, a népért folytatott harcban van . . . És még abban, hogy a mán keresztül a nagy Holnapot nézzük, hogy ebbe a holnapba belevigyük egész szívünket. Érted, Sztyepan? Mikor nyugat felé törtünk előre, majdnem valamennyiünkben megvolt az az érzés : tovább jutottunk egy kilométerrel, és a mögöttünk lévő kilométeren most már lehet szeretni, szülni, gabonát vetni, mindent lehet. És ami a legfontosabb, emberi módon lehet élni. Hát ez az. Élni. És most? Most is szívvel-lélekkel katonák vagyunk.

Sztyepan kapott a szón.

— Igen, katona vagyok, ez igaz. De úgy érzem, egész életemben sohasem azt csináltam, ami a legfontosabb lett volna. Íme, a bánya . . . Hát mi vagyok én a bánya számára? Szerintem az embernek ott a helye, ahol a legnagyobb szükség van rá. Én pedig . . . Nézd csak . . . — hirtelen kinyujtotta kezét és megmutatta tenyerén a kék véraláfutásokat.

Bondarcsuk mosolygott.

— Szóval; a bánya nem szíved szerint való?

— Inkább a kezemnek nem való. Te ezt mondod : „kezdben van a boldogság". Nekem meg szinte a fogammal kell harcolnom érte, mert ilyen kézzel igazán nem bírom megragadni.

Bondarcsuk egy pillanatra sem tért ki a fiú vizsgálódó tekintete elől, majd nyugodtan mondta :

— Ma szóba kerültél nálunk . . . Látom, hogy nehéz a sorod. Te hogy gondolod a dolgot? Helyettesíthetne valaki a Cserepanov brigádban?

— Helyettesíteni?

— Igen, hiszen magad mondtad: „Az embernek ott a helye, ahol szükség van rá. Ahol nehezen helyettesíthető."

— Nem... — Sztyepan lassan kiegyenesedett, majd felállt. — Erre még gondolni sem szabad, még ha életre-halálra kellene is kiállni... mint a háborúban! De most nem magamról akarok beszélni.

Közelebb ült a párttitkárhoz és mélyen felindulva elmondta a maga és Tonya keserű fájdalmát. Ha bármennyire igyekszik is elválasztani őket az anya, Tonyának mégis csak biztatást, jeleket kell kapnia az igazi emberi életből. Miképpen kezdjen hozzá, hogy jó is legyen és helyesen is járjon el?

Míg Sztyepan körülményesen kiteregette „szívének bánatát", ahogy mondani szokta, Bondarcsuk egész idő alatt egy szót sem szólt. Arckifejezése is nyugodt maradt. Csak barna szemében villant meg hol csodálkozás, hol meg lelkes érdeklődés.

—Mondd tovább. Ne izgulj.

— Szóval, hogy jól, emberhez méltón... — ismételte állhatatosan.

Bondarcsuk egy percig hallgatott, majd, mintha megtalálta volna a helyes gondolatot, hátrahajtotta fejét, derűsen nézett Danyilovra és megkérdezte:

— Nagyon nehéz a munka odalent a fejtésben?

— Nagyon.

— No, de megküzdesz vele?

— Máris megbirkóztam vele.

— No, és ha egyedül ásnál a föld alatt, senki sem volna körülötted, akkor is megbirkóznál vele?

— Ugyan minek? Talán a bőrkeményedéseim kedvéért?

— Hát ez az! Te a néppel tartasz és a többiekért még a tenyeredet is felsebzed. Tonyának meg milyen nehéz egyedül leküzdenie a betegséget... Szóval, Sztyepan, egy kis javításra szorul ez a dolog. Nem arról van itt szó, hogy az igazi élet apró jeleit mutasd meg neki, hanem arról, hogy bevidd őt az életbe. Ne kertelj, ne kísérletezgess, Sztyepan, vedd el feleségül Tonyát.

— Feleségül vegyem?

Sztyepan csodálkozva nézett a párttitkárra, szaporákat lélekzett, szedelőzködött és sietve elment. És vagy húsz perc múlva, maga sem tudta, hogyan, ott állt Tonyáék háza előtt.

Álldogált egy darabig, aztán körülnézett, mintha ismét hallotta volna Bondarcsuk hangját: „Vedd el feleségül Tonyát!"...

Éjszaka volt. Nagy pelyhekben hullt a hó. Zöldesen világítottak a kis házak ismerős ablakai. A halk hócsésben Grigorij Voscsin alakja tűnt fel. Sztyepan igyekezett észrevétlen maradni, összehúzta magát, de Voscsin megállt, cigarettára gyujtott a sötétben és egyszerű hangon kérdezte:

— Éjszakás vagy? Gyujts rá, Sztyopa...

Danyilov sietve húzta ki magát és hogy ne akadjon el a beszélgetés, motyogott valamit az időjárásról.

— Marija néni ma ismét panaszkodott apámnak — szakította félbe Grigorij. — Az öreg mérges lett és elrohant Rogovhoz. „Már nevetnek az emberek" — mondta neki...

— Nevetnek? — kérdezte Danyilov. Hirtelen kiegyenesedett és megint oly erősnek érezte magát, mint az imént. Lipilinék ablakára nézett, majd tompa hangon kijelentette: — Akár a kezemmel is elérhetném innen Tonyát. Abban az esetben...

Grigorij némán állt, majd rövidet sóhajtott, aztán erősen megszorította Sztyepan kezét:

— Most már mindent megértek... Emlékszel, akkor, még a vonatban, féltem neked megmondani az igazat. És most fáj értetek a szívem. Dehát erősszívű emberek vagytok mind a ketten. Majd kikerültök ebből valahogyan, majd egyenesbe juttok. Ha pedig segítségre lenne szükségetek...

Este tíz óra volt, a gyűlés csak nem akart végetérni. Tizenketten beszéltek, pontosabban tizenkét felszólalót hallgatott meg hat jelenlévő. A felszólalók között volt Rogov is. Mityenka, mint elnök, háromszor is hozzászólt.

A napirendet régen kimerítették, a hozzászólásokra is válaszoltak, nem maradt más hátra, csak az óra nézegetése.

A napirend első pontjában hamar megegyeztek. Nem is alakult ki kétfajta vélemény. A Joszif Visszárionovicsnak írt levél aláírására a brigádnak is minden tagja jogosult, ebben senki sem kételkedhet. Cserepanov átlapozgatta jegyzetfüzetét és felsorolta, hogy az utóbbi három hónapban Szibircev, Lukin, Aleskov kétszáztíz százalékot, Cserepanov kétszáznyolcvan százalékot, Goldobin ennél valamivel kevesebbet teljesített. Az egész brigád együtt százhetven százalékot. Mert egyik

embernek ilyen a természete, a másiké olyan. Ezt figyelembe kell venni. És így tovább . . .

A brigádvezető hirtelen szünetet tartott és egyszerre mindenki megértette, miért?

— No, — sürgette Rogov, — folytasd, a te brigádodban van még Sztyepan Danyilov is.

— Igen, nálam van Sztyepan Georgijevics . . . — Cserepanov beletúrt fekete hajába.

— No, és ő hány százalékot ért el? — kérdezte Rogov, noha betéve tudta valamennyi műszak eredményeit.

— Már a százhúszhoz közeledik.

— Csak ennyi? — a bányavezető észrevétlenül elmosolyodott. — De miért „már", ha ez a legkisebb százalék az egész brigádban? . .

— No nézd csak . . . — kiáltott fel rosszalóan Mityenka. — A legkisebb . . .

Most valamennyien egyszerre beszéltek, hadonásztak. Hogyan lehet az, hogy Pavel Gorgyejevics nem érti meg, hogy Danyilov még csak második hónapja van a bányában. Hogyan is kelhetne hát versenyre Cserepanovval, hiszen a brigádvezető már egy év óta önállóan dolgozik. Aztán meg ki nem látja, hogy Sztyepan Georgijevics minden erejét beleadja a munkába és egy napig sem pihen. Így még nehezebb a sora . . .

Cserepanov elmondott egy esetet, amely az irodában történt :

— A bérelszámoló megnézte a feljegyzéseit, majd Sztyepan Georgijevics felé fordulva megkérdezte: „Mi értelme van, Hős elvtárs, hogy maga itt a tárnában kínlódjék? Hiszen maga komoly érdemeket szerzett a Haza előtt". Sztyepan Georgijevics keresztülnézett rajta, megfordult és elment. Igen, így volt. Természetesen, ha nem lennék bányász, előráncigáltam volna a kis ablak mögül és kaphatott volna tőlem valamit.

Szibircev öblösen köhécselt — ez nála a felindulás legmagasabb fokát jelentette — és azt mondta :

— Nem hagyom bántani ! Magam tanítom, mindent látok ! Nem hagyom ! . . .

Nehéz feladat várt Szibircevre, amikor olyan ujonc tanítását vállalta, mint Sztyepan Danyilov. Egyébként ők ketten a bánya ismert és becsült dolgozó-párja voltak. A hajlékony,

katonásan feszes Danyilov mellett, akinek rakoncátlan világos fürtjeit gyakran feketítette be a szénpor, Szibircev különösen tagbaszakadtnak és szinte óriásnak hatott. Mégis az első pillanattól fogva félt a katonától és ahelyett, hogy az oktató jogán intézkedett volna a tárnában, vagy röviden megmagyarázott volna valamit, csak határozatlanul kerülgette a szót:

— Sztyepan Georgijevics... talán megnéznénk ezt a dolgot...

Danyilov az első időkben nem értette, miről is van szó, de amikor megértette, megharagudott és nyiltan megmondta a vájárnak, bogy ne okoskodjék és ne alakoskodjék.

— Hagyd abba ezeket az ostobaságokat! — mondta — hiszen nem vagyok kislány, hogy körülöttem forgolódjatok! Megértetted?

Szibircev lassan megszokta új társát és most már nyiltan, szabadon beszélt hozzá. De azért még mostanában is gyakran meghökkent, amikor Danyilov hirtelen rákiált:

— Hallod-e te, főnök! Hát te minden munkát elveszel előlem?

Szibircev meglehetősen lenézte a brigád többi tagját. Mert hát, szó ami szó, az egész bányában az egyetlen Hős az ő tanítványa. Végül önteltségében már annyira ragadtatta magát, hogy egy alkalommal megtagadta a brigád komszomolgyűlésén való részvételt és arra hivatkozott, hogy Sztyepan Georgijeviccsel megbeszélte: egy igen fontos kérdést fognak együtt megoldani.

— Jól van! — hagyta rá vésztjósló hangon Cserepanov. — Még majd tisztázzuk ezt.

Cserepanov másnap félrehívta Danyilovot és röviden elmondta az esetet.

— Miféle fontos kérdésről beszélsz? — csodálkozott Sztyepan, és eszébejutott, hogy tegnap is, mint rendszerint, az egész estét Tonyánál töltötte. Aztán így folytatta: — Ugyan, semmiség az egész. Megvitattunk egy és más kérdést.

A bányában pedig megkérdezte Szibircevet:

— Mondd, mi a véleményed a hazugságról?

— Miféle hazugságról? — csodálkozott Szibircev.

De tanítványa hangjából rögtön ki is érezte, hogy az ilyen kényes témáról szóló beszélgetésből számára csak baj származhat, ezért rákiáltott Danyilovra:

— Hát nem meghagytam, hogy állítson ácsolatot az alsó lépcsőben, maga meg . . .!

Danyilov hallgatott és a műszak egész tartama alatt szorgalmasan ácsolt, faragott, sőt még halkan fütyörészett is hozzá. Elégedetten jegyezte meg magában, hogy most már bizony valamennyire jobban megy a munka. De a mosdóban, amikor szemtől szembe került Szibircevvel, őszintén megmondta a véleményét:

— Hát . . . ami azt a hazugságot illeti . . .

Sokat beszélt, kifejtette, hogy sokféle hazugság fordul elő; beszélt arról, hogy váratlan körülmények között miképpen hazudnak egyesek, beszélt, egészen addig beszélt, míg csak Szibircev fel nem üvöltött, olyan félelmetesen, hogy halálra rémítette a kis széken békésen szunnyadó öreg takarítónénikét.

— Lehetetlen! Teljességgel lehetetlen, Sztyepan Georgijevics!

— Mi lehetetlen?

— Hogy maga elmenjen tőlem! Hogy így megszégyenítsen!

Danyilov hidegen nézett Szibircevre.

— Még meghányom-vetem a dolgot . . .

Ez után az eset után csöndesen nevetgéltek a brigádban Szibirceven.

— No, mi van, kedves Gosa! Megtárgyaltatok néhány kérdést?

A vájár bűntudatosan mosolygott, de Danyilovhoz ezentúl még nagyobb tisztelettel közeledett és ha most megismételte, amit nemrégiben mondott: „Nem tűröm, hogy bárki is megbántsa!" . . . — akkor nagyon őszintén beszélt.

— Szóval megkérjük a bányászokat, engedjék meg, hogy valamennyien, az egész brigád aláírhassa a levelet? — kérdezte Cserepanov s közben rákacsintott Mityenkára.

A fiú még gondolt egyet és nagy, vastag ceruzájával megkopogtatta a vizeskancsót.

— Ki van a javaslat mellett?

Valamennyien mellette voltak.

— Dohányzást abbahagyni! — kiáltott Mityenka Szanyka Lukinra, amikor észrevette, hogy a tenyerébe rejtett

cigarettát szívja, aztán keserűen folytatta: — Elvtársak, úgylátszik, be kell rekeszteni a gyűlést, a második kérdés előadója nem jelent meg.

Hmelcsenkóról volt szó, akit váratlanul behívtak a pártbizottsághoz és bizonyára ott tartották. A gyűlést már valóban be lehetett rekeszteni,de ekkor ismét megszólalt a brigádvezető.

Az elnök széttárta kezét. A vezetőségnek csak megkell adni a szót.

Cserepanov azzal kezdte, hogy részletesen elemezte a legutóbbi műszak munkáját, amikor együttesen dolgoztak. Nem tetszett neki a műszak, mert hibákat látott bizonyos, igen lényeges részleteiben. A brigádvezető a „lényeges részlet" szót különösen kihangsúlyozta és amikor észrevette, hogy Aleskov gyorsan elfordul, rászólt:

— Ne kerüld el a tekintetemet! Nézz csak egyenesen a szemembe, ahogy komszomolchoz illik. Nézz csak a szemembe és felelj: ki tanított téged arra, hogy ilyen pocsékul készítsd el az ácsolatot? Hallgatsz? Akkor majd én felelek helyetted: a lustaság. És képtelen vagyok megérteni... — Cserepanov most Rogovhoz fordult — nem értem, Pavel Gorgyejevics, bogyan engedhetünk meg magunknak sorozatosan ennyi könnyelműséget? Mindennap azt hajtogatjuk, egyre azt írjuk az újságban: „sztahanovista tapasztalat"... „sztahanovista módszerrel kell megoldani a váltást"... De ez csak általánosság, a sztahanovista gyakorlat pedig az apró részletek tömege, olyan részleteké, amelyeket külön-külön nem is veszünk észre. Szerintem a brigádunkban valaki elbizakodottá lett és így szólt: „Ugyan, kérem, mit törődünk mi ilyesmivel. Hiszen mi sztahanovisták vagyunk!" Ez hazugság. Éppen elnéztem ma, hogyan működött ez a Szajenog a fejtésnél. Azt sem tudtam, sírjak-e vagy nevessek. Nem úgy végezte a munkát, hogy fokozatosan engedte volna hátra a kibányászott szenet, hanem összehalmozta, egész hegy keletkezett mögötte. Maga is alig tudott kikerülni a táróból és egy órán át nyöszörgött utána, fájlalta minden tagját. Ebben igazán semmi tervszerűség nem volt, pedig legutóbb éppen arról beszélt nekünk Pavel Gorgyejevics. Ha Szajenog rendszeresebben küldi kifelé a szenet, akkor nemcsak hogy megtisztítaná munkahelyét, de testének helyzetét is változtathatná a táró-

ban, egyes izmait pihentethetné, takarékoskodhatna az erejével...

Cserepanov így folytatta:

— Vagy egy másik eset... A felső szintről kiabálnak: „meghoztuk a fát!" És a mélyen tisztelt Mityenka így felel nekik: „Hagyjátok ott, ha szükség lesz rá, majd lehozzuk". Hol van az az „ott"? — kérdem én? Ott, ez sehol sincs. Mityenkának jó híre van a fát szállító emberek között. „Rendes gyerekek ezek a komszomolcok, mondogatják, egyáltalán nem sürgetnek minket!" Csakhogy az ilyen jóság a munka rovására megy... Észrevettem, hogy a bányafa lecsúsztatásával legalább egy órát vesztettünk. Ez bizony nem rentábilis...

Cserepanov kimondta ezt a számára szokatlan szót és kérdőn nézett Rogovra: helyesen fejezte-e ki magát?

Rogov rágyujtott. Nagyon megindította ez az egész este itt a komszomolcoknál, különösen pedig a brigádvezető legutóbbi felszólalása. Ünnepi est! Egy ilyen este magaslatairól csodálatos távolokba nyilik kilátás, olyan messzire, amiről félév még csak álmodni sem mert. Valamit mondania kellene ezeknek a fiatal bányászoknak, hogy egy kis melegséget sugározzon tiszta, egyenes, lelkükbe... De ebben a pillanatban belépett Danyilov, a küszöbön lerázta sapkájáról a havat és levette kabátját.

— Ülj le, Sztyepan Georgijevics — hívta Cserepanov, majd szigorúan hozzátette: — Bizony, kissé elkéstél. Már éppen befejezzük...

Sztyepan Rogov mellé ült, ránézett, végigtekintett a fiatal vájárokon s egyszerre melegséget érzett a szíve körül. Rogov és Cserepanov pillantása, Szibircev tompa köhögése és Mityenka szemének okos csillogása elmondta neki, hogy az elvtársak olyan jól ismerik az ő egyszerű életét, minden nehézségét, mint a tenyerüket. Rogov Danyilov térdére tette nagy, meleg kezét és halkan mondta:

— Beszélnem kell veled, Sztyopa. Később majd lesz alkalmunk rá...

Rogov elment. Már várták a bányában. Mityenka sürgött-forgott, gyorsan vacsorát készített, ami szerinte ugyancsak az elnök kötelességei közé tartozott. Vacsora után teáztak. Sztyepan már kissé összeszedte magát a Grigorijjal való találkozás után.

Elvtársainak az arcát nézte, azoknak az arcát, akik éppen olyan közel álltak hozzá, mint a frontbajtársak. Látta, hogy valamennyien együtt éreznek vele bajában, csak nem tudják, hogyan legyenek segítségére. Szinte várják, hogy megmondja, mit is tehetnének érte, készek arra, hogy támogassák, bátorítsák . . .

Danyilov félretolta teáspoharát és megszólalt:

— Elvtársak . . . el akarok nektek mondani valamit . . . Itt bizony csak közösen ismerhetjük ki magunkat . . . Akkor még nem voltam mesterlövész, hanem felderítő . . . Egy folyó balpartján vetettük meg lábunkat és egy tapodtat sem tettünk visszafelé. A háború előtt, mielőtt a front odaért, ezen a parton fehérre meszelt házak, kedves falvak, kertek voltak, de a front nyomán semmi sem maradt. A németek tüze mindent felégetett, elpusztított. De a mi embereink olyan keményen tartották magukat, hogy nem birták kivetni őket állásaikból. Nehéz állás volt . . .

Sztyepan megsimította haját, elgondolkozva nézett végig a komszomolcokon és egy pillanatra keményen összeszorította ajkát.

— . . . Ezredünk egy hosszú, meredekfalú völgyben állt, körülöttünk se fa, se bokor. Mögöttünk négy kilométerre egy folyó, előttünk pedig mocsár, aztán megint vörös szakadék, azt meg mély, keskeny vízmosás szeli keresztül. Úgy történt, hogy német lövegek és tankok gyülekeztek a vízmosás kanyarjában és aztán a felénk nyúló keskeny részén át, kitörve, legyezőalakban helyezkedtek el . . . Szüntelenül támadtak. Pontosan a szemük előtt voltunk s így közvetlen célzással lőhettek.

— Reggelfelé, a nyugtalan éjszaka után magához hivatott a zászlóaljparancsnokom, Pavel Gorgyejevics. Ránéztem és felkiáltottam: hát ezt alaposan kikészítette a nehéz helyzet. Hiszen ti tudjátok, hogy Pavel Gorgyejevics erős ember, de akkor, ezután a három rettenetes hét után, arca összetöpörödött, szinte kérges volt, szemével úgy hunyorgatott, mint aki napba néz. Magatartása azonban nyugodt volt, hangja egyenletes. Mikor a futóárokban haladtunk, egy kis sárga virágot tépett le, szétmorzsolta ujjai között, megszagolta és szinte mosolygott. Én meg magamban azt mondtam: „Úgy látszik, levele érkezett hazulról . . . Rendszeresen kapott

levelet, minden héten. De csak most tudtam meg, ki küldte őket.

— Hej, gyerekek, ha tudnátok, milyen jó dolog a fronton levelet kapni! Nekem soha senki sem írt. De egyszer odajött bozzám a törzsőrmester és egy dohányzacskót nyom a markomba. Ajándék a földiektől. A zacskóban pedig a következő kis írás: „Kedves elvtárs, emlékszünk rád. Jó egészséget kívánunk és gyors győzelmet. Olja és Vera". Attól fogva ezt a kis írást komszomol-igazolványom mellett hordtam.

— Így volt, bizony, így ... Zászlóaljparancsnokom rágyujtott egy magasodorta cigarettára, odakacsintott a németek által megszállt magaslatra, aztán a szakadék kiszögellésére mutatott és azt mondta: „Ismered azt a gödröt?" „Ismerem, mondom, hát hogyne ismerném ... ott menekültem meg a haláltól". Pavel Gorgyejevics bólogatott. Jól van. A gazda megparancsolta, hogy tömjük be azt a lyukat. „Odavezeted ma az aknászokat. De úgy csináljátok, hogy valóban végleg elintézzétek őket."

Sztyopa kicsit hallgatott, majd így folytatta:

— Négy órán át feküdtem a mellvédnél, újra alaposan átvizsgáltam, hogyan közelíthetném meg legjobban azt a mélyedést. Ami az ilyen katonai vállalkozásokat illeti, mindíg jó volt a szimatom. Hát ez alkalommal is úgy véltem, bizony lesz egy kis dolgunk ... Meghozták a vacsorát. Megittam a magam féldeci pálinkáját. Megittam, ettem valamit és rögtön le is feküdtem az alacsony ponyvatető alatt. Jó mélyen elaludtam, szinte egy percnek tetszett, és máris felébresztettek. Pedig nem egy percig aludtam, mert már késő éjszakára járt az idő. Meleg, csillagos éjszaka volt, csend ... egyetlen lövés sem hallatszott. Langyos szellő fujta az arcomat és a parázsló tábortűz keserű füstjét hozta felém. Utászaimat a lövészárok elágazásánál találtam. Az árok falának támaszkodva, zubbonyujjukba rejtett cigarettájukat szívták.

— Azt kérdezem tőlük: „Pihentek?" „Pihenünk", mondják rá. „No, csak pihenjetek" — mondom — „mert ezután nemigen lesz rá alkalom. Mutassátok csak magatokat, hányan vagytok?" „Egy tucat", felelte valaki vékony hangon, de a társa rögtön helyesbíti: „Hát az egészségügyi elvtársról megfeledkeztek?" És valóban, így tizenhárom lett a létszám.

— Az utászokat egy törzsőrmester vezette. Természete-

sen nem láthattam tisztán az arcokat, de annyit megállapíthattam: derék legények, öröm lesz velük együtt harcolni. Megadtam az útirányt. A törzsőrmester sürgetett: „Mindent megértettem, szakaszvezető, induljunk!...

— Kimásztunk a fedezékből. Kúszva haladtunk a senki földjére. Kikerültük saját aknamezőnket, aztán előre, neki a mélységnek! Nem haladtunk túl gyorsan, egy-egy utász hat-hat harckocsi-elhárító aknát cipelt magával. Már egészen közel voltunk a mélyedés széléhez, amikor csattanást hallottunk és már ott is lebegett fölöttünk az első világítórakéta Egész életemben utáltam ezeket a „lámpákat". Az ember úgy érzi, mintha vállára nehezednék a fényük, mintha a földhöz szorítanák. Nagy gyakorlat kell ahhoz, hogy ilyen fényben észrevétlenül mozogni tudjon az ember. Persze, mi a törzsőrmesterrel együtt pontosan megállapítottuk helyzetünket és megvizsgáltuk, hogyan lehetne legügyesebben eljutni a célunkhoz. De a németek mintha csak megérezték volna közelségünket, egymás után küldték a gépfegyver-sorozatokat. A sorozatok pásztákban közelítettek felénk és körülöttünk tapogatták a földet. A törzsőrmester panaszkodott is egyszer, amikor egy sorozat golyó az arcába verte a sarat: „Az ördög vigye el őket... lőnek. Én meg itt mászok, mint valami kukac..."

— Rögtön elindulásunk után azt a három kilőtt német „Tigris"-t tűztem ki célpontul, amelyeket a napokban a mi tüzéreink intéztek el. A páncélosok fedezete mögött bizonyos mozgási lehetőség kínálkozott. Az utászok itt megpihentek, de csak rövid időre. Alig kúsztam ki a szakadékból, máris megkezdték a „vetést". Csendben dolgoztak, zörrenés, kopogás nélkül, de nagyon gyorsan. Végül a törzsőrmester odaszól: „Felderítő! Fújjunk takarodót. Mindjárt visszatér Anton Fjodorovics Pomilujko és akkor indulunk". Közvetlenül a szakadék aljában állított fel néhány „buktatót" — német gyártmányúak voltak, — hadd kóstolják meg, mit főztek.

— Néhány perc telt el és végre feltűnt közelünkben Pomilujko. „Anton Fjodorovics — hívta súgva a törzsőrmester, — siess egy kicsit!"... Hát alig hogy kimondta ezt, az egyik fránya német éppen a kilőtt tankok fölé eresztett egy rakétát. Még a kis ejtőernyő körvonalait is tisztán láttam, amelyen a világító test függött. Nem tudom, meglátták-e a németek Pomilujkót, vagy sem, de a nyomjelző géppuska-

sorozatok éppen mögötte villantak. A harcos feljajdult, majd mégegyet jajdult, végül elnyujtottan ordított. Mindenki, aki volt már tűzvonalban, tudja, hogy csak az kiált így, akit utolért a halál... „Anton Fjodorovics!..." — a törzsőrmester oda akart rohanni, de én a földre nyomtam. Odasúgta nekem: „Mit akarsz? Haldoklik egy ember!"... Vajjon én kevésbbé tudtam, hogy mi történik odakint? Dehát lett volna-e értelme, hogy mégegy emberünket otthagyjuk? A németek pedig, úgy látszik, meghallották Pomilujko hangját, mert felriadtak. Egyszerre egész sereg rakéta függött a levegőben, aknák robbantak itt is, ott is. A mieink is meghallották a zenebonát és ők is hasonló tűzzel válaszoltak. Nehéz lenne elmondani, mennyi acél röpködött át a fejünk felett. Bajtársunk ott haldoklott közvetlen közelünkben és mi nem mehettünk a segítségére. Pedig valahogy segíteni kellett volna rajta, de gondolkozásra sem volt idő.

— A törzsőrmester nem bírta tovább és megkérdezte: „No, mi lesz?" Én csak intettem. Gyorsan kiugrottam a harckocsi mögül, egyszuszra átfutottam a negyven métert a sebesültig. Levágtam magam melléje. Nagyon rosszul volt, fejét a vakondtúrások közé fúrta és már alig nyöszörgött. Megigazítottam, mire a sebesült felkiáltott. Kezemhez sikamlós vér tapadt. Olyan düh fogott el, hogy szinte a torkomat szorongatta. Ez az ember boldogan élt, az életért harcolt és ime: elesett a mezőn. De büszkeség töltötte el szívemet, hogy itt lehetek mellette és eltökéltem, hogy nem tágítok innen. Megszólítottam: „Anton Fjodorovics..." „Vizet... vizet" — suttogta. Kértem, tartson ki egy kicsit, majd igyekszem segíteni. De mit tegyek? A katonához nem nyúlhattam, mert eszméletlen fájdalmában felordít. Én meg tizenkét embert vezetek... De itt sem hagyhatom. Nem, ez egy pillanatig sem jutott eszembe.

— Hirtelen egy ötletem támadt. Keserű gondolat, dehát mást nem lehetett tenni. Odarohantam az utászokhoz, nagyot szusszantam és odaszóltam a törzsőrmesternek: „Baj van, elvtársam! A sebesültet nem lehet elvinni. Láttad, hogy másztam? A németek mozdulni sem hagynak. Tovább várni pedig nem lehet. Azt hiszem, bekerítenek. Vezesd vissza a szakaszt. De igyekezz ám!..."

— Az utász azonban csak integetett a fejével. Akkor

aztán hivatalosan szóltam rá: „Nekem, — mondom, — más parancsom van. Veletek csak idáig volt dolgom, most tovább megyek. Már ismered az utat. Siess!" A törzsőrmester végre rászánta magát, megérintette a kezemet s azt mondta: „Sok szerencsét. Anton Fjodorovics testéért még majd visszajövünk. Azok a dögök meg odaát vigyázzanak ám magukra!.."

— Kivártam, míg az utászok eltűntek a hepehupás mezőn és csak akkor lélekzettem fel megkönnyebbülten. Minden felesleges lőszert a harckocsik alá dobáltam és óvatosan visszakúsztam a sebesülthez. Bizonyára minden vérét elvesztette már. Meghallotta, hogy valaki mozog mellette, és megint csak nyöszörögni kezdett: „Meghalok... vizet..."

— Nem volt könnyű mesterség, mondhatom, míg sikerült úgy a karomra venni, hogy nagyon meg ne mozgassam. Alig nyúltam hozzá, máris nagyot sóhajtott és elengedte magát. Tízpercig tartott, amíg a harckocsihoz jutottam vele. Csuromvíz voltam az izzadtságtól. A tank alá helyeztem a sebesültet. A hernyótalp felé nyúltam, hogy elővegyem az oldalzsákomat... és... hát ez mi? Egy csizmás lábhoz ért a kezem. Élő ember lába. Először csak csodálkoztam, de rögtön átvillant az agyamon: német! Oldalt ugrottam, előkaptam a géppisztolyt s halkan rászólok: Halt! Meg ne mukkanj, nyomorult!"

„Én vagyok, Tonya Lipilina" — felel nekem csöndesen. „Micsoda? — mondom — Tonya? Hogy az ördögbe is! Szép dolog, mondhatom! Ne mozogj!" „Nem is mozgok... — azt mondja — én vagyok az egészségügyi, az utászokkal jöttem, csak maga nem vett észre." „Hű!" — azt hittem, széttépem ezt az egészségügyit. „De miért szegte meg a parancsomat? Miért van megint itt? És ha az emberek közül valaki megsebesül?" A lány józanul felelt: „Lehet, hogy nem is sebesül meg senki, de itt már van egy súlyos sebesült... Megengedi, hogy megnézzem?..."

— Csak legyintettem. Nem tetszett a dolog. Alig gondoltam egyet, Tonya máris hívott:

„Szakaszvezető elvtárs!... hallja?" és már szipogott a lány. Belenyilalt a szívembe: Anton Fjodorovics!... Lehasaltam melléje és fülemet a mellére szorítottam. Szívverését hallgattam. Gyengén ugyan, de dobogott. Meg kell menteni. Az egészségügyi azonban felkiáltott: „Jaj, német!"

— Körülnézek, hát csakugyan, egy élő német! Még-

pedig elég közel. Most mászott ki a bokor mögül és úgy nyujtogatja a nyakát, figyel körül, mint a liba. És ami a leglényegesebb: a mieink felől jött elő, tehát el van vágva az utunk. Magányos géppisztolylövésem szinte meg sem hallatszott a zenebonában. A német ledőlt a vakondtúrások mögé, a lány meg azt mondta: „Szörnyűség, ami itt történt!..." Éppen azt akartam felelni, hogy ez még nem szörnyűség, de akkor Anton Fjodorovics megmozdult, gyengén sóhajtott és a földet tapogatta maga körül. „Mi az — kérdezem. — Nyugodj meg. Feküdj nyugton..." És a sebesült, mintha csak a szavamnak engedelmeskedne, lefeküdt, szétcsapta a karját. Többé nem mozdult... Így költözött el tőlünk még egy emberünk...

„Megint jönnek! — mondta Tonya, — Szakaszvezető, megint jönnek!"

De már magam is láttam, hogy megint jönnek a németek. Persze, nem a lábukon járnak, hanem kúszva közelednek. És még hozzá gyorsan. No, most gyorsan és merészen kellett határozni, mert bizony komoly volt a helyzet. A harckocsi, amely alá a véletlen dobott minket, orrával nyugatnak nézett, a németek meg délkelet felől közeledtek. Hamar megvizsgáltam a tankot. Az első nyílása nyitva volt. Beugrottam. Tapogatok... Kormányok, fogantyúk, ülések, minden egyéb. De az adott helyzetben elhelyezkedésre nem is lehetett volna jobb. Nem is volt más választásunk.

Szólítom a lányt.

„Helyezkedj el, — súgom neki — de meg ne szusszanj, nehogy meghallják!"

Becsuktam a nyílást és én is elhelyezkedtem. A koromsötétben óvatosan átmásztam a tank tulsó végébe. Itt körülbelül egy méteres hely volt, de csak olyan keservesen fértem el, hogy majd kificamodott a nyakam. A lövegkezelő helyén kötöttem ki. Kitapogattam a felső kijárati nyílást s azt is becsuktam.

Ezután nagy kedvem lett volna rágyujtani, de persze, ez csak álom volt. Hogy is lehetne itt dohányozni, amikor így alakult a helyzet?

Hallgatóztam. Valahol a távolban dörrent egy ágyú, sivított egy gránát. Ez a mi nehéztüzérségünk... Csak lőjetek, — gondolom — de a mieinket ne bántsátok. A németek ismét rakétát lőttek fel. Fény remegett a figyelőnyílásban.

Hallgatóztam. Ahá! Valami zörgés a vasfalon túl. Most meg beszélgetés. Szóval, a németek körülnéztek és most tanácskoznak. Egy perc multva valamelyik bitang felmászott a tankra.

Mintha megmarkolták volna a szívemet, de a magam megnyugtatására így okoskodtam: ugyan, mit csinálhattok? Udvariasan bekopogtattok hozzám, vagy sarkostól fordítjátok ki az ajtót?

Eddig szerencsésen megúsztuk a dolgot. Egy darabig fészkelődött a német, majd lemászott a harckocsiról.

Csend támadt körülöttünk. Valahogy egészen elgyengültem. Ültem és hallgattam, milyen sebesen ver a szívem.

Egész békés, otthonias gondolataim támadtak. Eszembejutott a földkunyhó, ahol pihentem, a sátorlap a bejárati nyíláson, a tető alá szerelt keskeny polcocska, rajta a csajka. Átégett már a csajkám, tönkrement, de sehogysem akarózott kicserélni. Pedig ez lesz a vége, csak ki kell cserélni ...

Akkor egyszerre észbekaptam. Hiszen itt tenni kell valamit. Tán csak nem akarunk meghalni? Hiszen köröskörül németek vannak s ha most nem, hát akkor reggel minden bizonnyal lecsapnak ránk. Latolgattam a dolgot: talán van még mód, hogy kivághassuk magunkat?

Fokozatosan erősödött bennem a düh és egyszerre szinte felordítottam: az ördögbe is! Ilyen halált!

Nem, nem halok meg és ezt a kislányt is megmentem!

Amíg a németek valami villámakciót kitervelnek ellenünk, az beletart egy ideig. Ki kell kerülnünk innen! Odamásztam a figyelőnyíláshoz. De bármennyire erőltettem a szememet, semmit sem láttam, csak sötétséget. Itt ott egy-egy villanást. Éreztem, hogy a lábamat bökdösik. Szigorú hangon súgtam hátra:

„Mi történt?"

„Azt hittem, valami baja történt! — felelte Tonya. — Talán megsebesült?"

„Köszönöm, — mondom, — kitűnően vagyok!"

Hallgattunk. Valószínűleg hajnal felé járhatott már az idő és én álommal küzdöttem. Mindenképpen igyekeztem ébren maradni. Még ijesztgettem is magamat mindenfélével, de csak sehogyse ment. Pillámra nehezült az álom. Addig-addig, míg végül el is nyomott.

Egyszerre felkapom a fejem: világosság árad be a nyíláson. Erős világosság! Most már valóban ideje volt, hogy csináljak valamit. Leereszkedtem a vezetőülésbe és mit látok: ott ül a sarokban az én Tonyám és meg se moccan. Kérdem:

„Hogy érzed magad?"

„Megvagyok... — mondta és igyekezett kényelmesebben elhelyezkedni. — Szomjas vagyok".

Ekkor oda nem illően tréfáltam vele, és ezt sohasem bocsátom meg magamnak.

„Hát pedig itt tűrni kell, tűrni... ez a helyiség nincs ellátva vízvezetékkel...

„Nincs... — azt mondja rá. — Nincs. Hát akkor tűrök".

Félretoltam a figyelőnyílás szél-lapját.

De csak félig sikerült eltólni, tovább sehogy se ment.

„Ha tudsz, segíts!" — mondtam a lánynak.

Megmozdult, kijött a sarokból. Egyik kezével nyomta a fogóját, de alig volt érezhető a segítsége.

„Nyomd a másik kezeddel is!"

„Nem nyomhatom... — mondta — félkezű vagyok".

„Félkezű?" — elállt a szívem verése.

„Nem éppen félkezű... a balkezem megsérült valamitől".

„Mitől sérült meg?"

A lány sóhajtott:

„Biztosan golyótól..."

Ettől a váratlan bejelentéstől, vagy magam sem tudom, mitől, hirtelen erőre kaptam és egy mozdulattal félretoltam a figyelőnyílás lemezét. Vakító fény tört be a vaskalitkába. Először is a lányra néztem és bizony hunyorítanom kellett, olyan volt az arca, mintha hófehér kőből faragták volna ki és nagy, sötét szempár csillogott benne. Közelebb mentem hozzá s megérintettem bekötözött karját. Tonya a fájdalomtól elhúzta arcát és azt súgta:

„Borzasztóan fáj... és szomjas vagyok".

„Igyál! — kulacsomért nyúltam, amelyben visszafelé útra hagytam vizet a lány számára. — Igyál, — mondom, — idd meg az egészet. Ha kell, majd szerzek".

Ivott, visszaadta a kulacsot és bólintott:

„Olyan jól esett, hogy el sem képzeli!".

Mégegyszer ránéztem és hirtelen rádöbbentem valamire.

„Várj csak, — mondom — szóval azután maradtál itt, hogy megsebesültél?"

„Azután . . ." — Tonya mosolyogni igyekezett.

„Dehát miért nem szóltál róla?"

„Nem akartam zavarni . . ."

„Ó — mondom neki — de udvariasak vagyunk . . . No, nem baj, tűrj még egy kicsit, nem tart már sokáig".

Már néhány nappal ezelőtt a legkülönfélébb ürméretű lövegeket vontatták fel a mieink arra a területre. Reggel megkezdődött a hátsó német állások tervszerű lövetése s úgy tíz óra felé olyan fergeteges tüzet árasztottak a mieink, hogy az ellenség első vonalaiban minden porrá lett. Mi lenne, ha kihasználnánk ezt a zűrzavart? A figyelőnyílás üvegén át minden apróságot jól láttam. Úgy tetszett, mintha életemben először látnék ilyen hadszinteret. Szürkés, hepehupás tömb emelkedett előttünk, ott a német állás, mögötte szétszórtan a lövészgödrök, lövészárkok mellvédjeinek foltjai. A düh kerülget. Elől figyelhetem a tájat, de ami mellettem van, a harckocsi mögött történik, azt nem láthatom. Márpedig számunkra ez volt a lényeges. Tisztában voltam vele : a németek egész biztosan nem mentek el, résen vannak, minden lehetőségre készen várnak. Én is vártam. És becsapott az első lövedék, utána sivított a második . . .

Tonyára néztem, arcomról mindent leolvasott. Pisztolytáskájából kis pisztolyt vett elő. Nevetséges dolog ilyen fegyverrel harcolni.

„Várj itt, elvtársnő, jelt adok és akkor majd kimászol . . ."

Kimásztam a nyíláson és abban a pillanatban felhangzott közvetlen közelemben : piff . . . piff . . . Majd megint : piff . . . piff . . . És : vzssss ! . . . — elsivított mellettem. Ezek szerint helyesen gondolkoztam : őríznek bennünket. De hányan lehetnek? Megállapíthatom-e, mielőtt eltalálnak? Tekintetemmel végigtapogattam minden göröngyöt, minden kis vakondtúrást. Ahá ! Ott az egyik ! Ez biztosan valami szatócs. Fejét a bokor mögé rejtette, de hátsó része az égnek állt. Oda is sóztam neki. Tyű ! Mekkorát ordított ! De hamarosan végkép lecsendesítettem. Ekkor körülöttem még kétszer dörrent. A harmadik elől éppen csak elkaptam a fejem, halántékomat pörkölte.

Odébb ugrottam, de nem láttam, hol a német. Úgy-

látszik, ez a második már ravaszabb. Ekkorra azonban már egészen tűzbejöttem. Mindent látok, mindent hallok, sok mindent sejtek. Nem sokáig késlekedhettem, mert a háború szovjet istene ekkor olyat bődült, hogy megremegett a föld, megdobbant és bizony legfőbb ideje volt, hogy innét elvonuljunk. Elhatároztam, hogy egyszerűen átrohanok, de alig emelkedtem könyökre, hallom sivítanak a lövedékek, mégpedig pontosan felém. Rosszul céloztak a miéink, vagy mi a csoda, de két lövedék ott robbant, körülbelül ötven méternyire tőlünk. Szilánkok csattantak a harckocsi falán, zúgott a fejem, harangszót hallottam. Alig tudtam összeszedni magam. Jelt adtam a lánynak. Kopogtam a tank alján. Tonya egy perc alatt mellettem termett.

Kúszva elhaladtunk a két friss gránáttölcsér mellett. Megláttam a fekete földből égnek meredő lábakat, akkor megértettem, hogy valóban szabaddá vált az út. Sietnünk kellett, de nem sürgettem Tonyát, nagyon nehezen haladt előre. Fél kézzel nehéz, hiába ... Egyre lassabban kúszott. Egy nedves mélyedésben megpihentünk. Tonya a jobboldalán feküdt, fűszálat rágcsált és valahogy nagyon furcsán nézett maga elé. Kulacsommal merítettem a vakondtúrások körül talált barnaszínű vízből és inni adtam neki. De alig kortyintott, fejét rázta :

„Nem kell !"

Úgy számoltam, hogy már otthon vagyunk, mert már majdnem az aknamezőnél jártunk. A szétszaggatott bokrok közé kúsztunk. Tonya azonban itt már a szúrós fűhöz szorította arcát és végkép elhagyta magát. Nem is kérdeztem tőle semmit. Könnyű, gyenge testét kivittem a harmadik század állásába. A fiúk majdnem összeveszte̊k, mindegyik a kulacsát nyujtotta neki, mindegyik felajánlotta köpenyét. Elhalmozták jótanáccsal.

Hát ez az egész ...

Sztyepan tenyerébe szorította a közben kihűlt teát.

— Aztán még találkoztunk egynéhányszor, amikor már mesterlövész voltam ... Tonya itt van a bányatelepen. Beteg ...

Végignézett a komszomolcokon, egy szuszra kiitta a hideg teát és aztán legutóbbi találkozásukról beszélt. Azt is megemlítette, hogy Bondarcsuk azt tanácsolta : hozza vissza Tonyát az életbe. Lukin közbeszólt :

— Értem! Engedje meg... — Leintette Mityenkát, aki figyelmeztetően emelte fel elnöki ceruzáját:

— Ne zavarj. Rajta, írjuk meg Tonyának, hogyan élünk. Esetleg az újságokon keresztül... Vagy talán valamelyikünk átadja neki?... talán küldöttség mehetne hozzá...

Mityenka felugrott:

— Én tehát elmehetek... mert itt különleges... társadalmi munkáról van szó...

Cserepanov dühbe gurult:

— Ülj le! Társadalmi munka... Minden lében kanál vagy! — Sztyepanhoz fordult: — Lukin jól mondja. Meg is tesszük. Neked mi a véleményed?

— Nekem? — Sztyepan mélyet sóhajtott és egyszerűen, mint régen eldöntött dolgot, bejelentette: — Feleségül veszem... Gyógyítani fogom...

XXVII

Vendégeket vártak. Jekatyerina Tyihonovna meg akarta ünnepelni gyermekei hazatérését. Az ebédlőben sürgött-forgott Galjával. Kihallatszott az edénycsörgés és a csendes beszélgetés. A kilencesztendős Pavluskának, akit valami torkosságon kaptak rajta, kereken megtiltották, hogy az asztal körül mutatkozzék. Lábát maga alá húzta, arcát felfújta, úgy duzzogott a kis ládán, a szekrény és a tűzhely között. Olykor felkiáltott:

— Micsoda bánásmód!

Afanaszij Petrovics lopva ránézett a fiára és jót nevetett rajta. Ma sem bontotta meg a régóta fennálló rendet, mindig szigorúan vigyázott rá, valahányszor sikerült otthon töltenie az estét. Jól megvacsorázott, körülbelül egy órán át olvasta az újságot, a vezércikktől egészen a hirdetésig és ezalatt körülötte a lakásban tilos volt minden zajongás. Eltette a lapot, kinyitotta sokesztendős emlékkönyvét és megfontoltan, lassan, bejegyzett valamit.

Grigorij még mindig nem volt itthon. Pavluska felkiáltott:

— Micsoda bánásmód!

— No, menj csak, kapcsold be a masinát, te kis bölcs! —

mondta neki Afanaszij Petrovics. A technika iránt érzett mély tiszteletből minden gépet masinának nevezett, a mozdonytól egészen a villanyvasalóig.

Pavluska arca felderült, gyorsan átszaladt a konyhán, zajtalanul benyitott az ebédlőbe. Anyja és nővére ügyet sem vetett rá, de ő sértődötten bejelentette:

— Csak a rádiót akarom bekapcsolni...

Felhangzott a jellegzetes kis zörej, rövid fütty és Germin dala hangzott a rádióból: „Élet, ifjúság, ifjúsá-á-ág, boldogság..."

— Boldogsá-á-ág... — húzta mély hangon utána Pavluska. Visszajött a konyhába, kezében a tintatartóval és iskolai naplójával. Elérkezett számára a „napi bűnök lerovásának ideje".

— No, ülj le, — mondta neki az apja és széles mellével az asztalra támaszkodott.

— Már ülök, apa.

— Mit gondoltál ki?

— Semmiség, — legyintett Pavluska. — Már régen máson töröm a fejemet.

— Érdekes! — Afanaszij Petrovics lehajtott mutatóujjának bütykével megemelte bajusza hegyét. — Egy este ennyi gondolat...

— Miért ne?

— No mondd csak el, de érthetően...

— Érdemes művésznek akarok kitanulni! — bökte ki Pavluska.

— Mit akarsz? — csodálkozott az apa.

— Művész akarok lenni! Érdemes művész, hogy a rádióban énekeljek, — ismételte a fiúcska, majd elgondolkozott és fölényesen szipákolt egyet: — egész biztos, hogy kitanulom...

— Hát tudod... ezen még azért gondolkozni kell — mondta Afanaszij Petrovics és pajkos fény villant meg szemében, amikor az ebédlő felé kiáltott:

— Katyerina! Hallod, mit talált ki Voscsin elvtárs?

Ha Pavluska nem lett volna, akkor Jekatyerina Tyihonovna és Afanaszij Petrovics egészen egyedül maradnak ezerkilencszáznegyvenegyben. Galja még ősszel, a háború előestéjén elutazott az intézetbe. Júniusban a frontra ment

Grigorij, apja reménysége és büszkesége. Csend, riadt csend ülte meg Voscsinék házatáját.

A front hírei a „szívbe markoltak" — mint Afanaszij Petrovics mondogatta. Két-három műszakon át egyfolytában lent volt a bányában. Voscsin vájár dicsőségének híre ebben a viharos időben járta be az egész Kuznyeck-medencét. Újságokban, üdvözlő táviratokban mindenütt a „hátország gárdistájának" nevezték. Afanaszij Petrovics ekkor már harmincadik éve dolgozott a bányában.

Ezt az utat még a Michelson-bányában kezdte. Azokban a ritka percekben, amelyeket otthon tölthetett, karjára vette Pavluskát, járkált vele a kertben és nem is érezte a kisgyermek testének súlyát.

Különösen nehezek voltak az éjszakák. Jekatyerina Tyihonovna, miután elaltatta a gyermeket, rendszerint korán feküdt le. Afanaszij Petrovics nagy, kérges tenyerébe fogta fejét és órákon át üldögélt a rádió mellett. Úgy tetszett, mintha elszunnyadt volna, de aztán egyszerre felkapta a fejét, és kiegyenesedett, mert meghallotta Moszkva hívójelét. Akkor lábujjhegyen odament az ágyhoz, megérintette felesége karját és ezt súgta neki:

— Hallod, Katyerina? Megint megverték a németet. ... Valamikor, fiatalkorában gyakran mondogatta: — Az a fontos, hogy az ember szívében öröm lakozzék. Öröm nélkül sötétebb az éjszakánál is ...

A háború első esztendejében Afanaszij Petrovics sötétebb volt az éjszakánál. Szíve megdermedt a fasiszta gyilkosok iránti gyűlölettől. Térdére ültette Pavluskát és gyakran mesélgetett neki komor történeteket a fullasztó levegőjű, szűk bányalyukakról, amelyekben neki valamikor régesrégen dolgoznia kellett.

— Könyörgöm, ne ijesztgesd azt a gyermeket! — tiltakozott nem egyszer Jekatyerina Tyihonovna. — Inkább valami kedveset, valami becézőt mondanál neki ...

— Ugyan, honnét vennék ilyen szavakat? — komorodott el Afanaszij Petrovics.

A németek Sztálingrád felé törtek akkor, Grigorijról nem érkezett hír, Galja is csak ritkán írt.

Egyszer, amint éppen műszakba készült, Afanaszij Petrovics kijelentette:

— No, anya, itt a te időd. Gyerünk a bányába.

Ettől a perctől kezdve közel három esztendőn át együtt jártak a bányába. Jekatyerina Tyihonovna egyetlen egyszer sem panaszkodott a férjének, hogy fáj a keze, úgy lapátolta a szenet, úgy tolta a csillét, mintha egész életében bányában dolgozott volna.

De amikor Grigorij Berlinből írt és már az összes szomszédok is elolvasták a levelet, Afanaszij Petrovics megigazította ingét a vékony derékszíj alatt:

— Köszönök mindent... Most már megbirkózom magam is a munkával... — mondta feleségének.

Jekatyerina Tyihonovna hallgatott és kendője mögé rejtette kicserepesedett, remegő ajkát.

Megszokott, kiegyensúlyozott élet költözött be Vosesinék tágas házába. Csak éppen Pavluskával kellett harcolni kezdetben. A kisfiú szinte észrevétlenül megnyúlt, felnőtt. Eddig sokat volt magára hagyva, talán azért szokott hozzá, hogy a maga feje szerint cselekedjék. Így történt, hogy néha bizony kissé nagyszájú is volt. Tudta, érezte, hogy szülei szívük mélyéből szeretik. Iskolába járt és minden nap valami új, szokatlan felfedezést tett. Jekatyerina Tyihonovnának igen nehéz volt beszélgetnie vele. Egész életében gondos, jó élettársa volt bányász férjének és ameddig csak visszaemlékszik, mellette fáradhatatlanul harcolt a szénnel: seperte a szobából, kirázta a férje zsebeiből. Egész életén át szidta a szenet és valahányszor Afanaszij Petrovics megbetegedett, rögtön rohant a bányába és fontos, pontos hírekkel tért vissza. Jekatyerina Tyihonovna szinte észre sem vette, hogy az élet milyen unalmas és üres lenne számára a bánya nélkül.

A háború után több mint egy éven át várták haza a gyerekeket. Grigorijnak még le kellett szerelnie, Galja pedig tanulmányait fejezte be Szverdlovszkban.

Akármit vásárolt Jekatyerina Tyihonovna, egyre csak azt mondogatta:

— Meghagyjuk Galocskának, nagyon szereti.

Vagy amikor a ládákban rendezgetett, odaszólt férjének:

— Kivasaltam Grisenyka ingeit.

Az öreg bányász nagyokat hallgatott, de az utóbbi időkben egyenesebben járt, magasabban hordta a fejét, gyakran tréfált Pavluskával, fáradhatatlanul bajlódott a gazdasággal,

rendbehozta a házat, javította a tetőt, átfestette Galja ágyát és saját keze munkájában gyönyörködve így szólt a mellette ácsorgó kisfiúhoz :

— No nézd csak, már valóságos mérnök vagy !

Galja érkezett haza elsőnek. És két nap mulva, vasárnap, Grigorij.

Ott álltak egymás mellett, ünnepélyes, komoly, de derűs arccal.

A gyerekek !

Galjával kissé nehezebb dolguk volt, mint a fiúval. Apja már az első napon megkérdezte tőle :

— No, lányom, mik a terveid?

Galja röviden kijelentette, hogy a trösztbe igyekszik, de aligha marad meg ott az igazgatóságon, valószínűbb, hogy a bányába megy, ahol közelebb lesz a munkához. Általában : dolgozni fog és tovább tanul.

Afanaszij Petrovics csodálkozva húzta fel szemöldökét, de nem szólt semmit. Amikor erre a szép, kissé sápadt fiatal lányra nézett és mély, nyugodt hangját hallotta, érezte, mint veszi körül szívét valami melegség, elfeledte saját küzdelmes ifjúságát és már világosan látta, hogy jól élte le az életét, mert ilyen lányt nevelt fel.

Meg szerette volna simogatni lánya dús, szőke haját, szeretett volna közelről belenézni nagy, zöldesszürke szemébe és megkérdezni tőle :

— Mire gondolsz, kislányom?

De Galja az ablaknál ült, kissé lehajtotta fejét és ajkán könnyű mosoly játszott. Afanaszij Petrovics elérzékenyült és bosszúsan mondta :

— Öregszem, no . . .

Grigorijjal eleinte könnyebb dolga volt.

A fiúnak éppen olyan határozott jelleme volt, mint apjának : éppen olyan szilárdan állt meg a maga lábán, ugyanolyan volt a hanghordozása, sűrű, szalmasárga szemöldöke, és ha valami nem tetszett neki, szeme éppen úgy elsötétült egy pillanat alatt, akárcsak Afanaszij Petrovicsé.

De mellette szabadon lehetett lélekzeni. Nagy érdeklődéssel fogott minden munkához. Szélescsontú, hatalmas termetét meghazudtolóan fürge volt, könnyekig nevettette Pavluskát mindenféle apró kis tréfával, apjához, anyjához gyöngéd

volt, szerette volna megvédeni őket az élet minden viharától.

— Talán pihennél egy-két hónapig! — javasolta kedvesen Afanaszij Petrovics. — Nem olyan sietős!

Jekatyerina Tyihonovna percenként odament fiához, megsimogatta a vállát, szemébe nézett, megfogta a kezét és féltő szánakozással érintette meg állán a nemrég behegedt sebhelyet. Ő is azt tanácsolta:

— Pihenj, Grisenyka, hadd csillapodjék a szíved...

De Grigorij csak fejét rázta:

— Az én szívem nem csillapodik.

Pihenésről nem beszélt és szülei tudták, hogy nem is fog pihenni.

Huga iránt előzékeny volt. Kissé úgy nézett rá, mintha idegen lenne. Bement kis sarokszobájába s mikor Galja bátyja háborús élményeiről érdeklődött, röviden csak ennyit felelt:

— Hát harcoltunk... — és valami olvasnivalót kért.

Galja arra kérte, hogy olvassa el a „Háború és béke"-t. Csodálkozva nézett hugára, de elfogadta a könyvet. Egy hét múlva visszaadta és határozatlanul mondta:

— Most megtudtam, milyen volt akkor a háború... meg az emberek... — és rögtön megkérdezte: — Te tudod, hogy ezt a Napoleont miért nem akasztották fel?

Galja magyarázni kezdte, hogy az 1812-es év felszabadító győzelme után azokat a történelmi feltételeket csak az orosz uralkodó osztályok használták ki és Sándor orosz cár nem semmisítette meg Napoleont. Hogyan is semmisíthetett volna meg egy császárt, hiszen ezzel rossz példát adott volna tulajdon népeinek. De oroszországi veresége után Napoleon nem tudott többé talpraállni. Grigorij nevetett.

— Oroszország... Bármilyen ellenség tört be a mi földünkre, csúfos kudarcot vallott...

Galja levette színes kötényét, kinézett az ebédlőből és rosszalóan bólogatott:

— Papa, eleget fogadtad már Pavelt. Nyolc óra van s még mindig nem öltöztél át...

Igen, sietni kellett, nehogy lecsapjon rájuk valamelyik különösen pontos vendég. És csakugyan, alig telt néhány perc,

máris megcsikordult a pitvar ajtaja és Hmelcsenko kiáltott be az ajtó mögül:

— Nem késtem el? Az a fontos, hogy a vodkát ne igyák meg és a háziasszonytól én kapjam meg az első csókot.

— Tessék, parancsolj, fáradj beljebb — hívta a házigazda. — Az elsőséget biztosítom számodra...

Hmelcsenko fagyos fülét dörzsölgetve nehézkesen topogott a konyhában. Intett Pavluskának:

— Szervusz, kis Voscsin! Jössz-e hamarosan hozzánk a bányába? Alig győzünk már várni!

— Sokat érek én azzal! — biggyesztette el száját a gyerek lenézően.

— No mi az, talán mindjárt miniszter leszel? — évődött a bányász.

Afanaszij Petrovics nevetett.

— Egy kicsit még feljebb.

— Feljebb? Ugyan hova a csudába?

— Művész akar lenni...

— Ugyan, mesebeszéd! — szakította félbe Pavluska az apját. — Már egészen más tervem van. Inkább repülő leszek.

A házigazda meg a vendég összenézett. Nagyot kacagtak. Hmelcsenkónak eszébe jutott valami.

— Igazis, el akartam mondani nektek: láttam Homjakovot. Most jött haza a szanatóriumból. Elém futott, hogy üdvözöljön. Olyan furcsa, búskomor a tekintete. Kezében valami szerkezet volt, szaladt jobbra balra: „Forradalom... forradalom!"... Vajjon mi lehet az öreggel?

Voscsin hallgatott, majd azt mondta:

— Nagyon a szívére vette, hogy a szénnel az a hiány mutatkozott. Én is észrevettem, hogy kissé megzavarodott az öreg.

Pavluska óvatosan besurrant az ebédlőbe, teljes hangerőre állította a rádiót és mintha az ünnepség kezdetét jelezte volna, az egész szobát megremegtette Saljapin hatalmas basszusa: „Ej... uhnyem!..."

Hmelcsenko rákacsintott Afanaszij Petrovicsra és kiment, hogy köszöntse a háziasszonyt.

Hamarosan megjelentek Muhinék is. A szerény fiatal házaspár újságpapírba csavart ajándékot hozott és zavartan rejtette a fikuszos láda mögé.

Grigorij szinte kezüknél fogva vezette be Nyikolájt és Annuskát. Dubincevék sokáig csinosították magukat a kis falitükör előtt. Annuska megigazította férje nyakkendőjét, ráparancsolt, hogy simítsa le haját, de aztán mága fésülte meg, közben tettetett szomorúsággal nagyot sóhajtott:

— Örökösen ügyelni kell rád, mint valami kisgyerekre.

Nyikoláj hallgatott, könyörgő arcfintorokat vágott, homlokáról verejtékcseppek gyöngyöztek le, szemével Pavluska felé mutogatott, aki határozottan elítélő tekintettel figyelte őket a konyhaasztal felől.

— Soká lesztek kész? — érdeklődött Grigorij.

A boldogan mosolygó Dubincev így panaszkodott:

— Jaj, ments meg, ments meg, agyongyötör!

Annuska magassarkú cipőjében könnyedén libbent be az ebédlőbe, de amikor meglátta Galját elkomolyodott és illedelmesen kezetfogott mindenkivel. De öt perc mulva már bizalmasan mesélte Galjának, — rengeteg fontos részlettel tarkítva, — hogy milyen halálosan kimerült, két tároban állított munkába kettős fúrógépet és aztán mennyi fáradságába került, míg férjét valahogyan elkészítette a vendégségre. Mert olyan lehetetlen ember...

— De azért nagyon jó fiú... — fejezte be meglepetésszerűen Annuska.

Megérkezett a zenész is, akit Jekatyerina Tyihonovna hívott meg. Jekatyerina véleménye szerint nem is ünnep az, ahol nem hangzik harmónikaszó... A zenész kínos gonddal fésült, választékosan öltözött ember volt, mintha most lépett volna ki valami fodrászkirakatból. Otthonosan telepedett le a sarokban, bíráló pillantásokkal méregette az asztalon elhelyezett ételeket, az ablak alatt meghuzódó borcsüvegeket és lekicsinylően intett a rádiókészülék felé:

— Kapcsoljátok ki azt a fecsegést! — és már szét is húzta a gyöngyházzal díszített, csillogó zeneszerszámot.

A vendégek most már szabadabban mozogtak és beszélgettek. A házigazda nyugtalanul nézegette az órát. Tekintete találkozott Grigorij kérdő pillantásával, majd vállat vont: „Nem értem, hol maradnak"...

Rogovot és Bondarcsukot várták még az ünnepségre.

A harmónikás eljátszotta a „Kinn a fronton, az erdőben" kezdetű dalt, mégegyszer az üvegek felé nézett, majd

ábrándosan megnyalta szájaszélét. Ekkor lépett ki a hálószobából a zavartan mosolygó Jekatyerina Tyihonovna. Harsány köszöntéssel fogadták a vendégek, majd a házigazda kalauzolása mellett megindultak az asztal felé.

XXVIII

— Éjszakára elég, ha egy vezető van a bányában — ismételgette Rogov a kisegítőjének. — Mire való az, hogy feleslegesen kimerítsük az erőket, amikor holnap sokkal gazdaságosabban kihasználhatjuk őket.

De ma ő is itt maradt az irodában.

A terv, amellyel Homjakov jelentkezett nála, olyan elképesztően egyszerűnek látszott, mégis annyira alapvetően újnak a bányatechnikában, hogy félbehagyott minden egyéb munkát és a gépezet alapelveivel foglalkozó rajzokba és számításokba mélyedt.

Már régen elment Homjakov is és Rogov szinte megrészegülten a szeme előtt megcsillanó gyönyörűségtől, szinte gyermeki örömmel maradt ott. Még mindig hol ült, hol felalá járkált a szobában terjengő kékesszürke dohányfüstben. Az iroda falain túl már régesrégen csend uralkodott és fagyos decemberi éjszaka nézett be az ablakokon. Rogov felsóhajtott:

— Okos öregember! Okos öreg...

Aztán megint leült, maga elé teregette a rajzokat és egyszerre világosan látta maga előtt az első fejtést, amelyet az új kombájnnal végeznek. Az alacsony állvány végighúzódik a táró egész ötvenméteres hosszában és rajta a hosszú szállítószalag. Ez a furcsa szerkezetű, függőlegesen felállított, fűrészhez hasonló gép szorosan hozzásimul a tárna falához és belemar a szénbe. A kombájn mellett mindössze négy ember van, mindegyik vájár és technikus egyszemélyben. Egyikük megforgatja a kapcsoló fogantyúját. Mélyen felbúgnak a motorok, majd vékony, sivító hangba csapnak át, csikorgás hallatszik és a gépezet óriási, fogas álkapcsa végighúzódik a réteg hosszában és fűrészeli, omlasztja végesvégig. A szén egyenesen a szállítószalagra esik és végtelen fekete patakként folyik a csillékhez. A gép egyenletesen már kúszik is vissza, nem gyorsul, nem lassul.

Naponta nem négy, hanem nyolc vonatnyi szén kerül ki a bányából. És mennyi kerül majd ki az egész Kuznyeckmedencéből! Két-három év mulva az egész Haza földje átmelegszik, az emberek szebbek, jobbak lesznek és mérhetetlenül erősebbek.

Rogov lassú mozdulattal emeli fel a távbeszélő kagylóját. A telefonközpont azt feleli, hogy Bondarcsuk nincs a szobájában.

— Filenkovot kérem!

— Filenkov nincs a szobájában.

Kit hívhatna ide? Szinte forró láng csap ki belőle, szeme lázban ég, úgy érzi, futni kellene, fellármázni az embereket, beszélni valakivel az új gépről. De kivel?

Felhívta Szevasztyánt, a bányaügyeletest.

— Á, Pavel Gorgyejevics! — örvendezett Szevasztyan. Éppen most indult meg az új műszak. Teljes gőzzel megy a munka, örül az ember szíve. Ha így haladunk, öt nappal előbb leszünk készen a tervvel. — Eszébe jutott valami: — Az ám, hát maga nem ment el Voscsinékhoz? Én már azt hittem...

— Voscsin! — Rogov meg sem várta a beszélgetés végét, helyére dobta a kagylót. — Jaj, de borzasztó! Jaj, de kellemetlen! Hogyan is feledkezhettem meg róla! Megneheztel rám az öreg... Háromszor is bejött hozzám, úgy hívott. Mennyi is az idő? Tíz. Két órát késtem...

Már majdnem odaért Voscsinék házához, ekkor meglassította lépteit.

Tulajdonképpen miért sietek így? — Elmosolyodott. — Jól van, no... néha pihenni is kell az embernek... És olyan jók az emberek...

A háziak csak akkor vették észre, amikor levetette kabátját a konyhában. Valaki kinézett az ebédlőből és csodálkozva kiáltott fel. Elhallgatott a harmónika, megmozdultak a székek. Afanaszij Petrovics elébe jött, hogy üdvözölje a vendéget.

— No, köszönöm, fiam... azt hittem, már elfelejtettél... — megindultan szorította meg Rogov kezét és boldogan üdvözölte. Hmelcsenko is elébe sietett.

— Á, á, a főnök... közelebb a tömegekhez...

Grigorij udvariasan köszöntötte és közölte, hogy Viktor Petrovics már ott van. Rogov maga is észrevette, hogy a kis

diványon, a fikusz árnyékában Bondarcsuk nagy lelkesedéssel magyaráz valamit egy hirtelenszőkehajú lánynak. A lány csendesen nevetgél, int Rogovnak, majd kezet fog vele s azt mondja:

— Üljön le, Pavel Gorgyejevics, hadd nézzem meg alaposabban.

— No hiszen van is mit ... — mosolygott Rogov. — Egy kicsit bizony száraz ember vagyok ...

Bondarcsuk nevetett:

— Ne higyjen neki, Galja, csak teszi magát a mérnök! Gyöngéd szíve van ... Ülj le, Pavel Gorgyejevics ...

Rogov tekintete csak egy pillanatra találkozott a lányéval. Jól esett neki a lány arcát nézni.

A párttitkár élénken érdeklődött:

— A bányából jössz? Mi ujság?

Rogov Homjakovot említette. Észre sem vette, hogy az egész társaság elcsendesedett és őt hallgatja. A harmónikás előreliggyeszti alsó ajkát és türelmetlenül zörög billenytűivel. Ő pedig izgatottan, szaggatottan beszélt a bányamérő új találmányáról ...

— Mit mondasz? — Bondarcsuk egészen kipirult — hiszen ez az utolsó láncszem a ciklus gépesítéséhez!

Rogov is tűzbejött.

Kiderült, hogy az öreg már egy éve dolgozik ezen a találmányán. Rogov előhúzta jegyzetfüzetét és valamit rajzolt bele. — Hallgass csak ide ... Az egész ragyogó terv egyetlen hiányossága az ácsolás megoldatlansága. Ma nem mondtam meg ezt Geraszim Petrovicsnak ... ilyen hirtelen kényelmetlen lett volna. Ha még mindehhez hozzájön a mozgatható ácsolat, tudod, micsoda remek összeállítást kapunk? S ne hidd, ez már nem csupán álom, vagy képzelet, ez már mérnöki, gyakorlati munka.

— Úgy! Úgy! — Bondarcsuk felugrott és mondani akart valamit.

De ebben a pillanatban Grigorij apjára kacsintott. Az idősebbik Voscsin azonnal a beszélgetők közé állt és így szétválasztotta őket.

— Elég volt! Elég! ... — emelte fel kezét. — Annyi mondanivalótok van egymásnak, azt hihetné az ember, egy hónap óta nem láttátok egymást. Gyertek, „Főtárna"-beli elvtársak! Az ünnep mégis csak ünnep!

Zajongva foglaltak helyet és a harmónikás rázendített. Galja Rogovval szemben ült, hol rá, hol Bondarcsukra nézett és kedves derű sugárzott arcáról.

Annuska vállával Nyikolájhoz simult és ő is Rogovot nézte. Rogov észrevette, hogy a lány ajka mosolyra húzódik és tréfásan megfenyegette az ujjával.

— Ánya, ne nézzen úgy rám, mert még udvarolni fogok!

Nyikoláj kidüllesztette mellét és harciasan megpödörte képzelt bajuszát. Jót nevettek rajta és magasra emelték poharaikat.

Hmelcsenko szólásra emelkedett.

— Ürítem poharam arra az édesanyára, aki ilyen jó kommunistákat nevelt. Élj sokáig és boldogan, Jekatyerina Tyihonovna. Hosszú életet kívánok neked, kedves Jekatyerinánk, azt kívánom, hogy unokáidat és dédunokáidat is dajkáld!

— No csak! Méghogy a dédunokákat! Jekatyerina Tyihonovna kendője sarkával takarta el boldog mosolyát.

— Egy pillanatra! — állt fel hirtelen Grigorij — egy pillanatra!

— Grisa! — Afanaszij Petrovics villájával megkocogtatta a pohár szélét.

— Nem, nem! — Grigorij makacsul leszegte a fejét. — Galina meg én nem helyeseljük ezt a titkolózást. Elvtársak! ... Körüljártatta tekintetét a vendégeken. — Elvtársak! Ma még egy nagy évforduló van. Szüleink ma huszonöt éve keltek egybe. Büszke vagyok ... — Grigorij megakadt, majd taps közepette fejezte be: Büszke vagyok, hogy az ő fiúk lehetek!

A szoba vörös sarkában ülő Afanaszij Petrovics és felesége elgondolkodott. Bizonyára együtt töltött életükre emlékeznek. Boldogan élték-e le ezeket az esztendőket, vagy nehéz évek voltak? Gyermekeket indítottak útnak az életbe és bizony, sok mindent láttak, sok mindent tapasztaltak.

Afanaszij Petrovics örömmel mesélne életéről ezeknek a kedves embereknek és gyermekeinek, hadd hallják ... Nem, sehogyan sem akarózik neki most az életéről mesélni, csak arról akar beszélni, ami egyszer egy váltás alatt történt és most eszébe jutott.

... A bányafát visszatartották valahol, a tárnát pedig

ácsolni kellett, mégpedig sürgősen. Bosszankodott, mérgesen köszörülte torkát, meghagyta az asszonynak, ügyeljen mindenre, ne mozduljon el onnan, maga pedig elindult, hogy a fa után nézzen. Amikor félóra mulva visszatért, már messziről hallotta, hogy a táróban valami nincs rendjén. Szinte rogyadozott a lába, úgy érezte magát, mintha fejbevágták volna. Kiáltozott:

— Katyerina! Katyerina!

Feleletül hatalmas zúgást hallott.

Futott, futott és egyszerre látja: meginog a tárna főtéje, mázsás kövek hullanak, felesége bent van a fejtésben, egy hárommétéres támfát igyekszik megerősíteni. Nagy izgalmában alig bírta az asszonyt kirántani onnan s remegve kiáltott rá:

— Mit gondolsz, te szerencsétlen!

— Könyörgöm, — sóhajtott az asszony, — hiszen te hagytad meg, hogy ne menjek ki. — Gátat akartam vetni a bajnak, de öreg vagyok, erőm is fogytán... — Jekatyerina Tyihonovna megtörölte izzadt, ijedt arcát és hirtelen elsírta magát.

De erről nem beszélt most a házigazda. Megérintette felesége kérges kezét és így tréfálkozott:

— Családomban csak ő pártonkívüli... Rajta, elvtársak, igyunk a kommunisták és a pártonkívüliek blokkjára!

— És az úttörő egészségére! — kiáltotta a konyhából Pavluska.

A gyerek közbeszólását nagy nevetéssel fogadták. Rogov koccintott is Galjával:

— Az úttörőkre!

Pavel Gorgyejevics nagyon jól érezte magát ezen az estén. Könnyű volt a szíve. Gyakran ránézett Bondarcsukra és elégedetten látta, hogy az ő szemében is valami megelégedett ünnepélyesség csillog. Felköszöntötte a bányászokat, akik ebben az órában a fejtésben ostromolják a föld kincsét. Látta, hogy a párttitkár int valamit Galja néma kérdésére és e pillanatban átfutott agyán: „Ezek talán már régen ismerik egymást!"

Dubincev Filenkovval beszélgetett. Grigorij legyintett:

— Jó ember, csak kissé nyers...

— Ne pletykáljunk a vezetőségről! — kiáltott rájuk

tréfásan Galja, majd félig lehúnyta szemét és halkan énekelni kezdett.

Valamennyien elhallgattak. A dal felidézte a rideg sziklákat, a tajga zúgását, az ősi Bajkál szélesen elterülő tükrét, ahol a sziklafalak kékes árnyékában fürgén siklik a rozzant halászbárka.

Bondarcsuk könyökével megbökte Rogovot.

— Szépen énekel. Segítsünk neki mi is.

Sokáig énekeltek, nem fáradtak bele. Utána Afanaszij Petrovics „mondott beszédet", de szavai kissé összefüggéstelenek voltak. Érződött rajtuk az elfogyasztott szesz és az egész beszédnek az volt az alapgondolata, hogy jó a szülőföldön élni, ha munkád lelkesíti az embereket, ha veled együtt haladnak felnőtt gyermekeid.

— Ha veled tartanak! — ismételte nyomatékosan az öreg és szigorúan nézett Grigorijra.

A fiú azonban úgy tett, mintha egyáltalán nem érintené a megjegyzés.

Jekatyerina Tyihonovna boldogan sóhajtott, sőt néhányszor titokban egy-egy könnyet is elmorzsolt szeme sarkában.

— Jó az élet, ha van célja ...

Későn fejezték be a vendégeskedést.

Rogov a tornácról lelépett a fehér ösvényre és mialatt Bondarcsukot várta, felhevült arcát a szállongó hópelyhek felé tartotta. Amint ott állt, hogy, hogy nem, egyszerre csak elhatározta, hogy táviratot küld Valjának. Csodálatos türelme van ennek a lánynak. Hallgat, egyre hallgat ...

Bondarcsukkal együtt kijött Grigorij is. Kezetfogott Rogovval és megkérdezte:

— Szóval megkezdjük?

— Meg, feltétlenül! — felelte a mérnök. — Beszéltél apáddal?

— Beszéltem ... — Grigorij zavartan köszörülte torkát. — Tudja, milyen ember ő ... De azt hiszem, hogy minden rendben lesz ...

Elindultak. Már egészen közelről csillogtak a „Főtárna" fényei.

— Mit gondolsz? Benézhetnénk a bányába? — javasolta Rogov. Megmutatom Homjakov modelljét és rajzait.

— Ugyan!... — nevetett Bondarcsuk. — Jól tudod, hogy a bánya vezetője nem szereti az éjszakai üléseket... Hagyd csak, pajtás, reggel majd találkozunk.

A bánya vezetője pedig nagyot sóhajtott:

— Hát akkor... hagyjuk holnapra...

XXIX

Grigorij visszatérése után apjával együtt állt munkába. Eleinte bizonytalanul mozgott a fejtésben, mint valami újonc, még ott is lehajtotta fejét, ahol bátran átmehetett volna felemelt fejjel is. Nyilvánvalóan leplezni akarta ügyetlenségét és egyre előbbre sietett. Amikor apja ezt észrevette, nem szólt semmit, csak köhécselt.

De a bánya embereiről Grigorij hamarosan nagy járatossággal nyilatkozott, pontosan osztályozta valamennyit. Mikor egy gyűlésen végighallgatta Ocseregyko felszólalását, lekicsinylően jegyezte meg:

— Trénkatona...

Rogov beszéde után az apa rámutatott a mérnökre:

— És ő?

— Beszélgettem vele egyszer — felelte elgondolkodva Grigorij. — Rogov mellett valószínűleg jól lehetett harcolni.

— Micsoda beszéd ez? — csodálkozott az apa.

De a gyűlés éppen befejeződött. Hazafelé menet Grigorij bejelentette:

— Megkértem, hogy helyezzen a főmunkálatok szakaszára.

— Miért?

— Van egy elgondolásom... Meg akarom próbálni a fejtést egyszerre több szinten. Érted? Többfejtőpásztás módszer... Hisz magad is sokszor panaszkodsz a szellőztetés, a csillék, a fa miatt. Valahogyan ki kell használni ezt a várakozással töltött időt.

— Szóval a magad eszére hallgatsz... elmentél... és meg sem tanácskoztad velem a dolgot...

— Mire tanítottál engem annyi éven át? — csodálkozott a fiú. De Afanaszij Petrovics nem adta meg magát és gúnyosan vágott vissza:

— Te persze jobban látod a dolgokat, hiszen te Európában jártál...

Grigorij arca egy pillanatra elkomorodott és így még jobban hasonlított apjára.

— Hiába beszélsz így... — suttogta a fogai között — semmi értelme. Európából ki kell söpörni a szennyet. Most majd Európa jön hozzánk tanulni...

De Afanaszij Petrovics nem hallgatta végig ezeket a szavakat, otthagyta fiát és körül sem nézve, elsietett. Öregesen lépegetett, mereven.

Néhány napon át Grigorij nem is említette a tervét, de az apa érezte, hogy a fiú makacsul kitart terve mellett és várja az események alakulását. A józan ész rögtön megsúgta Afanaszij Petrovicsnak, hogy a fiának van igaza, fia helyében maga is így cselekedne, de a szíve sehogysem tudott belenyugodni fia önállóságába.

Túlságosan sokáig várta haza Grigorijt és azt az álmot ápolgatta magában, hogy majd még sok éven át dolgoznak együtt, ugyanabban a tárában, úgy, hogy senki sem veszi majd észre, hogy Afanaszij Petrovics ereje fogytán van, mert szinte átömlött Grigorij izmos, fiatal testébe, gyakorlott mozdulataiba.

De az élet máskép fordult. Afanaszij Petrovics nem tartóztathatja fel az eseményeket. Jól tudta ezt, de mégis egyre morog, talán a munka sikerét féltő nyugtalanságában és gyakran mondogatja magának:

— Morogj csak, morogj... öreg vagy... az a dolgod...

Dél van. A rózsaszínű fény betör a kettős ablakon. Az asztalon tarka macskakölyök melegszik, mosakszik. Pavluska a padlón ül, az ablakon beáradó napfény négyszögében. Két tolltartóban különféle iskolaszereket rendezget, tollakat, ceruzákat, körzőt. Mindenből annyi gyűlt össze idők folyamán, hogy ideje lenne még két tolltartót üzembe helyezni. Pavluska vállat von és újra táskájába önti az egészet.

— Mit matatsz ott? — kérdezte szigorúan Afanaszij Petrovics.

— Matatsz... — Pavluska gúnyosan mosolyog. — Na, ezt ugyan kitalálták. Miféle nyelven van ez?

Az öreg kisujjával megvakarta fakó vörös bajuszát,

de nem válaszolt semmit, csak futó pillantást vetett Grigorijra.

Hamarosan itt a váltás ideje és addig mindenkit leköt a maga dolga. Grigorij rajzol valamit füzetébe, de ujjai nem engedelmeskednek. Harapdálja a ceruza végét és annyira belemerül munkájába, hogy szorosan összezárja ajkát. Egy perc mulva megszólal:

— Hazudott ez a mérnök a trösztből. — Hogy mutathatok meg ilyen számításokat Pavel Gorgyejevicsnek? Azt mondja majd: hova tettél teljes negyven percet a hármas tárnában?...

Afanaszij Petrovics félreteszi az ujságot és oldalról nézi a fiát, majd megkérdi:

— Te komolyan elhatároztad azt a... többszintes munkát?

— Te tanítottál meg rá, hogyan kell elhatározni valamit. Komolyan! Erre tanítottál — felelte Grigorij.

Afanaszij Petrovics az állát tapogatja, meggörnyed.

— Szóval ismét egyedül maradok? — és szemében valami öreges fáradtság jelenik meg.

A fiú az asztalon keresztül odahajol apjához:

— Ide hallgass, apa. Jól tudom, hogy te magad nem bocsátanád meg nekem, ha elgondolásomat nem próbálnám ki gyakorlatban. És hogy mondhatsz olyat, hogy egyedül vagy? A te gyorsfejtő grafikonod nélkül én sem boldogulhatok. Megírjuk hát a levelet... Jó lenne, ha már erről is beszámolhatnánk.

— Ezzel még korai a levélben előhozakodni. — Az öreg súlyos léptekkel méri végig a szobát. — Tudod, mit gondoltam ki?... Én például beleírok a levélbe valamit, amit már hónapokkal ezelőtt jól meghánytam-vetettem. Mit gondolsz, mit tesz majd Joszif Visszarionovics? Elolvassa a levelet, odahívja a mérnököket s azt mondja: „Gondoljuk csak át, mit írnak nekem a Kuznyeck-medencéből, és különösen a «Főtárná»-ból a fejtésről. Nem markolnak túlsokat? Háromszáz métert havonta?" Természetesen megkérdezi, de ő maga már régen kigondolta, hogy hol és mit kell változtatni a terveken, hol kell sürgetni a dolgot, mert igaz ügyről van itt szó! — Afanaszij Petrovics kinyujtotta a kezét. — Ezekkel itt már megpróbáltuk... Hiszen ez még csak terv?...

Grigorij homlokát ráncolta.

— Nem akarom, hogy csak terv maradjon... Ma megyek...

— Ma? Ebben a műszakban? — az öreg megrázta bozontos fejét és útközben Pavluska ceruzájára taposott, kiment a konyhából.

Egy óra mulva ebédhez ültek. Galja késett. Az anyja nyugtalanul tekintgetett az ablak felé. Pavluska mélyen tányérja fölé hajolt és csendesen kuncogott. A kismacska ugyanis az asztal alatt a kisfiú meztelen lábafejét csiklandozta. Afanaszij Petrovics megkérdezte:

— Mindent előkészítettél? Vagy azt hiszed, piff-puff és a százalékok maguktól ömlenek a markodba?

— Piff-puff... — Grigorij sértődötten húzta el a száját. — Magad sem hiszed el, amit beszélsz... Vagy nem láttad, mennyit bajlódtam a fejtésben Pavel Gorgyejeviccsel, mennyit számolgattunk, változtattunk? Én talán már abba is hagynám az egészet... De Rogov... Tudod, milyen... Belekapaszkodott ebbe a dologba és nem enged.

Most meg az apa haragudott meg.

— Mi az, hogy abbahagynád az egészet? Hogy gondolsz ilyet?... — gyorsan megtörülte bajuszát, és kezénél fogva magával vonva Grigorijt, kiment a konyhába. Kabátja zsebéből kis csomagot vett elő, kibontotta és az újságpapírdarabkát félretette.

Olyasmit tartott tenyerében, ami félig kinyílt tavirózsára hasonlított, csak színe volt acélos kék.

— Fúrófej? — csodálkozott el Grigorij. — Mutasd csak!

Igen, fúrófej volt, de egészen különleges, ovális formájú. Grigorij eddig még nem is látott ilyet. Amit ő használt, szabályos köralakú, de ez valóban nyíló virághoz hasonlított. A lényeg azonban nem a szépség volt, hanem a célszerű, áramvonalas megoldás. Grigorij elsősorban ezt értette meg. Markába szorította a fúrófejet és hálás pillantást vetett az apjára.

— A te elgondolásod?

Afanaszij Petrovics zavartan szuszogott, majd fejét rázta:

— Öreg vagyok már én az ilyesmire. Misuha Cserepanov találta ki, nekik köszönhetik majd a bányászok. Te meg próbáld ki, ha már a kezedbe került.

Grigorij gondolkozott, gondolkozott, majd sajnálkozva nyitotta ki markát.

— Nem bízol benne? — kérdezte az öreg.

— De... bízom. — Grigorij lassan rágyujtott és a füstön keresztül hunyorogva, határozott hangon mondta, hogy ilyen darabban nem szabad kételkedni. — Kipróbálni azonban te fogod, apám... Rád bízta a fiú, jobban is értesz hozzá. Én meg még... talán el is rontanám...

— Majd elrontlak én téged! — kiáltotta hirtelen az öreg. — Majd elrontlak én téged! Lám, kifogást már találtál! Fogd! Azt mondom: fogd és használd fel. Rogovnak meg szólni fogok... emiatt a... tapintat miatt.

Katyerina Tyihonovna hallotta, amint Afanaszij Petrovics még a tornáclépcsőn lefelé haladva is dühösen kiabálta:

— Milyen tapintatos! Hallottál már ilyet!

— Nagy hangon beszél az öreg — vélte Pavluska, de az anyja megszidta érte.

Grigorij csodálkozva, de némi megütközéssel értesült Polina Ivanovnától, hogy Rogov reggel óta a munkásotthonokat járja. Bondarcsukkal együtt indult el.

— Szóval Rogov nincs itt?

Dehát tulajdonképpen mit is akar Grigorij? Azt akarja, hogy a bányavezető kézenfogja s odavezesse a tárnába? Nem, ezt nem akarja. De mégis milyen szokatlan, hogy most itt áll minden tanácsadó nélkül. Tegnap este a műszak után jó három órán át járták Rogovval a fejtéseket. Tulajdonképpen Grigorij vezetett, Rogov csak követte és bár semmit sem jegyzett fel, mégis látszott rajta, hogy emlékezetében lefényképezi a vájár minden számítását. Csak egyszer vetett egy pillantást Grigorij vállán keresztül a teljesítménygrafikonra és megjegyezte:

— Hát itt a kettesben hová lett a harminc perc? — Majd így folytatta: — Gondolkozzál. Nem vagy már gyerek.

Hogyan? Talán elfelejtette a mérnök, hogy Grigorijnak ma volt első igazi erőpróbája? Akár így volt, akár nem, de Grigorij kellemetlen órákat élt át mindaddig, amíg csak közelről meg nem csapta a ventilátor szele. Egy-egy pillanatra úgy érezte, hogy összekeverte az egész tervet, és csak papíron

látszott minden ilyen egyszerűnek, de bezzeg, mikor a gyakorlatra került a sor...

De ez az állapott csak négy óráig tartott. A mutató még el sem érte az óhajtott számot, Grigorij Voscsin már a fúrógépre szerelte a Cserepanov-féle fejet és bekapcsolta a gép motorját.

Talán azért feszítette meg minden akaraterejét, mert nehézségekbe ütközött, mert a gyakorlat nem mindjárt igazolta a grafikont.

Párhuzamosan dolgozott a két fővágatban és az oldalvágatban is. A fővágatok meddőn haladtak át, az oldalvágat szénen. Az első kettőnél rakodógépek működtek. Itt a figyelmet a rések megfelelő elhelyezésére, a fejtés és az ácsolat megtisztítására kellett fordítani. A harmadikban kézierővel kellett rakni a szenet.

Az ötösben, ahol a műszakot megkezdte, kiválóan ment minden, de a nyolcasban a bányamester figyelmeztette, hogy a ventilátor valamit vacakol. De Grigorij csak úgy mellékesen jegyezte meg:

— Nem a ventilátor vacakol itt, hanem te, kedves elvtárs!

A nyolcasban elkészítette a lyukakat, a kisfolyóson is, majd visszatért az ötösbe. A lőmester már nem volt ott. De minden jel arra mutatott, hogy sikeresen dolgozott itt. Az ácsolat egyáltalán nem sérült meg, így aztán a lerobbantott meddő pontosan ráfeküdt a szállítóra, csak azt nem lehetett látni, hogyan robbant maga a talaj, különösen a széleken.

Grigorij beindította a gépet, de ekkor odafutott hozzá Nyefedov mérnök. Arcába világított, biztatóan mosolygott és a lármát túlkiabálva mondotta:

— Megindult? Derék! Csak rajta! Mindenesetre küldök két kisegítő munkást.

Grigorij bosszusan állította meg a gépet és a mérnök felé fordult.

— Én nem akarlak zavarni! Csak rajta, rajta! — sürgette Nyefedov.

Grigorij összeráncolta a homlokát és legyintett:

— De igenis, zavarsz! Miféle segítséget akarsz nekem küldeni? Miféle munkásokat? Én talán egész életemben ezt a munkát fogom végezni, nekem nem kell segítség. Ahogy jónak látod, de nekem nem kell egyetlen fölösleges ember sem.

Nyefedov nevetett és távozóban még visszakiáltotta:

— Sas! Mint egy sas!...

— Sas... — sóhajtott Grigorij. Véleménye szerint ez a sas egészen komolytalanul dolgozik a géppel és a főhenger még ki nem derített okból állandóan eltömődik meddőtörmelékkel. Apám is erről panaszkodik. Időt kell szakítani, hogy megvizsgáljuk a gép belsejét.

Keze kissé remegett, de nem a fáradtságtól, hanem az izgalomtól, attól, hogy pontosan úgy megy a dolog, ahogy előre látta, ahogy kiszámította. Amikor a második ciklushoz kezdett, hirtelen odahívta a bányamestert és halkan kérte:

— Szerezz nekem gyorsan háromméteres fúrórudat... Csak gyorsan...

A mester kételkedve csóválta fejét:

— Jól vigyázz, Grigorij Afanaszevics, hogy baj ne történjék... Az ilyen tárnában a réteg nem szívesen marad meg a helyén. Óvatlan pillanatban rádszakad az egész.

— Attól nem tartok! — Grigorij legyintett. — Számolok és újra számolok. Ha már egyszer belevágtam, végig is csinálom. Add ide a fúrórudat.

Grigorijnak észre kellett vennie, hogy az egész bánya érdeklődik új módszerének kipróbálása iránt, azt azonban ő maga sem képzelte, hogy estére ilyen magas fokra hág a türelmetlen kíváncsiság. Este nyolckor Mihail Cserepanov telefonon beszélt Jemeljanovval és dicsekedett:

— Nálunk ma több szintfejtés van. Voscsin dolgozik... Nem, nem Afanaszij Petrovics, hanem Grigorij. Mit? Hogy nem fog sikerülni? Ugyan már, hogyne sikerülne, hiszen a „Főtárnában" folyik a próba...

Szüntelenül szólt a telefon az ügyeletesnél is, a főirányításnál is, mindenki érdeklődött, hogy megy a munka, még a városi pártbizottságból, sőt még a kultúrcsoport vezetőjétől is megkérdezték néhányszor, nem kell-e a mai műszakba beiktatni valamit Voscsin munkájáról?

A bánya vezetője távolról követte a munkát, de annál figyelmesebben. Három órakor érdeklődött az ügyeletesnél:

— Minden elő van készítve? — És pontosan négykor: — Megkezdték? — Majd egy újabb óra mulva Nyefedovtól érdeklődött: — Hogy megy a dolog Grigorijnál?

Amikor megtudta, hogy Nyefedov két kisegítőt ajánlott fel, de a vájár visszautasította, nem nevetett, mint ahogyan a körzeti mérnök várta, hanem kemény hangon mondta:

— Hallgass csak ide, mit mondok: dajka úgysem lesz belőled, ebben az esetben meg valósággal káros volt a közbelépésed. Azt hiszed talán, hogy én véletlenül maradtam távol? No lám... Neked pedig azt tanácsolom, kísérd figyelemmel a dolgot, de ne avatkozzál bele. Grigorij esetében ma különösen fontos, hogy teljesen a maga gazdájának érezze magát. Ebben van a kísérlet igazi lényege. Inkább nézz utána: legyen elegendő üres csilléje, hogy a fejtés munkája egy pillanatra se akadjon meg...

Kilenc órára már ismeretessé vált, hogy Grigorij két normát teljesített mindegyik fejtésben és ez azt jelenti, hogy hat teljes termelési ciklust végzett el. E hírek terjesztésében nagy szerepe volt Nyekraszovnak, aki mint pártvezetőségi tag, Bondarcsuk megbízásából ügyeletes szolgálatot teljesített a bányában. Nem kérdezgette, nem faggatta Grigorijt semmiről. Körülbelül tíz percig álldogált a közelében, semmihez sem nyúlt hozzá, egy szót sem szólt és már ment is tovább. Útközben betért a komszomolcokhoz. Mityenka éppen Lukinnal dolgozott együtt. Nyekraszov ott csak úgy mellékesen megjegyezte, hogy véleménye szerint Grigorij igen jól halad a többszintes fejtésben.

Aztán benézett Afanaszij Petrovicshoz is. Az öreg kétszer is kérdezte már:

— Hát te nem alszol? Pedig reggel váltásra jössz.

Nyekraszov leült és széttárta a karját:

— Természetesen jövök... Dehát milyen á'munk van már nekünk, ilyen korú embereknek? Inkább járkálok itt, nézegetek és örvendeztetem a szívemet... Éppen most voltam lent a te Grigorijodnál...

Az öreg vájár még egy percig összpontosított figyelemmel ácsolgatta a támfákat, de arca feszült figyelmet, érdeklődést fejezett ki.

Nyekraszov jól látta ezt, mosolygott magában és így fejezte be:

— Grigorij már a második ciklust is elkezdte... Jól halad a munka, a terv szerint.

Afanaszij Petrovics torkát köszörülte és nagy figyelem-

mel vizsgálgatta a támfát. Oda szeretne futni a fiához, meg szeretné érinteni verejtékes vállát, maga is nekirugaszkodnék és ha kell, tanáccsal is segítené. De nem szabad! Megzavarná vele az egész műszakot, meg aztán maga Grigorij is megharagudnék. Azt mondaná: „Mit nézel a kezem alá?" — Afanaszij Petrovics végül is megszólal:

— Pendelyes kora óta gondolkodó gyerek volt...

Tíz, féltizenegy felé Nyekraszov újra csak benézett és ugyanazt mondta:

— Jól halad a munka. Terv szerint...

De az öreg felfigyelt? Miféle hang ez? Mintha nyugtatni akarnák... Nem lehetne egy kissé világosabban beszélni?

Nyekraszov elgondolkodott, majd közölte elképzeléseit. Úgy látta, hogy a harmadik fordulóban a kőzet szeszélyeskedni kezdett. A táró boltozata nincs egészen rendben.

Többször már nem jött be Nyekraszov. Afanaszij Petrovics különös gonddal tisztította meg a fejtést, megrakott még egy csillét és már közvetlenül, a fejtés kijáratában összeakadt Grigorij bányamesterével. Csak úgy mellékesen megkérdezte:

— Hogy ment a munka?

A mester csak legyintett:

— Valóságos bűn... a természet ellen hadakozni.

Bement az elosztóhelyre. A Cserepanov-brigád négy tagja a fal tövében állt, Mityenka pegid izgatottan hadonászott karjával és figyelte, amint az ügyeletes leszereli a hatalmas transzparenst. „Bányászüdvözlet Grigorij Voscsinnak, a tisztelt..."

Afanaszij Petrovics tekintete elsötétedett, hirtelen megfordult, de uralkodott magán. Alaposan megmosdott a zuhanyozóban, majd a részleg irodájában megvizsgálta a műszakról szóló jelentést és miután mindezt elvégezte, csak akkor indult el hazafelé. Szívével pedig már régesrégen otthon volt.

A kopogásra Jekatyerina Tyihonovna jött ki a pitvarba, kinyitotta az ajtót és zajtalanul szinte lábujjhegyen visszament a konyhába. Afanaszij Petrovics csak tekintetével kérdezte a feleségétől:

— Mi van?

Az asszony fejével Grigorij szobája felé intett.

— Alszik?

— Dehogy alszik ... a fejét fogja.

Afanaszij Petrovics dühösen rúgta félre a gumicsizmáját.

— A fejét fogja! ... A fej nem arra való, hogy fogják, hanem, hogy gondolkodjanak vele!

XXX

Már reggeltől fogva járták a munkásotthonokat. Minél több helyre tértek be, Rogov annál komorabb lett. Bondarcsuk meg egyre türelmetlenebül köhécselt és sapkáját szaporán tologatta egyik füléről a másikra. A lakásviszonyokat semmiképpen sem nevezhették ragyogónak. Megállapították, hogy sok minden nincs rendben az újonnan érkezettek lakása körül. A bányabizottság elnökének jelentése szerint a lakásbizottságba a nyugodt élet hívei fészkelték be magukat, meg felfuvalkodott hólyagok ...

Az egyik ilyen munkásotthonba már két nap óta nem hoztak szenet, a szobákban hideg volt. A gondnokság egyik embere hebegett valamit a tüzelőanyag-előirányzat határainak túllépéséről, de mikor Rogov haragtól villámló tekintetét látta, szinte kiabálva mondta:

— Befűtök, befűtök, vezető elvtárs ... Értem én, miről van szó ...

— Fűtsön be és induljon a káderosztályra, a fegyelmi elé!

Már lefelé haladtak az otthon lépcsőjén, de Bondarcsuk még mindig krákogott, nagy haragjában torkát köszörülte:

— Hát ez is élet!?

— Az ilyen ember megérdemli, hogy lenyakazzák! — felelt Rogov.

— Kicsoda?

— Magamról beszélek, de úgy látszik, téged is érint a dolog!

— Érdekes! — a párttitkár megdörzsölte széles orrnyergét. — Az altiszt felesége is valamikor önmagát ...

Rogov lassította lépteit:

— Tudod mit? Ne gyere nekem megint valami történelmi mesével ...

— Jó, jó ... de hogy a bányászotthonban nincsen szén, abban elsősorban te vagy a bűnös! A fa szállítására rendelt lovakat ki vitte el máshová?

Mikor a kétemeletes kőépület elé értek, az otthon vezetője — katonazubbonyos, derék legény — fogadta őket. Fekete, pödrött bajuszának vége kihívón ágaskodott körtealakú orra két oldalán és hetyke kifejezést adott az egyébként bizony nem sok értelmet sugárzó arcnak.

A vezető nem is várta meg a kérdést, rögtön belefogott egy roppant csavarosan kigondolt jelentésbe:

— Vannak, természetesen, bizonyos élősdiek! — kezdte és szemében fenyegető fények villantak meg. — De engedelmet kérek, honnét folyik ide a svábbogár és poloskaáradat?

— Hát honnét? — érdeklődött Bondarcsuk.

— A vezető elvtárs maga sem tudja! — kiáltott közbe a folyosóról egy éles hang. — Honnét folyik, miért folyik, kinek a fejére árad... Ez már tudományos kérdés, a vezető elvtárs pedig tudatlan ember, nem a tudományos kérdéseknek, hanem a pohárnak néz a fenekére.

A folyosóról Misihinnek, az idős vájárnak vidám, szikár arca tűnt föl. Szerették ezt az embert a bányában, mert sohasem fogyott ki ajkáról a tréfa, vidámság, kitűnően értett a csipkelődéshez, élcelődéshez, mert mosolygó, csupaderű természete volt. Miután köszöntötte a látogatókat, bekötözött lábára mutatott.

— Véletlenül a lábamra hágott a biztonsági technika.

Rogov már ismerte a baleset történetét és most érdeklődött, még hosszadalmas kezelésre van-e szükség?

A vájár felvonta keskeny, csapott vállát:

— Ki tudja?... a csonttól függ a gyógyulás ideje...

— Őt osztom be vezetőnek, ezt a bajuszost pedig leküldöm a bányába — határozta el Rogov és rögtön odafordult a vezetőhöz:

— Most vezess el bennünket az üvegházba. Hadd dicsekedjél vele...

Rogovot és Bondarcsukot szívből megörvendeztette az a kis nyári folt, itt, a hómező közepén. A munkásnők kerek kosárkákba szedték a zöld uborkát, a polcokon aranyló paradicsomok értek, és a villamos-nap felé nyujtogatták vékony, áttetsző szárukat a hagymák. Mindehhez szinte félt hozzáérni az ember, annyira hihetetlen volt ez a decemberi buja bőség. Étvágykeltően zöldelt a friss uborka és az üvegház vezetője közölte, hogy a bányatelepen elsőnek létesített ilyen

kertet. De az igazi csak a következő esztendőben valósul meg! Most még nehézségek mutatkoznak az üveg körül, de két-három hónap mulva minden kialakul, rendeződnek a dolgok, hiszen Ivan Pavlovics is megígérte, hogy küld Prokopjevszkből tíz ládával, meg a népboltban is akad valamennyi.

Vászonkötényes, fiatal munkásnő lépett oda hozzájuk. Rogov rögtön észrevette szemén, hogy sírt, duzzadt ajka is sértődötten remegett.

— Már megint? — fordult hozzá az üvegház vezetője. — Már mondtam, hogy nem kerülöd el a megrovást. Elhatározásomat nem változtatom meg...

— Vezető elvtárs... — mondta csendesen a munkásnő és közben hol Rogovra, hol Bondarcsukra pillantott — vezető elvtárs, az volt a szándékom...

— Nem érdekelnek a szándékaid és az ötleteid! — szakította félbe a vezető és Rogovhoz fordult. — Tudja, Pavel Gorgyejevics, a melegházban körülbelül százhúsz négyzetméter helyünk van és minden egyes centimétert igazi sztahanovista módon kell kihasználnunk, hogy a tél folyamán legalább két termést kapjunk. Ez az ábrándozó határozott tilalmam ellenére majdnem öt négyzetméteren virágot ültetett... Neki virág kell... Mi azért harcolunk, hogy a bányászok asztalára minél gyakrabban kerüljön zöldhagyma, ez a lány meg mindenféle georginát és egyebeket akar nekik adni. „Harangvirágocskáim... sztyeppe virágai..." Így van az, ha valaki valamit a fejébe vesz...

Rogov nem szólt semmit, csak titokban intett Bondarcsuknak. Amikor azonban kimentek a melegházból, a vezető nagy meglepetésére így szólt:

— Hát én nem tudom, hogyan is van ez a dolog ennek a lánynak a megfenyítésével, hiszen éppen az ellenkezőjét érdemelné azért, hogy egy hónap mulva majd virítanak a „harangvirágocskák, sztyeppe virágai..." Ez természetesen nem zárja ki a hagyma, uborka, paradicsom termesztését. Látod, nekünk eszünkbe sem jutott, de a munkásnő bizonyára nagyon jól tudja, hogy nehéz műszak után mit jelenthet a bányász számára ilyen téli virágcsokor... Csak minél több virágot... lesz még rá szükség a „Főtárnában" is.

Miután Rogov elbúcsúzott a munkásotthon leforrázott vezetőjétől, meghívta magához a párttitkárt. Közben meg-

jegyezte, hogy bizony már napok óta maga sem volt otthon.

— Meg is látszik — Bondarcsuk rosszalóan nézett körül a tágas, de csöppet sem barátságos szobában. Amíg a házigazda a teát készítette, egyik saroktól a másikig sétált, orrát fintorgatta és csak úgy mellékesen megjegyezte:

— Megnősülhetnél...

— Tessék? — csodálkozott Rogov.

— Nősülj meg! — ismételgette ingerülten a párttitkár.

Rogov beletúrt a hajába.

— No, ezt jól eltaláltad!

— Talán nem találsz kedvedre valót?

— Nézd... ez nem tartozik a te hatáskörödbe...

Bondarcsuk megtorpant.

— Nocsak, te ravaszdi! — arcáról azonban jóakaratú mosoly sugárzott, majd lassan elvonta tekintetét és széles szemöldökét ráncolta. — Tulajdonképpen nem is házasságról akartam beszélni. Csak azt akartam mondani, hogy nemigen tudunk élni...

— Rám gondolsz?

— Részben magamra is.

— Inkább igyál egy kis teát... kedves oktatóm... — mondta bosszúsan Rogov. — Sohasem fogysz ki a szóból...

Bondarcsuk megégette száját az alumíniumbögre szegélyén, hangosan ropogtatott egy kockacukrot, majd elmosolyodott.

— Hát te mosolyogsz? — haragudott Rogov. — Ez a virág-ügy olyan mulatságos. Talán neked is az a véleményed, hogy akinek virág kell, várjon nyárig?

Bondarcsuk széttárta karját.

— Nem értem, miért idegesít téged, ha mosolygok. Eszembe jutott valami, azért mosolyogtam...

— Nem igaz! A virág miatt nevetsz — erősködött Rogov. — Igenis, az a véleményem, ideje már, hogy legyen virágunk. Mutass egy olyan részleget, amelyik nem teljesítette túl, ha csak kevéssel is, a tervet. Ezt röviden úgy nevezhetjük: jó úton vagyunk. Nézd... — gyors mozdulattal kigöngyölített egy sztatisztikai táblázatot. — Nézd, Viktor, a termelésnél a munkások kilencvennyolc százaléka teljesíti a normát és hatvanhárom százalékuk sztahanovista. No? Hogy nevezhetjük ezt? Tudod?

Bondarcsuk nevetett:

— Tudom, tudom! De mi lelt téged? Hiszen én sem az égből pottyantam ide!... — Megelégedetten nézett végig Rogov arányos alakján, majd mosolyát elfojtva, óvatosan megkérdezte: — Nem gondolod, hogy hamarosan újabb éles fordulatra lesz szükség?

— Fordulatra? — Rogov elgondolkozott. — Van előttünk még fordulat, annyi, amennyit csak akarsz! Dehát mire gondolsz tulajdonképpen?

A párttitkár szemben ült Rogovval és a terítő bársonyát simogatta. Elmondta, mire gondolt.

— A „Főtárna" mindössze ötvenhárom százalék „PZS" jelzésű koksz-szenet termel, a többi pedig közönséges fajta. A körzetek mind azon igyekeznek, hogy minél több közönséges és minél kevesebb koksz-szenet adjanak. Ezen szinte senki sem csodálkozik. A „PZS" jelzésű szén a mélyebben fekvő, nehezebben megmunkálható szintekben fordul elő és az emberek így gondolkodnak: „Sokkal helyesebb, ha ráfekszünk a közönséges szén bányászására, amely közelebb fekszik, jobban kéz alatt is van és így a terv teljesítése körül nem lesz semmi hiba..."

Rogov türelmetlenül arrébbhúzta a székét.

— Miért mondod nekem ezt? Hiszen éppen az elmult héten írtam alá a rendelkezést: mindenekelőtt koksz-szenet termelni! A termelt koksz mennyisége alapján fogjuk értékelni a munkát.

— Helyes... — mondta Bondarcsuk és eltakarta szemét, mintha emlékezne valamire. — Helyes, Pavel. De rajta, gondolkozzunk csak logikusan... Számunkra a PZS-ért folytatott harc az állami terv egyik legfontosabb célkitűzéséért folytatott harcot jelenti. Már igazán itt az ideje, hogy a PZS-ből ne ötvenhárom százalék, hanem hatvan, vagy kilencven százalék kerüljön a felszínre.

Rogov vállat vont:

— Ezt máról holnapra nem lehet megoldani.

Ezzel elintézettnek is látta a kérdést és a telefon után nyúlt, de Bondarcsuk megragadta a kezét.

— Jól gondold meg a dolgot!

Rogov visszatette a kagylót, felállt, végigsétált egyszer-kétszer a szobán:

— De hiszen ez nem egyszerű átcsoportosítás a terv keretein belül — mondta. — Ahhoz, hogy az összes kiaknázási munkák súlypontját áthelyezzük az alsó szintre, sokoldalúan, körültekintően fel kell készülnünk, alaposan meg kell vizsgálnunk a műszaki eljárásokat, tudod-e, hogy az alsó polkastini réteg lejtősen esik, sokkal vastagabb és így teljesen át kellene építeni az egész szállítási rendszert. A felső szintről még két siklóval könnyedén görgethetik a szenet, de az alsóról ilyen módon nem lehet kihozni, akkor még egy akna kellene. Végül is minderről a bányászat fejlesztéséről szóló terv intézkedik. A folyamat természetes és ezért elkerülhetetlen

Bondarcsuk helyeslően bólintott, de látszott rajta, hogy megmaradt előbbi véleménye mellett.

Kopogtak az ajtón és Danyilov lépett be.

— Nem zavarok? — kérdezte.

Gyorsan levetette kabátját, töltött magának egy csésze teát és apró, gyors kortyokkal, egy szuszra kiitta. Szeme vidáman csillogott és érdeklődve nézett körül.

— Önts még — kínálta Rogov. — Melegedjél meg és egyél...

— Hát ti miért vagytok ilyen rosszkedvűek?

— Állami fontosságú dolgokról beszélgetünk.

Bondarcsuk megkocogtatta az üres csésze alját.

— Bizony, nem kisebb dologról van szó. Nem tréfálok.

— Tudom... — Rogov összevonta szemöldökét. — Mindent tudok. De hogy egy lépéssel előbbre jussunk, számolnunk kell a konkrét termelési feltételekkel.

— Szerintem meg a konkrét termelési feladatokkal — mondta nyomatékosan a párttitkár. — Természetesen számolni kell a feltételekkel és a helyzettel is. De éppen a helyzet követeli meg ezt. Vedd például Sztálinszkot, ott már a hatodik kokszolót építik, vagy Kemerovót, ahol a régi kemencéket újakra, sokkal hatalmasabbakra cserélik át. És mindez csupán a Kuznyeck-medencében! De kitől kérik elsősorban a koksszenet?

Rogov hirtelen felugrott és valamit keresett a zsebében. Majd megszólalt:

— Elsősorban önmaguktól kérjék!

— Ugyan miért? — a párttitkár magasra vonta szemöldökét. — Mi adjuk a szenet...

— Mi adjuk — felelte Rogov. — De mi értékes aranyat adunk a kokszolónak, mégis igen furcsa álláspontra helyezkednek velünk szemben. — Gondolj csak arra, mi történik népgazdaságunk minden ágában... Akármerre nézel, mindenütt újabb, tökéletesebb dolgok jelennek meg az életben. A kokszolók pedig csak tehetetlenül kitárják a kezüket és azt hajtogatják, hogy ők már elérték a műszaki eljárások legmagasabb pontját, a mennyezetet.

Rogov arca, mint mindig, valahányszor nagyon izgatott volt, sápadt lett, megnyúlt. A mérnök most szinte taglejtések nélkül beszélt. Maga sem volt tudatában, hogy sajátos hanghordozásával mennyire hat hallgatóira. Szavai egészen meglepő színezetet kaptak. Így csak olyan ember beszél, akit a maga igazába vetett szilárd meggyőződés fűt.

— Feltétlenül szükséges — folytatta — hogy haladéktalanul szakítsunk evvel az elavult szemlélettel, amely szerint csak akkor kaphatunk jóminőségű kohókokszot, ha az egész kibányászott elegy nyolcvanöt-kilencven százalék „PZS", „K" és „KO" jelzésű deficites szenet is tartalmaz. Hiszen ez technikai abszurdum, ez azt jelenti, hogy a kokszolás folyamatát lényegében nem mi irányítjuk, mintha nem is emberek teremtették volna meg, hanem a természet őfelsége. Hatnunk kell a szén belső tulajdonságaira, fel kell forgatnunk, szét kell zúzrunk, nem pedig udvariasan megkérdezni tőle: Ó, ez nem ízlik önnek? ... Ez bizony nem nevetséges. A kokszolásra alkalmas szén gammáját feltétlenül növelnünk kell, ez a mi szent kötelességünk a hazai iparral szemben. És mondta-e valaki nyíltan, legalább egyszer, őszintén és becsületesen, hogy ez lehetetlen? Hiszen maga az élet borítja fel az ilyen „szabályokat". A legutóbbi tíz évben egyre több gáz-szenet használtak kokszosításra, a koksz mégsem lett semmivel sem rosszabb. Pavlov akadémikus, aki a háború előtt Magnyitogorszkban volt, rámutatott a gáz-szén negyven százalék kokszolhatóságának a lehetőségére. Hát így állnak a dolgok.

Bondarcsuk lehunyta szemét, olyan szorosan lezárta, hogy rövid, sűrű szempillája behúzódott szemhéja közé. És amikor Rogovra nézett, szeme nevetett és kissé remegő hangon mondta:

— Tudod mit, Pavel Gorgyejevics! — rákacsintott Sztyepanra. — Elmegyünk a területi műszaki párt-konferenciára. Meg is van már az előadásod témája.

— Látod! — mondta élénken Rogov. — Érted, hogy...

— ... Hogy ez csak az egyik út... — szakította félbe Bondarcsuk. — És nem zárja ki, hanem éppen ellenkezőleg, megerősíti a deficites szénfajták termelése fokozásának szükségességét. Érted ezt?

Rogov fáradtan sóhajtott:

— Természetesen értem. De a mi körülményeink között kevés remény van a sikerre.

— Hiszen magad mondod, hogy a bánya hatalmasat lendült, hogy minden erőt munkába állítottunk — kezdte ismét Bondarcsuk.

...A sápadt téli alkony már egészen az ablakig húzódott, Sztyepan már harmadszor főzött teát, a párttitkár még mindig ott ült Rogovval szemben és összeborzolt hajuk szinte egymásba akadt, úgy hajoltak a számításokkal teli papírlap fölé. Majd meg a szobát rótták és ha véletlenül az egyik sarokban, vagy a szoba közepén találkoztak, csak beszéltek... beszéltek...

Hol Rogov, hol Bondarcsuk fordult türelmetlenül Sztyepanhoz:

— Miért hallgatsz? Te hogy gondolod ezt a dolgot?

— Hogyan gondolom? — Sztyepan széttárta karját. Sok mindenen gondolkozom, de egyelőre hallgatok. Döntsetek csak... határozzatok...

Sztyepan hol a tűzhelyhez ment és újra megtöltötte a teáskannát, hol pedig a rádióhoz és csavargatta a gombokat, de mindezt szórakozottan, gépiesen csinálta. Egész este nem eresztette el a füle mellett Bondarcsuk és Rogov egyetlen szavát sem. Rogov most így beszélt:

— Igen... de ahhoz, hogy átmehessünk az alsó szintre, nem elegendő csupán a kívánság és a követelő szükség. Ehhez alapos technikai számításokat kell végezni. A számításoknak pedig a konkrét állami tervből kell kiindulniok, mert a terv összekapcsol bennünket az egész Kuznyeck-medencével, az egész népgazdasággal.

— A terv mint akadály? — szólt közbe mosolyogva a párttitkár.

— Ne tréfálj. Ez a gazdasági fegyelem alapja. De hangsúlyozom, nem ebben van a fennakadás. Az előkészítő munkák

egész frontját át lehet helyezni az alsó szintre. Megkezdhetjük a fejtést, ezzel még valahogy megleszünk. De akkor egyszerre elénk áll a követelmény : két újabb gépre van szükség. Kettőre ! És honnét vegyük az embereket? Honnét? Hiszen megértheted, hogy amikor legutóbb a pártbizottságnál megtagadtam a hatvan ember átvételét, akkor is csupán a gazdasági számítások alapján cselekedtem.

Bondarcsuk Rogov zubbonyának gombját csavargatta.

— Helyes. Bizony, ez nehéz ügy. De határozottan szükséges. Haladéktalanul értesítsd erről a trösztöt, a kombinátot, a minisztériumot, mindenkit, akit kell . . .

— Aligha sikerül ezt ilyen gyorsan elintézni.

Bondarcsuk félrehúzta a száját.

— Miért?

Rogov megragadta Sztyepan vállát, maga elé állította és megkérdezte Bondarcsukot :

— Látod őt? Ő a mi munkásunk. Ilyen munkásokból közel háromezer van a „Főtárnában". Velük kellene megtanácskozni a dolgot. A kollektívának magának kellene felmérnie az erejét. Ez a te gondolatod . . . Emlékszel, amikor a zászlót átadtuk . . .

— Jól van. — Bondarcsuk arca felderült. — Jól van. Megtanácskozzuk. És te, Sztyepan, te is jól jegyezd meg ezt !

Felemelte a kagylót, felhívta a pártirodát és nyugodt hangon beszélt a kagylóba :

— Vera? Telefonáld össze gyorsan a pártvezetőség tagjait. Nyolcra jelentkezzenek. Napirend : negyedévi terv.

Már éppen indulni készültek Bondarcsukkal, ekkor Rogov ismét hadonászni kezdett :

— Értitek? — kérdezte. — Úgy érzem, a bánya olyan, mint egy üzem, amelyben egyetlen termelési folyamat, egyetlen futószalag működik. Milyen csodálatosan jól berendezett gépezet ! Az ördögbe is ! Nem félek a munkától, adjatok munkát, de nem rajtam áll a dolog. Az emberek más körülmények közé kerülnek. Vegyétek például a Cserepanov-brigádot. Bedolgozták magukat a meredek dőlésű rétegekbe, hogy fogják most megszokni a lapos, vízszintes rétegek fejtését?

Danyilov hallotta, amint Rogov becsapta maga mögött az ajtót és még a lépcsőn lefelé haladva is felkiáltott néhányszor:

— Nagy dolgot határoztunk el ! Nagyot !

XXXI

Danyilov egyedül maradt. Egy ideig megszokott esti dolgaival foglalkozott. Rendet rakott a szobában — nem szerette, ha a takarítónő rakosgatta el a dolgait — elolvasta az újságot, bekapcsolta a rádiót, de ezt már egész szórakozottan tette, inkább csak a rend kedvéért, éppen úgy, mint Bondarcsuk és Rogov beszélgetése alatt.

— Ú-ú-ú-úgy? Szóval Rogov elvtárs kételkedik? Nagyon jól van. Nagyon jól!...

Danyilov vállat vont, majd határozott léptekkel a telefonhoz ment.

— Sürgős a dolog? — kérdezte Cserepanov a vonal túlsó végén. — No, akkor gyere... Éppen hangversenyre készülődtünk, de ha fontos... gyere...

A bányászotthonban együtt voltak Cserepanov, Szibircev, Annuska és Szonyka Lukin. Annuska fel alá járkált a szobában és mellénykéjének apró zsebébe dugta fagytól kivörösödött kezét. Szasa Csernov a sarokban ült és valamit rajzolgatott jegyzetfüzetébe.

Cserepanov arcán kimerültség látszott. A legutóbbi időben saját műszakján kívül átjárt naponta két-három órára két másik tárnába is. Nyugtalan műszakok voltak ezek nemcsak az ő számára, de az egész brigádnak. Tanultak egymástól, megvizsgálták a módszereket, fogásokat és készültek a végső, döntő lépésre.

Sztyepan még egyetlen szót sem válthatott az elvtársakkal, amikor a lépcsőnél valaki harsány hangon kiáltotta:

— Megérkeztünk! Kezdődhet a lerakodás, muzsikus elvtárs!

Valamennyien az ablakhoz léptek s akaratlanul is felkiáltottak ámulatukban. Cserepanov a fejéhez kapott.

— Nahát! Ilyen még nem volt!

A bejáratnál hatalmas szánkó, rajta terjedelmes fikusz és fényesre lakkozott pianinó. A lovak mögül Mityenka került elő. Arca csakúgy sugárzott a lelkesedéstől. Új bekecse kigombolva, csodával határos, hogy hátracsapott sapkája egyáltalán megmaradt a tarkóján. Haja zuzmarás. Mosolyogva nézi a szán rakományát, egyszerre öt lépcsőt ugrik és bekiált az ajtón:

— Itt vagytok? Segítsetek! Gyorsan, hiszen zenéről van szó!

És míg az elvtársak becipelték a terjedelmes fikuszt, majd pedig a súlyos pianinót, egész idő alatt körülöttük ugrált és mintha észre se venné feszült hallgatásukat, egyre kiabált:

— Nem úgy, te! Nem úgy! Egy kicsit balra! Ej, te csodabogár! Miért kapaszkodsz abba a lábába! Még letöröd! Nincs szemed?

Kirakodtak. Elüldögéltek a vásárolt kincsek mellett, pihentek. Aztán Lukin megfricskázta a fikusz kövér leveleit és megszólalt:

— Na, ez megnőtt! Jó helyen lehetett...

— Dehogyis. Éppen káros volt rá a környezet — mondta Mityenka.

— Ugyan miért?

— A háziasszonyról ítélek, akitől vásároltam. Zsugori teremtés, az utolsó százast is ki akarta húzni belőlem.

— És mennyit húzott ki?

Mityenka a fejét rázta:

— Nekem is van ám eszem! Háromezret adtam, egy fillérrel se többet.

Szibircev a tenyerébe köhögött.

— Szóval megsiratta a takarékkönyved?

Az elvtársak alig pihentek meg, Szanyka már újra kérdezett:

— No mi az? Most táncolni fogunk? Trallalatrallala...

— Mi az, hogy trallala-trallala? — sértődött meg Mityenka. — Az én ötletem... Tonya Lipilinának!...

— Igen, igen... Tonyának, — vágott közbe Cserepanov. Már magunk is törtük a fejünket, hogy mit vehetnénk neki. Holnap odamegyünk. Mityenka zsebrevágja a pianinót meg a fikuszt, Szanyka pedig útközben majd szert tesz egy kis vontatómozdonyra. Ünnepélyes lesz a hangulat. — Szánakozva nézett Mityenkára és hirtelen más hangon mondta: — Eh, te! Betegről van szó! Hallottad, hogy Sztyepan Georgijevics mit mesélt róla. Te pedig egy egész zenekarral akarsz, meg egy ilyen távirópóznával odamenni?

Annuska hátradobta hajfonatait, hirtelen megállt:

— Te, Mityenka, neked igazán érdekes természeted van! Mindig akad valami váratlan ötleted. Mit csináljunk veled?

Nem vagyok elég okos, ha erre gondolok. Majd szétvet téged a jóság, a szíved aranyból van. Haladj hát csak előre a magad útján, mutass példát a többinek és ne engedd, hogy állandóan félretoljanak. Legalább tanácsot kértél volna.

A legfurcsább a dologban az, hogy ez nem is ajándék, — kiáltotta Lukin, — hanem ... hogy is mondjam ... valóságos lakásberendezés!

Mityenka egész idő alatt mellével az asztalnak támaszkodva ült, de most hirtelen kiegyenesedett, felemelte remegő kezét a viaszosvászonról, szinte riadtan nézett végig társain és megkérdezte:

— Mit csináltok velem? — majd a hangokat elnyelve, összefüggéstelenül motyogta: — Én Tonyának ... ő harcolt ... Én így tanultam. Anyám ... nővérem ... mind egészségesek. Talán azért, mert Tonya ott volt ... A szívemet adnám neki oda ... ti pedig ...!

Mély csend. A falióra tiktakkolása hallatszott.

Annuskának kipirult az arca, zavartan nézett a brigádvezetőre, aztán Csernovra, mintha azt kérdezte volna:

— Miért hallgattok?

De ekkor odament Mityenkához Danilov, megfogta a vállát, szemébe nézett és megcsókolta.

Úgy döntöttek, hogy a pianinót s a fikuszt egyelőre otthagyják az otthonban és majd megbeszélik Tonyával, mi legyen a további teendő. A későbbi beszélgetés során Mityenka akarva-akaratlanul elvtársai érdeklődésének középpontjába került. Hol Sztyepan töltött neki soronkívül a forró teából, hol Szibircev tartotta elébe az éppen felbontott cigarettásdobozt. Mityenkát ma új oldaláról ismerték meg.

Mielőtt Danyilov szólt volna a véletlen gyűlés okáról, Cserepanov közölte, hogy holnap valószínűleg meg lehet kezdeni a nagy munkát mind a három műszakban. Csak együttesen és nem kifulladni! Nem egy napról van szó. Mert különben akad majd a bányában, aki kételkedik. Azt mondják majd, hogy nagyot akarnak a gyerekek!

— Máris kételkednek ... — szólt közbe Sztyepan.

Hitetlenkedve néztek rá, de ő megismételte:

— Komolyan mondom: kételkednek. Éppen ezért jöttem. Jó, emlékezetes este volt ez a komszomolcok számára. Sztyepan a maga szavaival, keresetlenül mondta el

Rogov és Bondarcsuk beszélgetését. Beszélt nekik a kokszról, az alacsony szintről... A döntő fordulatról, amely a bányára várt. Igen, ez a fordulat helyes, Rogov tudja ezt és őszintén szólva nem is az emberek erejében kételkedik, hanem attól fél, hogy igen nehéz lesz az olyanoknak, mint ők.

— Bizony, nehéz lesz — erősítette meg Cserepanov.

— No és aztán? — csodálkozott Szibircev.

Annuska kutatóan nézett a fiúk elgondolkodó arcába. Cserepanov gyorsan jegyzett valamit a füzetébe. Az ablakon túl, a távoli homályban szorgalmasan füttyentgetett a kis tolatómozdony.

Valami hirtelen változás történt életükben. Mindnyájan érezték és tudomásul vették. De a legfontosabb, hogy az új úton is együtt fognak haladni.

— Hogyan határozunk? — kérdezte Cserepanov.

Danyilov és Lukin vállat vontak.

— Hogy lehet ilyet kérdezni?

— Sztyepan Georgijevics!... — Cserepanov akaratlanul is lehunyta szemét, de egy másodperc mulva már egyenesen belenézett Danyilov szemébe. — Sztyepan Georgijevics, az alsó szinten már fekszik a szén. Így hát nem is vájárok leszünk, hanem egyszerűen csak rakodómunkások. Ott az egész szenet a szalagra kell rálapátolni...

— No és?

— Nehéz dolog ez... Sztyepan Georgijevics..

Danyilov megértette a szót és szemébe tűz csillant meg.

— Mit ajánlasz nekem? Válasszam a borbélymesterséget?

Cserepanov elpirult, de tekintetét nem vette le Danyilov arcáról.

— Nem... nem erre gondoltam... bízzál a brigádban.

Danyilov elgondolkodva bólogatott, majd elmosolyodott.

— Bízom is, Misa. De magamban is bízom. — Most Jermolajevához fordult: — Figyelj csak ide, Annuska, ma százhatvanöt százalékot írtak be nekem, de én nem ennek a számnak örültem, hanem annak, hogy könnyebben dolgoztam le, mint annakidején a százat. Nem tudom, hogy leszek majd az alsó szinttel, valószínűleg nehéz dolgom lesz, de megbirkózom vele... Tegnap nyiltan megmondta nekem Tonya... — Sztyepan megtorpant, gyorsan végignézett az elvtársakon és fojtott hangon kérdezte: Hát ti? Ti kételkedtek?

Szibircev öblös hangon köhécselt, majd Annuska kapcsolódott be a beszélgetésbe:

— Szerintem a kérdéssel kell foglalkoznunk. Úgy kerülgetjük egymást, mintha életünkben először találkoznánk. Rajta, határozzunk: átmegyünk az alsó szintre?

Szibircev ezt javasolta:

— Azonnal értesíteni kell erről Pavel Gorgyejevicset és Viktor Petrovicsot!

Annuska tiltakozott:

— Nem, nem így, nekünk nincs jogunk arra, hogy előre ugráljunk, mielőtt a bányában meg nem indult az átalakulás. Amikor a vezetőség és a pártvezetőség tanácsért fordul a kollektivához, mi már készen állunk. Helyes?

— Most pedig lássunk hozzá, amire készültünk!

Valamennyien megkönnyebbültek. Úgy beszélgettek különféle dolgokról, mintha azoknak semmi köze sem lenne a munkához. Szanyka Lukin, mint rendesen, most is a rossz nevelőmunkáról panaszkodott.

— Hogy van ez? — szélesre tárta szét karját. — Bármerre nézel, bárhol keresed, sehol semmi nevelőmunka.

De Lukin panaszait már régen megszokták és megbocsátották neki ezt a gyöngeségét. Szenyka szerette, ha vele nem csak úgy egyszerűen beszéltek, szerette, ha nevelték. Véleménye szerint volt ebben valami tiszta, valami emberi. Úgy érezte, hogy a nevelők a föld fölé emelik, átmelegítik leheletükkel és szívében olyan erőforrást tárnak fel, amelyet ő nem is gyanított.

Szanyka elképzelésében az emberek általában két csoportra oszlottak: azokra, akik tanítanak, és azokra, akik tanulnak. De a fiatal bányász igen magasfokú követelményeket támasztott az élet tanítóival, a nevelőkkel szemben. Egyikről így nyilatkozott: I-i-i-igen... ez nevelhet.

A másikról ellenben:

— Hát megvolna valahogy... amit mond, érthető, de... mintha a tegnapi ujságot olvasnám...

Ma Lukinnak valahogyan eszébe jutott az az előadás, amelyet a mult héten hallott. Először is rossz volt az előadó. Miért küld ki ilyeneket a városi komszomol-bizottság? Szeretetről, barátságról beszélt, de maga valószínűleg soha senki-

vel sem barátkozott, senkit sem szeretett. Beszélt — és közben nagyokat ásított a tenyerébe.

Annuska bólintott. Ő már szóvátette a pártbizottság előtt ezt az előadást. Igazán irigyelni lehet ezt a Szanyka Csernovot, milyen hatással vannak az emberekre egyszerű kis tudósításai. Azért van ez így, mert szavai szívből jönnek, hát szívhez is szólnak. Valamikor, Cserepanov brigádjának első győzelme idején verset is írt hozzájuk: „Ifju Kuznyeck-medence" címmel. A szerkesztő azonban nem volt hajlandó közölni ezt az irodalmi művet, arra hivatkozott, hogy ő ujságot szerkeszt, nem pedig irodalmi folyóiratot. Ekkor a szerző kiakasztotta a verset Cserepanov ágya fölé. A brigád roppant büszke volt rá és könyv nélkül megtanulta az őszinte sorokat.

Szibircevnek és Danyilovnak reggel műszakba kellett menniök, félrevonultak hát és tanácskoztak.

— Talán indítsuk el a dolgot holnap? — kérdezte Sztyepan.

Szibircev elgondolkozott.

— Ki tudja, hogyan leszünk a fával...

— Majd figyelmeztetjük Dubincevet. Ő lelkes fiú, segít rajtunk.

— Az egész fejtést... talán egy kicsit sok lesz... — Georgij szeme nevetett. — Nehogy megszakadjunk...

— Az egészet! — kiáltotta Sztyepan és úgy kihúzta magát, hogy szinte megnőtt.

Tekintetük találkozott, de még egy szót sem mondhattak, megszólalt a telefon csengője.

Még fel sem vették a kagylót, a lépcsőn eszeveszett dübörgés hallatszott és ajtóstól rontott a szobába Aleskov.

— Kudarcot vallott — lihegte. Majd hozzátette: — Grigorij Voscsin! Két táró eltömődött...

Ismét megszólalt a telefon. Sztyepan gépiesen nyúlt a kagyló után. Füléhez emelte, majd megszólalt a néma csendben:

— Elvtársak... Tonya rosszul van...

És néhány másodperc mulva szótlanul rohantak valamennyien a kijárathoz, ledübörögtek a lépcsőn. Csikorogva, nagy dörrenéssel csapódott be mögöttük a kapu...

XXXII

Az Elbány hegye mögül felkelő napot a sugaraktól rózsaszínűre festett, száz meg száz füstcsíkkal köszöntötte a bányaváros.

A kórház széles kőlépcsőjére Annuska és Csernov, utánuk Cserepanov, Szibircev, majd végül Danyilov lépett ki. Becsapódik az ajtó és visszhangja végigfut a meredek szakadékokon, a kékesszínű, havas hegyoldalon, amelynek tövében egy pillanatra sem hallgat el a csermely csobogása.

Tkacsenko doktor, alig egy perccel ezelőtt jött le a felső kórteremből. Végignézett a komszomolcok fáradt arcán, gyors mozdulattal megtörölte szemüvegét és halkan megszólalt:

— Elaludt. Halljátok? ... elaludt! És ez elég is legyen nektek! ...

Szibircev meg sem várta, hogy az orvos befejezze szavait, hirtelen átölelte és borostás arcát odaszorította a doktor kopasz fejebúbjához.

Tkacsenko bosszusan bontakozott ki, majd röviden hümmögött, végül odament a fényes ablakhoz és intett a komszomolcoknak.

— Hagyjátok ... elég volt ...

Ott álltak a hóval befújt lépcsőfokokon és nézték a várost, a köröskörül elterülő, tiszta, szép hegyvidéki tájat, végül is Cserepanov elgondolkozva azt mondta:

— Szép nap lesz ez a mai ...

Valahol a hegyen túl hosszan és tisztán megszólalt a „Főtárna" szirénája és az első műszakra hívta az embereket. Szibircev Sztyepanra nézett, ő meg Annuskára. Annuska rögtön intett:

— Menj, Sztyepan, mihelyt felébred, értesítlek ...

Cserepanov is búcsúzott. Csernov és Annuska még sokáig álldogált a lépcsőn.

Ez alatt a hosszú, aggodalmas, nyugtalan éjszaka alatt nagyon megkomolyodtak. Sokat töprengtek és mintha összebeszéltek volna, mindenről hasonló véleményük alakult ki azokban az órákban és percekben, mialatt Tkacsenkotól várták a híreket. De az orvos szűkszavú volt. Lenézett a lépcső karfáján át és röviden megkérdezte:

— Ültök?

Már a doktor megjelenése is megnyugtatta őket. Szóval minden rendben halad. Csak egyszer hívták Sztyepant egyedül a kórterembe. Nem is Tkacsenko hívta, hanem Tonya édesanyja, Marija Tyihonovna. Valahogy olyan idegenszerű volt a fehér kórházi köpenyben, ahogy lassan lejött a lépcsőn és megállt. Mintha elfelejtette volna, miért küldte a lánya. Aztán odament Sztyepanhoz, ránézett és remegő hangon mondta:

— Menj, Sztyepan... téged hív...

Sztyepan mintegy tíz perc mulva jött vissza. Leült Annuska mellé. Senki sem kérdezett tőle semmit, bár valamennyiük tekintete azt kiáltotta: „Beszélj hát! Mi van Tonyával?" Ökölbeszorította kezét, megszólalt:

— Azt mondta, hogy fény van a szeme előtt... mintha villámot látna. Fáj... Az orvos meg egyre csak a magáét fújja: most éli át a krízist, most dől el minden... Eldől!... — ismételte Sztyepan és komoran nézett Jermolajeva arcába. — Tudod, mit gondolok, Annuska: a legkülönfélébb módon öltem, gyilkoltam az ellenséget... puskából, sőt ágyúból is zúdítottam rájuk a halált... De ha még valaki idemerészkedik hozzánk, ha valaki ellenünk támad, hát olyan fegyvert követelek magamnak, amellyel, mint valami kalapáccsal, ezer darabra verhessem!... Legyenek átkozottak, akik élő ember vérét isszák!

Sztyepan eltakarta szemét.

... Lassan reggeledett...

Csernov végignézett Sztyepanon, Szibirceven, Cserepanovon, majd a keleti hegyek fölött lebegő lilásvörös derengés felé tekintett és megindultan sóhajtott.

— Kedvem volna verset írni...

— Verset? — Annuska az ujságíróra nézett. — Próbáld meg...

— Nem szabad próbálgatni... írni kell! Csak úgy kikívánkozik belőlem, nincs már nyugtom miatta. Úgy kell megírnom mindent, ahogy látom...

— Mit látsz?

— Látom Tonyát a kórteremben, a várost, látom, amint te végigsírod az éjszakát. Látom, hogy Sztyepan éppen most ment váltásba Georgijjal... Milyen szavakkal írjak erről?

— Írj, Szasa... — felelte elgondolkozva Annuska és lassan megindult lefelé a lépcsőn.

Megállt, majd hirtelen sietni kezdett. Feltétlenül találkoznia kell Bondarcsukkal és Rogovval. Mi történt voltaképpen Voscsin munkahelyén? ... Ezt az éjszaka nem tudták tisztázni ...

Cserkasin, a tröszt főmérnöke újsággal fogadta Rogovot.

— Örvendezhetsz, Pavel Gorgyejevics. A kombinát az előző havi tervet hagyta jóvá a következő hónapra, azzal a különbséggel, hogy a közönséges szén termelésének két-három százalékos emelkedésére számít.

— Jóváhagyták a tervet! — mondta Rogov bosszúsan. — Ez alkalommal nagyon gyorsan történt, általában a hónap első napjaiban szoktak ezek az adatok megérkezni a bányába.

Cserkasin mosolygott:

— A pontosság miatt nem igen szokás panaszkodri ...

— Nem arról van szó — felelte Rogov. — Nagyon csodálkozom a helyi tervezésnél tapasztalható rövidlátáson. Mondja kérem, miért van az, bár a gazdasági aktívában egy olyan egység szerepel, mint a mi bányánk, a tervekben a fősúlyt mégis állandóan a közönséges szén kitermelésére helyezik. Pedig a „Főtárna" kokszosító és mint kokszosító működik, tehát itt neki kell játszania a prímhegedű szerepét ...

Cserkasin ismét mosolygott, majd elsimultak arcán a ráncok:

— Ne olyan hevesen, Pavel Gorgyejevics. Ez mind nagyon törvényszerű. A „PZS" minőségű szén nélkülözhetetlen a nemzetgazdaság számára és ez azt jelenti, hogy a maga idejében ez is megfelelő helyet foglal majd el a „Főtárna" termelésében.

— Nem! — Rogov gyorsan kiegyenesedett. — Én nem hiszek ebben a törvényszerűségben. Bocsásson meg. Körülöttünk minden vágtat és akkor itt vannak ezek az úgynevezett „evolúciós" elméletek ...

Ismét gesztusok nélkül beszélt és egyenesen beszélőtársának arcába nézett.

— Félesztendő sem telik bele és mind a tröszt, mind a kombinát észbekap és megkezdődik az egészségtelen hajsza. Miért? Nagyon egyszerű a magyarázat. Az alsó szint nem fejlődik és a főbb fejtési helyek előfúrása, amely a fejtési front gerincét képezi, csak igen jelentéktelen helyet foglal el

a főbb munkálatok között. Ezért a pártvezetőségben tegnap külön határozatot fogadtunk el. Kérni fogjuk a városi pártbizottságot és a trösztöt, hogy járjanak közbe a „Főtárna" termelési terveinek felülvizsgálata és módosítása érdekében. Amíg az ügy elintéződik, megkezdjük erőink átcsoportosítását az alsó szintre.

— Szóval nem kételkedik a terv felülvizsgálatában?

— Nem kételkedem . . .

Rogov már indulni készült, amikor Cserkasin az utolsó pillanatban közölte:

— A mai nappal rendelkezésére bocsátottam és magához irányítottam Galina Voscsina mérnököt. Itt mindeki dícséri. Gondolkozzék rajta, hová ossza be.

Ez a hír valahogyan elrontotta Rogov hangulatát. A Voscsinéknál töltött este után mindössze egyszer találkozott Galjával, Tonya Lipilina lakásán. Régi ismerősök módjára elbeszélgettek. Ismét nagyon jól érezte magát a lány mellett és gyönyörködött lágyan, mosolygósan csillogó szemében. Mikor hazafelé mentek, igyekezett szabadulni a lány szépségének bűvöletéből, a bányáról beszélt, az emberekről és arról az új munkáról, amelybe Bondarcsuk meg ő belevonják most valamennyi közepes és alsóbb vezetőkádert.

— Mintha maga már régebbről ismerné a mi párttitkárunkat . . . — szakította meg szavait Rogov.

— Igen, ismerem Viktor Petrovicsot — felelte kis szünet után Galja — de miért kérdezi?

— Irigylem magát: És sajnálom, hogy én csak nemrégiben ismerkedtem meg vele. Rövid idő alatt pótolhatatlanná lett a bányában. Érti? Nem rohan, nem kiabál, nem követelőzik, sőt . . . Nem ráncigálja az embereket, de akármerre nézünk, akármihez nyúlunk, azonnal észrevesszük: itt járt, ezzel foglalkozott a párttitkár. Értékes ember . . .

Galja elgondolkozva mondta:

— Nagyszerű, erőslelkű ember ez a Viktor Petrovics.

Mindennapos beszélgetés volt ez, de Rogov sokáig emlékezett rá. Emlékezett a lány ragyogó, kissé ingerkedő tekintetére, kedves, nyilt mosolyára, ahogyan ránézett, mintha azt mondaná: milyen jó élni . . .

— No és? — kérdezte önmagától Rogov. — Mi közöm van hozzá?

Valja képét már régen szívében hordta és nem vált meg tőle soha, sem örömében, sem bánatában.

Mikor még a fronton emlékezetből mondta el a katonáknak a „Várj rám . . .” című verset, akkor gondolatban ezt is Valjának mondta el. A távoli Szibériára gondolt és Valjára.

De mostanában egyre gyakrabban megszakította a lányhoz írott leveleinek mondatait és egyre gyakrabban kérdezte: „Vajjon hamarosan? . . .”

„Mindent megértek — írta Valja nemrég — én is belefáradtam már ebbe a huzavonába. De úgy érzem, hogy semmi bűnt sem követtünk el egymás ellen. Bevallom, kissé féltékeny vagyok rád, nem annyira a bánya miatt, hanem az emberek miatt, akikkel naponta találkozol, és akik szeretnek téged. Mert hát lehet-e téged nem szeretni?”

És egyszerre csak jöttek ezek a váratlan találkozások Galjával. Rogov úgy érezte, hogy most már mégis elkövet valami bűnt Valja ellen.

Mikor visszatért a bányába, körülbelül egy órán át nézegette a személyzeti listát és igyekezett valahonnan embert szerezni a géphez. Aztán jött Grigorij Voscsin. Szemhéja megduzzadt az álmatlanságtól, de szeme sötét volt, tekintete magábamélyedt, szinte azt lehetett kiolvasni belőle, hogy valami rendkívül fontos dolgot tart emlékezetében és fél, hogy elfelejti.

Tegnap, amikor hírül hozták Grigorij kísérletének eredménytelenségét és azt mondták: úgy ment el a váltásból, hogy még csak meg sem mosdott, Rogov azonnal felkerekedett és elment Voscsinékhoz.

Jekatyerina Tyihonovna nyitott ajtót és a mérnök láttára mintha megijedt volna. Rogov suttogva kérdezte: otthon vannak-e a férfiak? Az asszony némán mutatott a belső szoba felé és tekintetéből Rogov könnyen kiolvashatta: retteg a fiáért.

Mialatt levetette kabátját, a szomszéd szobából meghallotta az öreg vájár hangját:

— Ezt nevezik bányásztudománynak? Mégegyszer nem szakad le! Nem kell elszontyolodni. Ülj csak le az asztalhoz és vessünk számot a dolgokkal, mit is kell tenni.

Rogov belépett a szobába és megkönnyebbülten gondolta: Boldogulnának ezek nélkülem is!

Rövid ideig volt csak Voscsinéknál, csupán néhány rövid kérdésre szorítkozott: mi történt a műszakban és hogyan eshetett meg, hogy Grigorij munkája közben egyszerre két fejtésnek is leszakadt a fedüje?

Grigorij is röviden válaszolt. Elmondta, hogy hibát követett el és mikor teljes gőzzel ment a műszak, elhatározta, hogy munka közben megváltoztatja saját számításait és gyorsítja az ütemet.

— Szóval nagyon rákapcsoltál? — kérdezte Rogov.

Grigorij feleletképpen keményen összeszorította a száját, nyilt tekintettel nézett a mérnökre s olyan tompa, rekedt hangon szólalt meg, mintha aznap ez lett volna az első szó, ami kijött a torkán.

— Egyre csak azon töprengek, Pavel Gorgyejevics, hogy mi hiányzott ott tulajdonképpen? Hiszen helyesen számoltunk, a grafikonban sincs semmi hiba, a fejtés a szokott módon ment, minden a legnagyobb rendben volt. Hogyan is történhetett, hogy így rákapcsoltam? Hiszen apámtól nem egy évig tanultam a mesterséget. Mi hiányzott hát?

— A bölcseség hiányzott ... — Rogov lassan kilépett az asztal mögül, megállt a vájárral szemben és megismételte: — Afanaszij Petrovics bölcsesége. Mi erre az ismeretlen útra mérnöki számításokkal léptünk, tapasztalataink is megvoltak hozzá, a cél lelkesített. De bölcs józanság kevés volt bennünk. Én is hibás vagyok, de elsősorban te. Én megértem, erősen élt benned a gondolat, ha nem is egészen világosan, meg akartad mutatni apádnak, hogy nem hiába tanította a fiát ... Ezért volt az, hogy közel sem engedted őt a többszintű fejtési módszerhez. Ez bizony nem volt méltó Afanaszij Petrovics fiához és nem volt pártszerű eljárás. Bizony, Grisa ...

— Én is erre jutottam ma, meg is mondtam apámnak — felelte Grisa és megint nyiltan, megkönnyebbüléssel nézett Rogov szemébe.

— És mi lesz ezután?

— Ezután? — Grigorij kinyitotta füzetét. — Itt az új grafikon, Pavel Gorgyejevics, igaz ugyan, hogy a régi sem volt rossz. De itt azért egy kissé más az elv ... apám segített ...

Rogov figyelmesen hallgatta a vájár beszédét és elégedetten bólintott.

— Igen, nehéz lenne bármit is hozzátenni ehhez az új

grafikonhoz. Minden arányos és leegyszerűsített benne. A többszintes fejtési módszert nem a vájár és nem a kisegítője, nem néhány segédmunkás valósítja meg, akik konkréten semmiért sem felelősek, hanem egy komplex-brigád, amelyben mindenki ismeri a helyét, feladatát és mindenki tudja mindennek a pontos idejét. Megvalósul a megszakítás nélküli munkafolyamat, egész sor kísérő mellékművelettel.

Rogov csak egy ponton nem értett egyet Grigorijjal. Az átjáró vágatban változatlanul sok időt vett igénybe eddig a szén kézierővel való kihajtása. Ez fékezte az új módszert.

— Töröld ezt! — mondta Rogov. — Meggondoltam. Ide egy szállítószalagot iktatunk be. A gépre, Grisa... és az ördög vigye el ezt az embernyúzó részleget.

— No, Pavel Gorgyejevics, — kezdte Grigorij és hátradőlt a székben — fülig belevitt ebbe a dologba.

Rogov nevetett.

— Magad mentél bele, nincs erről mit beszélni. Indulj és beszélj a brigádoddal. De figyelmeztetlek! — ravaszul hunyorított — figyelmeztetlek Grisa, mosdatlanul ne gyere haza a bányából!...

Grigorij búcsúzás közben bevallotta:

— Tegnap bizony rosszul éreztem magam. Anyám majdnem belebetegedett.

XXXIII

„Meredek, hatvan fokos szög alatt emelkedő széles földalatti fejtőhely. A fejtés ötven méterre halad a rétegek között felfelé. A fedüt vastag, támfák, erős ácsolat tartja. A fejtőhely — hatalmas széntömb — zegzugos vonalban halad lépcsőnként és hatalmas, lefelé fordított, háromméteres fokokból álló lépcsőhöz hasonlít. A fejtőhely a nehéz bányász-előnyomulás első vonala. A fejtőhelyen születik meg a szénpatak és innét folyik, folyik, a közléken, szállítószalagokon és innét emelkedik ki a felvonóban a föld felszínére. Itt elkapja a szállítószalag, a feneketlen bunkerbe ömlik, megtölti a vasuti kocsikat és a szenesvagonok éjjel-nappal zakatolva vágtatnak sokezer kilométeren át, viszik az üzemekbe, villanytelepekre. A szén ott gőzzé, meleggé, fénnyé változik. A meleg és a fény a

fáklyavivő vájárok munkája nyomán, a fejtőhelyen születik . . ."

— Hallod, te fáklyavivő! Hogyan ír rólad Szaska? — kérdezte tréfásan Danyilov és összehajtogatta a városi ujság legújabb számát.

. . . Reggel kezdődött a dolog, a kórházban töltött feszült éjszaka után. Az utasítást nem a kisegítő adta ki, — attól tartottak — hanem maga Dubincev. Beszélgettek vele egy keveset, illetőleg nem is beszélgettek, csak röviden felajánlották, hogy a hosszú fejtőhelyről egy egész szerelvény szenet adnak a műszak alatt. Nyikoláj határozottan kihúzta magát és ugyanakkor cinkos pillantással nézett körül.

— Pszt! Ne zörögjetek! . . .

Nyilvánvaló, hogy már régen foglalkozik ezzel a gondolattal. Kidolgozta a grafikont, előkészítette a gépet, tárgyalt az új szállításvezetővel, és ő mindent meg is igért. A fejtőhelyen is rend van, minden kész és csak a jószerencsére vár.

— Nem jószerencse dolga ez! — mérgelődött Danyilov. — Ne hidd, hogy az egész dolog úgy ötlött az eszünkbe, hogy egy reggel felkeltünk, a hasunkra ütöttünk és rajta! . . .

— Nincs nyugtom . . . — tette hozzá Szibircev és Sztyepanra nézett.

És ismét felelevenedett bennük a rövid esti gyűlés, a hosszú éjszaka a kórházban, ahol Tonya fekszik, és újra nagy türelmetlenség fogta el őket. Egymás szavába vágva beszéltek mindenről Dubincevnek.

Nyikoláj keményen vállon ragadta Szibircevet és kimondta a nagy szót:

— Rajta!

És igaza volt, amikor azt kiáltotta a telefonba Rogovnak, hogy a fejtésben világvége van. Igen, a fejtőhelyen nyolc álló órán át szüntelenül dübörgés hangzott és a guritón lavina módjára zúdult lefelé a szén. De egyszerre szerencsétlen véletlenként valami zavar állt be az áramszolgáltatásban s kikapcsolták az áramot. Mikor a villanyvontatású csillék megálltak a szállítókörzetben, a kisegítő brigádok azon nyomban a szomszédos fejtési helyekhez siettek, minden üres csillét megragadtak és kézi erővel tolták a hosszú réteghez.

Az első két óra bizony kemény erőfeszítést jelentett Danyilovnak, de azután mintha egyszerre megerősödött volna,

lendületbe jött. Alig váltottak szót Szibircevvel. Magával ragadta őket a munka láza, vitte, mint valami kedves dallam, és úgy érezték, hogy ezt a dalt sok száz bányász hallja.

Tizenkét óra tájban történt a baj. Éppen befejezték a középső lépcső megtisztítását, lefektették a robbanóvezetéket, a vájárok pedig gyorsan felszaladtak a lépcsőre, hogy előkészítsék a fúrólyukakat. Ekkor Szibircev egyszerre megtorpant.

— Mi van veled? — bosszankodott Sztyepán. — Igyekezzél!

De Szibircev csak némán ingatta fejét és gyorsan huzódott kifelé a fejtőhelyről. Közben tompán kiáltotta:

— Vigyázz! Kifelé! Szakad!

Sztyepan önkéntelenül is hátrált. Ki számíthatott erre a váratlan veszedelemre, hiszen a réteg eddig olyan tiszta volt, akár egy üveglap.

A szénrétegbe ágyazott „cipó" néha több mázsányi hatalmas, gömbölyű kődarab. A bányászok ritkán találkoztak vele, de annál inkább tartottak tőle. Amikor ez a tömb megindul, végigdübörög a réteg mentén, szétforgácsolja a támfákat, a levegőben röpködnek a kettétört ácsolatok, eltömődik a szén útja — egész váltás bajlódhat a „cipó" eltávolításával, szén pedig nem kerül ki a fejtőhelyről.

— No? — Sztyepan türelmetlenül fordult elvtársához. — Most aztán mit tegyünk, ráimádkozzunk?

Amikor látta, hogy Szibircev még mindig bizonytalanul tépelődik, elsőnek közeledett a veszélyes helyhez, bevilágított és megindult a fejtőhely mélye felé.

— Tyű, milyen pokoli! Még álmomban sem szeretek ilyent látni!

A robbanás eltávolította a „cipó"-t körülvevő szénréteget és most tojásalakú, kerek testének körülbelül egyharmadával ült még a felső rétegben. Sztyepannak hirtelen az jutott eszébe, hogy a „cipó" messziről szürke, kidülledt szemhez hasonlít, amely bután, kifejezéstelenül bámul ki a fekete széntömegből.

Szibircev is odajött. Köpött egyet:

— Tudod-e, milyen daganatot tud ez szülni?

— Inkább gondolkozzál rajta, hogyan távolítsuk el ezt a daganatot!

— Hogyan? Robbantani kell! És oda a műszakunk.

— Ne beszélj ostobaságot! Ugyan miért volna oda?

— Egyszerűen azért, mert amíg körüllyuggatod, elszalad az idő.

— Elszalad! — Sztyepan gyorsan ledobta vászonkabátját. — Hát akkor, rajta!

Az egész műszakot, Dubincev kifejezésével élve, „úgy dolgozták le, mint száz ördög", de a következő húsz percben szavukat sem lehetett hallani. A beteg helytől lejjebb öreg támfákból torlaszt építettek és úgy állították fel, hogy a „cipó" részei a robbantás után oldalra guruljanak. Nem fúrtak lyukakat a robbantáshoz — ez hosszadalmas és veszedelmes lett volna. A robbanóanyagot csak kívülről erősítették rá a „cipóra". A lőmester lábujjhegyen járta körül a robbanás helyét és kételkedve köszörülte torkát.

— Nincs semmi baj, bátyám, nyugtatta meg Sztyepant. A fizika szerint a gázok minden irányba terjednek.

— Éppen ez a baj, hogy minden irányba — kesergett a lőmester. — Én azt akarnám, hogy a sziklát robbantsák.

Danyilov titokban maga is úgy gondolta, hogy nem sok eredménnyel kecsegtet a robbantás, de mi mást tehettek, karbatett kézzel mégsem ülhették volna végig a műszakot. És még hozzá alulról egyre kiabáltak a kisegítők:

— Hé, rekorderek, mi van veletek? Rajta, küldjétek a szenet!

A legjobban úgy lehet eltávolítani a „cipót", ha elég szilárdan fekszik a szénrétegben, mert ilyenkor a robbanás darabokra szaggatja, ha viszont ez az átkozott kőtömb már csak a legkisebb lökésre vár, akkor . . .

Erre a gondolatra Sztyepan még a nyakát is behúzta. Ilyenkor a szikla, akár a puskagolyó, megtízszerezett erővel söpri végig a réteget.

Kimentek az alsó vágatból és akaratlanul is a csendet figyelték.

— Hogyan parancsolja? — a lőmester bizonytalanul bedugta a kulcsot a villamosgyujtó hüvelyébe. — Én természetesen megcsavarhatom.

Szibircev kérdőn nézett Danyilovra, úgylátszik, ő is mondani akart valamit, de Sztyepan szó nélkül odalapult hátával az ácsolathoz, lámpáját térde közé szorította és harsány hangon kiáltotta:

— Csavard meg, elvtárs, mert ha nem, én csavarom meg.

A lőmester válla megmozdult — most fordította meg a kulcsot.

A robbanás hangján keresztül lélekzetvisszafojtva lesték, nem zúdul-e le egy egész kőgörgeteg. Nem, ismét csend. Szóval . . .

— Rendben van — mondta a lőmester.

És újabb robbantás. Danyilov nagy lendülettel kapta fel a legközelebbi támfát és a következő percben már olyan szilárdan állt az ácsolat, hogy a baltaütésre mély basszussal zengett, mint a kifeszített húr. Szibircev kalapácsa veszett kopogása versenyre kelhetett volna egy jobbfajta géppisztolysorozattal is.

Dubincev be-benézett a fejtőhelyre. Már alig állt a lábán. Nem is annyira a vájárok munkatempója, mint inkább a szállítás zavarai merítették ki. Végül nem talált más megoldást, mint összeköttetést keresett a bánya vezetőjével.

Rogov éppen Voscsinnal tárgyalt, amikor a hangszóróban köhögés hallatszott, majd Dubincev suttogó hangja:

— Pavel Gorgyejevics, itt vágnak engem . . . — majd rövid, tréfás zokogás kíséretében még hozzátette: — Szibircev meg Danyilov vág.

— Micsoda? — kérdezte tettetett csodálkozással Rogov. — A legjobb részlegfőnököt! Azonnal felhívom a rendőrséget . . .

— Nem! — szakította félbe Dubincev és most már majdnem kiabál: — Nem, Pavel Gorgyejevics! A szállítást mozgassa! Hajtsa teljes erejéből! Látja, térdenállva könyörgök. A világ vége köszöntött rám! A hosszú rétegben hatalmas dübörgés és villámlás, mindent megtöltöttek már szénnel, tíz ember rakodik, a fát két brigád hordja . . . Még három óra van hátra a váltásig. Érti? Három óra! És ezek már négyszáznyolcvan tonnát termeltek! Nem is emberek ezek, hanem kombájnok!

Rogov felugrott, félretaszította karosszékét.

— Micsoda mese ez? Micsoda kombájnok? Kik?

— Danyilov meg Szibircev! Nem érti?!

— Danyilov és Szibircev? — Rogovnak még a lélekzete is elakadt, gyorsan rakosgatott valami papírokat az asztalon, majd boldogan elnevette magát. — A tárnába! De gyorsan!

Én kedves fiaim, ti óriások... — A bányában vagyok! — kiáltotta Polina Ivanovnának, miközben átszaladt az előszobán.

De egy gyenge hang arra kényszerítette, hogy körülnézzen: Galja! És mintha csak várta volna a lányt, mintha éppen eléje szaladt volna, keményen kezet szorított vele és bevezette az irodába.

Galja az ablakkal szemben ült. Arcára sütött a nap. Belenézett Rogov nevető szemébe és egész ismeretségük alatt most történt meg először, hogy zavarba jött. Akadozva mondta:

— Magához... jöttem... Pavel Gorgyejevics... — és tekintetével ezt kérdezte: „Talán rosszkor jöttem?"

Rogov egy pillanatig gondolkozott, majd könnyedén lehajolt hozzá és megérintette a kezét.

— Vártam, Galina Afanaszjevna. Nagyon vártam. Úgy gondolom, hogy a szintes keresztpásztafejtéshez kerül.

Galja izgatott volt. Rogov ezt rögtön megláthatta rajta, mert szempillája remegett és hol szeme elé tartotta kezét, hol megfeledkezett erről és hunyorgatott az erős napfényben.

Rogov az ablakhoz ment és behúzta a függönyt.

— Szóval a lejtős réteghez, Galina Afanaszjevna.

— Pavel Gorgyejevics, nagyon fontos, hogy a lejtős réteghez?

— Hogy fontos-e? — Rogov az iroda közepén állt. — Ez a lejtős rétegelés a bánya termelésének harminc százalékát adja, de ezenkívül ott felszabadítjuk a koksz-szenet is! Érti? Ez a mi holnapunk. Erről van szó.

— És maga biztos benne, hogy én ott boldogulok? — Galja a férfi szemébe nézett. Most már nyugodtabb volt, szája körül mosoly bujkált, tekintetében újra simogató fények játszottak. — Biztos benne?

Rogov elfordult, mintha gondolkozni akart volna. Pedig egyszerűen nem bírta e zöld szempár tekintetét. Most már valahogy kissé kelletlenül, szinte hivatalos hangon felelt:

— Ezt én akarom magától megtudni... Négyszázezer a bánya egész termelésének értéke, ezé a részlegé másfélszázezer. Munkásaink nincsenek, onnan vesszük el őket, ahonnan lehet. A dolog technikai része a főmérnökre tartozik. Ennyi az egész, Galina Afanaszjevna.

A fiatal lány könnyedén végigsimította a fényezett asz-

tallapot, majd kissé felemelte kezét és visszaejtette az asztalra.

— Rendben van, vállalom. De figyelmeztetem, hogy nyugtalan természetű vagyok.

— Kitűnő! — Rogov egyszerre vidám lett. — Keresem a nyugtalan embereket. Most pedig nézzen körül, ismerkedjék az emberekkel... Bármennyire fájlalom, de a bányába kell mennem.

Húsz perc mulva már Dubincev részlegében volt. Kissé távolabb ült le a vájároktól. Sztyepan sem bírta ki, hogy el ne dicsekedjék:

— Ráismersz a gárdistára, kapitány?

— Örülök, gárdaszakaszvezető! Büszke vagyok! Éppen most telefonáltam a kórházba...

Ebben a pillanatban Szibircev kalapácsa olyan sorozatot vert ki, hogy Sztyepan csak a mondat végét érthette:

...— Hozzátok, vagy vezessétek ide Danyilovot, — mondja. — Egyre csak őt keresem.

Sztyepan még hunyorított is és valami megmagyarázhatatlan indulattal, teljes erejéből levágta a kalapácsot.

A most következő rövid szünetben Rogov újra odakiáltott hozzájuk:

— A műszak után gyűlés lesz. Sztálinhoz intézett levelünket írjuk alá!

Egy ideig még ott maradt, megvizsgálta az ácsolatot. Amikor leereszkedett a vágatba, Dubincevvel találkozott szembe. Dubincev a mérnök arcába világított, de nagy csodálkozásában visszahőkölt.

— Pavel Gorgyejevics nincs megelégedve a munkával? Már túl vagyunk a hatszázon!

— A rétegben minden rendben van — mondta Rogov. — Hát nálad hogy állnak a dolgok?

— Nálam? Minden rendben van. Mindent biztosítottam, fát is, csillét is, meg két váltásra való robbanót. Ki is merültem.

— Kimerültél?... — Rogov barátságtalanul hümmögött. — Nem nagy érdeme a parancsnoknak, ha csak ahhoz ért, hogyan kell kimerülnie. Nem mindennapi műszak folyik most nálad. Sokszáz embert kell megtanítanod arra, hogy ugyanígy szervezzék meg munkájukat. Ahhoz azonban, hogy

taníthass, magadban kell hordanod mindannak pontos képét, ami itt történt. Már holnap beszámolsz a bányászoknak. Hogy miről beszélj? Hát arról, hogyan merültél ki a műszak alatt. Meg kell tenned, ne feledkezzél meg róla!

— Tehát erről van szó! — Dubincev megnyugodott és most már csak jegyzetkönyvével hadonászott maga előtt. — Minden itt van a legkisebb részletig, elejétől végig. Állok elébe!

— Ez azt jelenti, hogy a legelejétől megértetted a feladatot?

— Azt.

A felső lépcsőzeten Danyilov ebben a percben lekapcsolta a kalapácsot a kábelről és ránézett a mellette álló Szibircevre. Tekintetük találkozott, hallgatták a váratlanul bekövetkezett csendet, összemosolyogtak, mintha most magas hegyre értek volna fel és a havas hegygerinc mögött napfényben úszó, zöld vidék tárulna eléjük.

— Íme! — Sztyepan a tenyerére nézett és megkönnyebbülve sóhajtott fel. — És most már mind a kettőnknek megvan a jogunk, hogy aláírjuk a Sztálin elvtárshoz intézett levelet! . . .

XXXIV

Április elseje. A naptár szerint tavasz van, de a meleg még valahol az Alatau gerincén túl vesztegel. A kondomai vízgyűjtő felett reggelenkint fagyos, sűrű köd terjeng. A vörös színben égő nap gyémátkoronával emelkedik a magasba — ilyenkor mondják errefelé: no, a mai nap sem múlik el hóvihar nélkül. A tavasz nesztelenül terjeszti szét kék szárnyát a kuznyecki föld felett és végül bebocsátást kér Szibéria szívébe is . . .

Még a bányában is megérzed a tavaszt, ha kijössz a friss légörvénybe, mert ilyenkor ott is megcsap a déli nap melegétől olvadó hónak a szikkadó moha szagával összevegyült illata. Tavasz!

— Ez bizony már a tavasz! — mondja Rogov és szélesre tárja irodájának hatalmas ablakszárnyait, odaáll az ablakhoz, teli tüdővel szívja a beáramló hűvös levegőt. Megfordul és Homjakovra néz. Szürke szemében pajkos fény csillan.

— Mit mondott, Pavel Gorgyejevics? — a bányamérő egy pillanatra felemeli fejét írásaiból.

— Azt mondom, itt a tavasz! — ismétli Rogov. — A tavasz, Geraszim Petrovics, bekopog már a bányába... Szívünkön is kopogtat...

— Szívünkön? — Homjakov rövidlátón kémleli Rogov arcát. — A szívébe csak engedje be bátran a tavaszt, Pavel Gorgyejevics. De ami a bányát illeti, azt ajánlom, gondoljuk át jól a dolgot...

— Igen, igen... — Rogov felocsudott merengéséből és a helyére ment. — Gondom van rá... Egyre ez a tavasz jár a fejemben, ez a tavasz a bányában, illetve, a bánya fölött... Tulajdonképpen már mindent előkészítettünk, az alagcsöveket, a vízvezetékeket, a leöntőket, a veszélyeztetett helyeken megtettük a szükséges intézkedéseket, mégis kissé fenyegető a helyzet.

Ma a szokottnál hosszabb ideig elüldögéltek, valahogyan nem tudták abbahagyni a beszélgetést. Ezek a megbeszélések már régen szokásossá váltak és bizony nehéz lenne megmondani, melyikük várta türelmetlenebbül, hogy megvitassák egymással a bánya dolgait. A bányamérő józan beszámolóját, számadatait Rogov világos magyarázatai kísérték. Homjakov kombájnjának valamelyik alkatrészéről vitáztak, vagy a rajzokat félretéve, csodálatos és mégis teljesen reális megoldásokról ábrándoztak.

Ilyenkor mindkettőjük előtt pontosan kirajzolódtak a jövő körvonalai, amikor majd a bányászok új, csodálatos gépekkel indulnak eddig még sohasem látott ostromra a szén ellen.

A réselőkart, a kombájnnak ezt a fő vágó-alkatrészét a kiszeljevi gépgyárban rendelték meg. Ennek a kivételével már minden készen állott ahhoz, hogy a gépet a valóságos termelési körülmények között kipróbálják. Erre a célra az egyik fejtőhelyen külön speciális frontot készítettek elő: harmincméteres széntömböt. A szállítószalagot és a pneumatikus részeket már a műhelyben rászerelték a kombájnra.

— Minden készen van — mondja most Homjakov és összekötözi a rajzokat tartalmazó dosszié szalagjait. Nagyot sóhajt. A szíve nem készült fel erre a nagy eseményre. Összeszorul, mintha valami ugrásra készülne.

Rogov lassan ütögeti tenyerével az asztalt.

— Az ördög vigye el őket! Mit piszmognak annyit abban a kiszeljevi gépgyárban? Tudja mit, Geraszim Petrovics! Utazzék oda és addig ne menjen le az igazgató nyakáról, amíg a réselőkart ide nem küldik. Alkalomadtán mondja meg azt is, hogy én, mint mérnök, szégyelném magam az ő helyében. Így nem lehet dolgozni! Mondja csak meg neki bátran!

Homjakov elmosolyodott.

— Szóval megint hónom alá csaphatom a kombájnos bőröndömet?

— Miféle „kombájnos bőrönd"-öt?

— Azt, amelyik már három hónap óta vándorol velem ide-oda. Marija Dimitrijevna így keresztelte el a kis utitáskámat. „Fejezd be már minél hamarabb azt a masinát — szokta mondogatni az asszony — mert így napról-napra fiatalodsz. Szinte szikrák pattannak belőled. Még rossz vége lesz ennek!"

— Szikrák! — Rogov hosszú lépteivel néhányszor végigmérte a szobát, vállát huzogatta, mintha szűk lenne a zubbonya. — Szikrák! — ismételte. — Jól mondja Marija Dimitrijevna. Nem öregszünk mi, fiatalok maradunk! Fáradhatatlanok. Nem érünk rá megöregedni . . .

Homjakov csodálkozva nézett Rogovra s felkelt.

— Hát én most elmegyek, Pavel Gorgyejevics. Négy órára beszéltem meg találkozót a főmérnökkel.

— Hát ő hogy van? — kérdezte meleg érdeklődéssel Rogov. — Hogy érzi magát a nagy kísérlet előtt?

— Tudja . . . — az öreg bányamérő arca kipirult a megelégedettségtől. — Én úgy látom, hogy még lélekzeni sincs ideje. Ma is hajnali három órakor . . . — Homjakov suttogóra fogta hangját, mintha attól félne, hogy illetéktelenek is meghallják a szavát, — képzelje el, három órakor megjelent a lakásomon. „Maga alszik? — azt mondja — na, nem számít" . . . „Már miért ne számítana? — feleli rá Marija Dimitrijevna. — A jó emberek ilyenkor az igazak álmát alusszák" Fjodor Lukics azonban még csak nem is pislant, tekintete mint az ittasé. „Nem, — mondja — ez valóban nem számít, ha összehasonlítjuk azzal, ami eszembe jutott most, hogy megint jól megnéztem Geraszim Petrovics pneumatikus rendszerét." Nagyszerű gondolat. Azt javasolta, hogy önműködő sebesség-

szabályozót szereljek a gépre, mert ez a bevágás mélységének megfelelően szabályozza a forgási sebességet.

Amikor Rogov egyedül maradt, néhány percig mozdulatlanul ült. Érezte, amint az áprilisi gyenge nap átmelegíti tarkóját. „Igen, minden rendben van, majdnem minden. A kollektiva már készülődik az új munkához, az alsó szinthez. Már csak a főemelővel van baj, méghozzá komoly nehézség, de ez még várhat egy kicsit. Feltétlenül meg kell nézni, mit csinál Galja az alsó szinten".

Rogov kelletlenül ráncolta homlokát. Már megint! Hányszor megtiltotta magának, hogy így nevezze a lányt. Micsoda ostoba bizalmaskodás! Gondolatban legyintett. „No, jól van, rendben van, ezentúl nem lesz Galja, hanem Galina Afanaszjevna. De feltétlenül utána kell nézni, mit csinálnak ott az emberek. A határidők! . . . a határidők! . . ."

És a legfontosabb: már működik három szállítószalag, a bánya büszkesége.

. . . Három részleg, a fejtési helyektől kezdve egészen a bunkerekig, teljesen gépesítve van. Két hosszú rétegben Abakumov kombájnjai működnek, a harmadik pedig Nyekraszov módszerével dolgozik. Most már nincs más hátra, mint Homjakov gépét befejezni és aztán bevinni a fejtőhelyekre, nem is egybe, de mindbe, ahol csak használható.

Riadtan nézett körül, úgy rémlett neki, mintha az utolsó szavakat hangosan mondta volna.

Éppen ekkor lépett az irodába Szevasztyánov és közölte:

— Az emberek együtt vannak, Pavel Gorgyejevics, kezdhetjük.

Rogov megvárta, míg a teremben elül a moraj, majd az emelvény hátsó falához lépett és lassan széthúzta a függönyt.

— Nézd csak! — mondta az egyik bányász, — ott van a mi büszkeségünk! . . .

Sokszáz kíváncsi szempár tapadt a „Főtárna" földalatti horizontjának áttekintő rajzára. Három zegzugos vörös vonal futott végig a rajzon, átvágta a fejtési szinteket, majd a főaknánál egy pontban egyesültek. Ezenkívül mintegy tíz kék vonalka futott végig az oldal- és a keresztvágatokon, a bánya térségéhez vezető úton.

Rogov az emelvény szélén állt és a tervre mutatott:

— A vörös vonalak, elvtársak...

— Gépesített fejtés! — kiáltotta valaki.

— Igen, ezek a gépesített fejtés és szállítás vonalai. Volt elég gyakorlatunk és akaraterőnk, hogy megtegyük ezt az első lépést. A kék vonalak olyan fejtőhelyeket jeleznek, ahol holnap, holnapután, vagy egy hónap mulva munkába kell állítani a konvejert, szívós céltudatossággal kihasználva minden lehetőséget. Szóval, ma fennakadás nélkül dolgozik nálunk három szállítószalaggal felszerelt gépesített fejtőhely. Nem kevesebb, mint tíz ilyet állíthatnánk üzembe, de mint magatok is tudjátok, a fejtőhelyeken a rakodás, a kombájnok ügye áll most előtérben. Közölhetem azt is, hogy útban van hozzánk egy Makarov-kombájn. Ez azt jelenti, hogy minden nehézség nélkül megszervezhetünk egy újabb, teljesen gépesített munkahelyet. De hol kezdjük elsősorban?

A hallgatóság önkéntelenül is közelebb húzódott az emelvényhez.

— Már tárgyaltam erről az elvtársakkal... — folytatta Rogov.

De ebben a pillanatban Rogov beszédét száz hang szakítja félbe:

— Hozzánk!

— Mihozzánk!

— A huszasba, Pavel Gorgyejevics!

— A tizenkettesbe! — követelte kórusban néhány hang.

Rogov az általános lármán keresztül is meghallotta ezt a kiáltást és feléjük fordult:

— A tizenkettesbe?

— Igen, igen! — bólintottak egyszerre a Cserepanov-brigád tagjai.

— Meggondolandó...

Rogov önkéntelenül is elmosolyodott, amikor közvetlen közelében felsóhajtott valaki:

— Szerencséje van a Komszomolnak!

Mityenka rögtön hevesen tiltakozott:

— Szerencséje, ha megcsinálja a szerencséjét.

Rogov felemelte a kezét:

— Úgy hiszem, hogy Dubincev munkahelye és kollektivája csakugyan méltó erre a figyelemre. Nézzétek csak meg: négy zászlót szereztek eddig, egyetlen bányász nincs nálunk, aki ne

teljesítené normáját és megelégedéssel kell hozzátennem, az egész bányában legkisebb önköltséggel Dubincevék fejtik a szenet.

— Miért kell erről annyit beszélni? Jól, példásan dolgoznak! — jelentette ki határozottan Afanaszij Petrovics. — Jó kezekbe kerül . . .

Mikor Annuska a gyűlés után kijött a teremből, lábujjhegyre állt, hogy láthassa az öreg vájárt.

— Jónapot, Anna Makszimovna! — szólalt meg valaki a háta mögött.

Körülnézett és felkiáltott:

— Kolja! — akaratlanul is elpirult, mert nem ismerte meg férje hangját, de meg örömében is elpirult, hogy hosszú, nyolcórás műszak után végre láthatja. Mulatságos volt, ahogyan összeszorította remegő ajkát, majd szertartásosan mondta: — Jónapot, Nyikoláj Viktorovics! — még kezet is akart nyujtani, de nem tudta tovább türtőztetni magát és férje fülébe súgta: — Piszkos vagy, piszkoska! Édes kis piszkoska! Csak a szemed csillog. Éhes vagy? Gyere, megetetlek . . . De most csak a vendéglőben . . . nem haragszol?

Nyikoláj nemet intett.

— Hej, asszonykám, olyan boldog vagyok, mint az ördög!

Ezt ismételgette egész a vendéglőig: „Boldog vagyok, mint az ördög! . . . Boldog vagyok, mint az ördög! . . .” Végül is Annuska megkérte:

— Hagyd már abba, én bizony nem hiszek még a boldog ördögökben sem . . .

Egymás mellett ültek az asztalnál. Amíg Nyikoláj evett, Annuska majdnem minden egyes kanál levesre, minden villa ételre gondosan ügyelt és egyre kérdezgette:

— Izlik?

A férfi nevetett:

— Hát nem tudod, milyen jól esik az étel a műszak után? Most legszívesebben mégegyszer megebédelnék valahol!...

XXXV

Minthogy Sztarodubcevék este megismételték a meghívást, most már igazán el kellett menni hozzájuk. Klavdija Sztyepanovna, Sztarodubcev felesége, éppen eleget mondogatta nekik:

— Hogy lehet, hogy maguk egyáltalában nem járnak emberek közé?

Annuska nagy megelégedettséggel és kíváncsisággal indult el otthonról: vajjon milyen is az, amikor az „emberek közé járnak".

Mindenesetre alaposan ki kellett oktatni Nyikolajt: először is, hogy ne tegye az asztalra a kezét, másodszor, hogy ne lóbálja szomszédja orra alatt a lábát; és végül, legalább egy estére hagyjon fel azzal a szokásával, hogy ha unatkozik, ne ásítson akkorákat, hogy könnyei is kicsordulnak. Meglehet, hogy unalmas lesz, de a házigazdáéknak meg kell adni a kellő tiszteletet.

Nem tudni, hogy Nyikolaj milyen tanulságot vont le mindebből, de Annuskának nem sok reménye lehetett, mert Nyikolaj titokban már otthon ásítozott. Mikor Annuska rajtakapta férjét az ásításon, nem szólt semmit, csak nagyot sóhajtott.

Sztarodubcevék barátságosan, igazi vendégszeretettel fogadták őket. Szemjon Konsztantinovics az ebédlőbe ültette le őket és sürgölődött, forgolódott körülöttük.

— Már régen el kellett volna jönniük hozzánk — mondta és leült Nyikolaj mellé a diványra. — Hiszen csak egy folyosó választ el bennünket, mégsincs közöttünk semmi kapcsolat!

— Ami igaz, az igaz — mondta Nyikolaj. — Élünk, — de olyan ez az élet, mintha a kínai fal mögött élnénk. Ez az elszigeteltség egyrészt érthető is: időnk nagy részét a munka foglalja le. Hiszen maga is tudja, hogy a „Főtárna" nem szereti, ha valaki csak félig-meddig törődik vele.

— „Főtárna"? — Sztarodubcev megértően mosolygott. — Mondja csak ki, szomszédasszony, de őszintén: úgye, hogy nem a „Főtárnáról" van itt szó, hanem Pavel Rogovról. Neki valóban nincs nyugta, az lenne neki való, ha megtennék a városi rendőrség parancsnokának.

Dubincev fejét csóválta, tekintete barátságos, simogató lett.

— Vezényelni azt tud. Gyakran bizony keményen is, ha kell, de éppen ezért érzed magad erősebbnek, ha vele vagy. És nézzétek csak, hogy erősödik, előre lendül a bánya! A kerületi bizottság ülésének határozatában „élbánya"-ként szerepel.

— Hiszen ez nagyon egyszerű! — Szemjon Konsztan-

tinovics vállat vont és ajkát biggyesztette: — Hogy is lehetne másképpen? A „Főtárnában" hatalmas energia rejlik.

Dubincev egészen belepirult, tiltakozni akart, de Klavdija Sztyepanovna közbeszólt:

— Elég volt, Szemjon! — Már előre figyelmeztettelek, hogy a lakásban ne tarts termelési értekezleteket. — Most pedig Annuskához fordult: — Valóban azt lehetne gondolni, hogy az egész világ, az egész föld, mind-mind egyetlen hatalmas bánya. Itt azután nem lehet unatkozni.

Vacsora előtt ittak egy keveset. Azután Sztarodubcev beszélt munkájáról és legutóbbi novoszibirszki utazásáról.

Miután nem fért össze Rogovval, szerencsésen elhelyezkedett a trösztben, az építkezési beruházások osztályán, mint a főmérnök helyettese.

— Ez az új állás nem kecsegtet reményekkel, de nyugodtabb, nem kell éjjel-nappal a bányát járnom, minden ügy síma, egyszerű, a felelősség pedig . . . — Szemjon Konsztantinovics legyintett, — majdnem semmi felelősséggel sem jár. Meg azután a környezet is fölemeli az embert.

Mostanában Klavdija Sztyepanovna is sokkal műveltebbnek látta férjét. És mindezt a környezet teszi.

— Novoszibirszkbe utaztam. A vonaton okos emberekkel találkoztam. Giprougleban az új bányaépítés kérdéseiről tárgyaltam Szkitszkij professzorral. Micsoda koponya, micsoda ész! És asszisztense is méltó a főnökéhez. Okos, szép, fiatal. — Ezek a tulajdonságok ritkán találkoznak egy emberben.

Sztarodubcev csak most vette észre felesége rosszaló tekintetét, bocsánatkérően mosolygott, eltakarta szemét és mégegyszer megismételte:

— Csodálatos szépség, az ördög vigye el! Csak úgy sugárzik belőle a szépség és az ész. Várjunk csak, hogy is hívják? . . . Megvan! Valentyina Szergejevna Jevtyuhova.

— Valja Jevtyuhova? — kiáltott fel örömmel Annuska. — Pavel Gorgyejevics menyasszonya! Maga nem tudta?

— Tessék? — Sztarodubcev elámult. — Valentyina Szergejevna Rogov menyasszonya? Nem téved?

— Dehogy tévedek! — Annuska még meg is ráncigálta Nyikolaj kabátujját. — Mindenki tudja a bányában, és én nagy örömmel hallom öntől, hogy ő valóban . . . méltó Pavel Gorgyejevicshez.

— Méltó? — Szemjon az asszonyra nézett, egy pillanatig gondolkodott, valami vidámság jelent meg a tekintetében, majd falrengető kacagásra fakadt: — Rogov menyasszonya? Hát mondok én maguknak egy meglepetést... Különösen Pasenykát lepi majd meg! Ó, nem tudom kimondani, becsületszavamra... bele kell halni!

Nyikolaj szigorúan nézett Annuskára, Sztarodubcevre, a háziasszonyra. Klavdija Szergejevna megérezte, hogy a hír igen kínos, fölényesen húzta fel szemöldökét és megpróbálta rendreutasítani férjét:

— Szemjon, te mindíg kitalálsz valamit...

— Kitalálok? — Szemjon csak nehezen küzdötte le az újabb nevetési rohamot. — Hát ezt a történetet nem én találtam ki, ebben igazán nem vagyok bűnös — ünnepélyesen nézett körül és lassan, nyomatékosan mondta: — Közlöm önökkel, hogy ez az okos, szépséges Valja, Pavel Rogov menyasszonya, férjhez megy Szkitszkij professzorhoz.

— Ó!... — Annuska akaratlanul is följajdult. Érezte, hogy ujjai egy szempillantás alatt jéghidegek lettek és most égő arcához szorítja kezét, úgy néz riadtan Nyikolajra.

Nyikolaj meg csak ül, szemét lesüti, nincs annyi ereje, hogy a háziak szemébe nézzen.

Sztarodubcev, mintha mit sem vett volna észre, nyugodtan dőlt hátra székében, villájával maga előtt körözött a levegőben és sokatmondóan ismételte:

— Igen, tisztelt barátaim, Szkitszkij professzorhoz megy férjhez. Be kell vallanom, hogy Valentyina Szergejevna semmit sem veszített azzal, hogy orránál fogva vezette Rogovot, mert nagyszerű pár lesz ő meg a professzor. Bizony!

Hogyan történt mindez, és mit tudott meg a készülő lakodalomról? Egy pillanat, mindjárt elmondja.

Igen, valóban járt a professzornál. A második „Főtárna" széntelepeinek kiaknázását beszélték meg. A professzor rendkívül figyelmesen hallgatta végig Sztarodubcev jelentését és közben néhány feljegyzést írt a füzetébe. Időnkint behívta a titkárát. Ilyenkor félbeszakította a beszélgetést és érdeklődött:

— Valentyina Szergejevna nem jött még vissza? Érdeklődött, jobban van-e már?

Egyszer pedig Szemjon Konsztantinovicstól bocsánatot

kért és valami Vaksinnak telefonált, szigorúan megparancsolta neki, hogy semmiesetre se adják át a könyv korrektúráját Valentina Szergejevnának — ezt ő maga fogja elvégezni. Egyáltalában már itt az ideje, hogy Jevtyuhova aszpiránst felmentsék az ilyen másodrendű munkák alól! Vagy talán a Geológiai Igazgatóság nem tud róla, hogy Valentina Szergejev ma már második hónapja betegeskedik?

A professzor ezután néhány percre kiment és Szemjon a félig nyitott ajtón keresztül ezt a beszélgetést hallotta az előszobából:

— Amióta Valentyina Szergejevna betegeskedik, a professzor nyugtalan, és sehol sem találja a helyét — magyarázta a titkárnő.

— Mit gondolsz, komoly ez a dolog köztük? — kérdezte a másik hang.

— Komoly?.— csodálkozott a titkárnő. — Nagyon naív vagy te, Irina. Csak nem gondolod, hogy egy ilyen komoly ember, mint Vaszilij Pantyelejevics, azzal tölti idejét, hogy jobbra-balra udvaroljon? Vagy azt hiszed, hogy tervezett közös moszkvai utazásuk csupán hivatalos küld t's l sz? Nem! Mindez nagyon szembetűnő. Továbbá: a professzor új lakást bérelt a Szerebrjanikovszkaján és már második hónapja foglalkozik a lakás berendezésével. Régen eldőlt ez az ügy, nekem elhiheted, elég jó megfigyelő vagyok.

Másnap Sztarodubcevnek szerencséje volt: láthatta Valentina Szergejevnát, sőt meg is ismerkedett vele.

És most fény derült beszélgetésük egyes olyan apró részleteire, amelyeknek akkor nem tulajdonított különösebb jelentőséget.

— Maga Berezovóból jött? — érdeklődött Valentina Szergejevna és röglön értésemre adta, hogy csodálkozik a berezovói bánya egyes vezetőinek valamint az egész „Kuzbasszugol"-kombinát vezetőségének nehézkességén, mert mindeddig nem törődtek a Kondoma mögött elterülő sustalepi érctelep ipari kifejlesztésével. Pedig ez huszonnégy rétegből álló lelőhely, és kiváló lehetőség kínálkozik az olcsó felszini kitermelésre. Lehetetlenség, hogy a maguk berezovói bányájában ne akadnának lelkesen gondolkodó emberek. Berezovóban . . . — ismételte gépiesen Valentina Szergejevna és valahogyan különösen, nagyon meghatódottan nézett Sztarodubcevre.

— Figyeljen csak ide, szóval maga ott Berezovszkban ... — Valentina Szergejevna gyors léptekkel az ablakhoz ment.

— Mit akart mondani? — kérdezte Sztarodubcev.

— Nem, semmit, csak úgy ... — Valentina Szergejevna visszajött az asztalhoz és néhányszor ezt ismételgette: — istenem, milyen buta, milyen ostoba vagyok, hogy nem jutott eszembe azonnal.

— Csak most értem meg, hogy mire gondolt! — mondta Szemjon Konsztantinovics. Kezét zsebébe süllyesztette és lábát kinyujtotta az asztal alatt. — Most már értem, hogy kissé bántja a lelkiismerete, de tudjátok, ez idővel elmulik.

Dubincevék e felesleges és öntelt hangú elbeszélés egész ideje alatt úgy ültek, mint akit leforráztak.

Nyikolájnak volt elég ereje, hogy megőrizze viszonylagos nyugalmát, Annuska azonban csak úgy fuldoklott a keserűségtől, az undortól és egyre ezt ismételgette magában: „Szegény Pavel Gorgyejevics, szegény Pavel Gorgyejevics".

Klavdija Sztyepanovna úgy tett, mintha mitsem vett volna észre és körülményesen panaszkodott az unalmas napokról, az ellátási nehézségekről, beszélt arról is, hogy mennyire nyugtalanítja a jegyrendszer megszüntetése.

Sztarodubcev bölcselkedve fejezte be:

— Ez az élet!

„A mi életünkről beszél! — hűlt meg Annuskában a vér. — Milyen undorító!" — Felugrott és oda sem hallgatva, hogyan köszön el Nyikolaj, szinte kirohant Sztarodubcevék házából. Arca lángolt, mintha pofonütötték volna és nem jutott eszébe olyan haragos, súlyos szó, amellyel most kifejezhetné, de egyúttal ki is vethetné szívéből az átélt sérelmet.

Mikor bejött Nyikolaj, Annuska az ágyon ült és fejét a párnába fúrta. Nyikolaj megérintette a vállát.

— Mi van veled, Annuska?

Annuska hirtelen felegyenesedett, szeme nem volt könnyes.

— Hát te? — kérdezte. — Te nyugodt vagy? És ha Rogov jelenlétében beszélnének ilyen gyalázatos dolgokat rólad és a mi kettőnk életéről? Én csak ma értettem meg, hogy ezek piszkos pletykázók, csúszómászó élősdiek! És ... és felfordul a gyomrom és gyűlölöm magam, hogy nem volt bennem annyi bátorság, hogy arcukba mondtam volna ezt. Hát Rogov vajjon megmondta volna-e nekik?

— Csillapodj, kedvesem, — Nyikolaj Annuska mellé ült. — Én tudom, hogy Rogov ügyet se vetne rájuk, úgy lépne keresztül ezen az egész társaságon és magában azt gondolná: szemétdomb! Ami pedig Valentyina Szergejevna és Rogov kapcsolatát illeti... hát... ha megérjük, majd meglátjuk.

Annuska szeme vésztjóslóan csillogott, egész lénye egy pillanatra idegen, szúrós lett, mikor azt mondta:

— Ne merj így beszélni! Hallod? Hiszen ezek a mi embereink. Hiszen az ő fájdalmuk, hibájuk, a mi fájdalmunk is... Aztán mint szokta, panaszos hangon kérlelte:

— Kolja, könyörgöm, ne légy ilyen, ne gondolkozzál így. Képzeld csak el, mit szenved majd Pavel Gorgyejevics, ha megtörténik az a szerencsétlenség...

— No, — Nyikolaj keményen, férfiasan fogta meg felesége kezét. — Hallgass csak rám: itt két „eshetőség" van. Az első az, hogy a lány nem olyan nagyszerű teremtés, mint amilyennek Pavel Gorgyejevics gondolja, a második az, hogy Sztarodubcev hazudik. Harmadik eshetőség nincs.

Annuska arca felderült, egész lénye megélénkült, annyira magával ragadta ez a mentő gondolat. Igenis harmadik eshetőség nincs!

Megegyeztek, hogy Rogovval szemben úgy fognak viselkedni, mintha semmiről sem tudnának, mintha semmi sem történt volna. De másnap Dubincev, amikor Rogovval beszélt, akaratlanul is olyan kitartóan nézett a mérnökre, hogy ő csodálkozva megkérdezte:

— Hát te mit bámulsz rám? Először látsz talán?

Kénytelen volt azt mondani, hogy Pavel Gorgyejevics lefogyott, szeme alatt zöldes árkok vannak.

— Ugyan kérlek! — hessegette el magától Rogov. — A tavasz már kopogtat, fülemüle szól a szívedben, ettől fogyok, ettől van a zöld szín. Ne beszélj másról, mondd csak meg, mi nyomja még a szívedet?

— Hát ez az egész, kérem. Ha a hetesben öt nap alatt kicseréljük az ácsolatot és akkumulátoros villanymozdonnyal bonyolítjuk le a szállítást, akkor a legokosabb, ha a Makarov-féle kombájnt a huszonhetes réteghez állítjuk.

— Szóval a tizenkettes Cserepanov-brigádot nem vonhatjuk be a gépesített folyamatba.

— Bevonni lehet, csakhogy...

— Kézierővel kell megrakniuk a csilléket, ugye arra gondolsz? — kérdezte türelmetlenül Rogov. — Rendben van, legyen úgy ahogyan mondod, a komszomolcok pedig megvárják Homjakov gépét.

— Természetesen megvárják, — erősítette meg Dubincev. — És még észre sem veszik az új grafikonjukkal. Már jelentettem önnek...

— Igen, igen átnéztem — Rogov egy pillanatra elgondolkozott. — Még sok mindent nem oldottunk meg ezzel a grafikonnal, de van benne számos gyakorlatilag megvalósítható ötlet. Eddig nem próbáltad meg Cserepanovékat lebeszélni.

— Próbáltam, mondtam, hogy jól meg kell fontolni a dolgot. — Nyikolaj zavartan nézett maga elé.

— No és?

— Berzenkedtek, megigérték, hogy Danyilovval együtt elmennek Bondarcsukhoz és panaszt tesznek.

— És már ott is voltak, — mondta vidáman Rogov. Panaszkodtak: Az ördögbe is, de nagyszerűen halad a dolog!

Nyikoláj arca megnyúlt:

— Mi a nagyszerű ebben? — jegyezte meg elégedetlenül. — Ha Viktor Petrovics elé kerülök, nem úszom meg fejmosás nélkül.

— Fejmosás!... — Rogov jót nevetett. — Figyelj csak ide, hogy mit javasol a párttitkár. Cserepanov összeállította a maga egyműszakos munkagrafikonját a száznegyvenméteres rétegre. Azt tanácsolják neki, hogy mégyegyszer nézze át, számolja át, hogy egyetlen egy gyenge pont se maradjon benne. Cserepanov ragaszkodik a terv azonnali megvalósításához. Arra hivatkozik, hogy ő már megbeszélte a dolgot a szívével és a tapasztalataival.

— Hát vissza lehet utasítani az ilyen tanácsadókat? A következőképpen járunk el: egy hét mulva összehívjuk valamennyi bányamestert és mérnököt és a brigádvezető ismertesse a dolgot, de nem akárhogyan, hanem komoly előadásban. Ismertesse grafikonját és józanul, de lelkesedéssel bizonyítsa be a grafikon előnyét. Na mit szólsz hozzá? — Rogov nyilt, csontos arcára kedves mosoly derült, szinte megfiatalodott tőle. Csendesen megkérdezte: — Érted, Kolja, mit jelent ez: egy vájár tart majd előadást a mérnököknek?...

XXXVI

Annuska éppen hogy rendbeszedte a szobát, kissé megemelte a függönyt és kinézett a tavaszi zsongással teli áprilisi utcára. Valaki benyitott az ajtón. Annuska megfordult.

A küszöbön magas, idősebb asszony állt, kezében bőröndel. Csak állt csendesen és rejtelmesen mosolygott. Annuska zavarba jött a meglepetéstől. Kérdezni szerette volna: „Engem keres?" De az asszony jóságos, kerek arca nagyon ismerősnek, szinte rokoninak látszott. Köszönteni szerette volna: „Jónapot", de ezt sem mondta. Az ismeretlen vendég segítette ki zavarából.

Megbiccentette fejét, majd némán levetette és felakasztotta kabátját, meleg sálját a vállán hagyta és mikor leült a fal tövében meghúzódó kis ládára, így szólt:

— Mutasd már magad, leányom!

Annuska egy kicsit habozott. Hirtelen ráismert anyósára, de nem tudta, hogy miért kell megmutatnia magát. Az anyós nem várt, hanem egyszerűen, minden teketória nélkül magához vonta Annuskát. Szemébe nézett és őszintén elcsodálkozott:

— Miért vagy olyan aprócska, te bányászfeleség? — És végül megelégedetten csókolta meg a menyecske mindkét orcáját és ajkát. Megkérdezte: — Koljka nem bánt?

Félóra mulva már jó barátok voltak. Zinaida Ivanovna felforgatta a szobát, végignézte a kis könyvtár könyveit, amelyeket a sarokszekrényben helyezett el a házigazda, és elégedetlen volt: kevés a könyv, rendszertelenül, csak úgy találomra vásárolták őket. Mit olvas ez a két gyerek és olvasnak-e egyáltalában? Ennek gondosan utána kell járni. Az egyszerű kis villanykonyhát majdnem teljesen rendben találta. Általában Annuska, az anyósával történt megismerkedésének első percétől kezdve az anyós magas felügyelete alá került.

Nyikolaj éppen hazaérkezett a Rogovval folytatott megbeszélés után. Már a folyosón nevetést és csengő női hangot hallott:

— Mama! Ez már nem fog tetszeni Koljenkának.

A szoba lakályos; a tűzhelyen csendesen sípol a fazék, hatalmasakat bugyborékol benne az étel és étvágygerjesztő illatot áraszt. A fehérkötényes, boldog Annuska új faliszőnyeget

szegezett fel az ágy fölé. Zinaida Ivanovna éppen most húzta közelebb az íróasztalt az ablakhoz.

Mikor meglátta a fiát, összecsapta kezét.

— Teremtőm, micsoda vájár lett belőle!

Ebéd után az anya szenvedélyesen faggatta a gyerekeket:

— Mondd csak, barátocskám, miért tekeregsz tizennyolc órát a bányában? Miféle dolog ez?

— Mi az, hogy miféle dolog ez?... — kérdezte Nyikoláj és észrevehetően zavarba jött. — Hiszen állami tervünk van...

— És azt teljesíteni kell! Hát teljesítsd kommunistához méltóan, de te szinte kufárkodsz saját üzletedben: minden kopejkát magad igyekszel a kasszába csalni. Pedig a részlegedben derék szovjet emberek dolgoznak, — akik szintén lelkesednek a munkáért, miért kell hát a körmükre nézni? Így nincs rendjén, az olyan fiatal vezetők, mint te, mindenbe beleütik az orrukat: „Ó, nehogy valami baj történjék!"

— A magam munkájával nyolc órát töltök odalent, dolgozhatnék kevesebbet is, de hát valamit kell tennem azokért, akik nem tudnak lépést tartani velem. Én nem tehetek róla, nem mindenki dolgozik egyformán.

— Édes fiam, — Zinaida Ivanovna telt arca megmegremeg a visszatartott nevetéstől. — Hát ez meg miféle elmélet: „magadért, de még másokért is?" Ki tanít téged ilyesmire, ki rendelkezik így veled? Rogov?

Hosszasan és részletesen kikérdezte a fiát: milyen ember ez a Rogov?

— Tőle tanultam meg álmodozni! — bökte ki váratlanul Nyikoláj.

— És ő mit tanult meg tőled — kérdezte szigorúan Zinaida Ivanovna. — Megmondom őszintén, nagyon érdekel, hogy ő mit tanult meg tőled. Figyelj ide: hívd meg egy csésze teára, szeretnék a szemébe nézni.

— Nagyon elfoglalt ember... — próbálta más irányba terelni a beszélgetést Nyikoláj. — Ő tartja a vállán ezt az egész gépezetet.

— Ne beszélj ostobaságokat! — kiáltotta Zinaida Ivanovna. — No nézd csak, micsoda óriások vannak itt: az egyik tíz helyett dolgozik, a másik pedig egész bányát tart a vállán! Szóval nagyon elfoglalt. Csak próbáld meg.

Nyikoláj másnap meg is próbálta és meghívta Rogovot.

— Este nyolc óra tájban? — kérdezte Rogov, majd elgondolkodott, megnézte napi óratervét, áthúzott benne valamit és pontosan este nyolcra meg is jelent. Nem egyedül jött, hanem Sztyepan Danyilovval. Sztyepan magával hozta frontharmonikáját és minden nagyon jól sikerült.

Annuska bizonyára sohasem fogja elfelejteni ezt a csodálatos estét. Könnyű, éjszakai fagy ezüstös virágokat rajzolt a holdfényes ablaküvegre: zöldes fényt árasztott az ernyős állólámpa, a távoli sarokban könnyű árnyékok bujtak meg. A holdas éjszaka, és a nagy csend, amelyet csak ritkán bontott meg a beszélgetők hangja, valahogyan azt az érzést keltette, hogy a kis szoba a levegőben úszik és messzire, messzire száll.

Annuska arra gondolt, hogy az anyja kikérdezi Rogovot, kiféle, miféle, ő majd berzenkedik — és kőbe talál a kasza. De Zinaida Ivanovna csak végignézett a mérnök erős, arányos alakján, rátekintett nyílt, kissé fáradt arcára és egyszerűen csak ennyit mondott:

— Hát szóval maga ilyen.

Sztyepan Danyilov éppen most tért vissza Sztalinszkból, ahol Tonya Lipilinát gyógyították és így vídám, daloskedvű volt. Kissé rekedtesen beszélt, de amikor a harmonikaszó mellett nótába kezdett, átható erő, lenyügöző melegség áradt hangjából.

Egyszerűen hangzott a dal, mintha csak erre az estére várt volna. Megittak egy-egy pohár teát, azután elbeszélgettek, jelentéktelen semmiségekről. Rogov hirtelen Sztyepanhoz fordult:

— Dalolj, Sztyopa.

És Danyilov énekelt. Ujjai lágyan futottak végig a harmónika hideg gyöngyház-billentyűin.

A hó, mint hulló hattyútoll,
Körül mindent befed . . .
A szivem mégis oly meleg:
Barátom érkezett.

Nem kedves az nekem, ki
Asztalhoz ülve, zengi:
Barátul elfogad.
Barátom az, ki bajban,
A munkában, a harcban
Hűséges társ marad.

Mosolya fénnyel önti el
A zordon éj havát...
Az emberek közt leghívebb
E hű, igaz barát.

Nem zárom azt szívembe,
Kiből, pohárt emelve,
Már ömlik szópatak.
Barátom az, ki bajban,
A munkában s a harcban
Hűséges társ marad.

Egy padban ültem én vele
Tíz hosszú éven át.
Barátságunk nagy, hősi harc
Tüzében lett szilárd.

Nem az barát, ki este,
Meleg zugot keresve,
Közénk ül hallgatag.
Barátom az, ki bajban,
A munkában s a harcban
Hűséges társ marad.

A munka harcterére most
Együtt megyek vele.
Vagyunk, mint szálló sasmadár
Szárnyának két fele...

Sztyepan elhallgatott. Fejét kissé féloldalt hajtotta, mintha a tovaszálló melódiákat hallgatná.

Rogov halkan dúdolta a refrént:

Vagyunk, mint szálló sasmadár
Szárnyának két fele...

Be jól esik szívből énekelni!

— Aki szereti a dalt, rossz ember nem lehet — jegyezte meg Zinaida Ivanovna. Egyenként végignézett a jelenlevőkön, átfogta Annuska vállát, majd intett a mérnöknek:

— Meséljen, Pavel Gorgyejevics, hogy él, mint megy a sora?

Rogov fölhúzta vállát és megértően nézett a zavartan pislogó Nyikolájra.

— Úgy élünk, Zinaida Ivanovna, hogy még sietni sincs ráérő időnk.

— Mint a mesében?

— Nem! — Rogov nyiltan nézett a kérdezőre és szemében szigorúság villant meg. — Nem, Zinaida Ivanovna, a mesében unalmas az élet: az ember ott „terülj, terülj asztalkám"-alapon lesz boldoggá, mi pedig saját kezünkkel ragadjuk meg a boldogságunkat.

— Dicsekszik! — évődött jóindulatúan Zinaida Ivanovna.

— Nem, becsületszavamra! — Rogov felpattant. — Nézzen ránk! Fiára, menyére, hallgassa csak, hogyan dobog Sztyepan szíve! Mindez azért van, mert emberek sohasem érezték magukat ilyen fontosnak, nélkülözhetetlennek az életben, mint a mi embereink, — a szovjet emberek!

— Kivétel nélkül valamennyien?

— Igen, mert a kivétel elenyészően kevés.

Zinaida Ivanovna kételkedve vonta vállát.

— Ez elbizakodottság. Miért iktatja ki életünkből a legfontosabbat: a jobb jövőért folyó harcot, a maradiság, a tespedés ellen vívott harcot . . .

— Nem iktatom ki — vágott közbe Rogov. — A harc számunkra olyan szükségesség és annyira természetes, mint a lélekzés. Nem csinálok ebből a kérdésből szívszaggató tragédiát, a harc nem osztja meg az embereinket. Igen, én tudom, látom, hogy vannak nálunk olyanok is, akik . . . hogyis mondjam . . . akik számára az egész világ elfér szobájuk négy fala között.

Zinaida Ivanovna nevetett és megfenyegette Nyikolájt meg Annuskát.

— Ti pedig vigyázzatok, mit gondoltok rólam!

— Ugyan, dehogy! . . . — Nyikoláj sértődötten egyenesedett ki.

— No látja? — mosolygott Rogov. — Itt a mi boldogságunk! Nézzen körül, milyen gyorsan fejlődnek az eddig még nem látott új élet csírái. A mi boldogságunk például az, hogy a „Főtárnában" néhány nap mulva egy fiatal vájár tart

előadást a mérnököknek. Nem mondom, hogy egyszerű vájár, mert valójában nem is egyszerű: szovjet vájár! Barátaim! — Rogov megállt, széttárta kezét. — Ez a mi nagy, hatalmas életünk.

— Élet ... — az anya gondolatokba mélyedve rótta a szobát, majd megállt Annuska előtt, hajfonatával játszott és aranyabroncsként menye nyakára csavarta. — Gondolkozzál ezen: ilyen nagyszerű korszakban fogod fölnevelni gyermekeidet.

— Maga valóban ... — Rogov tréfásan megcsípte saját orrát. — Ki maga? Nyikoláj azt mondta: képviselő.

— Hogy ki vagyok? — mosolygott Zinaida Ivanovna. — Bizonyára egy vagyok azok közül, akiknek a bányászok fényt és meleget adnak és megmondom őszintén: semmi okom sincs a panaszkodásra ... legalábbis ma.

— Nem panaszkodik? — kérdezte hirtelen Rogov és szinte ünnepélyesen nézett körül a jelenlévőkön.

— Nem, nem panaszkodom! — Zinaida Ivanovna lassan fel-alá sétált a szobában, majd megállt fia mellett, kezét vállára tette és halkan mondta: — Én, Pavel Gorgyejevics, anya vagyok! Olyan gyermekek anyja, mint Kolja, Sztyepan, vagy maga. Azt akarom, hogy okosak, dolgosak, boldogok legyenek valamennyien. Életben akarom látni magukat. És ahány anya csak él a földön, mind ezt akarja.

Zinaida Ivanovna leült Annuska mellé és a fiatal asszony mintha édeslánya lenne, olyan meghitten fogta a kezét. Az asztali lámpa zöldes fénye megvilágította Annuska bájos arcát, félig nyitott ajkát; Rogov az ablaknál állt, elgondolkozva játszott az ablak függönyével; Nyikoláj meg Sztyepan egymás mellett ültek és kissé előredűlve, az asztalnak támaszkodtak. Így együtt nagy, szerető családra emlékeztettek, amely azért gyűlt össze, hogy meghallgassa az anya elbeszélését. Valamennyien gondosan figyelnek, nehogy elszalasszanak akár egy szót is.

— Gyermekeket tanítanék most az iskolában, — folytatta szomorkásan Zinaida Ivanovna, — küldöttként járnám be a kulundini kolhozokat, örülnék a sikereknek, megszidnám a resteket ... hiszen tavasz van az udvaron! Ej, gyerekek, milyen csodálatos a tavasz a kulundini sztyeppéken, micsoda búza szökken ott szárba!

Zinaida Ivanovna arcvonásai megkeményedtek, tekintete szigorú lett és így folytatta:

— De ehelyett Moszkvába hívnak, az Antifasiszta Bizottság üzeni: „Utazzék a delegációval Angliába, beszéljen az egyszerű angol nőkkel, mondja meg nekik, hogy elérkezett a béke megvédésének ideje!"

Rogov kiegyenesedett az ablaknál. Sztyepan és Nyikoláj levették kezüket az asztalról, Annuska lassan lehajtotta fejét. Zinaida Ivanovna most már hangosabban beszélt és szavaiból haragos fájdalom csengett:

— Még két év sem múlt el azóta, hogy végetért a háború, még a kórházakban ápolják a sebesülteket, még sajognak a szívek a közelmúlt veszteségein, és nekünk újra minden erőnkből meg kell védeni a békét!

Rogov rálehelt az ablak üvegén ragyogó kékes hóvirágokra és megvárta, míg elszintelenedtek és elolvadtak, majd megindultan kérdezte:

— Szóval Angliába megy?

— Igen... hosszú időre. — Zinaida Ivanovna felsóhajtott. — Nem a külföldtől félek, hanem a honvágytól, hiszen életemben először szakadok el innét...

— Adja át az angol anyáknak... — kezdte Nyikoláj és közben kérdően nézett a mérnökre.

— Igen, igen — helyeselt Rogov. — Mondja meg nekik, hogy a nagy szibériai térségben terül el a kuznyecki föld, köznyelven: Kuznyeck-medence; mondja meg, hogy ezen a földön bányászok és kohászok élnek és nem ismernek nagyobb boldogságot, irigylésreméltóbb sorsot, mint saját alkotó szovjet életüket! Mondja meg nekik azt is, hogy nincs a földön olyan erő, amely elszakíthatná tőlünk azt, amit ők joggal neveznek a magukénak.

Sztyepan hirtelen Dubincevához fordult és emelt hangon mondta:

— Anglia jelenlegi gazdáinak meg azt üzenjük: ha a szükség úgy kívánja, mi nem felejtettünk el harcolni! Csak még félelmetesebbek leszünk.

Elhallgattak. Az ablakon túl mintha végtelen messzeségben hangzott volna, mozdony sípolt — ötöt füttyentett, majd még kettőt. Szorgalmasan tik-takolt a fali óra.

— No, hát te miért hallgatsz, Annuska? — kérdezte Zinaida Ivanovna.

— Én? — Annuska felemelte fejét. — Arra gondolok most, mama ... milyen helyesen történt minden: a fasiszta Németország már két éve megsemmisült, de az antifasiszta bizottságok még mindig tevékenykednek. Tehát a Párt tudta, hogy szükség lesz még rájuk.

Rogov, majd a többiek valamennyien Annuska tekintetét követték. A nagy arcképről, amelyre a zöldes lámpaernyő halvány árnyékot vetett, nyugodtan és bölcsen nézett a szobára, a világra — Sztálin.

XXXVII

Cserepanov kinyitotta szemét, de rögtön hunyorított is. A végtelen kék óceánon úszó hatalmas fehér felhő egyenesen az ablaknak tartott. Igen, ez a tavasz! Akárhogy is nézed — ez már tavasz. És hol találsz a földkerekségen még olyan tavaszt, mint itt, Szibériában? Egyik óráról a másikra, váratlanul lep meg. Mintha a napnak egy szép reggelen eszébe jutna: „Hohó, megálljunk csak, hiszen hátra van még a dolgos Szibéria! Miért van még mindig hótakaró alatt? Nincs ez így rendjén ... No, rajta!"

És megtörtént! Megindulnak az apró patakok, fényes, meg-megroppanó kéreg borítja be a hóbuckákat, az elolvadt hó foltjai feketéllnek az erdei tisztásokon és ni csak, még meg sem szikkad az első tenyérnyi helyecske, máris kidugja fejét a tavasz hírnöke: az első zsenge kis kék virág. És nem messze innen kibontja fehér áttetsző szirmait a hóvirág is. A völgyekben és vízmosásokban ezernyi apró kis patak csörgedezik.

Hallgassátok csak meg a kéklő hajnali órákban, amikor bársonyos árnyék borul a jegenyefa alsó ágaira — halljátok? — távolról a fajdkakas tompa dürrögését hozza a szellő, itt közelebb pedig, mintha ezüst kürt szólna, szarvas vonul a titkos ösvényeken; a mocsaras erdőrész felett hangos szarkacsapat repül, szaporán kopog a harkály és valahol ott a túlsó oldalon két pár vadkacsa szárnysuhogása hallik.

Dereng a hajnal, elárad a tájon. Úgy érzed, hogy a hajnal határtalan. És a levegő, mint az újbor — nagyot nyelsz belőle — és egyszerre forróság önti el szívedet.

Cserepanov kellemes fáradságot érzett tagjaiban. Az asztalon fekvő óra után nyúlt. Pontosan két óra.

Hátára fordult, a nap így éppen az orrára sütött, prüsszentett, még egyet! Felkacagott. Teste könnyű, gondolatai fürgék, derűsek ... „Várj csak, várj csak, mire is kell emlékeznem? Megvan! Vajjon Aleskov még mindig nem tért vissza a tizesből? No ez aztán a küldött!"

Aleskovot Jemeljanov brigádjába küldték azzal a megbízással, hogy vizsgálja meg: mi az oka, hogy a legutóbbi két-három hét folyamán „az ellenfél" elcsendesedett? Pedig volt idő, vagy két hónappal ezelőtt, amikor Szavoszka még az ujságban is közzé tette, hogy brigádjában olyasmi történik, aminek láttára majd felszisszen a világ.

Cserepanov gúnyosan félrehúzta a szájaszélét: felszisszen? Azt lehet. Mihail titkon abban reménykedik, hogy Aleskov Jemeljanovék jelentős lemaradásának hírével tér vissza. Ha pedig nem így lesz, Jemeljanovék próbálják csak meg utólérni őket, hiszen itt már minden előkészületet megtettek, hogy áttérjenek az új grafikonra. Legalább május elsejéig nem kell nagyon rohanniuk, senki sem lép a sarkukra.

Cserepanov megnyugszik egy kicsit és elégedetten nézegeti a tágas, magas szobát. A falak mellett két nikkelezett ágy, mellettük apró asztalkák, a sarokban tükör, díszesen faragott ruhásszekrény, hatalmas ablak, a padlótól fel egészen a mennyezetig, csak jól vigyázz, ki ne pottyanj rajta.

A mult héten költözött ide a brigád, de már úgy megszokták az új otthont, mintha egész életükben itt éltek volna. Mindezt Pavel Gorgyejevics rendezte el a brigád számára. A vendégfogadó-szerű, új lakóházat éppen most fejezték be és a bánya vezetője a komszomolcokra gondolt. Magához hívta őket az irodába, felolvasta előttük az átköltözésről szóló parancsot, majd tréfából sorbaállította őket és vezényelt:

— Vigyázz! Jelentkezni egyesével!

— Első! — ugrott elő Mityenka a balszárnyról. Természetesen zavarban van. Persze, honnét is meríthették volna a katonai tudományt? A Nagy Honvédő Háború alatt fiatal koruk miatt nem részesültek semmiféle kiképzésben. Rogov — más: ha ránézel a mellén díszelgő három sor rendjelszalagra — megsajdul a szíved. Vagy itt van Danyilov, a Hős!

Amikor Danyilov jutott eszébe, a brigádvezető egyszerre

felkönyökölt. Gondolatai egyszerre élénkebbek lettek. Sztyepan Georgijevics és Szibircev lent dolgoznak a bányában. „Hát vajjon, hogy megy nekik a munka? Felhívja-e őket?"

De Cserepanov most nehezen mozdítja pihent testét, nehezen hagyja ott a tiszta, meleg ágyat. „Ráérek", — gondolja, nyujtózkodik és elégedetten húnyja le szemét. A szomszéd szoba ajtaja kissé nyitva van. Hangok hallatszanak át, valaki nevet. Természetesen Mityenka cseveg. Soha sincsen nyugta. „Vajjon miről folyik odabent a szó?"

— Ugyan mit hazudozol? — kiáltja Szanyka Lukin. — Észszerű dolog felülről beüvegezni az egész bányát!

— Miért ne, nincsen abban semmi furfang, — csökönyösködik Mityenka. — Megérjük már azt az időt, amikor így lesz! „Eleget járkáltunk már ebben a koromsötétségben! — mondják majd a bányászok. — Villanyfényt sem kívánunk ide. Rajta! Engedjük be a napocskát!" — „Mit? A napocskát? Örömmel!"

És íme, leemelik a felső földrétegeket egészen a szén szintjéig, szarufákat helyeznek keresztbe, üvegezett kereteket fektetnek rá és tessék, bányász, sétálhatsz . . .

— Le a kalappal! — évődik Lukin. — Miniszterhez illő koponyád van, Dmitrij. Beüvegezted a bányát, vájárjaid időtöltésből köpködnek majd, a szén pedig szépen kisétál, a maga erejéből szalad fel a fejtésből?

— Miért szaladna ki a maga erejéből? — most már komolyan nekihevült Mityenka. — Az üveg csak a képzelet játéka volt . . . De a gépek mire valók? Csak éppen irányítani kell őket és kivágják, kifejtik, csillébe rakják és ki is szállítják a szenet, sőt még ki is választják a jobbat . . . Ne feledkezzetek meg a gépekről! Mert mi történik a „Főtárnában?" Minden dolgozója tanul, nemcsak a vájárok, de a szállítók, az aknászok, mindenki. Azt hiszed, hogy ez hiábavaló?

Cserepanov dühösen köszörüli torkát: „Ha Mityenka ugyanolyan kiváló volna a munkában is, mint a mesemondásban, akkor valóban aranyat érne. Éppen tegnap fogott ki egy hármast a bányakombájnosok tanfolyamán, de lám: beszélni mégis kitűnően tud! Hármassal ékesítette a brigád bizonyítványát, de ő mit sem törődik ezzel. Bizony, ideje már, hogy kissé a lelkére beszéljek."

Cserepanov már éppen fel akart kelni, amikor végre megjelent a régen várt „küldött".

Aljosa Aleskovval beszélgetni — ez sem tartozott a legnagyobb gyönyörűségek közé. Most is, amikor a brigádvezető azt követelte, hogy haladéktalanul jelentse, mi ujság, Aljeska a füle botját sem mozdítja, lassan vetkőzik, a tükör előtt megfésüli göndör, fekete haját, hosszadalmasan vizsgálgatja az arcán virító pattanást, majd végül kellemetlenül közli, hogy egészen véletlenül becsöppent az egyik vájár házába, ahol éppen lakásavatás volt.

— No, persze! — Mihail gúnyosan nevetett. — Hiszen te valóságos szakembere vagy az ilyen lakásavatásoknak.

— Nem, egészen komolyan mondom! — élénkült fel Aleskov. — Emlékszel arra, aki a gyűlésen azt kiáltotta: „No, hadd lám, ki áll ki velem versenyre, no rajta." A himlőhelyes, kancsalszemű ellenfél. Ó, ha hallanád, milyen mulatságos ember. Szüntelenül új házával dicsekedett, majdnem minden szögét megmutatta, amelyeket sajátkezűleg vert be. Cserepanov sóhajtott egy nagyot.

— Ez a házavatós ember többek között egyre a fülemet rágta, azt mondja: „Ne közösködj ezekkel a Jemeljanov-féle emberekkel. Mi hasznod van belőle? Úgy dolgoznak, hogy még nézni is rossz". Már nem is akartam odamenni . . . — Aleskov egy kicsit gondolkodott . . . majd színtelen, hivatalos hangon fejezte be: — De ha már egyszer megbíztatok ezzel a feladattal . . .

— Utoljára történt! — nyugtatta meg sürgősen Cserepanov.

Cserepanov megjegyzését a küldött eleresztette a füle mellett. — Ha már egyszer megbíztatok ezzel — ismételte — hát elmentem.

Először Szevasztyan házába tért be és ott egy nagy fatönk szétfűrészelésénél segédkezett. Közreműködéséért nagy bögre hideg tejjel kínálták meg, de ez a tej nem olyan, mint amilyent otthon az étkezdében kap.

— Úhüm . . . — ráncolta szemöldökét Cserepanov. — Na, ezeknél bizonyára borjú van, de hogyan lehetséges, hogy soha nem hallom a hangját? Talán amolyan csillagoshomlokú csodajószág? Vagy talán emberi hangon beszél?

Aleskov szemmelláthatóan haragudott a csipkelődésért, de türtőztette magát és nyugodtan folytatta:

— Jártam a brigádnál is, meg a komszomol-bizottságban

is. A bizottságban új fiúval találkoztam, az már fogta is a fejét: a bányamester kijelentette tegnap, hogy feloszlatja az ifjúsági brigádot, mert azt mondja, hogy semmi értelmét sem látja, termelésük napról-napra csökken: elbizakodtak a fiúk!

— Pedig nem bizakodtak el... — mondta Aleskov és közelebb lépett a brigádvezetőhöz. — Sokat kínlódnak.

— Kínlódnak?... — Cserepanov hallgatott egy ideig. Egymással ellentétes érzések viharát váltotta ki benne ez a közlés. Egyre arról álmodozott, hogy brigádja egyszer igazi, nagy győzelmet arat. Minden gondolatát, minden cselekedetét ennek a nagy győzelemnek a vágya hatotta át. És a győzelem mintha már el is érkezett volna. Mégis milyen furcsa, szívében nem érez örömet.

Jemeljanov brigádja kínlódik...

Cserepanov gyors mozdulattal lerúgta takaróját. De mielőtt felkelt, megkérdezte:

— Hát Szavoszkával mi van? Ő is a fejét fogta?

— Szavoszka? — csodálkozott Aleskov. — Hiszen ő beteg.

Cserepanov felült az ágyban.

— Mi baja?

— Vakbélgyulladása van! — közölte Aleskov és ártatlanul mosolygott.

— Vakbélgyulladása? Operálni kell?

— Hát én honnét tudjam?

Az a közönyösség, amellyel Aljoska beteg munkástársának sorsa iránt viseltetett, annyira felbőszítette Cserepanovot, hogy rákiáltott:

— Hetet-havat összehordasz, össze-vissza fecsegsz...

Aleskov most valóban megsértődött.

— Én nem fecsegek össze-vissza! Nekem a felesége mondta: „Szevasztyan komoly beteg, vakbélgyulladása van".

— Az élete gyönyörűség. De a munka kínszenvedés számára. Alig félhónapja nyitották meg az új réteget. Három méteres réteg, olyan, amilyenen még nem dolgoztak. Robbantólyukakat fúrnak, a robbanóanyagot összevisszaságban töltik be, teljes lövést érnek el, és a szén... belesajdul az ember szíve, ha ránéz.

— Tehát egy szót sem szóltál nekik a mi eredményeinkről, munkamódszerünkről?

Aleskov nevetett.

— Hát annak meg mi értelme lett volna? Azért, hogy kétszeresen is túlszárnyaljanak. Szerintem ez nem okos dolog.

— Az állam érdekét kell nézni, — jegyezte meg szűkszavúan a brigádvezető, majd felhúzta a csizmáját és kinyujtózkodott.

Amíg a brigádvezető a csizmáját húzta, Szanyka és Mityenka belopakodtak csendesen a szobába. Leültek egymás mellé és várakozóan tekintgettek, hol a „küldött"-re, hol a brigádvezetőre.

„Mit tegyünk?" — Cserepanov kinézett az ablakon. A hegyek mögül hatalmas fehér fellegek bukkantak elő.

— Mit tegyünk? — fordult társaihoz. — A jelek arra mutatnak, hogy a versenyben a mi brigádunk győzött. Talán értesíteni lehet Csernovot is, hogy kinyomtassa az ujságba ezt a két szót: Cserepanovék győztek.

Mityenka unottan mosolygott.

— Természetesen. Meg arról a vakbélgyulladásról is írhat néhány sort.

— Sovány kis győzelem — mondta Lukin.

— Bizony az! — hagyta jóvá Cserepanov, és nagyot sóhajtott, majd gyorsan lehúzta vadonatúj csizmáját, és felvette a munkában hordott csizmáját. A brigádtagok összenéztek.

Mityenkának már-már szólásra nyílt az ajka, de a brigádvezető már intézkedett is: — Dmitrij, adj ide gyorsan a kis asztalfiókból két fúrófejet.

Mikor Mihail elment, a fiúk hallgattak egy darabig, majd Lukin jelentőségteljesen megjegyezte:

— Hát igen . . .

— Hát igen! — kapta el a szót Mityenka. — Szóval elindult a brigádvezetőnk, hogy átadja nekik a mi munkamódszerünket!

— Hát lehetne ez másképpen? — kérdezte gyorsan Szanyka. — Lehetne?

— Dehogyis lehetne! — helyeselt Goldobin. — Csakhogy ez mégis önkényeskedés.

— Micsoda? — csodálkozott Lukin.

— Hát . . . önkényeskedés. A tapasztalat közös, valamennyien versenyben vagyunk a Jemeljanov brigádbeliekkel.

Mihailnak meg kell tanácskoznia az egész brigáddal, hogy hogyan és mint legyen. Lehet, hogy én is tanácsolnék valami okosat.

Szanyka lassan, bíráló tekintettel nézett végig társain és bizonyos kételkedéssel nyujtotta el a szót:

— Hát igen....

XXXVIII

Rogov a bánya irányításának minden ügyét még az este átadta Filenkovnak. Elhatározta, hogy reggel lemegy néhány órára a bányába, megnézi Dubincevék termelését, de alighogy átöltözött a bányalátogatásra, Galja telefonált és kissé ingerülten közölte, hogy „a trösztben megbolondultak": leállították a lejtős réteg kitermelésének finanszirozását, sőt még a szivattyúk és szállítószalagok kiadását is megtagadták. Talán... ha Pavel Gorgyejevics maga jár el ebben az ügyben...

— Talán ha Pavel Gorgyejevics maga jár el ebben az ügyben! De Pavel Gorgyejevics kissé csodálkozva kérdezi, hogy mivel foglalkozott eddig Galina Afanaszjevna — haragudott Rogov. — Galina Afanaszjevna, a mérnök, egy egész üzemrész vezetője nem érti meg, hogy nem kereskedelmi alkalmazott, akinek nem kell messzebbre látnia az orra hegyénél?

Rogovnak mégis csak el kellett mennie a trösztbe A vezetőt nem találta ott és így a főmérnökkel folytatott kellemetlen megbeszélést.

— Semmi értelme sincs a heveskedésnek — húzta fel vállát Cserkasin és hosszas fejtegetésbe bocsátkozott a limiten felüli és limiten aluli pénzkiutalásról. Talán a bányavezető nem ismeri ezeket az adatokat? Minden megy a maga útján. A kombinát jóváhagyta és a minisztérium küldte tovább a kiegészítő előirányzatot. A napokban várható a jóváhagyás. Egyébként... ki az, aki ne értené meg, milyen roppant jelentőségű a „Főtárnának" a lejtős réteg kimüvelése?

— Elsősorban ön az, aki nem érti! — szakította félbe Rogov. — Ön... Feltétlenül szükségem van száz méter szállítószalagra és két szivattyúra. A fejtést elborítja a víz. Kérem, írja alá ezt a néhány filléres rendelést!...

— Nem tehetem. Minden kilogramm felszerelést fel-

osztottunk az egyes bányák között. — Cserkasin kiegyenesedett ültében és hivatalos arcot vágott. — Ami pedig azt illeti, hogy ki érti és ki nem érti a dolgot... Rogov elvtárs...

Rogov felállt és búcsúzás nélkül távozott. Miután vissza tért irodájába, a művezetővel együtt két órahosszat vizsgálta a hatáskörébe tartozó bányarész belső tartalékait, de tartalék egyáltalán nem mutatkozott, tekintve, hogy nem is volt. És ekkor ráadásul még az ügyeletes telefonált és jelentette: az elmult huszonnégy órában a lejtős vájatban mindössze másfél métert haladtak előre. Víz árasztotta el a fejtést és elakadt a szállítás. Ötven méteres a szakadás.

Rogov megkérdezte, hol van Galina Afanaszjevna.

— Már a harmadik váltással van a tárnában — felelte az ügyeletes és nagyot sóhajtott. — Nagyon mérges, beszélni sem lehet vele...

— Mérges... — Rogov visszatette helyére a telefonkagylót. — Az lenne furcsa, ha jókedvű volna.

Utasította a művezetőt, vegyen ki a raktárból százötven méter szalagot és vigye oda a lejtős réteghez.

— Azt a szalagot? — csodálkozott a művezető. — De hiszen az Homjakov kombájnjához kell! Maholnap megkezdődik a szerelése...

— Vigye csak oda a szalagot, ahova mondtam — ismételte Rogov.

Aztán felhívta Dubincevet.

— Minden rendben... — jelentette a technikus. — Már várom önt, Pavel Gorgyejevics. A kombájnt és a szállítógépeket kipróbáltuk. A harmadik váltásban megindítjuk a folyamatot. Egy kicsit kellemetlenkedik a víz, de a szivattyúk bírják.

— Hát arról van szó... — Rogov akaratlanul is elhallgatott. Felhúzta vállát és így fejezte be: — Az ünnep egyelőre elmarad, Nyikolaj Viktorovics. A gépesített munka megindításával másfél-két hetet várnunk kell. Most pedig sürgősen át kell adnunk a két szivattyút a veszélyeztetett lejtős vájatnak.

— Micsoda?... — Dubincevnek még a hangja is elakadt. — Nem értem, Pavel Gorgyejevics. Ismételje meg.

Ahogy letette a kagylót, még hallotta, amint a technikus ijedten kiáltotta:

— Pavel Gorgyejevics! . . . ezzel gyökerén sérti meg . . .!

„Sebaj, mélyek a gyökerek — ötlött Rogov eszébe —, különb vihart is kibírnak . . .”

Azonnal útnak akart indulni a lejtős réteghez és már előre is nagy megelégedéssel képzelte el a találkozást Galjával, azzal a mérges Galjával, de előzőleg még átolvasgatta a trösztből érkezett legfrissebb rendeleteket. És ekkor tört rá Filenkov. A szó szoros értelmében rátört, pedig ez eddig nem igen volt szokása. Rogovnak önkéntelenül is eszébe jutott, hogyan jött ez az ember az irodájába, közvetlenül Rogov kinevezését követő napon . . . féloldalt, a semmibe néző tekintettel . . . és most . . .

Filenkov berohant, dühösen méregette Rogovot és beleroskadt egy karosszékbe. A következő pillanatban azonban már felugrott, türelmetlenül turkált öltönye zsebében, majd ideges mozdulattal az asztalra dobta négyszögletes, vörös igazolványát.

Rogov, aki eddig figyelmesen nézte a mérnök mozdulatait, most érthetetlen arcot vágott.

— Hát ez meg mi, Fjodor Lukics?

— Ez? — Filenkov a feje fölé emelte kezét és halkan, de jól érthetően mondta: — Ez a „Főtárna” főmérnökének igazolványa. Az ördögbe is!

— Nono! Kinek szól ez az átkozódás? A bányának, vagy a főmérnöknek?

— A főmérnöknek! Ha már olyan senkiházi, hogy figyelembe sem veszik . . .

— Rendben van . . . — Rogov nyugodt mozdulattal kihúzta az asztalfiókot és az igazolványt két ujja közé fogva, szándékos lassúsággal, becsúsztatta a fiókba. — Akar még valamit?

— Még? . . . — Filenkov hunyorgott felindultságában, de türtőztette magát. — És maga azt kérdezi, mit akarok még azok után, hogy annyi felháborító dolgot halmoztak össze egyetlen órában? Szíveskedjék haladéktalanul érvénytelenníteni a szivattyúkra és szállítószalagokra vonatkozó intézkedését! A leghatározottabban ragaszkodom ehhez! Követelem!

— És a fejtés maradjon víz alatt? — Rogov nyugalma kissé bátortalanná tette a főmérnököt. Mégegyszer megpróbálta felemelni hangját:

— Mondja, az ég szerelmére: érti maga azt, hogy ennek a partizántevékenységnek első pillanatától kezdve mit csinált? Remélem, ilyen egyszerű dolgokat még megért?

— Még megértek ... szerencsére — jelentette ki Rogov.

— Hát akkor hogy is foghatott hozzá ilyen művelethez?

— Nagyon egyszerűen. A helyzet kritikus. Mit tehettem egyebet? Kivágtam egy darab élő szövetet és oda tettem, ahol megkezdődött a bomlás.

Filenkov összecsapta kezét, de aztán rögtön meg is nyugodott és már lassabban folytatta:

— Pavel Gorgyejevics ... hallgasson ide ... Azóta érzem magam igazán főmérnöknek, amióta a gépeket komolyan alkalmazzuk a bányában. Érti? Mérnök vagyok, összenőttem a mesterségemmel. Mintha élő kapcsolat kötné össze a szívemet minden egyes motorral, minden egyes áttétellel!

Rogov most már nem is gondolt arra, igaza van-e a főmérnöknek, vagy nincs, e percben tágranyílt szemmel, szeretettel, szinte lelkesedve nézett a főmérnökre. „Lángra lobbant a parázs! Lángra lobbant!"

— Pavel Gorgyejevics! — Filenkov türelmetlenül felállt. — Várom a szavát! Én ... bízom magában ...

Megegyeztek, hogy a szállítószalagot Homjakov tartalékából vonják el és a veszélyeztetett helyre küldik. Majd csak pótolják valahogy. Két motort leszerelnek a szivattyúkról. Ezt könnyen megtehetik, mert a két motor már hosszabb idő óta szinte üresen jár.

— Én is megkönnyebbültem ... — ismerte be Rogov. — De ha arra gondolok, hogy mindehhez milyen arcot vág Dubincev, végigfut a hátamon a hideg ...

Filenkov már kifelé indult, de megállt és zavartan kérte:

— Adja vissza ... Pavel Gorgyejevics.

— Mit?

— Az igazolványt.

— A „Főtárna" főmérnökének igazolványát? Tessék! — mondta Rogov és igyekezett leplezni mosolyát. Hosszasan elnézte, amint Filenkov kemény, határozott léptekkel ment az ajtóhoz, ott megfordult és hirtelen tréfásan megfenyegette ujjaival Rogovot.

Miután a főmérnök becsukta az ajtót, Rogov hangosan, felszabadultan nevetett.

Már távozott a kombinátból, amikor utolérte Bondarcsukot. Egy ideig együtt mentek az olvadó hó napfényben fürdő tócsái között.

— Lejönnél velem a veszélyeztetett részbe? — kérdezte Rogov.

A párttitkár nemet intett.

— Nem mehetek, Pavel Gorgyejevics, pedig nagyon szeretnék. Félóra mulva lesz a bizalmiak gyűlése. Mondd csak, előkészítetted az előadást?

— Miért kérdezed? — csodálkozott Rogov. — Ahogy megegyeztünk, úgy is lesz... Az előadás készen van és holnap meg is tartom.

— Nem tartod meg.

— Hogyhogy nem tartom meg?

— Nagyon egyszerű dolog. Nem lesz rá időd. Ma éjszaka a pártbizottságba kell utaznod, Pavel Gorgyejevics.

— Mit mondasz? — kérdezte Rogov szinte kiabálva. És mintha egy pillanat alatt egészen megváltozott volna, magasabb lett, vállasabb. — Ez azt jelenti, hogy bizottság elé viszik a gépesítés kérdését? Úgye megmondtam?

— Mit mondtál meg? — nevetett Bondarcsuk.

— Hát hogyne... emlékszel, amikor legutóbb a munka termelékenységéről szóló jelentéseket írtuk alá, mondtam, hogy a mi bányastatisztikánknak legnyugtalanabb, legélénkebb fejezete ez. És úgye, hogy igazam volt? — Rogov megindult felfelé a hegyre.

— Miért nem mégy a bányán át? — kiáltott utána Bondarcsuk. — Fele annyi út!

— A hegyen át megyek, — felelte Rogov és szélesre tárta karját.

XXXIX

Cserepanov a tizeshez vezető, majdnem nyolc kilométeres utat futva tette meg. Rövid kabátja szárnyként csapkodott oldalán. Látását elhomályosította lecsorgó verejtéke. A szembejövők utánafordultak, ki együttérzéssel, ki meg gúnyosan.

Cserepanov jól ismerte a bányát. Még mint az üzemi ipariskola hallgatója, gyakran járt ide gyakorlatra. Mégis, amikor könnyű rugózással megállt vele a lift, a tárna ide-

gen és ismeretlen volt. Néhány „ötszázas" fényében borostyánosan csillant meg két hatalmas tócsa. A pálya keresztfolyosójában két üres csille álldogállt. A sűrűn koppanó vízcseppek zaján át felhallatszott a mélyből a kompresszor sóhajtása.

Mielőbb szerette volna elérni a munkahelyet. Gondolatban lemérte az utat, de hirtelen oldalt, a felfordított csillén egy fekete fiút pillantott meg. Alacsony, kövérkés, fekete legény volt; hatalmas csizmát, vattázott nadrágot és lélekmelegítőt viselt. Sapkája alól kihívóan villant elő nagy, csodálkozó, kék szeme. Arca keskeny volt és sötét. A legény nagy gonddal rágott valamit, közben nagyokat bólogatott, sarkával pedig a csille oldalát rugdosta.

„Alig kezdődött meg a műszak, de már rágcsál" — gondolta ingerülten Cserepanov és röglön meg is kérdezte:

— Éhes vagy?

— Valahogy úgy. Miért? — válaszolja a legény és érdekes, furcsa hangja van: zeng, akár a húr.

— Semmi, csak úgy . . . — felelte zavartan a brigádvezető. — Egészségedre . . . — bizonytalanul topogott, majd eszébe jutott, hogy az ügy rendkívül sürgős és megkérdezte, hogyan juthatna el a leggyorsabban a harmadik részleghez.

A legény nagyot nevetett és legyintett.

— Lassan járj, tovább érsz! — felelte. Majd egy darabig kitartóan vizsgálgatta az ismeretlen bányászt: — És kihez igyekszel ott?

Amikor Cserepanov megmondta, hogy az ifjúsági brigádot keresi, a legény gyorsan lenyelte az utolsó falatot és óvatosan megkérdezte:

— Csak nem a bizottságból jöttél?

— Én? — Cserepanovot váratlanul érintette ez a kérdés és füllentett: — A bizottsághoz tartozom . . .

A legény felpattant helyéről, mintha megszúrták volna, elfutott Cserepanov mellett, majd lehajolt, rázogatott valakit és sürgető hangon mondta:

— Grisa! Genyka! Keljetek fel! Halljátok? Itt a bizottság.

A csille mögül két nagy darab, tanácstalan és ijedt legény bukkant elő. Cserepanov először elcsodálkozott, de gyorsan visszabujt a bizottsági tag szerepébe és rájuk szólt:

— Mi ez itt? Szanatórium?

A nagyobb és értelmesebb fiú szétterpesztette rövid ujjait, de maga sem tudta, hogy mihez kezdjen velük, hát zsebrevágta a kezét. Kiderült, hogy a brigádvezető beteg, helyettese, Andrej Guscsa pedig, rekordteljesítményt vállalt.

— Úgy ... úgy — ismételgette fenyegetőn a „bizottsági tag". — És ti mit csináltok? Titeket talán azért állítottak ide, hogy tapsoljatok a győztesnek?

— Dehogy is. Egyszerűen nem jutott megfelelő hely számunkra. — A legény ismét zavartan nézegette szétterpesztett ujjait.

— És magát hogy hívják? — kérdezte a feketeképű legényke.

— No csak! — fordult feléje Cserepanov és, hogy elrejtse keserű haragját, lassan, nagy szünetekkel beszélt:

— Cserepanov vagyok. Szégyen-gyalázat veletek versenyezni. Vezessetek! — és belépett a keresztfolyosó beton boltívei alá.

A fiúk összenéztek, a feketeképű füttyentett, de az, aki Cserepanovval tárgyalt, halkan rászólt:

— Ne bomolj, Szaska ...

Cserepanov azt hitte, hogy Andrej Guscsa elvtárs, ha nem is ellenségesen, de mindenesetre barátságtalanul fogadja majd, sőt beszédet is készített, amelyben sűrűn hivatkozik majd személyes tapasztalatára és brigádja szakértelmére. Tévedett, de nem bánta meg, hogy idejött és hogy egész úton bátorította magát.

Guscsa letette a fúrókalapácsot és fáradtan mosolyogva, keményen megszorította a vendég kezét:

— Bocsáss meg, pajtás, látod nem egészen jól megy itt a munka ...

Beszámolója hosszúra nyúlt és kissé panaszkodásra emlékeztetett. A brigádvezető nem állhatta a panaszkodást, véleménye szerint az ilyesmi lealacsonyító és megalázza az emberi méltóságot. „Besavanyodtak" — gondolta magában és összeráncolta homlokát, jobbra balra forgolódott, de azért figyelmesen hallgatta a fiúkat.

Jemeljanov brigádjának tagjai maguk sem tudták: hogyan történhetett, hogy így elmaradtak? A dolog nem azon múlt, hogy nem akartak dolgozni — ezt igazán senki sem mondhatta róluk. Nem is azon, hogy brigádvezetőjük meg-

betegedett. Visszaesésük legfőbb oka a körülményeikben bekövetkezett éles változás volt. Mindezideig olyan táróban dolgoztak, ahol könnyebben boldogultak a réteggel és egyszerre csak — puff! — ide helyezték át őket! Eleinte örültek: hatalmas, háromméteres, sőt több mint háromméteres telep szinte magától csúszik a szén, de a valóság kiábrándító volt. Még a normájukat sem tudták teljesíteni. Megpróbáltak mindent, de sehogyan sem sikerült. Tegnap Jemeljanov a kórházban magához hivatta helyettesét, párnája alól előhúzta a helyi lapot és ujjával a szép címre mutatott: „Dicsőség!", majd megmondta, hogy a cikket Miska Cserepanov brigádjáról írták, és követelő hangon folytatta :

— No, nézz a szemembe!

Guscsa, amikor erre a kellemetlen pillanatra emlékszik, még most is megvakarja a fületövét.

— Hallottak már ilyet, hogy én ne mernék a szemébe nézni?

Megegyeztek, hogy Szevasztyan vezetésével ma talpra állítják a brigádot. Guscsa vállalta, hogy ha kell, inkább meghal, de példát mutat, méghozzá legkésőbb a mai napon.

— No és hogy megy a dolog?

— Gyengécskén, — ismerte be Guscsa. — Itt például három helyen robbantottam, de a szén csak áll rendületlenül . . .

— És állni is fog! . . . morogta Cserepanov. — Milyen a lőmesteretek? Ügyes?

— A lőmester derék ember . . . o-o-ott van, az a kis alacsony, látod? — Guscsa a tároló mélyébe mutatott.

Cserepanov figyelmesen vizsgálta a félhomályban a fiú feszülten figyelő arcát, de nem szólt egy szót sem. Előhúzta zsebéből a két magakészítette fúrófejet és egyiket a csodálkozó Guscsa tenyerébe nyomta, a másikat pedig ráerősítette a szabadon álló fúró rúdjára. Odahívta Genykát és Grigorijt, akik eddig kissé távolabbról némán figyelték az eseményeket.

— Ide figyeljetek — mondta határozott hangon — Jemeljanov helyett vagyok itt. Brigádvezető vagyok. Nem rekordot fogunk hajhászni, hanem szenet termelünk. Tervszerűen. Ti ácsoltok — intett a két vájár felé, — mi pedig Andrejjel a fejtőhelyen dolgozunk. Az egész fejtésen végigmegyünk. Alulról kezdjük és három lépcsőben fogunk robban-

tani, a robbantás után ketten válogatjuk a szenet, azután csak az egyikünk marad ott, a másik, — és ez ebben az esetben én vagyok, újabb robbantólyukakat fúr. Tehát így... Cserepanov hallgatott egy darabig. — Tehát kiegyensúlyozott, nyugodt munka, gyors mozdulatok: ez a legfontosabb! Mihelyt megtisztítottátok a fejtési helyet, azonnal ácsolni kell. Azonnal! Azt ti is jól tudjátok, hogy a fejtőhely boltozata könnyen beomolhat, különösen olyan helyen, mint a tiétek... Na... — rávilágított a fejtőhely falára, az elvtársak arcára, — rajta, munkába!

Amikor a brigád körzetében felhangzott az első lövés, a közelben elhaladó bányamester így morgott az orra alatt:

— Na, végre ezek is nekiláttak a rekordnak...

De ezután újabb lövések hangzottak, és nemsokára megint. A bányamester most már nyugtalankodott: „Hát ezeknek az ördögöknek elment talán az eszük? A robbantó anyagot égetik!" Azonban nem sikerült eljutnia a fejtési helyig: Genyka jött szembe és sürgetően fát követelt.

— Azonnal! — kiabálta, — mert különben... — de nem mondta meg, hogy mi következik ezután a „különben" után, megfordult és elrohant.

Lehet, hogy ez a heves hang hatással volt a műszak vezetőjére — azonnal küldött támfákat. Ekkor pedig üres csillékben mutatkozott hiány, még egy csillét kellett beállítani, majd megint fát, megint újabb üres csillét követeltek, azt sem tudta az öreg, mihez kapjon, de egyre vidámabb lett. Tetszett neki a dolog. A műszak végén bekiáltott hozzájuk a gyalogjáró oldalvágaton:

— Hé, ti ördöngős fickók! Meddig bírjátok még szusszal?

De kérdésére válaszul még csak torkát sem köszörülte senki, hanem tovább zengtek a kalapácsok, csattogott a fejsze, dübörgött az aláomló szén, amint valahonnan a felső lépcsőkről lezúdult.

... Cserepanov kikapcsolta a kalapácsot és hallgatózott. Lent tompán koppantak a csillébe zúduló szén utolsó darabjai. Guscsa leült Cserepanov mellé, megtörölte izzadt homlokát, közben keze alól figyelte Mihailt és elmosolyodott.

— Nem gyerekjáték! De becsületszavamra mondom, olyan itt most minden, mintha ünnep volna! Örül majd Szevasztyan.

A brigádvezetőnek hirtelen eszébe jutott:

— Mondd, hova tűnt el az a feketeképű? Öröm nézni, ahogyan dolgozik! Nem is látszik ki belőle . . .

— Hát megmondtam neked! — vágott közbe Guscsa. — Tudnak dolgozni ezek a fiúk, harcos munkaszellem fűti őket.

A forró tus után a mosdó keskeny folyosóján telepedtek le és rágyujtottak. Cserepanovnak már vissza kellett volna indulnia — hosszú az út haláig, de olyan könnyű a szíve és olyan jólesik a beszélgetés. Nagyban magyaráz:

— Először is, a robbantó-lyukakat szakértő módra „fenyő" alakban telepítsétek. De ehhez is érteni kell ám. A szélsőket teljes töltettel, a két középsőt pedig csak részben töltsétek meg, hogy éppen csak meglazítsák a szenet. Mondd meg ezt a lőmesternek is . . .

— Itt van ő maga! — szól közbe Guscsa.

Cserepanov körülnéz. Fiatal lány jön feléjük. Karcsú alakja, két mulatságos hajfonata, bájos arca kislányra vallott, de kék szemében volt valami pajkos, fiús csintalanság. Bizonyára ezért nevezte a brigádvezető „kiscsikó"-nak.

Cserepanov érezte, hogy elpirul. Nyugatalanul fészkelődött a padkán és azon igyekezett, hogy tenyerével eltakarja a térde környékén kiszakadt nadrágot. Nem is szólt többet ez alkalommal. Amikor pedig Guscsa azt javasolta, hogy gyakrabban nézzen el hozzájuk, Cserepanov előbb ok nélkül köhintett néhányat, majd érthetetlenül morgott valamit. Amikor félóra mulva Surával kettesben ment a sötét, enyhe áprilisi éjszakában, akkor sem tünt ki valami különösebb bőbeszédűséggel, egyre nagyobbakat hallgatott és figyelmesen kerülgette a tócsákat. És végül, amikor egyedül maradt, némán álldogált, elnézte azt a házat, amelyben a lány lakott, megnézte tenyerét, amelyet Sura érintett meleg, érdes ujjaival. Cserepanov halkan nevetett.

XL

Vajjon mi ébresztette Mityenkában azt a szenvedélyes vágyat, hogy valami jót tegyen, valamit, ami olyan meleg, üde, mint a tavasz? Lehet, hogy régi szokása, ahogyan mindig kedvesen és égő kíváncsisággal figyelte embertársait, vagy talán az az öröm, hogy olyan jól, olyan könnyen ment a munka ebben a műszakban. Ki tudja?

Amikor Lukinnal elhagyták a tárnát, Mityenka elcsodálkozott az Elbany-hegy fölött tündöklő napon, megállt az eresz alatt és arcát odatartotta az aláhulló kövér cseppeknek, egyet még a nyelvével is elkapott. Azután megállt és nézte hogyan üdvözli Sztyepan Danyilovot Tonya Lipilina anyja, Marija Tyihonovna.

— Sztyopa, biztosan elfáradtál, — mondta Marija Tyihonovna. — Levél érkezett a lányomtól. Siessünk!

— Mama! ... Mintha szárnyam nőtt volna! — Sztyepan karon fogta az asszonyt, — gyerünk, mama ...

Kár, hogy keveset beszélgettek és így Mityenkának egyetlen szóval sem sikerült beleelegyednie a társalgásba. Pedig majd kicsordult a szó a szívéből, majd szétvetette valami, úgy érezte, hogy feltétlenül beszélnie kell valakivel. Ezért azonban nem mehet az otthonba, mert ott Cserepanov bizonyára nem mulasztaná el az alkalmat, hogy fel ne elevenítse valami tavalyi kellemetlen dolog emlékét, olyat, ami még a technikus tanfolyamon esett meg vele.

Egy órát járkált az irodákban, legalább száz embert üdvözölt, és mindenegyes kézfogás után határozottan boldogabbnak érezte magát. Ezután figyelmesen végignézte az eredménytáblákat és megállapította magában, hogy a termelési eredmények miatt semmi aggodalomra nincsen ok. Május elseje közeledik és ez már érezteti hatását. Ejnye: két olyan brigád tegnapi eredményét, mint Cserepanov és Nyekraszov brigádja még mindig nem írták fel a táblára. Meg kell dorgálni a statisztikust. Mityenka olyan hosszasan és figyelmesen nézte a főstatisztikus félholdalakú kis ablakát, hogy az végül feltolta szemüvegét és kérve kérte:

— Dimitrij, ne gyötörj, mondd csak meg szaporán mi nem tetszik neked! ...

— Mi nem tetszik, Filipp Filippics? — Mityenka fontoskodva dörzsölte meg pisze orrát. — Az én képzettségem, Filipp Filippics, természetesen az átlag alatt van, nem igyekeztem gyermekkoromban, de a számtanhoz azért konyítok valamit. Arra gondoltam az imént, hogy mennyi idő is kell ahhoz, hogy egy bányászműszak eredménye számokkal kimutatható legyen és mennyi idő mulva szólnak ezek a számok az egész néphez? Ez egy elméleti kérdés, Filipp Filippics ...

A statisztikus bekiáltott a szoba mélyére:

— Nasztyenka, felírta a táblára valamennyi brigád adatait? Nem? Akkor számítson rá, hogy legközelebb egy kis elméleti beszélgetésre beküldöm Dmitrij Goldobint.

Félóra mulva Mityenka már ebédelt. Ebéd után pedig elkérte a „Panaszok és javaslatok" könyvét és beleírta, hogy véleménye szerint dícséretben kell részesíteni azokat a szakácsokat, akik ma dolgoztak a konyhán, és a felszolgálónő is nagyon tetszik neki, — Dmitrij Goldobinnak — rendkívül udvarias teremtés, minden asztalra virágot állított, a virágillat pedig örömmel tölti el az ember szívét.

Be akart nézni a takarékpénztárba, de zárva volt. Rögtön meg is állapította, hogy ez nyilvánvaló rendetlenség. Ki tudja, talán nem csupán Goldobinnak akadt volna dolga itt, és — kérem — az ajtón ismeretlen okból lakat csüng! Rendetlenség!

Mit tehetett mást, benézett az egészségügyi állomásra. Nem mintha beteg lenne, hanem egyszerűen kíváncsi volt, hogy mivel foglalkoznak ott az emberek.

Először hallgatagon járta be a folyosókat. Azután nem állta meg és beszédbe elegyedett, hol az egyik, hol a másik beteggel, mintha legalábbis rokonai lettek volna. Egy néniétől figyelmes hangon megkérdezte:

— Nénike, hát maga miért nem megy be a doktorhoz? No, majd én bekopogtatok maga helyett.

Egy bekötözött arcú lánytól is kérdezett egyet-mást:

— Hugocskám, magának biztosan nehezére esik az álldogálás. Üljön csak ide, majd összébbhúzódnak egy kicsit az elvtársak. — És az elvtársak valóban összébbhúzódtak és helyet adtak neki.

A folyosó végén felsírt egy kisgyerek. Mityenka rögtön elindult az egész folyosót betöltő hang irányába. És valószínűleg kedves tekintetű szemének, széles arcának, elálló füleinek, vöröses bajuszának köszönhette, hogy a csöppség hirtelen elhallgatott és apró kacsóival érdeklődve nyúlkált Mityenka felé.

Esteledett. Most már igazán elindulhatott volna az otthon felé, de elhatározta, hogy előbb benéz Danyilovhoz, elkéri a harmónikáját — ha lehet, Danyilovot is elcsalja — valamivel csak kell szórakoztatni az elvtársakat.

Már felért a második emeletre, de ekkor hirtelen eszébe

jutott; Danyilov rögtön a váltás után Marija Tyihonovnához ment és valószínűleg reggelig is elbeszélget vele Tonyáról. Rogov sincs otthon — reggel elutazott Kemerovóba. Mityenka dühösen legyintett: nem sikerült harmónikát szerezni, mi mást tehetne, kénytelen majd a rádiót csavargatni.

Lefelé indult a lépcsőn és közvetlenül a kijáratnál egy lánnyal találkozott. A lány fekete kalapot viselt és kezében bőröndöt tartott. Mityenka kíváncsian nézte végig a lányt — első pillanatra látta, hogy először jár a bányatelepen. Ki akarta kerülni, de a lány megszólította:

— Bocsásson meg, elvtárs, ön itt lakik?

Nem, nem itt lakik, de ha bármilyen felvilágosításra van szüksége, — készséggel áll rendelkezésére.

— Igen, hát ami a felvilágosítást illeti, meg tudná mondani, hol van Rogov lakása?

— Rogov... — Mityenka szinte ugrott egyet boldogságában! — Rogov itt lakik, becsületszavamra! A második emeleten jobbra. Csak éppen máskor kell jönnie. Pavel Gorgyejevics ma nincs itthon, a pártbizottságba hívták.

A lány kényszeredetten nevetett:

— Máskor nem jöhetek... Éppen a vonattól jövök, Novoszibirszkből érkeztem, holnap hajnalban tovább utazom.

Mityenka figyelmesen nézte a lányt.

A sapka szegélye gyenge árnyékot vetett a lány arcára.

— Maga... Valja Javtyuhova? — kérdezte Mityenka.

— Honnan ismer engem? — csodálkozott a lány.

— Hát csak úgy távolról... — Mityenka zavarbajött, de egy pillanat mulva már őszintén kesergett: — Az ég szerelmére, maguknál milyen szervezetlenül történik minden! Rossz nézni.

— Hogyan? Szervezetlenül? — nevetett Valja. — Hogy hívják magát? Dmitrij? Szóval, Mitya. Hát, Mitya, segítsen nekem bejutni Pavel Gorgyejevics lakásába. Bármi módon is!

Mitya tökéletesen boldogan tért haza az otthonba. Az a jótétemény, amelyet fél napon át hajszolt, egészen váratlanul az ölébe hullott.

Valja még le sem vette kabátját, amikor egy kicsi öreg asszony jött be a lakásba, — ugyanaz, aki Mityenka kérésére átadta a lakáskulcsot. Homjakovának hívják az öregasszonyt, Marija Dmitrijevna Homjakova a neve.

Marija Dmitrijevna köténye alá rejtette kis, összeaszott kezét és anyásan zsörtölődő hangon mondta:

— No lám, már régen így kellett volna . . .

Valja zavarba jött, de rögtön bosszankodott is, hogy úgy viselkedik, mint valami diáklány, akit rajtakaptak a találkán.

— Hála istennek, hogy megérkezett — ismételte Marija Dmitrijevna. — Még az olyan ember is elfáradhat, mint Pavel Gorgyejevics.

— Gondolja, hogy fáradt? — Valja nevetett, de rögtön érezte, hogy nevetése hamisan cseng, mesterkélt.

— Ki tudja, — jegyezte meg az öregasszony, — a férfiembert nem ismered ki egy-kettőre. Pavel Gorgyejevics mindig a szemem előtt van, így megfigyelhetem. Öröm is vele lenni, néha meg fáj az ember szíve, ha ránéz. Szereti az embereket és nincs, aki vele törődjék . . . De nem alkalmatlankodom tovább, — kapott hirtelen észbe Marija Dmitrijevna — helyezkedjék kényelembe. Aztán ha valamire szüksége van, jöjjön be hozzám. Úgyis szomszédok leszünk ezután. Én is magam vagyok. Pavel Gorgyejevics az oka, ő küldte az öregemet a Kuznyeck-medence tulsó végébe.

„Szomszédok leszünk" — Valja hideg arcához szorította tenyerét.

Azután meggyujtotta a villanyt: tágas, kétágyas szoba tárult eléje. „Miért kettő? Persze, igaz, hiszen Pavel megírta, hogy vele lakik egyik volt bajtársa. De hol van ez a bajtárs? — és Valja e pillanatban szinte fájdalmasan vágyódott, hogy halljon valamit Rogovról. Vajjon hogyan él? Leveleiben örökösen csak a bányáról írt, nagy ritkán egy-egy új könyvről, és még ritkábban filmről. Mindig csak a bánya, a bánya, a bánya... És annyi emberről szokott írni."

A hatalmas asztalon újságköteg és vastag folyóiratok halmaza között meglátta saját fényképét — nagyítás, még egyetemi éveiben készült. A folyóiratok tetején kis feljegyzés: „Pavel Gorgyejevics, holnap Sztálinszkba utazom. Minden jót. Szt. Dan." Valja Rogov leveleiből emlékezett erre a névre: Sztyepan Danyilov.

Az ágyon nyitott könyv. Fucsik: „Üzenet az élőknek". Elolvasta a könyv piros ceruzával aláhúzott záró sorait: Szerettelek titeket, emberek. Legyetek éberek:"

„No nézd csak, alig érintem meg Pavel dolgait, alig

nézek bele a könyvébe és már érzem, hogyan ver a szívem, milyen mélyen és erősen lélekzik." — „Szerettelek titeket, emberek".

Ekkor egész váratlanul megszólalt valaki a háta mögött.

— Jó napot . . . Bocsásson meg, megláttam a fényt és azt hittem, hogy Pavel Gorgyejevics itthon van. . .

Valja nem fordult meg rögtön, még volt ideje arra gondolni, hogy ez a hang csak nagyon szép és nagyon fiatal nő hangja lehet. De a következő pillanatban nevetségesnek és bosszantónak érezte, hogy ilyen pontosan eltalálta a dolgot.

A szobábalépő fiatal nő tekintete Valja arcáról Valja fényképére siklott, majd egy pillanatra lehúnyta sűrű szempilláját.

— Pavel . . . Gorgyejevics nincs itthon és Danyilov sincs itthon.

Valja elmosolyodott és most már bátrabban nézegette a lányt. Őszintén bevallotta:

— Tudja, én magam is tanácstalan vagyok, mert nincs itthon a házigazda. Beszélgessünk, ismerkedjünk meg egymással.

Bemutatkoztak. Valja elismételgette magában: „Galina Voscsina" és rögtön arra gondolt, hogy Pavel sohasem írt erről a lányról.

Valja még mindig kissé feszélyezetten érezte magát, túlzott buzgalommal benézett a szekrénybe, a kis éjjeliszekrénybe, teát keresett, cukrot, konzerveket. Vizet töltött a teáskannába, de a villanyfőző nem működött. El kell fogadnia új ismerőse segítségét. Önkéntelenül is gyönyörködve nézte, hogy Voscsina milyen ügyesen boldogul a kapcsolókkal, milyen gyorsan szerelte szét és rakta újra össze a villanyfőző fali csatlakozóját. Ahogy hamvasszőke hajára nézett, Pavel egyik őszi levelének tréfás szavai jutottak eszébe: „Vigyázz, a disszertációddal elveszíted Rogovot!" Valja akaratlanul is arra gondolt, hogy valami hasonlóság van közte és Voscsina közt, de hogy mi az — azt nehéz lenne megmegyarázni. A hasonlóság elsősorban külsejük némely vonására szorítkozik.

Termetük egyforma. Valja talán egy kissé magasabb. Voscsinának is nyilt, tiszta arca volt, lágy vonású szája, hamvas szőke haját tarkóján kemény kontyba csavarva viselte, Valja akaratlanul is hátradobta hajfonatát. És Galina

nagy, kissé csodálkozó szemében gyakran vidám, gúnyoros kis szikrák villannak.

Rogov valamikor gyakran szemére vetette Valjának csodálatos kiegyensúlyozottságát.

— Olyan vagy, mint a jéghegy, — mondta a férfi, — mint a tengerben úszó jéghegy, amelynek kilenctized része a víz alatt van, valódi lényed valahol mélyen el van rejtve.

Húsz perc mulva már teáztak. Valja elmesélte Szkitszkij professzor csoportos expedíciójának részleteit. Valja most ezzel az expedícióval a Tom felső vidékéről indul.

— Mit gondol, sokat tudunk már a kuznyecki földről? — kérdezte Valja. Galja bólintott:

— Azt hiszem, sokat tudunk, de távolról sem mindent ... Véleményem szerint most valóban elérkeztek azok az idők, amelyekről a kuznyecki föld emberei álmodoztak. Gondoljon csak arra, hogy ezernyolcszáznegyvenegyben, száz évvel ezelőtt, az első geológiai expedíciók egyik résztvevője így írt a Kuznyeck-medencéről:

„Milyen boldog, szabad élet bontakozik majd ki ezeken a ma még elhagyatott helyeken."

— Szabad élet! ... Messzire eljutottak az orosz felfedezők ennek az életnek a keresésében. Felfedezők ... — Valja megakadt egy pillanatra. — Bocsásson meg, hogy szavalok, de ez a téma ... a gyenge oldalam ... — És most már ravaszul kacsint Galjára, úgy kérdezi: — Az olyan férfiak mint Pavel nem emlékeztetik az első szibéria kutatókra?

Galja nem felelt, csak kissé lehajtotta fejét. De egy perc mulva ismét belemerültek a nyári geológiai kutató munka hatalmas arányairól szóló beszélgetésbe. Szén, bauxit, vasérc, mangán, arany ... hegycsúcsok és völgyek, beláthatatlan elöntött rétek, erdők, folyók rohanó kék energiája.

— Micsoda arányok ... — Galja hirtelen szigorún felvonta szemöldökét. — Semmi sem fogható a mi hatalmas arányainkhoz. A geológia egyelőre csak előre halad, lelőhelyeket derít föl. Már régen itt az ideje, hogy mélyebbre hatoljunk. Valjára nézett és ezt gondolta: — Nem ismerem a maga geológiai szakmáját, Valentyina Szergejevna, de annyit tudok, hogy nálunk a trösztben nagyon rosszul van megszervezve a komoly gyakorlati jelentőségű és szükséges geológiai szolgálat, amely olyan fontos a bányászok számára, akár a levegő. Pedig a

Kuznyeck-medence, ezek páratlan szénlelő helyek! A rétegek hol derékszögben hajlanak meg, hol legyezőszerűen szétterülnek, szinte egészen a föld felszínéig. Ahhoz, hogy kiaknázhassuk ezeket a kincseket, a legapróbb részletekig kell ismernünk a bánya sajátosságait, geológiai jellemzőit. Technikai prognózisaink, ipari gazdaságunk közvetlenül ezektől a tényezőktől függ.

— Bizony, gyakran előfordul, hogy rossz prognózist állítunk össze — mondja Galja és bűntudatosan mosolyog, — előfordul ez még a „Főtárnában" is. Most térünk át az alsó szintre és nem ismerjük azokat a rétegeket, amelyeket úgy kellene ismerni, mint a tenyerünket.

— Így van, én már gondolkoztam ezen — bólogatott Valja. — A geológiai igazgatóság adataiból megismerkedtem az itteni lelőhelyekkel, kőzetekkel. Bizonyos csodálkozásra késztet például az a bátortalanság, amely itt a sustalepi telepsorozat rétegeinek kérdésében észlelhető ... de nem tudom, segítségükre lehetek-e ebben a dolgokban.

— Jöjjön át hozzánk! — mondta Galja és bátran Valja szemébe nézett. — Ha ez ... összeegyeztethető az életére vonatkozó terveivel ...

— Ha feleségül megyek Pavelhez? — kérdezte egyszerűen Valja, de rögtön száraz hangon tette hozzá: — Ezt ugyan magam sem tudom.

Galja tekintete igen komollyá vált. Nem válaszolt.

Rövid idő mulva Valja megkérdezte, sokat jár-e Pavel társaságba, természetesen a szabad idejében.

Galja elgondolkozott, majd mosolyogva felelte:

— Nem tapasztaltam, hogy szabadideje is lenne. Egyszer ugyan járt nálunk vendégségben még énekeltem is neki ... mert ez ... ez a kedvtelésem.

— Hiszen Pavel is énekel — jegyezte meg Valja, — csak hogy az ő éneke, mint ahogyan a szibériaiak mondják, amolyan óbégatás féle.

Mindketten nevettek. Már elmult éjfél. Orkánszerű szélvihar rázta meg az ablakot. Galja búcsúzott: reggel hatra munkába kell mennie.

— Én is kora hajnalban indulok tovább, — mondta Valja.

— Szóval ... nem várja meg?

— Nem, ez alkalommal nem. — Valja gyorsan felkelt és nem sikerült leküzdenie hangjának éles, türelmetlen színezetét: — De látnom kell őt, hacsak egy percre is . . . Neki meg kell . . . értenie . . . engem! . . .

Galja kitartóan nézett Valja szemébe, figyelmesen hallgatta hangját és közben akaratlanul is nevetően szorította össze ajkát. Röviden búcsúztak, mintha nem is úgy beszéltek volna az előbb, mint régi ismerősök.

. . . Mielőtt Valja Rogov katonai takarója alatt elaludt, mégegyszer elolvasta Julius Fucsik piros ceruzával aláhúzott szavait: „Szerettelek titeket, emberek."

Elaludt és mintha Pavel távoli hangját hallotta volna:

— Szeretlek titeket, emberek!

XLI

Amikor Rogov visszatért Kemerovóból, úgy határozott, hogy az állomásról egyenesen a bányába megy.

— Pavel Gorgyejevics! Mehetünk hazafelé? — kérdezte a gépkocsivezető.

Rogov legyintett:

— Ahová a lelkiismeret parancsolja.

— A lelkiismeret szerint a bányába kell menni — nevetett a gépkocsivezető.

— Ez az! Rajta!

— Na, mi várhattunk! — mondta a párttitkár a főmérnökkel kórusban, amikor Rogov belépett a szobába.

Rogov vizsgálódva nézett rájuk és arra a következtetésre jutott, hogy a bányában minden rendben van. Megkönnyebbülten fellélekzett.

— Nos? — kérdezte Bondarcsuk. — Mondj el mindent őszintén. Egy félóra múlva munkába kell állni. Homjakov már vár bennünket.

— Hát mindent egyszerre nem tudok elmondani! — karolta át Rogov a párttitkár vállát. — Elsősorban azért, mert nagyon vágyódtam utánatok. Aztán meghíreket is várok a lejtős rétegről.

Filenkov rögtön az asztalra terítette az új fejtés tervét.

— Itt van. Tessék. A vizet lecsapolták és az lassan éppen oda folyt, ahol szükségünk volt rá.

— Úgy? Szóval megindult a dolog? — Rogov lassan levetette kabátját, leült a helyére, kezét térdére tette és így szólt: — No, mit meséljek nektek? A kerületben voltam, onnan egy pillantást vetettem a Kuznyeck-medencére és a hazára . . . .

— És messzire láttál? — kérdezte szinte irígykedve Bondarcsuk.

— Messzire. Még a lélekzetem is elállt.

— Jól van, — mondta rá gyorsan a párttitkár. — Irígyellek, de most nem hallgathatlak tovább. Holnap az ülésen mindenkinek mindent elmesélsz. Vállalod?

Már éppen távozni készültek. Ekkor jelentették Rogovnak, hogy a minisztérium keresi a bányavezetőt. Rogov gyorsan a telefonhoz ment.

A miniszter hangja messziről jött, az elektromos rezgés hol felerősítette, hol legyengítette, mintha erős, tavaszi szél fújta volna el.

— Igen, igen. Holnap tartjuk meg a gyűlést — válaszolta nyugodtan Rogov. — A kollektíva köszönetét nyilvánítja a nagy megtiszteltetésért, miniszter elvtárs. Legyen nyugodt, a zászló most erős kezekben van . . . Igen, miniszter elvtárs . . . jól ítélem meg a helyzetet. Én érdemük szerint becsülöm a bányászokat, a velem egy sorban dolgozókat. Köszönöm, miniszter elvtárs. Jöjjön . . . örömmel látjuk. A viszontlátásra! . . .

Rogov letette a kagylót, Bondarcsukhoz fordult, mindkét kezével beletúrt a hajába és felkiáltott:

— Hallottátok? Jön a miniszter!

És tíz perc múlva, amikor kiértek a bánya udvarából, Rogov megint társaihoz fordult:

— Tudjátok, milyen táblázatot mutattak a kerületben? Tizenhat bánya elől hódítottuk el a zászlót, amellyel bennünket kitűntettek. Tizenhat bánya elől! És egy hónap mulva 25—30 lesz a számuk. Így kell dolgozni, hogy el ne veszítsük pozíciónkat!

Azon a részlegen, ahol ma Homjakov kombájnját próbálták ki, Szevasztyanov és három vájár várakozott. A bányamester és a párttitkár nyomában lélekszakadva rohant a bányamérő. Amikor megpillantotta a vezetőséget, összecsapta

kezét. Elromlott a pneumatik, Homjakov a raktárba szaladt, hogy kicserélje a *kollektort*. De a raktárnokot nem találta ott.

— Mi lesz most? Hány hónap és mennyi munka!

Geraszim Petrovics levette szemüvegét. Filenkov pedig elszomorodva szólalt meg:

— A tartó-kereket egyelőre kézi erővel is lehet mozgatni. Mindent leegyszerűsítve kell megoldani. Az időmérésre meg ráérünk még . . .

Amíg a harminc méteres állványon a réteg másik végére húzták a hajót, amíg a fűrészeket ékekkel a fejtési vonalakhoz szorították, Rogov és Bondarcsuk egy szénrakáson ülve hallgatták a beszélgetést.

A fejtőhelyen valaki kiabált:

— Indítsd! Ügyelj a gépre!

Lám, ez az a munka, amelyért naponta negyvennyolc órát szeretne élni az ember. Gondolatban mindegyikünk végigtekint a bányászok nemzedékein, amelyek nap mint nap szörnyű körülmények között görnyedtek a vágatokban. A bányásztörténelemből ismeretes, hogy a bányász munkaidejének majdnem a felét oldalfekve, vagy térdelve töltötte, amióta a világ világ. És most, íme, a tökéletes gépek százai jönnek segítségre. A réteget aláréselik, robbantással, villany- és légkalapáccsal fejtik és szállítószalagokon viszik ki a fejtőhelyről a szenet. De van még egy hely, ahol a szállítószalagra kézierővel, egyszerűen lapátolják a szenet. Itt az ideje, hogy ide is gépet iktassanak be. A mérnökök már régen dolgoznak azon, hogy ezt a feladatot is megoldják és egyszerűen irányítható, bányászati szempontból megfelelően erős gépet alkossanak.

Rogov Homjakov kombájnjának szerelésekor már észrevette a gép gyenge oldalait. De az alapgondolat, amely ilyen eredeti szerkezetben öltött testet, rendkívül érdekes volt. Hogy ez a gondolat véglegesen megvalósuljon, ahhoz éjszakákat kellett átdolgozni, mint ahogy ezt az öreg bányamérő meg is tette.

Most a szállító vájatban álltak. A lakatos valami csavart szorított meg, szerszámai csörömpöltek.

— Pavel Gorgyejevics! Kezdhetjük! — kiáltotta Homjakov.

Lám, itt áll összekent, gyűrött ruhában, boldog és

egyszersmind boldogtalan. Szívének minden dobbanását fokozottan érezte a fiatalos gondolkozású kis öreg ember.

Rogov egy szót sem szólt. Lassú mozdulattal megigazította a bányamérő gallérját, amely kicsúszott a munkaruhából. Geraszim Petrovics egy pillanatra közelhajolt a mérnökhöz és súgott neki valamit. Valami olyasmit, hogy: „félek" . . .

Mégegyszer mindent megvizsgáltak. Rogov utasítást adott, hogy a vájárokon kívül mindenki hagyja el a fejtést. Magukra maradtak Homjakovval. Az indítókarnál Filenkov őrködött.

— Rajta! Óvatosan! — nyögte Geraszim Petrovics és bűntudatosan nézett Rogovra.

Rogov pedig felemelte lámpáját. Ez azt jelentette: felkészülni!

— Gyerünk!

Egy mozdulat a fogantyúval . . . A motor rövidet sóhajtott és gyengén zúgni kezdett. Rogov visszafojtotta lélekzetét. Még egy pillanat és a keskeny szállítószalag hangtalanul megmegindult. Ismét egy fordulat a fogantyún, s most beindult a másik, sokkal erősebb motor is. Ekkor a fejtőhely csendjébe száraz reccsenés vágott bele. A gép megindult! A fémfűrészek fogaikkal beleharaptak a rétegbe és vágni kezdték. A szállítószalagon vékony kis szénréteg jelent meg . . . De a réteg egyre nő, vastagszik, mint a duzzadó tavaszi patak . . .

A fejtőhelyről botladozva futnak elő az emberek. Akad, aki bizonytalanul integet lámpájával, a másik elragadtatva kiabál:

— Elindult!

Bent, a rétegben még zümmög a motor, mint valami nagy szúnyog . . .

Rogov egy pillanatra hátratekint, és látja, hogy a bányamérő a gépnek háttal ül és két kezét a szívére szorítja. Vissza akart menni hozzá, de ebben a pillanatban valami reccsenést hallott: a motor üresen kezdett járni, majd elhallgatott.

Rogov Filenkovval s a mechanikussal gondosan megvizsgálta a sérülést. Kiderült, hogy két fémburok nem bírta ki a dinamikus feszültséget. Ezekhez a fémburkokhoz csatlakozott a vágószerkezet. Nem számítási hiba volt ez, nem. A gyárban hanyagul választották ki az anyagot.

Rogov leült a szállítószalagra, rávilágított Filenkovra és izgatottan mondta:

— Fjodor Lukics . . . üljön le . . . Hívják ide Bondarcsukot, Homjakovot . . . Gyorsabban!

És amikor mindhárman itt voltak, Rogov nyomatékosan mondta:

— Elvtársak. Egy gép született.

— Ugyan, Pavel Gorgyejevics! . . . — mondta Homjakov elcsukló hangon. — A gép nem született meg.

— Ne beszéljen badarságot! — szakította félbe Rogov a bányamérőt. — Ne siránkozzék. Kár is hallgatni. A gép megvan, de nincs sok érdeme. És nem a sérülés miatt. Nézzetek ide! — Gyorsan felállt s a lámpával megvilágította a fejtés falát. — Nézzetek ide: mindössze három furatot végzett a hajó. És ha még hármat végzett volna . . . meg kellett volna állítanunk a kombájnt. Már erősíteni kellett volna a tetőzetet. Ilyen esetben a kombájn hasznos működésének együtthatója mindössze tíz-tizenöt százalék lenne. Értitek? A tartók úgy fogvatartják a gépet, mint valami béklyók. Az ördögbe a tartókkal! Az ördögbe ezekkel a béklyókkal! Hiszen tudjátok, hogy a bányaiparban az emberek ezrei foglalkoznak az ácsolatokkal. De a bányászoknak ezek az ezrei szószerint akár holnap elsajátíthatják ezt és fellendíthetik az egész bányavidéket. Ez azt jelenti: az ördögbe az ácsolatokkal!

— No, és a továbbiakban? — Filenkov egészen közel állt a bányavezető mellett.

— A továbbiakban? — Rogov arca a bánya sötétjében hirtelen lággyá, álmodozóvá vált. — Hát a továbbiakban Geraszim Petrovics kombájnja hadd működjék a maga mozgatható ácsolatán. Ez a hidraulika elve. Halljátok? Geraszim Petrovics, holnapi ünnepségünkön maga lesz a legkedvesebb vendégünk. Szívből köszöntik majd önt a bányászok!

— Bizony! — Filenkov fürgén ugrott fel — s türelmetlenül húzta maga után Homjakovot. — Geraszim Petrovics! Pavel Gorgyejevics, gyerünk az irodába! Most azonnal elkészítjük az előzetes számításokat. Siessünk!

Rogov már nem sokáig maradt a vájatban. Intézkedni kellett a kombájn leszereléséről. Itt talált rá Sztyepan Danyilov.

— Nem értem . . . — dörmögte Sztyepan. — Már jódarab idő elmúlt és még nincs itt. Felhívtam a tárnát, azt mondják,

már feljött. De hogy hová ment onnan, senki sem tudja. Pedig a lány reggel rámbízta ezt a levelet és azt mondta: „Mihelyt megjön, azonnal add át neki!"

— Kicsoda? — vágott közbe ijedten Rogov.

— Hogyhogy kicsoda? — csodálkozott Sztyepan. — Természetesen Valja. Mikor Tastagolba indult, így mondta: „Mihelyt megjön, az első percben add át neki!" De most már nemcsak percek, hanem órák is elmúltak azóta. — Sztyepan felsóhajtott: — Egyébként itt nagy a szervezetlenség! Én már megkértem Valját, Pavel Gorgyejevics, hogy vegyen téged gondozásba.

Rogov előbb halkan nevetett, majd hangosabban, végül is nem bírta tovább, úgy magához szorította Sztyepant, hogy a fiúnak majd elállt a lélekzete. Csak úgy ropogtak a csontjai.

— Sztyopa! — Rogov gyoran kibontotta a borítékot. Leült egy ácsolatra. — Sztyopa, el sem tudod képzelni, mit jelent ő nekem! Hallod?

Egy perc alatt elolvasta a levelet, majd elrántotta a lámpafényből. Ránézett Danyilovra, majd ismét elölről kezdte olvasni.

Két-három perc telt el. Sztyepan már nem bírta ki, a mérnök arcába világított, de rögtön vissza is kapta a lámpát. Rogov szeme le volt húnyva.

Danyilov melléje akart ülni és óvatosan megkérdezte:

— Drága Pavel Gorgyejevics ... mi történt? ...

De ehelyett átkarolta barátja vállát.

— Gyerünk, Pavel Gorgyejevics ... pihend ki magad ...

Rogov hangja kemény volt, amikor válaszolt:

— Nem, Sztyepan, menj csak magad.

— Nem, Sztyepan, menj csak magad. Én még benézek a lejtőhöz. Majd a hegyen át megyek haza ... Aztán elbeszélgetek a tavasszal. Menj, Sztyopa ...

XLII

Annuska hirtelen megfordult, hajfonatával megérintette Nyikolájt. A férfi félénken hajolt át az asszony válla fölött és látta Annuska szempilláinak gyors mozgását, remegő, duzzadt ajkát, és egy pillanatra elment az ablaktól. Megállt,

vállat vont, majd hirtelen megperdült egyik lábán: „tratatrata-tamm!" Odaszaladt a feleségéhez, megpörgette az asszonyt is és letérdelt elébe:

— Annuska!

Az asszony lehajolt, fejét is lehajtotta a férjéhez és mikor ajkával megérintette a férfi meleg fülét, odasúgta neki:

— Rettenetes! . . . azt akarom, hogy szakasztott olyan legyen, mint te vagy! . . .

— Gyermek . . . Gyermekünk lesz! Fiú? Természetesen! És mindenki megtudja, mindenki tudja majd, hogy fiúnk született! Kis vasgyúró . . .

— Annuska, a születésnapján . . .

Az asszony Nyikolaj szájára tapasztotta a tenyerét . . .

— Hohó, te bolondos . . . tudod, mennyi idő van még addig! . . .

— Hát mikor lesz?

A férfi csak nem tágított, makacskodott, csökönyösen faggatta, mikor esedékes?

Kéz a kézben mentek a bányába és majdnem minden lépésnél akaratlanul egymásra néztek.

— No, mi van?

— Hát te mit gondolsz?

— Micsoda szélvihar. Szinte repíti az embert!

Az asszony megfenyegette:

— Repülhetsz te is. De csak hazafelé! Minél előbb otthon légy! . . .

A vasúti felüljárónál váltak el. Annuska megindult felfelé a hegyre, a kanyargós kis ösvényen, oda, ahhoz a lejtőhöz, ahol a magas, piramisalakú dombon vörös zászló lengett a szélben. Végignézett a bányán — odalent is zászlók, transzparensek. A friss szél feléje sodorta a hangszóróból áradó dallamokat. A „Főtárna" nagy ünnepélyre készül.

Elkerülte a lejtőt és a hegytetőn megállt. Hegyek, hegyek . . . sárgás, zöldes foltok: végnélküli hegyek, és fölöttük a kék ég. Amott távol, a látóhatár szélén fehér, rózsaszínű felhők tornyosulnak. Mozdulatlanul, fenségesen. Kuznyecki föld, simogató szelek röpülnek feletted ilyenkor tavasszal, friss színek csodálatos gazdagságában pompáznak mezőid!

Leengedte kezét, úgy nyitotta ki tenyerét, mintha a földre támaszkodna vele. Lehúnyta a szemét. És már viszi is a szél,

viszi, lebeg . . . De jó is élni! Milyen csodálatos! Gyorsan jöjjön el hát ebbe a világba az ő fiacskája . . .

— Csak nem beteg, Anna Makszimovna?

A váratlan hangtól megremegett, de már el is nevette magát. Az öreg Voscsin! Zajtalanul közeledett és simogató tekintettel nézi őt, dús, rozsdás szemöldöke alól.

— Miből gondolta, Afanaszij Petrovics?

— Nézem, nézem, . . magányosan áll és hunyorgat a szemével . . . Csak nincs valami baj? . . .

— Nem, nem, Afanaszij Petrovics . . . csak . . . nagy kedvem lenne énekelni . . .

— Énekelni? — az öreg nem is csodálkozott. — Milyen nótáskedvűek vagytok mostanában valamennyien. Merre tartasz?

Annuska a távoli hegynyeregre mutatott.

— Oda megyek, arra a lejtőre, Afanaszij Petrovics.

— Hm . . . — Voscsin mosolygott. — Én azt tanácsolnám, ne menj oda. Hamarosan megérkeznek a prokopjevszkik. Jó lenne megszervezni a találkozást velük. Természetesen, nem gyűlés . . . az holnap lesz, csak úgy egyszerűen összehívni egy csomó embert, hadd örüljenek, hogy visszatért a zászló a bányába.

— A zászló? — kérdezdte meglepve Annuska és kezét szívéhez szorította. — Hogy lehet az, hogy Bondarcsuk nem is szólt nekem erről? Afanaszij Petrovics! Már szaladok is! . . .

Szanyka Lukin és Mityenka jól végezte az összekötő feladatát. Cserepanov őket bízta meg ezzel a vesződséges feladattal, amikor Tkacsenko doktor megvizsgálta őt és fejét rázta:

— Nem, nem . . . egyelőre semmi mozgás. Feküdj csak, öregem, feküdj és pihenj. Az influenza alattomos betegség.

Kellemetlen és ami a legfőbb — igazán bosszantó, hogy éppen ezekben a napokban dőlt ágynak, amikor annyi minden történik a munkásotthon falain kívül. Általában Szanyka és Mityenka elég pontosan tudósították a bánya, sőt az egész bányatelep életéről. De ez mégsem volt maga az élet, amelyben annyira otthon érezte magát. Meg aztán így az elbeszélésekből csak nehéz kihámozni, melyik hír igazán fontos és melyik másodrendű.

Tegnap este ott volt Szanyka és egészen elképesztette.

— Kipróbálják Homjakov kombájnját!

— A kombájnt? Ó, milyen bosszantó! Mit ér az, így, száraz elbeszélésből értesülni róla! — Cserepanov szinte felugrott az ágyon, de Lukin füttyentett egyet, kiszaladt a folyosóra és kívülről rázárta az ajtót.

— Hát élet ez? Feküdni egész nap, hasadra süt a nap, az ablakon át betör a tavasz, hivogat a szabadba: gyere ki, nézz szét, lélegezz jó mélyet, végy szerszámot a kezedbe és dolgozz!

A hatalmas falióra tiktakkolva jelezte a másodperceket, az éjjeliszekrény tetején megcsillant a harmonika gyöngyházberakása. Danyilov hagyta itt. Cserepanov visszagondol a tizes tárában töltött éjszakára, Andrej Guscsára, Surára, és önkénytelenül is megnézi a tenyerét... Ott érintette meg a lány erős, meleg keze...

Közelebb húzta az ágyhoz a széket, amelyen a rádió állt, hosszasan csavargatta a gombokat, a hangszóróból zenefoszlányok, recsegés, szaggatott kopogás hallatszott. No, itt van Moszkva. Mit mond Moszkva? A legújabb hírek... Rövid beszámoló a mai ünnepről és a bányászokról... a Kuznyeck-medencéről... Öt nappal határidő előtt teljesítették a tervet. Cserepanov keze munkájának is része volt ebben. Danyilov, Mityenka munkája is benne van...

Ha az ördögöt a falra festik, megjelenik.

Mityenkára illik ez a hasonlat. Ahogy rágondolt, mindjárt meg is jelent. Elhozta az ebédet, sürgött-forgott a szobában, ahol megfordult, ott nem nőtt többé fű. Kiöntötte a levest, megpróbálta félrehúzni a függönyt — leszakította, felmászott, hogy megkösse a zsinórt, de rálépett egy kistányérra, széttaposta. Mindettől kimerülve leült és beszélni kezdett:

— Megyek, érted, az ötös épület előtt és mit látok? Galina Afanaszjevna lehorgasztott fejjel megy arra. Fehér az arca... falfehér... Mondom neki: „Jó napot, Galina Afanaszjevna!" Ő meg csak rámnézett, így ni, átnézett rajtam s azt kérdezi: „Ki vagy te, kisfiú?" Márhogy én neki... kisfiú... Mityenka kihúzta magát, kidüllesztette a mellét és hogy sértődöttségét leplezze, nevetett. — Érted, én kisfiú?...

Valóban, nagyon nevetségesnek érezte a dolgot, hahotázni kezdett, egyre hangosabban nevetett, végül ledőlt az ágyra s úgy kacagta:

— Érted? ... kisfiú! ...

— Nincsen ebben semmi nevetséges — szólt közbe Cserepanov. De Galina Afanaszjevna ... miért volt olyan fehér?

— Azt nem tudom. Fehér volt mint a fal.

— Látod, milyen kölyök vagy? Milyen rosszul intézel el mindent! Talán valami baj van? Talán valami történt a lejtőn? Tudd meg azonnal!

Még be sem fejezték a beszélgetést, amikor kopogtak és Annuska lépett be. Nem is lépett, hanem beszaladt. Mityenka az ablakhoz hátrált.

— Itthon? ... — linegte Annuska .— Fekszik? ... mikor a bányában ... átadják a zászlót ...

Mindössze ennyit mondott, aztán eltűnt, mintha itt se lett volna.

Mityenka a brigádvezetőre nézett. Cserepanov hirtelen talpra ugrott, Mityenka értetlenül, inkább csak a rend kedvéért kérdezte:

— És az orvosi előírás? Mi? ...

— Micsoda?

— Hát az ... influenza? ...

— Segíts öltözni! — szólt rá Cserepanov ... — influenza! Gúnyt üznek az emberből!

Hivatalosan nem tették közzé, hogy pontosan négykor érkezik a prokopjevszkiek küldöttsége, de a hír már reggel elterjedt valamennyi részlegben, a műhelyekben és otthonokban. Három óra felé már gyülekeztek a bányászok a bányaigazgatóság előtt. Az idősebbje padokra ült, a szökőkút betonszegélyére, a fiatalság pedig csoportokba verődve hullámzott a kis tér apró útjain. A két Vosesin, apa és fia, lassan járták körül a szökőkutat. Afanaszij Petrovics nagy figyelemmel hallgatta Grigorij lassú, vontatott szavait, A fiatal bányászok tömegében Mityenka szónokolt, úgy beszélt. mintha egész életében mást sem tett volna.

Megérkezett Danyilov is és nyugtalanul nézett körül.

Annuska megérintette Danyilov karját:

— Történt valami, Sztyepan Georgijevics?

— Történt ... — Sztyepan dühösen fordult meg. — Nem láttad Rogovot?

— Nem ... — Jermolajevna felfigyelt. — Miért?

— Tizenkettőkor találkoztam vele a részlegnél. Levelet adtam át neki... aztán nyomtalanul eltűnt. Valami bánata van...

— Bánata? — Annuska tekintete egyszerre anyásan mély és szomorú lett. Halkan mondta: — Úgylátszik, megtudta...

— Megtudta — felelte Sztyepan. — A lány maga írta meg neki... Én legalábbis így gondolom. És azt hiszem, helyesen is tette. Csak nehéz most neki megbirkózni a fájdalommal. Ó, de nehéz lesz! Én nagyon jól tudom, hogy Pavel Gorgyejevics semmiben sem szereti a féldolgokat. Sem a munkában, sem az izé... a szerelemben... sem a fájdalomban. Segíteni kell rajta valahogy...

Sztyepan és Annuska végignézett a bányászok tömegén és a „Főtárna" fehér épületein.

Az emberek beszélgetésének szűnni nem akaró zsongása töltötte meg a teret, a kompresszor nehezen fujtatott, a főfelvonó felől tompán hangzottak a jelzések „Felfeléé...!" És mindezek fölött, a bányák munkás, hangos, erős lélekzése fölött ott lobogott, csapkodott a szélben a vörös zászló...

— Nehéz a helyzete Pavel Gorgyejevicsnek! De ő legyűri ezt is... jól ismerem, nem egy éve, nem két éve... — mondta Sztyepan.

Ekkor az öreg Voscsin a közelben felkiáltott:

— Geraszim Petrovics! Hát hol marad? Már várjuk!

Az öreg bányász szavára mindenki felfigyelt és megpillantották az iroda ajtajában Homjakovot. A bányamérő rövidlátó tekintettel nézett a tömegre, barátságosan intett feléjük és apró léptekkel közeledett Voscsinhoz.

— Szóval megindul a Kuznyeck-medence bányászkombájnja? — Afanaszij Petrovics figyelmesen, biztatóan nézett Homjakov arcába. — No, ezt magának köszönhetjük...

Homjakov zavartan topogott fel-alá és széttárta karját.

— Akad még vele munka... sokat kell vele vesződni, elvtársak, ez a dolog nyitja.

— Bármennyit kell is még vesződni vele, — felelte Nyekraszov — csak ne csüggedjen. Mihelyt megvan a gép, rögtön munkába állítjuk.

A körülállók közül még néhányan beleelegyedtek a beszélgetésbe. Visszaemlékeztek a forradalom előtti bánya-

viszonyokra, amikor még nem hogy kombájnról, de egyszerű konvejerről sem mertek álmodni.

— A „szabad" bányászélet és a gályarabság között semmi különbség sem volt akkor, — jegyezte meg komoran Voscsin.

A nap lassan nyugatabbra hajlott, fokozatosan fénye is, melege is eltűnt, de a prokopjevszki küldöttek még mindig nem érkeztek meg. Az emberek egyrésze elindult hazafelé, mások az új műszakba indultak. Már-már úgy volt, hogy semmi nem lesz az ünnepélyes találkozásból.

De ekkor az iroda sarka mögül előrohant Milyenka és két kézzel hadonászva hirdette ki az összegyűlteknek:

— Jönnek! . . .

A várakozók tömege egy pillanatra elhallgatott, majd megmozdult és menetközben egyre szaporodva vonult a vendégek fogadására.

Elsőnek az öreg Hodikin ugrott ki a gépkocsiból, ugyanaz, aki ősszel elvitte a „Főtárnából" a zászlót. Utána még másik két küldött szállt ki a kocsiból. Hodokin köszönt és nevetve tárta szét kezét.

— Látjátok, szaktársak, milyen feladatot kaptam öregségemre . . . elvittem a zászlót, most meg visszahozom. Dehiszen . . . jöhet még az idő, hogy megint . . .

— No csak várd! — szakították félbe többen is az öreget. — Csak várd! A mai naptól fogva megszűnt ez a feladatod!

Köszöntek. Végignézték egymást, dicsérték az időjárást. Hodikin Prokopjevszkről kezdett beszélni, de Voscsin türelmetlenül félbeszakította.

— Csak röviden, elvtárs . . . hol van a zászló?

Hodikin megértően nézett végig a gépkocsi mellett felsorakozott bányászokon és irígyen, de vidáman mondta:

— Meglátjátok, jövök én még ide ezért a zászlóért!

Odament a kocsihoz és óvatosan kihúzta a piros rúdra szerelt, fehér tokba burkolt zászlót. Kissé felemelte a győzelmi jelvényt, hogy mindenki jól láthassa.

— Itt van . . . hová tegyük?

— Várj csak, Hodikin, — szólalt meg ismét az öreg Voscsin. — Mondd meg őszintén: a ti vorosilovi bányászaitok nem csüggedtek el nagyon? Milyen a hangulat?

A küldött elgondolkodva fogta meg kis ősz kecskeszakállát:

— Ugyan miért? Talán mert elvesztettük a zászlót?

— Igen, arra gondolok.

— Hiszen nálunk ugyanabból a fából faragták az embereket, mint nálatok, a „Főtárnában" ...

— Akkor jól van! — helyeselt Afanaszij Petrovics. — Csak hogy ám annyi erőt, amennyi nálunk van, máshol hiába keresel! Na, add csak ide azt a zászlót, mi majd tudjuk a helyét! ...

Körülnézett, majd egy mozdulattal magához hívta Danyilovot és a körülállók tiszteletteljes hallgatása közben így szólt hozzá:

— Fogd, Sztyepan Georgijevics. Te a legfiatalabbak és leghűségesebbek közül való vagy. Vidd ...

Sztyepan szemében a hála forró tüze izzott.

Lassú mozdulattal levette a zászló tokját és kibontotta feje fölött a vörös selymet. Csak a szemével intett és a bányászok mögéje sorakoztak. A menet elindult a klubba.

XLIII

Rogov a mellékkijáraton jött fel a felszínre, Sztyepant lent hagyta a bányában. Amikor a lejtő széléhez közeledett, egész véletlenül Szemjon Sztarodubcevbe ütközött. Csak nehezen jutott eszébe, hogy Szemjon bizonyos mértékben tulajdonképpen a tröszt építkezéseinek egyik vezetője és így valószínű, hogy látogatása nem véletlen.

Galjával jött, aki hevesen magyarázott neki valamit. Rogov hallotta, amint a lány kitartóan ismételgette:

— Felháborító, Sztarodubcev elvtárs, felháborító!

— Szervusz, Pavel! — fordult Sztarodubcev Rogovhoz. — Bocsáss meg, nem volt időm, hogy előre értesítselek érkezésemről. Hallottam, hogy baj van a lejtőn, elhatároztam, hogy benézek ...

— Na, te úgylátszik javulsz ... — jegyezte meg Rogov.

— Miért?

— Hát mert meghallottad, hogy a lejtőn nincs minden rendben és már rohansz is. Valamikor nem igen siettél volna ...

Szemjon engesztelően mosolygott és Galjához fordult:

— Még mindig a régi... tíz éve ismerem, mindig ilyen csípős volt.

— Igen, ez a bűnöm. Nem változom — ismerte be Rogov.

— Ugyan, ki bűntelen közülünk? Az ártatlan olyan ritka, mint a fehér holló — mondta Sztarodubcev.

Rogov meghallgatta a Galja jelentését a fejtőhelyről s arról, hogy odalent most csak kisebb javítások folynak és ezzel Galja munkája be is fejeződik.

— No, akkor köszönöm — mondta Rogov és mikor látta, hogy a lány elpirul, elmosolyodott. — Köszönöm, Galja, az egész bánya nevében. Túl vagyunk a munkán, fut a szén...

— Én most munka nélkül vagyok — mondta a lány, Mi az utasítás? Menjek a személyzeti osztályra?

— Miért menne a személyzeti osztályra? — csodálkozott Rogov. — Hát a két belső lejtőt ki fogja áttörni? Hogy gondolja ezt, Galina Afanaszjevna? — közel hajolt a lány arcához és figyelemre sem méltatva Sztarodubcevet, megjegyezte: — Tudja, Galja, én egész nyugodt voltam a lejtő dolgában, mert maga itt van. Igazán kitűnő mérnök. Egyezzünk meg, hogy még sokáig dolgozunk együtt... Jó?...

— Nagyon sokáig? — és Galja szemében valami riadt fény jelent meg, de aztán megint nyugodt hangon folytatta: — Nekem mindegy, Pavel Gorgyejevics, hogy hol dolgozom... de mégis... maga mellett jobban megy a munka...

— Helyes... — felelte Rogov és szokása szerint ide-oda kalandozott szemével hol a lányra, hol Sztarodubcevre nézett. Majd gyorsan hozzátette: — Hogy a következőkben ne fenyegethessen bennünket a víz, Mogilevszkij-féle feltörés-fúrógépeket kell alkalmaznunk. Ércteret vágunk, a gépet az alsó lapra helyezzük és... érti?... és a fenti szénréteget vágjuk. Itt a víz nem jelent veszélyt.

Sztarodubcev szerényen maga elé nézett, de aztán megjegyezte:

— A feltörés-fúrógép... finom kezelést igényel. A rés metszete kilencven centiméter, de a szénréteg húsz-harminc méter hosszú. A hiba nem lehet több egytizedfoknál... Tudjátok, ez egy régi játékra emlékeztet... Az ember behúnyja a szemét és megforgatja egymás körül a két mutató-

ujját, majd összeteszi őket, és vagy eltalálja, vagy nem... Így van ez ezzel a géppel is...

Rogov felfortyant:

— Eh! Micsoda kuruzslás ez! Hogy mondhat ilyet egy mérnök? Nem érünk mi rá, hogy a te mutatóujjaddal játszadozzunk. Hallja, Galina Afanaszjevna, ne is figyeljen erre a... Sztarodubcev-féle jóslásra... Rogov elmosolyodott. — De a segítségét igénybevesszük.

Szemjon is tréfára fordította a szót:

— Pavel... te csak nem változtál... — sóhajtott. — Így emlékszik rád minden ember, még azok is, kikkel csak egyszer-kétszer találkoztál. A multkor Novoszibirszkben egy ismert tudóssal beszélgettem. Alig említettelek, máris félbeszakított: „Ó, bocsánat! bocsánst! Hiszen én ismerem Rogov mérnököt!..."

— Ki volt ez a tudós?

— Szkitszkij Vaszilij Pantelejevics.

— Szkitszkij? — Rogov bólintott. — Derék ember... komoly tudós.

— Igen, nagyon okos ember — folytatta Szemjon — kár, hogy keveset tudtam vele beszélni, mindössze egy rövid jelentést adtam neki és meghallgattam észrevételeit. Hiszen tudod, milyen elfoglalt ember. Meg aztán... tavasz van és más területen is tanulhat tőle az ember... — Szemjon tréfásan meghajolt Galja felé, majd mereven Rogov arcába nézett és hozzátette: — Szkitszkij professzor nősül. Az aszpiránsát veszi feleségül...

— Igazán?... — jegyezte meg Rogov nyugodt, közönyös hangon, majd karórájára nézett és aztán a lányra pillantott.

Galja ösztönösen összehúzta magát, mintha hozzáértek volna. Sohasem látta Rogov tekintetét ilyen üresnek, élettelennek, mintha egy pillanat alatt kiégett volna szeméből az a ragyogó kékség.

Rogov most megszólalt:

— Rendben van, Galina Afanaszjevna, szóval... megegyeztünk. Most pedig megyek.

Sztarodubcev mintha egy mozdulatot tett volna feléje, de Rogov csak futólag nézett rá és már el is tűnt a bokrok között.

— Hát így... Galina Afanaszjevna... — kezdte Sztarodubcev zavartan.

— Hagyjon! — szakította félbe a lány. — Hagyjon! Maga megmondta Rogovnak! Szégyelje magát!

Aztán gyorsan megkerült egy kőzethalmot, átment a kis mezőn egyenesen a víz felé, átugrott a csermelyen és a túlsó parton a bokrokba kapaszkodva sietett felfelé. Alig lépett az ösvényre, meglátta Rogovot.

Megszokott hosszú lépteivel haladt, csak a kezét lóbálta szokatlanul idegesen. Hol kigombolta vattakabátjának gombjait, hol meg újra begombolta. Most megállt az aranyló színekben pompázó fenyőnél, sapkáját a kezében tartva, felnézett a fa csúcsára, majd továbbment.

Amikor meglátta Galját az ösvényen, egyetlen mozdulata sem árult el meglepetést. Mintha várt volna erre a találkozásra.

— Pavel Gorgyejevics! — Galja kicsit félrehúzódott, hogy az ösvényen helyet adjon Rogovnak. — Bocsásson meg... de meg akartam kérdezni...

— Ne kérdezzen semmit... — szorította meg barátságosan a lány kezét a mérnök. — Nem kell kérdeznie... Galja... Sztarodubcev egy fájó sebet érintett... Köszönöm, Galja...

S ugyanolyan hosszú, egyenletes léptekkel indult felfelé a hegyre.

Szelíd és békés a táj. Ebben az órában — aki érti az áprilisi délután színes, soknyelvű beszédét — elbeszélgethet a tavasszal, a hegyekkel, az egész világgal...

Az út meredeken s nagy vargabetűkkel visz fel a vöröses hegy-nyeregre. A hegy nyugati lejtőjén alig van egy-egy erdőfolt, csak ott zöldel dúsan, távolabb, a vízválasztó mögött. Itt-ott néha vöröseslombú nyírfabokrok állnak, az úttól jobbra pedig, meredek, köves szakadék felett, magányos, sudár fenyőfa áll. Áll és elmerengve integet ágainak nagy zöld tenyerével. A messzeségbe néz... Mintha szomorodnék, hogy már megint elmúlt egy tavasz a feje felett és mintha ugyanakkor örvendezne is, mert vöröses kérge alatt új, tavaszi nedvek pezsdülnek meg.

Az egyik fordulónál Rogov megállt.

A vakító fényben kissé összehúzta a szemét. Körülnéz, visszafojtja a lélekzetét, szinte lábujjhegyen megy az alacsony

kis nyírfa felé és két lépésnyire tőle megáll. Valahova ide szállt le egy kis madár... De hová lett? Csak nem ugrált el valamerre? Rogov lehajolt és hirtelen felébredt benne a kamaszos, régi szenvedély.

— Ahá!... — mondta csodálkozva, amikor szinte a lába alól csapott fel a gyorsröptű kis madár és csendes „kié... kié..." — kiáltásokkal keringett fölötte a magasban. — No lám... azt kérded, ki vagyok? ne félj... a magamé vagyok...

Elnevette magát gyerekes magatartásán, leguggolt és óvatosan széthajtotta a száraz, tavalyi fűcsomót. Az aprócska gödörben fészek feküdt, kerek, gondosan épített, befelé hajló szegélyű kis fészek, füvekkel, tejfehér növényi pelyhekkel kibélelve. Bedugta ujját a fészekbe. Mintha valami meleget érzett volna... De szívébe is melegség lopózott...

Feje felett pedig egyre nyugtalanabbul, egyre panaszosabban zengett:

— Kié... kié... kié...

— No jól van, jól van — mondta Rogov békítő hangon és felemelkedett. — Mit gondolsz te? Csak nem hiszed, hogy...

Aztán kissé arrébb leült egy fatuskóra és a tuskó napsütött oldalán megtapogatta a fakérget. Itt valóban meleg van.

Meleg... Rogov erősen dörzsöli homlokát, mintha valami régesrég elfelejtett dologra emlékezne.

— Ó, Valja... Valja...

Zsebébe nyúl, kezébe akad az összegyűrt levél, kiveszi, kisimítja a térdén és újra elolvassa.

„Ha csak egy pillanatnyi keserűségtől is megmenthetnélek... Pavel... — írja Valja. — Talán meg is tehetném. De gyűlölöm a hazugságot. Hiszen te sem tudnál hazudni.

Nem, nem lehet hazudni!

...Az utóbbi időkben nagyon gyakran voltam együtt lélekben és gondolatban Vaszilij Pantelejevics Szkitszkij-vel. Minden erőmmel küzdöttem az ellen az érzés ellen, de észrevétlenül beosont életembe. Azért jöttem, hogy ezt megmondjam. Akarom, hogy könnyebb legyen neked, remélem, így is lesz... Bízom benned.

Bocsáss meg, Pavel.

Valja."

Újra, meg újra elolvassa a levelet, majd leejti kezét és a papírlap a térde között a földre esik.

Hát lehetséges ez? — kérdezi önmagától.

Aztán felkél és újra megindul, felfelé a hegyen.

Meredek az út, de szíve már nyugodtabban ver. Nem kínozzák többé a gondolatok, tisztább a feje.

Már itt is van a hegy nyergén. Rogov kihúzza magát, lassú mozdulattal kigombolja kabátját, leveszi a sapkáját. Ó, milyen messzire ellátni innen. Az egész szülőföld.... Amott lent, a szakadék mélyén a Csornaja Tajzsina ... ha meg kissé feljebb emeli tekintetét, teljesen kibontakozik előtte a hol sárgásan kopár, hol üdezöld hegylánc. Arra keleten, szabad szemmel alig láthatóan rózsaszínűen integet az Altáj gerince. Észak felé füstfelhő emelkedik a magasba: Sztálinszk városa.

És ha még magasabbra hágna ... Rogov egy percre lehúnyja a szemét, majd ismét végigtekint a végtelen tavaszi világon ... Kuznyeck-medence ... Több, mint ezer kilométer ... Délről észak felé, az altáji Teleck-tótól kezdve, számos hegyi folyón és vízesésen át egészen a Marinszki-tajgáig, ez mind Kuznyeck-medence.

Kuznyeck-medence, amely munkásként nőtt fel, katonaként lett férfivá, tiszta, szigorú, egyszerű szürke öltözetében.

Kuznyeck-medence! Bányák, üzemek, villanytelepek, kolhozmezők! Kuznyeck-medence!

Mennyit kell még élni, nem öregedve, fáradtságot nem ismerve, hogy legalább részben elvégezhessük az itt ránk váró hatalmas feladatokat. Mennyi meleget kell még felszabadítani a föld gazdag mélységeiből ...

Rogov nézi a havas gerinceket, amelyek keletről határolják a Kuznyeck-medence déli részét, majd olyan széles mozdulatot tesz, mintha tenyerét ráhelyezné az egyik hegygerinc vállára.

— Várj, várj ... — mondja csendesen. — Várj egy keveset, hozzád is eljutunk, a te mélységeidbe is behatolunk ... Csak most még nincs elegendő kéz ...

A Csornaja Tajzsina felől friss légáramlat fejszék csattogását hozza erre. Rogov lenéz, mintha szárnyakon ereszkedne le a magasból, a hóba, a sárga hóolvadásokba, a piramisalakú jegenyefenyők sötét zöldjébe, a virágzó bokrok közé.. A Csornaja Tajzsina ezüstös kék színben ragyog.

Rogov még karját is széttárta, annyira nem akar elszakadni attól, amit szeme lát.

De eljárt az idő és indulnia kell az új aknához. Rogov körülnéz, visszatekint az északi lejtőre, amelyen feljött, és hirtelen észreveszi, hogy a kacskaringós ösvényen valaki jön.

Feszülten figyel és felismeri Bondarcsukot. A párttitkár szélesen lóbálja karját, látszik rajta, hogy siet.

— Hát te mit csinálsz itt? — kiáltja a bokrok mögül. — Egy teljes órája keresem ... és tessék, ő sétálgat, a Kuznyeckmedencében gyönyörködik ...

— Úgy is van. Gyönyörködöm ... — vallja be Rogov. Kár, hogy nem voltál velem.

Bondarcsuk leül a szomszédos száraz buckára, megtörli izzadt arcát és sóhajt.

— Elfáradtam.

— No? Mi történt?

— Semmi különös ... A zászlót hozták a prokopjevszkiek, meg hát téged is kerestelek. Ennyi az egész.

Valahogy kellemetlenül érezték magukat. Két felnőtt ember ül egymással szemben és bujócskázik. Rogov csizmája orrával bökdöste a száraz fűcsomókat és szinte gépiesen egy doboz cigarettát húzott elő a zsebéből.

Bondarcsuk letörölte szemöldökéről a verejtéket és a keze alól figyelve Rogovot, azt kérdezte:

— Nagyon komoly dolog?

— Nagyon ... — Rogov átnyujtotta a levelet. — Nem panaszkodom, azért adom oda, hogy megértsd ...

Bondarcsuk újra meg újra elolvasta Valja levelét. Apró ráncok jelentek meg szeme alatt. Azután gondosan négyrét hajtotta, betette a borítékba és megszólalt:

— Megértem. Komoly dolog. Ilyenkor nehéz szavakkal segíteni ... de az élet ... Pavel, az élet egy pillanatra se áll meg. A mi hatalmas életünk ...

— Én is erre gondolok ... — mondta Rogov.

— Erre gondolsz! ... De így is érzed?

— Igyekszem ... — mondta Rogov mosolyogva és megrázta a fejét. — Tudod mit, Viktor! Menjünk le a régi aknához. Nyugtalanít engem az alközpont szerelése.

— És a bányába?

— Majd utána oda is ...

Bondarcsuk felkelt.

— Hát akkor induljunk!

Útközben Rogov óvatosan megkérdezte:

— És te miért kerestél engem? Talán a szíved súgta?

— Bizony, a szívem súgta — erősítette meg Bondarcsuk. — Nálam járt Galina Voscsina, elmondta, hogy találkozott Valentinával és a Sztarodubcevvel folytatott beszélgetésről is beszámolt . . .

— Úgy . . . — Rogov önkénytelenül is meggyorsította lépteit.

Már beesteledett, mire hazaértek. Az ösvény egyik fordulójában megálltak.

Bondarcsuk Rogov vállára tette kezét és gyöngéden magához húzta barátját.

Lent a fényes lámpa-láncok és kisebb fények már kirajzolták az utcák és házcsoportok képét. A szemközti lejtő ezüstös homályában a házak körvonalai már nem látszottak és ezért a fényes ablakszemek olyanok voltak, mintha közvetlenül a hegyoldalból nyíltak volna.

Szunnyadt a föld.

A látóhatár felett kékes derengés, lebegett és észak felé, a hegy túlsó oldaláról városok és bányák fénye verődött az égre.

A közelben, jegenyefenyők kis csoportjában láthatatlan madár dalolt és szinte érezni lehetett, amint a kuznyecki föld lélekzik.

Ez az erős, fiatal föld . . .

Vége

SZAKKIFEJEZÉSEK ÉS IDEGEN SZAVAK MAGYARÁZATA

A szén gammája:
A szén illó alkotóinak mértéke, amely a kokszolási lehetőséget megszabja.

Argillit tömb:
Agyagos szálas réteg.

Bányakombájn:
A szenet egyszerre fejtő és rakodó gép.

Ciklusos módszer:
Olyan szénfejtési és szállítási munkamódszer, amelynél több csapat egyszerre nem ugyanazt a munkát végzi, hanem egymásba kapcsolódva (ciklusosan) termel.

Deficites szén:
Olyan, amelyiknek kitermelésére a tervben előirányzott ár szerint ráfizetnek.

Evolució:
Fejlődés.

Fedü:
A széntelepet fedő (meddő) kőzetréteg, amelyet nem fejtenek le.

Fekü:
A széntelep alján lévő kőzetréteg, a széntelep talpa.

Főte:
A fedünek az a része, amely a kibányászott szén fölött marad.

Fúrófej:
A fúrórúdnak a végére erősített, csavarozott része, amelybe a szénfúrót erősítik.

Gurító:
Lejtős szállító bányafolyosó (amelyen a csille, a szállítókocsi leguruihat).

Hányó:
Az a rakodótér a bányán kívül, ahová a bányából kihozott, rendszerint értéktelen, meddő kőzetet „kihányják".

Hidraulika:
Vízműtan (itt: vízierőgép is).

Keresztpásztafejtés:
Oly fejtésmódja a szénnek, amelynél a szenet „pásztákban" fejtik, vagyis pl. útszélességű sávokban amelyek egymás fölött keresztbe is mennek, mert ismerünk oldal-, főte- és talppásztát.

Konvejer (konveyor):
Folytonos szénszállítóberendezés, amely lehet szállítószalag, függőleges, vagy ferde, esetleg vízszintes szállítóberendezés.

Kollektor:
Áramszedő gyűrű.

Kombinát:
Több rokon üzemágat és szociális-kulturális intézményt magába foglaló gyártelep. Pl. kohókombinát, ahol nemcsak vaskohó van, hanem a nyersvasat félkészáruvá is feldolgozzák.

„Kommunista-szombat":
A szocialista építőmunka kezdeti időszakában a szovjet munkások önkéntes mozgalma, amely arra irányult, hogy a szocialista építést meggyorsítsa. Ebből a célból a szovjet dolgozók munkaszüneti napokon vállalkoztak a polgárháború során lerombolt épületek, gyárak, vasútvonalak helyreállítására.

Komplekt:
Teljes felszerelés; szerelvény; sorozat.

Komplex gépesítés:
Teljes gépesítés.

Kompresszor:
Levegősűrítőgép, mely nagynyomású levegőt szállít.

Konverter:
Körte- vagy dobozalakú vas- vagy fémfinomító olvasztókemence. Villamosságnál: áramátalakító berendezés.

Közle:
Két bányavágatot rövid úton összekötő, rövid folyosó.

Limiten aluli és felüli pénzkiadás:
A tervbevett, ill. előirányzott határértéken alul, ill. felül felhasznált pénz, vagy kiadás.

Meddő:
A bányászatnál nem értékesíthető, fel nem használható, de a termelésnél mégis szükségszerűen adódó mellékkőzet, amelyet a hányókra visznek ki, vagy bennhagynak a bányában. Azt a nem értékes kísérő kőzetet is meddőnek nevezzük, amelyen az értékes szenet, vagy ércet a termelés érdekében megközelítik, elérik, vagy „megütik". Az ilyen vágatot, szállítófolyosót meddővágatnak hívják.

Meddőhányó:
Az a bányán kívüli, a külszínen lévő tér, ahová a meddőt a bányából kiszállítják.

Polkastini réteg:
Polkastin község mellett található agyagos pala.

Technológia:
Iparműtan (itt: bányászati iparműtan).

Többfejtőpásztás módszer:
A keresztpásztafejtés magyarázatából érthető.

Tröszt:
Szovjet értelemben: bányakerület, a hozzátartozó telepekkel (villanytelep) szociális és kulturális intézményekkel, önálló vezetőséggel, igazgatósággal. Pl. nálunk a Dorogi vagy Salgótarjáni Szénbányák ehhez hasonló önálló bányakerület, amelyhez a vidék, a kerület több bányája tartozik.